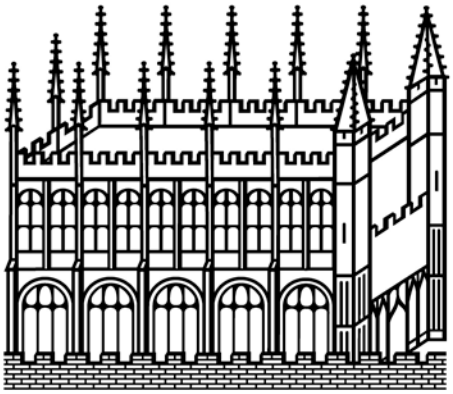

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

237 dd 4

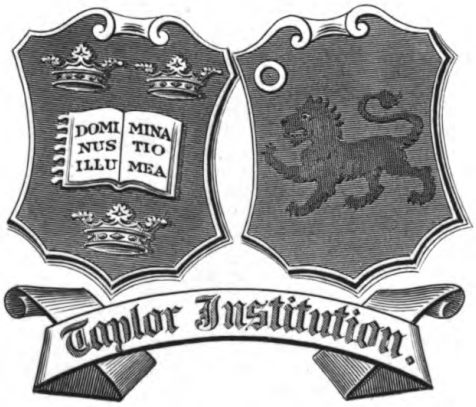

RONDAIES MALLORQUINES

APLEC

DE

RONDAIES MALLORQUINES

D' EN

JORDI DES RECÓ

(ANTONI M.ª ALCOVER, Pre.)

TOM VII

AMB LLECENCIA DE L' ORDINARI

SÓLLER
ESTAMPA DE "LA SINCERIDAD"
St. Bartomeu, 17
1916

Nihil obstat
Lic. Sac. Salvator Galmés

Majoricis, xxv novembris 1915
Imprimatur
Dr. Sac. Josephus Oliver, Decanus,
Gubernator Ecclesiasticus S. V.

Aquesta obra es propiedat
de l' autor, qui se reserva
tots els drets que la llei li
concedeix.

TAULA

de les Rondaies contengudes dins aquest tom

	Planes
N' Elienoreta.	1
En Juanet i sa barca que caminava per terra i per mar	62
Na Tricafaldetes	91
En Juanet i es Cavallet conseier. .	117
En Tinyoset	158
Es Patró Pere	192
En Juanet i sa fia del Rei.	213
Sa rateta i s' avellaner	250
Un que va fer es mort per no pagar es deutes.	255
Sa flor de jerical i s' aucellet d' or.	269
Es tit i sa tita	305
Es pas des jeure davant i des jeure darrera	316

N' ELIENORETA [1]

Això era una fadrineta com un sol. Son pare era es Vei-Orquès [2] i la tenía tan gelosa, que, per que no la hi saupassen, la tancá dins una torre sensa cap escala per pujar-hi ni devallar-ne. Allá dins s' estava aquella al·lotona, tota solineua; però així mateix s' hi campava bé, perque totes ses coses d' allá dins parlaven i la servíen; però ella les havía de dar menjar. Ventura que es recapte les bastava per vint i quatre hores.

Sabeu quina cosa que era allò més de veure! Perque, sol sortint, es llitet comensava a dir:

—Senyoreta, tenc talent de tant de dur-la tota sa nit. Es que sap que es tornada de feixugueta així mateix! ¡Que s' aixec per amor de Deu, i que 'm don recapte!

(1) La me contaren les nobles senyores Excma. Marquesa de Montoliu i dona Mercè Cotoner i Allende-Salazar, al cel sien elles, i dona Concepció Gual i Togores de Morell, i llavò dona Antonia Canyelles i dona Concepció Ribes, totes de la Ciutat de Mallorca.

(2) Segons mos diu el nostre bon amic D. Antoni M.ª Penya, a Felanitx conten també aqueixa *rondaia*, i an aqueix personatge li diuen *es Vei-Orquès-dimoni*. ¿Vendrá *Orquès* de l' *Orcus* llatí, que vol dir *infern*?

I N' Elienoreta no tenía més remei qu' aixecar-se *en nom del Pare i del Fill i de lo Esperit Sant*. Amèn.

I tot-d' una ja li compareixíen ses calsetes i es giponet blanc i es negre, ses faldetes blanques i ses de damunt, es davantalet, es rebosillet i ses sabatetes, i totes aqueixes coses deien:

--¡Bon día tenga, senyoreta! ¡que mos deix posar allá on mos pertoca des seu cosset!

—¡Hala idò! deia ella, ¡feis vía, grans pòlisses! que ja hauría d' estar vestida!

I allá hauríeu vist es giponet blanc posar-se per sa caixa des còs de N' Elienoreta, però ben atesat, sensa fer-li gens de bótxa a part o banda; i ses faldetetes blanques, que passaven p' es cap, i fins que sa colga era a sa cinta, i ella les s' hi subjectava amb ses vetes; i zás! llavò li passava es giponet negre fins que li quedava ben clavat de per tot; i llavò 's posaven an es seu lloc ses faldetes de damunt, es davantalet, es rebosillet, ses calsetes i ses sabatetes. A's temps de dir un *Pare-nostro* romanía tota vestida

Mentres tant es llensolets i sa vanaveta des llit s' alsaven tots sols i s' espolsaven ben fort, per oratjar-se, i llavò s' aplegaven, caiguent emplomats damunt sa marfegueta, perque es matalasset s' alsava d' un cap, pegava unes quantes estrevades, i se doblegava amb so cap damunt es peus.

Sortía N' Elienoreta a sa saleta, i ses cadires i sa tauleta i es miraiet i totes ses birimboies penjades per sa paret, totes li deien:

—¡Bon día tenga, senyoreta!

—¡Bon día i bon any que Deu mos do! deia ella.

—¿Que no ha pogut dormir, senyoreta? deien aquelles coses totes a la una.

—Massa! deia ella.

I ja se 'n entrava dins sa cuina, i allá li donaven es *bon día* amb una veu ben estil·lada totes ses coses d' allá dins: s' escaufa-panxes, es fogons, sa carbonera, ses estelles, sa ramutxaia, sa pala, ses ermolles, es llévets, es ventador, sa bufadora, ses grelles, ses cassaroles, es cassolins, ses greixoneres, ses pelles, es calderons, ses olles de terra i ses d' aram, ses greixeres, es murter, sa masseta, sa llossa, s' olla des saim, sa pica des rentador, ses gerres des gerrer, es tassons, es plats, ses cuieres, ses forquetes, ses guinavetes, sa pastera, es cedasset, es fenyedors, sa reure, sa panera, es cossi i sa caldera de fer bugada, s' aufabia i sa setría de s' oli, es barral des vinagre, de s' arrop i des vin-blanc, s' aufabia de ses olives trencades i sensa trencar, s' olla-colera de sa xuia prima, s' uró de ses figues seques, i tota sa perxada de sobrassades, llangonisses, camaiots, botifarrons i poltrús i muletes de saim.

—Senyoreta, deia sa pella; ¿que ja está en boca?

—Si-fa, deia N' Elienoreta.

—¿I de què barenaría? deia sa pella.

—Fé 'm un ou estrellat, deia N' Elienoreta.

I allá tot-d' una ja vèieu sa pala que posava carbó an es fogons, i es carbó que s' encenía, i es ventador qui ventava, i sa pella que 's posava dalt es foc, i s' olleta des saim n' hi abocava un bon pilot, i, com comensava a fer xiu xiu, ¡zás! sa panereta hi tirava un ou, que 's trencava damunt sa vorera de sa pella i sa closca queia per defora i es blanc i es vermei pegaven demunt es saim bullent, i a l' acte sa pelleta volava de dalt es fo-

gons, perque s' ou ja estava a punt, i el prenía un platet que 's posava damunt sa taula, a on ja hi havía un torca-boques estès, un tassonet d' aigo, una forqueta i un retalonet de pa. N' Elienoreta barenava amb una grapada, i llavò deia:

—Ara hem de fer es recapte p' es llit, sa márfaga, es matalás, es coixins, ses coixineres, es llensols i sa vánava, qu' han feta bona feina tota sa nit, aguantant-me a mi ben colgada i regositjada mentres voltros reposáveu.

—Sí que ès ver! sí que ès ver! deien totes ses coses de dins sa cuina.

I compareixía un cassolí d' oli verjo i una ampolleta d' aigo de roses; se posaven a sa calentoreta des fogons, i, com ja los era entrada sa tebor, deien:

—¡Senyoreta, en voler!

I N' Elienoreta agafava aquell cassolí i aquella ampolleta, i untava d' oli-verjo tot es llit, i esquitava d' aigo de roses, sa márfaga, es matalás, es coixins, ses coixineres, es llensols, sa vánava, i totes aquelles coses deien:

—¡Per amor de Deu sía, senyoreta, d' aqueix recapte tan bo i tan bo que mos dona! ¡Deu li pac la caritat!

I ¿que feia llavò N' Elienoreta? Agafava sa panera, i li deia:

—¡Hala panereta! ¡ves-te 'n a plassa, i du 'm tot es recapte que s' ès mester!

Li obría sa finestra, sa panereta prenía 's vol cap a plassa; i al punt ja 'n tornava, plena de tot quant s' era mester per la manjúa, sensa faltar-hi un amèn.

I allá totes ses coses mateixes de sa cuina li

aguiaven de dinar i de sopar, demanant-li primer ets aguiats que volía; i le hi feien tot així com deia. I com ella havía sopat, llavò feia aigo de roses per totes aquelles coses de sa cuina, es rebost i sa saleta, i les esquitxava a totes ben esquitxades; i allò era es recapte d' elles per cada vint i quatre hores.

I ¿que no sabeu com s' ho feia N' Elienoreta per tenir farina? Agafava un saquet de blat ben porgat i ben ple, i ja li deia:

—¡Hala, saquet! ¡ves-te 'n volant volant an es molí. Diguès que molguen aqueix blat, i que 't posin sa farina dedins. I es moliner ¡que no moltur massa tampoc!

I es saquet prenía es vol per sa finestra de sa torre, i ¡cap an es molí! Allá molíen es blat, posaven sa farina dins es mateix saquet, molturant es moliner lo just; i es saquet vola qui vola fins a sa torre, a on l' esperava N' Elionereta, que l' abocava dins sa pastera; i allá es cedasset cern qui cern, fins que n' hi havía gens de farina a cendre.

I com s' acabava 's pa, sa farina mateixa s' abocava dins es ribell, una olla d' aigo calenta n' hi roiava fins que n' hi havía prou. N' Elienoreta pastava, posava 's pans damunt sa post, embolicats amb mitges-llanes, i quant era tou, deia:

—¡Hala posteta! ¡an es forn tens ses feines! i ¡que 'l mos coguen bé an aqueix pa, per amor de Deu!

I sa post prenía sa fua cap an es forn. An es forn ja la coneixíen; enfornaven es pa; i, en esser cuit el treien, i el posaven de bell nou damunt sa post, que prenía altra volta es bobiot cap a sa torre, i N' Elienoreta ¡ben contenta amb aquell pa blan!

I així se passava la vida N' Elienoreta dins aquella torre.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que son pare, es Vei-Orquès, se plantava cada día baix de aquella torre, i deia:

—Elienoreta ma fía,
amolle 'm un cabeiet,
i jo pujaría.

I N' Elienoreta que era rossa com sa mel de maig i es seus cabeis com a fileions d' or, amollava un cabeiet a son pare, que s' enfilava per aquell cabeiet, com una taranta, i pujava dalt sa torre.

Aquella torre estava a 's mitx d' un grandiós jardí, i N' Elienoreta no més el se poría mirar d' allá dalt, però no davallar-hi. I lo que se mirava més arreu, eren tres rosers disforjos que hi havía su-ran de sa torre, just amb una rosa cadascún an es capcurucull, i un la tenía blanca com la neu i s' altre vermeia com la grana i s' altre blava com la paumella.

I voltros per ventura direu:—¿I a on s' ès vista en-lloc mai una rosa blava?

Si me feis tal sortida, jo vos diré:—Si no s' ès vista mai a ses altres bandes del mon, se veia an aquell jardí. L' embarbaríeu de dalt a baix si vos crèieu que era un jardí com ets altres aquell de sa torre de N' Elienoreta.

¿Que me 'n direu? Ell N' Elienoreta sempre que hi anava son pare a veure-la, amollant-li ella es cabeiet i enfilant-s' hi ell com una taranta, ella li demanava:

—Però mon pare, ¿per que son aqueis rosers

tan disforjos just amb una rosa an es capcurucull? ¿Quina habilidat tenen aqueixes roses: una blanca blanca, s' altra vermeia vermeia i s' altra blava blava?

—Ets massa tenra encara per sebre-hu, deia es Vei-Orquès, i sortía a un altre tancat, i la pobre Elienoreta s' havía de pegar sempre un toc a la barra.

Un día arribá a dir:

—Quant mon pare no 'm vol dir que hi ha amb aquestes roses d' assí baix, qualque cosa grossa hi ha d' haver, forsat. Ja sé que faré: quant mon pare tornará, no li amollaré es cabeiet per pujar, que primer no 'n diga per què son aqueixes tres roses d' aqueis rosers disforjos.

Encara no va haver dit això, com *tac* s' entrega tot xarpat es Vei-Orquès baix de sa finestra de sa torre, a on guaitava N' Elienoreta, i ja li diu:

—Elienoreta, ma fía,
amolle 'm un cabeiet,
i jo pujaría!

—No 'l vos amollaré, pare meu, que no 'm digueu per que son aqueixes tres roses d' aqueis tres rosers que teniu devora.

—Ets massa tenra encara per sebre-hu, fieta meua, diu es Vei-Orquès.

—Massa tenra? diu N' Elienoreta. Ja fa estona ferm que m' han desmamada! ¡No duc cap gota de llet p' es morros!

—Sí, diu es Vei-Orqués, i no més corres es quinze anys!

—*¿Corres,* m' heu dit? respón ella tota remo-

lesta. ¡Bona casta de *córrer!* i me teniu tancada dalt aquesta torre, tota solina!

Ell es Vei-Orquès no li volgué dir sa cosa, i se 'n va haver de tornar sensa haver pogut pujar dalt sa torre.

Lo endemá N' Elienoreta guaitava com sempre a sa finestra, escampant sa vista per dins aquell jardí.

S' hi entrega tot xarpàt es Vei-Orquès, i ja l' escomet amb aquesta:

—Elienoreta, ma fía,
amolle 'm un cabeiet,
i jo pujaría!

—Digau-me primer per que son aqueixes roses d' aqueis rosers, diu N' Elienoreta, i el vos amollaré tot-d' una an es cabeiet.

—Ets massa tenra encara per sebre-hu, fieta meua! diu es Vei-Orquès.

—¿Massa tenra i tenc quinze anys? diu N' Elienoreta.

—Quinze anys no son res, fieta meua! diu es Vei-Orquès.

—I jo trob que son ben molts! diu sa pitxorina.

Que me 'n direu? Ell es Vei-Orquès encara no hi pogué allargar es coll a dir-li a sa seua fia per que eren aquelles roses d' aquells rosers; i ella no li amollá es cabeiet, i ell no pogué pujar dalt sa torre, i se 'n hagué de tornar per allá on era vengut, tot morrotós, mal-aixamús i engronyat.

Es día que feia tres, s' hi torna entregar, manades fetes, baix de sa finestra de sa torre, a on guaitava N' Elienoreta escampant la vista per tot allò. I ell ja l' ha escomesa amb aquesta:

—Elienoreta, ma fía,
amolle 'm un cabaiet
i jo pujaría!

—El vos amollaré, mon pare, diu ella, si 'm deis per que son aqueixes roses d' aqueis rosers. No puc passar pus sensa sebre-hu! En tenc massa ganes.

Aquí es Vei-Orquès va veure que no tenía altre remei que donar gust a sa fía, o si no, no poría pujar dalt sa torre; i a la fi diu:

—¡Ja hu val amb aquest encapirronament que has pres d' aqueixes roses d' aqueis rosers! Per no sentir-te pus, t' ho diré per que son: ¿Veus sa rosa blanca blanca? Idò si la cuíen i la tiraven en-terra, tornaría tot això un «camp de neu» tan ample i tan llarc com sa vista poría atènyer. ¿Veus sa rosa vermeia vermeia? Idò si la cuíen i la tiraven enterra, tornaría tot això un «camp de brases» ben ablamades, tan ample i tan llarc com se vista poría atènyer. ¿Veus sa rosa blaua baua? Idò si la cuíen i la tiraven en-terra: tot això tornaría un «bras de mar», tan ample i tan llarc com sa vista poría atènyer. Vaja! ¿e-hu saps ara per que son aqueixes roses? ¡Mira quin enfilai de desgracies vendríen si negú les fés servir? ¿que sería de tu i d' aqueixa torre i d' aqueix jardí? No 'n cantaríen pus galls ni gallines!

N' Elienoreta el s' escoltá ben bé a son pare, no n' hi va perdre cap de parauleta, i li va dir:

—¡Per amor de Deu sía, mon pare! ¡No us ho podeu figurar lo contenta que m' heu feta i es pes que m' heu llevat de damunt! I ara, lo promès sía atès: jau es cabeiet, i enfilau-vos-hi si voleu.

Li amolla es cabeiet, i es Vei-Orquès ja hi está enfilat, i ¡per amunt! fins que es dalt sa torre.

E-hi va esser fins hora-baixa, tot alabat mirant-se aquella fiona seua, que, con més anava, més garrida i bella tornava, que n' hi havía per perdre-hi es corbam i s' ase i ses magranes. Es Vei-Orquès no li llevava sa vista de damunt, tot embabaiat de veure-la tan gaiarda, tan gentil, tan galanxona.

Qualsevol cosa de messions gos que no 's sería aturat de cantar-li, si l' hagués sabuda, aquella cansó que 's fadrins solen cantar a ses fadrinetes ben garrides ben garrides, i que diu:

—Vos teniu la vermeior
de la flor de la roella,
les colors de la poncella,
i del lliri la blancor.

Hora-baixa de tot es Vei-Orquès devallá de sa torre p' es cabeiet que l' hi amollá N' Elienoreta, com e-hu feia sempre.

L' homo no la se poría treure des cap an aquella garridesa mai vista de sa seua fiona, i no s' aturava de dir:

—No hi ha vèl: es primer fadrinel·lo que la me guipará, se 'n enamora; i si ell es també gens ben taiat i plaient, la me fa seuvatge an aqueixa revellera meua! ¡Massa que hu veig que no 'n tendré alegría! ¡Que 'n tirin d' una passa, si no es així com dic!

Lo que 's Vei-Orqués temía, va venir. Es fadrinel·lo que la guipá a N' Elienoreta, un día que ella guaitava per sa finestra de sa torre, va esser En Bernadet fii de Rei, que anava p' el mon a veure

si ne guiparía cap de fadrinel·la que li entrás per s' ui dret.

—Això es lo qu' he mester! s' exclama En Bernadet tot-d' una qu' afiná N' Elienoreta.

L' escomet a l' acte aquell revel·ler, i ella ja hu crec que li feu bon sò, tan bo que ja romangueren entesos per foigir aquella mateixa nit.

Es Vei-Orquès s' hi entrega es capvespre, i fa sa cansueta de sempre:

—Elienoreta, ma fía,
amolle 'm un cabeiet,
i jo pujaría!

N' Elienoreta li amolla es cabeiet, i ell ja hi está enfilat, i ¡per amunt per amunt! fins a sa finestra de sa torra. E-hi entra, i allá contempla qui contempla aquella fiona seua; no se 'n poría avenir de que fos tan garrida i tan garrida.

—E-hu veig massa, deia amb ell mateix, que no 'n tendré alegría. La me sauparán! la me farán seuvatge! No me 'n escap! no hi ha «vèl»!

Estigué amb N' Elienoreta fins que va venir sa fosca, que se 'n aná tot pensatívol i mújol i ben ensullat amb sa por de que li prendríen N' Elienoreta.

No 'n tenía tant ella de por. No li feu res coneixedor a son pare! però, com se 'n va esser anat, ella se posá a botar d' alegría.

—¿Que es això, senyoreta, tants de bots? deien totes ses coses de dins sa saleta, sa cambreta, sa cuineta i es rebostet.

—¿Que ha d' esser, deia ella, que me 'n tenc d' anar anit amb En Bernadet fii de Rei, per casar-

mos tot-d' una qu' arribem a ca-seua, i mos darán sa corona a l' acte.

—¿Que mos diu, senyoreta? deien totes aquelles coses de dins sa saleta, sa cambreta i es rebostet.

—Lo que sentiu! deia N' Elienoreta, i ¡venguen bots i bots! i ¡cames a l' aire!

—¿I ara mos deixará, senyoreta, per aquest Bernadet fii de Rei? deien totes aquelles coses. ¿I si ara l' enganava ell?

—No m' enganará no! deia ella. ¡Sabeu quin bell jove que ès! ¡O si l' haguésseu vist! Té mel a sa boca i gracia per tot el còs! I es fii de Rei! ¡Ca! ¡si jo ara ja no poría viure sensa ell! ¡Com som Elieroneta que no poría viure!

—Senyoreta, digué sa masseta des murter, ¿vol que venga amb vossa mercè, i li faré de criada, i de *dona-véia?* Perque tampoc no acabaría d' estar garrit que vossa mercè, tan jovenel·la, s' espitxás tota-solina amb un tenraló com deu esser aqueix Bernadet fii de Rei, amb lo que diu vossa mercè.

—No hi 'via pensat amb això! diu N' Elienoreta. ¡De Trec-a-trec nostra! ¡Sí que has pensat bé! No res idò: te 'n menarem amb noltros, i mos farás de criada i de dona véia!

Com totes ses altres coses de sa saleta, sa cambreta i sa cuineta i es rebostet sentiren allò, totes se posaren a dir que elles també se 'n volíen anar amb ella per servir-la, com l' havíen servida sempre, però N' Elienoreta les va dir:

—Grans beneites! ¿que no veis que no pot esser? ¡Si En Bernadet no mena més que 's cavall, i jo tenc de colcar a ses anques! En esser casats, ja tornarem amb so cotxo, i poreu venir totes, si

tan encarades e-hi estau! Ara just vendrá Na Trec-a-trec.

Na Trec-a-trec era sa masseta des murter, que ja no hi cabía de contenta i gojosa de que N' Elienoreta l' hagués volguda per criada i per fer-li de dona-véia; i llavò sí que 's bellugava fort i sí que hu feia trec-a-trec per dins es murter, per demunt sa tauleta, p' es fogonets, per sa pastera, per ses olles, per ses pelles, per ses casseroles, per ses greixoneres, p' es cassolins, per ses cadires, p' es llit, per tota la casa.

—¡Però, Trec-a-trec! arribá a dir N' Elienoreta. ¿Que estás gata o éts tornada bòtxa? ¿A on treu cap tant de trui? Si no estás aturada, encara no 't voldré amb mí!

—¡Jesús, senyoreta! diu sa masseta, ¡que no s' enfat tampoc! ¡Es s' alegría que tenc d' esser sa preferida de totes per acompanyar vossa mercè i aqueix galant jove d' En Bernadet fii de Rei! ¿Que troba que no hi ha motiu d' anar xaravel·la i fora corda? Però no res, senyoreta, estrelleta des meu cor i de sa meua ánima, ¿no vol que fassa tant de trui? Me 'n estigueré tot quant poré!

Mentres tant, N' Elienoreta feia sa trosselleta de roba que se n' havía de dur.

Com la va tenir feta, ses coses de dins sa cuina li enllestiren ses sopes i li feren s' ouet estrellat de cada vespre; ella sopá amb quatre grapades, i ja va esser partida a fer es recapte per totes aquelles coses, que el prenien abans d' ella anar-se 'n a jeure, que era quant acabaven es jornal, això es, sa racció d' aigo de roses.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, quant comensava a repartir es recapte a totes

aquelles coses, sent En Bernadet fii de Rei que li crida de baix de sa torre:

—¡Elienoreta! ¡Elienoreta! ¡Hala! ¡espedeix! ¡fé via! que ton pare no se 'n temi!

—Ja venc! diu N' Elionereta.

I amb sa pressa que duia, no pensá a donar recapte an es cedasset, que sempre cernía des que sortía es sol fins que N' Elienoreta li donava es recapte ditxós; i per això aquell vespre no s' aturá de cendre, esperant aquell recapte.

I ¿que fa N' Elienoreta per devallar de sa torre? Nua p' es cornalons tres llensols, ferma un cap a su baula de sa porta de sa finestra, i se amolla per aquells amb sa trosselleta i Na Trec-a-trec per avall.

—Senyoreta, diu Na Trec-a-trec, cúiga ses roses d' aqueis tres rosers d' aquí devora, sa blanca blanca, sa vermeia vermeia, sa blava blava, que prou bon servei mos farán si son pare mos encalsa, que es segur que mos encalsará, en temer-se 'n que li som fuites!

—Tens raó, Trec-a-trec! diu N' Elienoreta.

I se 'n va com la bala an es tres rosers, i zás! zás! zás! ja les ha cuïdes aquelles tres roses, i ben amagades que les s' amaga dins sa butxaca per un cas de casos que 's pogués estrevenir.

En Bernadet agafa N' Elienoreta i la posa a ses anques des cavall, ell puja davant, i li diu:

—Ferre 't fort per mí, que no caiguesses!

N' Elienoreta hu fa així, i En Bernadet pega llenderada an es cavall i una bona estreta d' esperons, i aquell animal ¡de d' allá, ben atacat! I vos assegur que amb cada llongo feia un destre, se 'n anava com la bala.

Lo endemá es Vei-Orquès, com tenía de costum, s' entrega baix de sa finestra de sa torre, i ja se posa a fer es mateix cantet de sempre.

—Elienoreta, ma fía!
amolle 'm un cabeiet,
i jo pujaría!

Mira qui mira devers sa finestra, i N' Elienoreta ¡ben alerta a guaitar! ¿Com havía de guaitar si Deu sap a on era fogint amb En Bernadet i Na Trec-a-trec?

Es Vei-Orquès pensá:

—Tal volta se deu esser dormida s' al·lotona, i ara no 'm sent. Cridaré més fort.

I ja va esser partit amb una veu més forta:

—¡Elienoreta, ma fía!
amolle 'm un cabeiet,
i jo pujaría!

I N' Elienoreta, ja hu crec, tampoc no guaitá ni li amollá es cabeiet.

¡Bona estava ella per fer res d' això, si Deu sap ses llegos lluny que ja era fogint amb En Bernadet i Na Trec-a-trec!

Aquí es Vei-Orqués ja 's mal-pensá a les totes, i cridá ben fort ben fort, cuidant a treure-se es carcabós:

—Elienoreta, ma fía!
amolle 'm un cabeiet,
i jo pujaría!

Llavò si que va respondre poc N' Elienoreta. Bona estava ella per respondre, tan lluny com era, fogint amb En Bernadet i Na Trec-a-Trec.

—¡Ja hu veig que la m' han presa an aquesta polissona! deia es Vei-Orquès remanant es cap.

Escolta qui escolta, a veure si sentiría gens d' estabeig, tot-d' una no sentía res; però aviat notá que li arribava una mica d' estabó, un renouet de cosa que fregava i topava a part o banda.

—¿Què dimoni será això? deia es Vei-Orquès.

A la fí se posa a cridar:

—¡Uei voltros d' aquí dalt! ¿Que dimoni es aqueix renouet que feis? ¿Qui es que fa això, dic?

—Som jo! diu es cedasset, que no s' era aturat de cendre perque N' Elienoreta se n' era anada sensa donar-li recapte.

—¿I qui éts tu? diu es Vei-Orquès.

--Som es cedasset, diu aquest, sensa aturar-se de cendre.

—¡Ai es cedasset! diu es Vei-Orquès. I N' Elienoreta ¿per que no 'm respòn?

—¿Com ha de respondre, diu es cedasset, si no hi es d' anit passada? Va fogir amb En Bernadet fii de Rei i Na Trec-a-trec que la se 'n dugueren per fer-los de criada i de dona-véia!

¡O quina rabiada que va prendre es Vei-Orquès com sentí aquell rossinyol! Se pegava tocs p' es cap, s' arrabassava es cabeis, un grapat amb cada má, i encivellava a dreta i esquerra ses flastomíes més grosses i més lletges que li venían a sa boca, i n' hi venían a carretades; però ell se quedava amb ses flastomíes, i N' Elienoreta de d' allá amb En Bernadet i Na Trec-a-trec, ¡cametes me valguen, si m' agafau!

L' homo aixi mateix arribá a veure que amb tota aquella flastomiada no avansava una passa i qu' allò no treia cap en lloc. I ¿que fa ell? Se posa

damunt un cavall que feia tanta de vía com es vent; i ¡de d' allá com cent mil llamps! darrera aquells dos fogissers, que ja eren ben lluny; però encara els-e mancava moltet per arribar. I com aquell dimoni de cavall feia tanta de vía, heu de creure i pensar i pensar i creure que a 's cap d' un día ja 'ls-e colombrá a s' entrelluu, i al punt ja 'ls-e va esser damunt. I no s' aturava de dir cridant a la desesperada:

—¡Elienoreta ma filla!
¡gire 't! i ton pare 't veuría!
¡Elienoreta ma filla!
¡gire 't! i ton pare 't veuría!

—¡Que no 's gir, senyoreta! que son pare es bruixot i la fadaría! deia Na Trec-a-trec de dins sa butxaca de N' Elienoreta.

—Però ¿per que no s' hi ha de girar? ¡just girar-s' hi! deia En Bernadet.

I N' Elienoreta que responía:

—No m' hi giraría!
que, si m' hi girava,
bé me fadaría!

Amb això es Vei-Orquès ja les era damunt de tot, i aquí Na Trec-a-trec pega crit:

—Senyoreta, ¡que tir sa rosa blanca! Si no la tira, estam perduts!

I N' Elienoreta zás! tira darrera, sensa girar-se, sa rosa blanca blanca, i tot d' una tot allò torná un grandiós camp de neu, però amb un gruix per tot de tres o quatre canes. I allá hauríeu vist es Vei-Orquès amb so cavallot, «xoc»! «xoc!» «xoc!»

per dins aquella gran nevada, sensa porer donar passa, enfonyats casi de tot es cavall i ell, flastomant com un carreter; pero heu de creure i pensar i pensar i creure que, com més anava, més capturat se veia; i sa por qu' ell tenía, que 's cavall no acabás ses forses de tot, enfonyat dins sa neu, i que ell i es cavall i es cavall i ell e-hi aixamplassen es potons i hi deixassen ets ossos.

A la fi, a forsa d' estravades i de palanquetjar, n' arriben a sortir des camp de neu; pero es cavall brollava tot de suor i era blanc de sabonera i tremolava com una fuia de poll de s' aglassament ferest que havía aplegat. Va veure es Vei-Orquès que si no 'l deixava reposar tot un día, aquell animal batría es peus.

A 's cap de ses vint i quatre hores, s' hi torna posar demunt, i ¡hala, petit, de d' allá! ¡encalsa qui encalsa En Bernadet i N' Elienoreta! que amb so seu cavallet seguíen sempre de d' allá amb un trot ben alt ben alt, sensa desmaiar gens mai.

Però com es dimoni des cavall des Vei-Orquès feia tanta de vía com es vent, no hu volgueu sebre si aviat ja 'ls-e colombrá a s' entrellúu; i al punt les va esser demunt. I es Veiot que deia cridant a la desesperada:

—Elienoreta ma filla!
¡gire 't! i ton pare 't veuría!
¡Elienoreta ma filla!
¡gire 't! i ton pare 't veuría!

—¡Que no 's gir, senyoreta! que son pare es bruixot, i la fadaría! deia Na Trec-a-trec de dins sa butxaca de N' Elienoreta.

—Però ¿per que no s' hi ha de girar? ¡just girar-s' hi! deia En Bernadet.

I N' Elienoreta que responía:

—No m' hi giraría!
que, si m' hi girava,
bé me fadaría!

Amb això es Vei-Orquès ja 'ls era damunt de tot, i aquí Na Trec-a-trec pega crit:

—Senyoreta, ¡que tir sa rosa blava blava! ¡Si no la hi tira, estam perduts!

I N' Elienoreta zás! tira darrera, sensa girar-se, sa rosa blava blava, i tot d' una tot allò torna un bras de mar.

Es cavall d' En Bernadet encara va esser a temps a remuiar-se sa panxa; pero aviat en va esser sortit, perque només l' aplegá una mica de vorera, i va seguir de d' allá ben atacat, tant com en poría treure.

Ja va esser ben diferent es cavall des Vei-Orquès, que 's va trobar allá on e-hi havía més fons; s' aigo el tapava de molt. Si n' hi devía haver més de vint brasses!

Ventura que 's Vei-Orquès sabía nedar es dimoni, i se lleva de dalt es cavall perque aquest tengués més bon agontar-se a flor d' aigo, i ell el menava p' es sedeny cap a sa vorera. Aquell animal, que no estava avesat a un camí tan blan i tan brouós i que bevía a-les-totes sensa set, e-hu feia de tot per no enfonyar-se davall s' aigo; i es Vei-Orqués que l' estirava l' estirava cap a sa vorera; però feien tanta de vía com un caragol. I lo pitjor que 's Vei-Orquès notava que s' animal perdía ses forses de cada moment, i e-hu veia ben duptós que le hi pogués arribar a sa vorera.

A la fi le hi arriba, però més inflat que unes

xeremíes, de tanta d' aigo com havía beguda. Aquell animal no hi veia de cap bolla, tastanetjava i tremolava de s' esfors gros que havía hagut de fer per porer arribar a sa vorera.

Es Vei-Orquès va veure que no tenía altre remei que deixar-lo reposar lo manco vint-i-quatre hores. Així s' animal se va porer treure tot aquell brou salat que li era entrat dins sa butzota, i que no li feia més que nosa.

I ¿que fa es Vei-Orquès com veu que 's cavall torna estar xerevel·lo? S' hi posa damunt, i ja ha pegada simada i esperonada; i aquell animal ja ès partit de quatres i ¡hala de d' allá! a veure si agafaríen En Bernadet i N' Elienoreta, que amb so seu cavallet se 'n anaven també ben acanalats. Ja n' eren ben aprop de ca-seua.

Però, com es dimoni de cavall des Vei-Orquès feia tanta de vía com es vent, aviat los colombrá a s' entrellúu, i al punt les va esser casi demunt. I es Veiot que no s' aturava de dir, cridant a la desesperada:

—¡Elienoreta ma filla!
¡gire 't! i ton pare 't veuría!
¡Elienoreta ma filla!
¡gire 't! i ton pare 't veuría.

—Senyoreta, que no 's gir! que son pare es bruixot i la fadaría! deia Na Trec-a-trec de dins sa butxaca de N' Elienoreta.

—Però ¿per que no s' hi ha de girar? ¡just girar-s 'hi! deia En Bernadet.

I N' Elienoreta que responía:

—No m' hi giraría!
que, si m' hi girava,
bé me fadaría!

Amb això es Vei-Orquès ja 'ls era damunt de tot, i aquí Na Trec-a-trec pega crit dient:

—Senyoreta, que tir sa rosa vermeia vermeia! ¡Si no la tira, estam perduts.

I N' Elienoreta zás! tira sa rosa vermeia vermeia; però per tirar-la més enfora, se gira una micoia derrera.

Que me 'n direu? Ell es Vei-Orquès li pogué veure una galta, sa coa d' un ui i una banda de front, i tot d' una diu pegant un crit aborronador:

—*Cara d' ase torns*, Elienoreta polissona!

I N' Elienoreta cop en sec torna amb sa *cara d' ase.*

Però s' alegría li durá poc a son pare, perque an es mateix moment que sa rosa vermeia vermeia, que N' Elienoreta li tirá, tocá en-terra, tot allò torná un grandiós camp de foc, tot brases i calius, fent flamaradeta.

I allá l' hauríeu vist an es pobre cavall des Vei-Orquès pegar bots i més bots i aixecs i més aixecs, i venga a empinar-se, i llavò alsades de cul. Aquell animal estava desesperat, perque a on se vuia posava ses potes, trobava brases ablamades i calius que feien flamaradeta, i aquelles potes seues ja feien fumet i sa pell i es pel de devora ja li feia xiu xiu.

I es Vei-Orquès allá flastomant i tirant llamps i pestes a N' Elienoreta i an En Bernadet i an aquell camp de foc, que tant fort el capturava. Ell confiava, a forsa de simades i d' esperonades, arribar a treure 'l de tanta de brasería i caliuera an aquell cavall seu. I bé n' hi pegá de simades i bé n' hi doná d' esperó, però s' animal acabá per caure tan llarc com era, amb ses potes i ses guerres tot

cremades; i estès dalt ses brases i calius, després de moltes de revinglades, acabá ets alens. Es Vei-Orquès, com el va veure caure, ja 'l doná per perdut, i a lo que aná ell, fonc a veure si salvaría es seu cuiro des diumenges i des dies feners. I a forsa de bots i d' estirar-se es galindons tot quant poría i de fer-hi poques pusses per demunt aquelles brases i caliuera, va esser encara el dimoni per arribar-ne a sortir. Com en va esser fora, s' asseu perque no s' aguantava de ses cremaionades i bofegadures, i allá un cop s' hi posava saliva i un cop rompía en pestes i llamps contra N' Elienoreta i En Bernadet, que sè' n anaven amb so seu cavall ben afuats, pero ben mostiis perque ella era tornada amb sa *cara d' ase.*

I era una llástima aquella al·lota tan garrida i ben taiada de tot es còs, qu' hagués de tenir sa cara d' ase.

—¿E-hu veus, Bernadet? deia Na Trec-a-trec tot engronyada. ¿No hu deia jo que no se girás N' Elienoreta? ¿No hu deia jo que son pare n' hi faría qualcuna? que la fadaría?

—Tens raó! deia En Bernadet! ¡Sa raó te vessa per damunt ses espal·les!

I s' al·lotó no s' aturava de plorar veient aquella Elienoreta seua tan garrida de per tot, fora de sa cara, amb sa carota d' ase.

—Però, deia ell, ¿com m' he de presentar a mon pare i a ma mare amb assò? ¿A on no m' han d' enviar? ¿Com han de voler que m' hi casi? I si m' hi cas, ¿com m' han de voler donar sa Corona? Perque es pas es que jo tenc dos altres germans, i mon pare mos va dir:—Anau-vos-ne a córrer mon a cercar una al·lota ben trancosa i ben carada. Es

qui la hi durá més, que sía més trempada per enllestir totes ses feines, aquell será amb aquella s' Hereu de la Corona.

Com Na Trec-a-trec sent tot aquest sementer, s' exclama:

—Si ès així, Bernadet, no hi ha que perdre es coratge de tot, perque entre N' Elienoreta i jo, no hu sé si n' hi haurá cap d' al·lota més trancosa i més trempada per enllestir qualsevol feina. Mira, Bernadet, presentem-mos-hi a ton pare i ta mare, i ¡no haies por! ¡ja 'n sortirem des fanc, si Deu ho vol! ¡Me don amb cor de treure encara es caragol bufant!

En Bernadet amb això s' animá una mica; ja destriaven a s' entrellúu ca-son pare; i es cavallet, que hu va conèixer, com e-hu coneixen totes ses bisties en acostar-se a ca-seua i fan més vía, pegá fua, i amb quatre bots va esser davant ca 'l Rei.

En Bernadet, com es davant ca 'l Rei, davalla des cavall i aida a N' Elienoreta a davallar, i ja 's presenta amb ella a son pare i sa mare, que, com el veuen amb aquella al·lota amb sa cara d' ase, s' ánima els-e va caure an es peus, i digueren:

—Però, Bernadet! ¿i amb això te presentes? Prou que ès ben taiada aqueixa al·lota de tot es còs; però aqueixa carota d' ase no pot anar ni amb rodes. ¡I amb això et casaríes? ¿Que no veus que no pot esser? I ¿que diría sa gent? Vaja, Bernadet, abrevía-la cap a ca-seua! ¡Que se 'n torn per allá on es venguda!

—Jo me 'n gordaré com de caure d' abreviar-la! diu En Bernadet. Com jo la vaig guipar, no la hi tenía a sa cara d' ase, sino sa cara més garrida

que jo hagués vista mai. Encara no fa vint i quatre hores que la hi tenía. Es per una mala injusticia que li han feta, que li ha comparegut aqueixa cara d' ase. Es un bruixot que li ha feta una tal endemesa.

—Sia d' un bruixot o d' un altre, digueren son pare i sa mare, sa questió es que té sa cara d' ase, i que noltros no porem admetre per nora un mostro com això!

—Idò jo vos fas a sebre, diu En Bernadet, que jo no 'm casaré amb cap altra més que amb aquella, surta des llevant, surta des ponent. ¿Es sa cara d' ase que vos fa tantes de sobres? Idò jo confii de que, si Deu ho vol, amb el temps la s' ha d' arribar a treure.

El Rei i la Reina se trobaven ben empastanagats i no sabíen com sortir-ne perque es dos fiis majors havíen correguda la gandaina de la xeca a la meca, i no havíen tengut tranc per aglapir més que dues mitges pells de lo més da-li-brou, garró i baldrumer que vos pogueu imaginar, dues bargantellotes des dies faners de tot, que an es qui les veia, li feien ganes de dir, tant a una com a s' altra:—*Si éts bona cosa, veiès que vols.*

—No res, arribá a dir el Rei: ses dictes son que es qui des tres fiis mos durá s' al·lota més trancosa i ben carada, aquell será s' Hereu de la Corona i se casará amb aquella i serán Rei i Reina tot d' una. Idò comensem per ses proves des tranc i de s' enginy, i llavò ja vendrán ses de sa garridesa. Ara veurem, idò, quina se demostrará sa més trancosa i sa mès enginyosa, sa d' En Pere, sa d' En Juan o sa d' En Bernat.·

En Pere i En Juan eren es dos fiis majors, i ses

al·lotes qu' havíen trobades una era Biatriu i s' altra Bet.

El Rei les crida totes tres, i les diu:

—Bono, ara vos hem de fer ses proves des tranc que teniu. Vos ne farem tres, sa que guany cada vegada, d' aquella será sa Corona de Reina. Sa primera prova será que dins vuit díes m' heu de presentar una pessa de roba, feta vostra, d' una cana d' ampla i set de llarc. Veiam quina la presentará més fina i més ben teixida.

Na Biatriu i Na Bet, com sentiren allò, s' exclamaren:

—¿I a on treu cap això? ¿I qui mos ha fetes teixidores a noltros? ¡Vaja quines neus!

En Pere i En Juan, com les sentiren, les varen dir:

—¡Vaja! no sigueu toixarrudes! Posau fil a la güia a l' acte, que no es cosa de badar! Vel·lau-li bé es ble a Na Cara d' ase! que estau ben exposades que sía de s' ui des vent i que tai un cabei a l' aire i que vos menj sopes damunt es cap!

—Ca! deien elles. ¡No háieu por! ¿Que pot sebre fer Na Cara d' ase? ¿Que no hu veis que no té tranc de res, en no esser de bramar?

Mentres aquelles pertefens tiraven aquelles bataionades, N' Elienoreta se 'n va dins sa seua cambra, i se treu Na Trec-a-trec de dins sa butxaca, i ja li diu:

—Trec-a-trec ¿que no l' has sentit an el Rei?

—Prou que l' he sentit! diu Na Trec-a-trec.

—I que 't sembla? diu N' Elienoreta.

—Que les tendrem bones de safalcar a Na Biatriu i a Na Bet, diu Na Trec-a-trec.

—Veiam, diu N' Elienoreta: ¿que trobes què hem de fer?

—Jo le hi diré, Senyoreta! diu Na Trec-a-trec. Jo me 'n aniré a sa torre aont estávem, i amb totes aquelles coses d' allá agafam una gallina ben grassa i en feim brou. Son pare va xerecot i fa dies que no s' ès aixecat de sa nitedat que du i de lo nial que va de que li siguem fuites. Jo agaf una escudelleta al raset d' aquell brou tan bo, que 'n porán fer taiades, i m' embolic una cadenota, i ¡cap a ca-son pare! i allá trec-a-trec per demunt sa teulada! trec-a-trec per devall es bufet! I son pare dirá.—I ara ¿què ès això? ¿Qui ès que se 'n vé a moure'm avalot per aquí dins? I jo a-les-hores diré:—Senyor, som jo, Na Trec-a-trec, sa criadeta de sa seua fieta N' Elienoreta, que venc de part d' ella a dur-li una escudelleta de brouet de gallineta, un brouet, senyoret, qu' ets angelets e-hi canten i que parla de bo que ès! ¡El tast, senyoret, per un gust!—Si son pare l' arriba a tastar, jo llavò li diré, fent-li sa garangola:—¡Ah senyoret! sa seua fieta Elienoreta m' envía a demanar-li un favor ben gros ben gros, que li pot fer, i ès que 'm don aquella pessa de roba que teixírem amb ella dins sa torre, que té un filet d' or i un d' argent, un filet d' or i un d' argent, perque si la mos deixa, ella será reina.—Son pare tot d' una m' enviará a mal viatge, pero ja l' arribaré a ginyar, si Deu ho vol! Jo a-les-hores me 'n venc amb aqueila pessa de roba, i la presenta vossa mercè an el Rei i e-hu veurem si Na Biatriu ni Na Bet serán capaces de presentar res que s' hi acost de cent llegos. Vaja, senyoreta! estiga segura de que guanyarem s' acció.

—¡Beneïda s' hora que 't vaig prendre per criada! se va exclamar N' Elienoreta, com hagué

sentit tot aquell sementer de Na Trec-a-trec, i li va dir a l' acte:

—Molt m' agrada tot aqueix pla teu, ¡o estimadeta des meu cor i de sa meua ánima! Per part meua pots partir, en voler; i ¡a veure si el ginyes a mon pare que 't don aquella pessa de roba tan preciosa!

—No res idò, diu Na Trec-a-trec, ara mateix m' hi espitx mès que de pressa. ¡Amb Deu siau, senyoreta meua, estimadeta des meu cor i de sa meua ánima!

I Na Trec-a-trec ja va esser partida de d' allá com una felsía de ses més falagueres. Ja vos ho assegur que se 'n hi anava ben atacada, com un estel.

Amb una exhalació va esser a sa torre des Vei-Orquès, i allá totes ses coses de dins sa saleta, sa cambreta, sa cuineta i es rebostet, totes enrevoltades per ella i ¡bones besades i ferrades p' es coll! i totes li demanaven de N' Elienoreta.

—Está ben bona, deia Na Trec-a-trec, i vos comana molt a totes fins que rigueu.

I totes aquelles coses ¡venguen riaies i més riaies! que cuidaven a esclatar de tant de riure, i no s' aturaven de demanar a Na Trec-a trec:

—I ¿que ja ès casada N' Elienoreta amb En Bernadet?

—No encara, deia Na Trec-a-trec; p[illegible] aposta som venguda jo aquí per que's puga casar prest. Totes voltros e-hi poreu ajudar.

—Diguès, idò, que hem de fer! digue-hu aviat, ben aviat! que hu farem més que depressa! deien cridant totes aquelles coses de dins sa saleta, sa cambreta, sa cuineta i es rebostet.

—Lo primer de tot, diu Na Trec-a-trec, hem d' aglapir una gallineta ben grasseta per fer un brouet sa cosa més saborosa que haja tastat negú mai.

Damunt es fogons alts e-hi havía uns estenaions penjats que digueren:

—¿Voleu que hi vaja jo a veure si n' aplec cap de gallineta així dins es corral des Vei-Orquès?

—Ja hi hauríes d' esser! diu Na Trec-a-trec. I mira! no mos dugues cap canyís, vui dir, cap gallina que només tenga sa pell i ets ossos! L' has dè triar de bones carns i véia, perque ja 's sap: *gallina véia fa bon brou.*

—No tengues ansi! diuen ets estenaions, ja triaré jo sa millor de sa guarda!

I ja han pres el vol ets estenaions, i ¡cap an es corral des Vei Orquès! i varen esser tan el dianxa que m' apleguen sa gallina més grossa i més véia de totes, i ¡cap a sa torre!

I heu de creure i pensar i pensar i creure que totes aquelles coses s' hi aborden; i a 's temps de dir un Pare-nostro ja li varen haver torçut es coll i plomada, i zás! tot d' una dins s' olla de damunt es fogons i amb una bona focateria davall. La fan coure un parei d' hores, i vos assegur que sortí un brou que ets angels e-hi cantaven i que parlava de saborós que era.

I ¿que fa Na Trec-a-trec? Umpl una escudelleta ben gran d' aquell brou i s' embolica una cadenota, i ja es partida cap a ca 's Vei-Orqués, trec-a-trec per damunt sa teulada, trec-a-trec per davall es bufet!

Com es Vei-Orqués sentí aquell estabó per damunt sa teulada i per davall es bufet, qu' era Na

Trec-a-trec que hi triconetjava amb s' escudelleta de brou i amb sa cadenota *rac-a-rac rac-a-rac* just per moure fressa;—com es Vei-Orquès, idò sentí tot aquell rebeubeig, pega crit de dins es llit, escotifadot i xerecot com anava i que no tenía delit de res, dient:

—¿Qui dimoni hi ha per aquí dins?

—Una criada seua i de la seua fia la senyoreta Elienoreta! diu Na Trec-a-trec.

—De aquella polissona de sa meua fia, e-hu pots esser criada; però meua, en cap manera. Tan polissona deus esser tu com ella, perque no s' apleguen fins que s' assemblen.

—Que no s' enfat, mi senyor! diu Na Trec-a-trec amb tota sa dolsor que va sebre. ¡Que no s' enfat per amor de Deu! que vossa mercè no ha mester rabiades, sino delit i consol!

An es Vei-Orqués li vengué molt de nou que aquella veu que ell no sabía qui era, li sortís d' aquell modo, i se va sentir una tenror de cor, que casi esclatá en plors, fins que va dir, ja més blan i amatent.

—Pero ¿qui éts tu que te 'n vens a parlar-me així?

—Ja le hi he dit, mi senyor, diu Na Trec-a-trec. ¡Som una criada de vossa mercè i de mi senyora, la Senyoreta Elienoreta, que he sabut que mi senyor no acaba d' anar bo i que té es seu coret una mica buit de consol, i que no té una bona ánima que li vaja derrera, malaltet com está dins es llit; i he dit: Ara men-hi vaig a veure si voldrá una escudelleta de brou de gallineta véia, que ès es millor, un brouet que parla, mi senyor. Me crega, parla! ¡El tast per un gust, mi senyor!

Amb això Na Trec-a-trec ja era entrada amb s' escudelleta de brou dins s' alcova des Vei-Orquès, que romangué sensa polsos davant tot allò. Li varen venir mil pensaments, pero s' aferrá amb so millor, que va esser agafar aquella escudelleta de brou i calar-la-se tota amb una timbola; i, llepant-se'n es morros, no s' aturava de dir:

—¡O quin brou més bo i més saborós! ¡Sí que parla! ¡I ets ángels que hi canten! ¡Jo no 'n havía tastat mai que s' hi pogués comparar! ¡Jo me 'n acabaría set escudelles més!

—¿Que hu diu de bo, mi senyor? diu Na Trec-a trec.

—Massa que le hi dic! diu es Vei-Orquès.

—Idò fassa la bondat d' esperar una mica, diu Na Trec-a-trec, i ara mateix aniré a dur tot es que m' ha romás, i ja que hi vaig, duré també tota sa gallineta bollida.

—Idò vés, diu es Vei-Orquès, tot esglaiat d' aquella cosa, que hu veia i casi no hu creia que fos ver.

Sobre tot, ell Na Trec-a-trec ja s' esquitxa a sa torre, agafa s' olla amb so brou i sa gallina bollida, i ¡cap a ca 's Vei-Orquès! Se'n entra dins s' alcova, le hi mostra, i es Vei-Orquès tot xerevel· lo, badant uns uis com uns salers.

¿Que me 'n direu? Ell se'n va enflocar d' escudelletes de brou fins que n' hi hagué, i demaná que li deixás Na Trec-a-trec s' olla amb sa carn bollida demunt es fogons, per que conservás sa calentoreta, i la se pogués empassolar més tard, en tornar tenir talent. I llavò s' exclama:

—¡O Trec-a-trec ben volguda! ¡sí que hu es gros es favor que 'm has fet! ¡Sí que t' ho agraesc

amb tota sa meua ánima! ¡Demane'm qualsevol cosa! que, per grossa que sía, si está en sa meua má, desde ara la te accedesc!

—¡Prou que 'n té una de cosa mi senyor, diu Na Trec-a-trec, que 'm faría un favor ben gros ben gros, si la 'm donava per sa seua fia mi senyora Elienoreta!

—¡No me'n parlis d' aquella polissona! diu es Vei-Orquès. ¡A tu qualsevol cosa! ¡a ella, res! ¡Vaja! ¡digués quina es aquesta cosa que jo tenc i que tant i tant me demanes?

—Jo le hi diré, mi senyor! diu Na Trec-a-trec. ¡Es aquella pessa de roba que teixírem amb mi senyora la senyoreta Elienoreta, tota d' un fil d' or i un d' argent!

—Bono, diu es Vei-Orquès: tu m' ho demanes, t' ho accedesc! ¿saps a on ès?

—Prou que hu sé, diu Na Trec-a-trec.

—Idò du-la-te'n! diu es Vei-Orquès.

—No res idò, ara mateix! diu Na Trec-a-trec. ¡Bono, mi senyor! que 's servi sá i fort, i que 's cuit molt! ¡Que estiga bonet! I ¡a re-veure! ¡amb Deu siau!

I Na Trec-a-trec ja se'n va allá on estava estojada aquella pessa de roba que havíen teixida amb N' Elienoreta, tota d'un fil d' or i d' un fil d' argent. La treu de dins sa caixa, la s' embolica ben embolicada, i ja es partida de d' allá, vola qui vola, com un estel; semblava un falcó qu' es tira dalt un esbart de coloms.

--¿Que me 'n direu? Ell amb una exhalació va esser a Ca 'l Rei, se'n entra dins sa cambra de N' Elienoreta, cridant com una desesperada:

—¡Bon día tenga, mi senyora! ¡Ja la duc! ¡Si

que la duc! ¿La veu? ¡La se mir, senyoreta! ¡La se mir!

—Però ¿que ès això, Trec-a-trec, tant de d' estabó? s' exclama N' Elienoreta, amb sos cabeis drets, tota esglaiada de veure-se ja davant es seus uis aquella preciosíssima pessa de roba que havía teixida dins sa torre de son pare, tota d' un fil d' or i un d' argent, d' un fil d' or i un d' argent.

A la fi N' Elienoreta agafa Na Trec-a-trec, i venguen besades i més besades, que com que la s' hagués de menjar.

Amb això arriba En Bernadet; i, com veu la feta amb Na Trec-a-trec i sa ditxosa pessa de roba, se posa a botar i a tirar es capell a l' aire, i venguen mans-belletes i més mans-belletes, i pareixía que tornava boig.

En Pere i En Juan se'n temen, i agafen Na Biatriu i Na Bet, i ja les diuen:

—Es segur que Na Cara d' ase i En Bernadet tenen cosa! Mouen estabeig ferm devers sa seua cambra! ¡Ja poreu veure si aclariu que ès! ¡A veure si ès que ja tenen sa pessa de roba llesta! I voltros ¿com la teniu?

—¿Com l' hem de tenir? ¡Que no sabem de que anam encara! digueren aquelles dues bambes, fent carusses.

—No res, diuen elles, aglapirem Na Trec-a-trec a veure si li treim res.

Fet i dit, veuen Na Trec-a-trec que feia sa torniola per devant sa cambra de N' Elienoreta per veure si, com qui no n' ès, aclariría qualque cosa de Na Biatriu i Na Bet.

Aquestes s' hi arrambaren, i ja envesten Na Trec-a-trec, pensant plomar-la a ella; pero va esser a s'en-revés, foren elles ses plomades.

—Que tal, Trec-a-trec? diuen elles. ¿Que tammateix teniu sa pessa de roba envantet?

—¿Envantet? diu aquella. ¡Ell ja estam cansades de tenir-la llesta i re-de-llesta!

—¿Que mos dius? s' exclamen aquelles.

—Lo que sentiu! diu ella.

—¡Veiam, Trec-a-trec! diuen elles, aficant-li casi es nas dins ets uis i parlant ben petit ben petit.—Mira, li digueren, bé sabs tu que som amigues teues, Trec-a-trec! Idò bono, mos has de dir ben secret de que l' heu feta an aquesta pessa de roba.

—¿Que 'm destapareu, diu ella, si vos ho dic?

—Ni mai! diuen elles.

—Idò vos ho diré, diu ella, pero m' heu de jurar que no 'm destapareu.

—T' ho juram! t' ho juram! diuen elles. ¡Jesús, creueta! ¡Jesús, creueta!

I fent una creu amb sos dos dits grossos de ses mans, la besaven com a rabioses.

—Prou! prou! diu Na Trec-a-trec, com veu tants d' estabetxos. Per amor de Deu no 'm destapeu, que, si mi senyora hu sabía, me desxuiava! no me 'n escaparía!

—Vaja, digueren aquelles. ¡Amolla-lí!

—Idò, diu ella, heu de creure i pensar i pensar i creure que mi senyora ha feta sa pessa de roba (no hu endevinaríeu mai de lo que l' ha feta), idò l' ha feta de cárritx i paumes: un bri de cárritx i un bri de pauma. ¡I vos assegur que es una cosa que val uis per mirar! ¡Vaja quina garridesa de feina!

Com Na Biatriu i Na Bet sentiren allò, s' es-

quitxen a ses seues cambres a contar-ho an En Pera i an En Juan, i aquests digueren:

—No res, voltros feis-ho d' espart i de fil d' emplomar; sempre vos sortirá més fort i més fi que no de cárritx i paumes.

I aquelles ja son partides a cercar espart i fil d' emplomar, i allá tix qui tix de nit i de día, sensa parar un moment; i d' en-tant en-tant que deien:

—¡E-hu veurem Na Cara d' ase si mos safa!cará! ¡En fará de riaies aquella carota seua quant veurá aqueix teixit nostro, que embellirá! ¡Quin porro que se 'n durá sa gran mopia de Na Cara d' ase!

Amb un parei de dies tengueren sa pessa de roba d' una cana d' ampla i set de llarc; però una cosa mal formatjada de tot, lo més raspallosa i plena d' esterrancs i berrugues.

Arriba es día que feia vuit; el Rei aplega tota la Cort, i crida N' Elienoreta, Na Biatriu i Na Bet per que presentin cadascuna sa seua pessa de roba d' una cana d' ampla i set de llarc.

Na Biatriu i Na Bet foren tan falagueres d' anar a dur sa seua presentaia, que al punt ja s' entreguen amb aquell bunyol de teixit d' espart i fil d' emplomar; i tothom, com e-hu veren tan mal encitronat i tan comunot, tothom se cala a riure, i elles més empegueïdes que un porc.

Mentres tant se 'n vé N' Elienoreta amb sa tela aplegada dins un gran mocador de seda vermei davall xella; la treu des mocador, i comensa a desplegar-la davant tothom: tenía més d' una cana d' ample, i allá desplega qui desplega. Com en tengué set canes de desplegada, n' hi havía altre tant sensa desplegar.

I allá haurieu vist el Rei i la Reina i tots es senyors i senyores de la Cort que 's cuidaven a treure ets uis mira qui mira aquella roba que llambretjava tota. ¿Com no havía de llambretjar fora mida si era tota d' un fil d' or i un fil d' argent, d' un fil d' or i un d' argent, i no hi veien una tara de res en-lloc, com si fos teixida de mans d' ángels.

Tothom, i el Rei es primer, varen dir que N' Elienoreta havía guanyada s' acció, i que Na Biatriu i Na Bet no li arribaven ni a ses soles des peus.

—Bono, diu el Rei, fent-se comparèixer ses tres revel·leres devant ell: ja heu feta sa primera prova; ara fareu sa segona; que será això que ara vos diré: dins set mesos me presentareu un cusset. Sa qui el present més agut i galanxó, aquella i es meu fii que l' haurá menada, serán ets *Hereus de la Corona*. ¡Hala idò! ja vos poreu aguar! ¡Ara ès s' hora de treure s' estam!

N' Elienoreta se tancá amb Na Trec-a-trec per tirar junta sobre lo que faríen, i Na Biatriu i Na Bet amb En Pere i En Juan també el se feren cloquetjar fort an es cap per veure com safalcaríen aquella feresta Cara d' ase, que ja comensava a fer-los massa nosa.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que tot d' una que N' Elienoreta va esser dins sa seua cambra, ja diu a Na Trec-a-trec:

—¿Que no l' has sentit, Trec-a-trec, an el Rei?

—Prou que sí, diu aquesta.

—I ¿què me 'n dius? diu N' Elienoreta.

—Que hi dic? respòn Na Trec-a-trec. Que les tendrem bones de safalcar a Na Biatriu i a Na Bet, si mi senyora em vol escoltar.

—Tota som oreies per veure que 'm dirás, s'exclama N' Elienoreta.

—Idò veu, mi senyora, diu Na Trec-a-trec, si vossa mercè e-hu troba, jo ara me 'n vaig a ca son pare, que encara va xerecot de s' enuig que du de sa fuita de mi senyora, i negú li ha duit res des que jo li vaig dur aquell brou de gallina que parlava. M' hi present amb una altra escudelleta de brou de gallina que parl, le hi don; i, si el giny a que me 'n deix dur aquell cusset com una noueta que té ell per dins es jardí i que mi senyora sempre hi jugava com era menuda; si jo l' arrip a dur an aqueix cusset, ¡e-hu veurem si mos safalcarán Na Biatriu ni Na Bet, es dia de sa segona proesa!

—¿I et dones amb coratge, diu N' Elienoreta, de ginyar mon pare a que 't don aquell cusset?

—Sí que m' hi don! diu Na Trec-a-trec. ¡N' estic segura segura de que l' he de ginyar.

—Idò mira, diu N' Elienoreta, ja pots esser partida cap a ca mon pare! ¡Veiam si 'l mos dus an aquell cusset! ¡Hala! ¡espedeix!

I Na Trec-a-trec ja ès partida de d' allá com un estel ¡cap a sa torre des Vei-Orquès!

¿Que me 'n direu? Ell se 'n anava tan afuada i tan brunent, que amb una exhalació va esser an aquella torre ditxosa.

I no hu volgueu sebre es truier que armaren totes aquelles coses de dins sa saleta, sa cambreta, sa cuineta i es rebostet! Totes s' abocaren a Na Trec-a-trec, i ¡venga aferrades p' es coll i besades! I totes li demanaven de N' Elienoreta com se campava, si ja era casada, si ja era reina, si s' avenía amb sa sogra, si provava amb ses cunyades.

—¡A poc a poc! deia Na Trec-a-trec, ¡no vos atropelleu tant! Mi senyora está ben bona i ben sana, gracies a Deu. Com a casada no hu ès encara perque espera a sortir de ses dues proeses que li falten, que confiam dur-mos-n' hi la pauma. Si la mos ne duim, llavò se casarán N' Elienoreta i En Bernadet, i serán ets *hereus de la Corona* i Reis de bon de veres.

—¡Amèn! cridaren totes aquelles coses. ¡Amèn que la senyoreta Elienoreta se 'n duga la pauma de ses dues proeses que li falten, i que aviat sia casada i reina! ¡Amèn! ¡Amèn! ¡Amèn!

—¡Que tant d' amens! diu Na Trec-a-trec. Ara lo que interessa, per fer guanyar s' acció a mi senyora, ès que totes m' aideu!

—¡Digues coses, Trec-a-trec! cridaren totes ses de dins sa saleta, sa cambreta sa cuineta i es rebostet.

—Mirau, diu Na Trec-a-trec, per fer guanyar a mi senyora sa segona proesa, hem de ginyar es Vei-Orquès a que me 'n deix dur aquell cusset que té (¿sabeu?) per dins es jardí, aquell cusset com una noueta? Per ginyar-lo ha d' esser que li fassem un brou de gallina véia com aquell que li duguérem s' altra vegada.

—¿Vols que hi vaja jo a agafar sa gallina? varen dir ets estenaions de dins sa cuina. Jo vos assegur que, si jo n' estrenc una de gallina, no li amollaré, en no esser dins s' olla, quant la m' haureu plomada i esmocada.

—Vaja idò! diu Na Trec-a-trec. ¿Ja poreu esser partits!

I heu de creure i pensar que ets estenaions ja 's despengen des clau de damunt es fogons alts i

¡de d' allá! cap an es corral des Vei-Orquès. E-hi arriben i enganxen sa gallina més grassa i més véia que hi havía.

I allá aquesta pobre gallina *¡quec! ¡quec! ¡quec!* com veia que la se 'n duien a l' aire. No tengué gaire temps de fer-ho perque al punt varen esser dins sa torre. Allá la prenen per son compte totes ses coses de dins sa saleta, sa cambreta, sa cuineta i es rebostet; i una ja li lleva una ploma i s' altra n' hi lleva una altra, mentres Na Trec-a-trec ja li havía torsut tot d' una es coll. Encara no estigué plomada, com l' esmoquen, i *zas!* dins s' olla, que estava damunt es foc. I allá sa gallineta cou qui cou a la vela. Com va estar a punt, Na Trec-a-trec agafa s' olla amb tot es brou i sa carn, s' embolica una cadenota, i ja ès partida cap a ca 's Vei-Orquès, ¡trec-a-trec per damunt sa teulada! ¡trec-a-trec per davall es bufet!

Com es Vei-Orquès sent aquell rebeubeig, pega crit de dins es llit:

—¿Qui dimoni ès que se 'n vé a moure 'm aquest escándol per aquí dins?

—¡Una criada de vossa mercè i de mi senyoreta Elienoreta! diu Na Trec-a-trec.

—Criada d' aquella polissona porás esser; pero meua, no! diu es Vei-Orquès.

—¡Que no s' enfat, mi senyor! diu Na Trec-a-trec. ¡No n' ha mester cap d' enfado mi senyor, rendidet com se troba dins es llit, de tristor i d' enuig! ¿Que gos de messions que negú s' ès acostat per aquí, des que jo vaig venir s' altra diassa, a veure si havía mester res?

I endevinava Na Trec-a-trec; negú pus s' hi era acostat a demanar-li *com va la vida*. Així ès que 's Vei-Orquès, com sentí allò, diu:

—¿O éts tu que vengueres s' altra diassa a dur-me brou de gallina véia amb sa carn bollida, un brou qui parlava?

—Jo mateixa som, mi senyor! respòn Na Trec-a-trec. ¿Que poren entrar? ¿Me dona llecencia?

—Prou! prou! diu es Vei-Orquès. Passau, passau!

Entra dins sa cambra Na Trec-a-trec amb s' olla des brou i sa carn; i es Vei-Orquès ja li diu:

—¡O Trec-a-trec, benvolguda des meu cor! ¿Vol dir me tornes dur brou? ¿Vol dir e-hu és una altra olla de brou?

—Vaja si hu ès! diu Na Trec-a-trec. ¡Brou de gallina véia, que ès sa classe de gallina que fa es brou millor! ¡I llavò hi ha sa carneta! que també li assegur que hu ès ben saborosa! L' ha de tastar per un gust!

—Sí que hu tastaré! ara mateix! diu es Vei-Orquès.

I ¿que fa Na Trec-a-trec? Se 'n va dins sa cuina, umpl d' aquell brou una escudelleta d' obra fina, i ja la presenta an es Vei-Orquès, que el s' enviá *glec-glec,* xuclant-se'n es morros, i no aturant-se de dir:

—Beneïda s' hora que éts venguda i que m' has donat aqueix brou, o Trec-a-trec! ¡Sí que parla! ¡Sí que hi canten ets ángels! En no esser s' altre que 'm dugueres ¡mai n' havía tastat de tan saborós! No res, du-me'n una altra escudelleta, si vols i pots i no 't sap greu!

—¡Ja hu crec que sí! s' exclama Na Trec-a-trec.

I agafa s' escudelleta i ¡cap a omplir-la de bell nou de s' olla! I ja la torna an es Vei-Orquès, que la se posa a sa boca i *glec! glec! glec!* la se cala

tota; i en demana una altra. Na Trec-a-trec, ben lleventa, le hi du, i també la se torna engolir amb una tímbola. I allá hauríeu vist un homo posar-se xaravel·lo amb aquelles escudelletes de brou de gallina véia: no semblava ja es mateix homo. I no s' aturava de fer alabanses d' aquell brou, i va donar les gracies a Na Trec-a-trec de que le hi hagués duit, i acabá per dir-li:

—¡Mira, Trec-a-trec! tan content i satisfet estic de tu, que desde ara et dic que em pots demanar favors; que, si jo puc, les te faré! Vaja demane 'm coses que jo puga! Sa teua boca será mesura!

—Ara ès s' hora! pensa Na Trec-a-trec amb ella mateixa, i va dir:

—¡O mi senyor! ¡sí que me 'n poría fer un de favor, i ben gros! i que no li costaría res!

—Quin? diu es Vei-Orquès.

—Jo le hi diré, respòn Na Trec-a-trec. ¿Sap aquell cusset com una noueta que, com mi senyora la senyoreta Elienoreta era menuda, e-hi jugava tant i tant per dins es jardí, i que encara e-hi potoia ell per allá dins?

—Sí que ès ver, diu es Vei-Orquès. Pero mira! no 'l me demans per aquella polissona de sa meua fia! Per ella ¡res res res! Per tu, tot! ¿El vols an aquell cusset? Ves dins es jardí, aglapi'l i du'l-te'n! Desde ara el te don, i dèu més que 'n tengués!

Aquí Na Trec-a-trec s' agenoiá devant es Vei Orquès donant-li milions de gracies d' aquell present que li acabava de fer. Se 'n despedeix, s' esquitxa dins es jardí, guipa es cusset com una noueta, li posa ses mans damunt; i ja ha pres el vol com cent mil llamps cap a ca 'n Bernadet, a on arriba ben aviat.

Com N' Elienoreta se veu davant es cusset com una noueta, tan galanxó, tan etxerevit, amb aquell capet tan viu, ballugant-se com un pern de rifa i fent *nyep! nyep!* a tothom qu' el se mirava; i cada vegada que s' espolsava, ¡venga un bon ruixat de perles i diamants per la dreta i per l' esquerra;—com N' Elienoreta veia tot allò, no hi cabía de goig i de gaubansa! Se pensava somiar! No se 'n poría avenir de que allò fos ver.

I no vos dic res, com En Bernadet e-hu va sebre, si 'n feu de bots i xecalines, i si tirá es capell a l' aire! Pareixía qu' era tornat boig.

Senten En Pere i En Juan aquell talabastaix, i ja agafen Na Biatriu i Na Bet, i ja les diuen:

—I ¿que no vos sou temudes de s' avalot que mouen dins sa cambra de Na Cara d' ase? ¡A veure si ja tenen ensenyat de tot es seu cusset. I voltros ¿com teniu es vostros?

--I ¿com els hem de tenir? diuen elles. ¿Que no hu sabeu com les tenim? Si els-e cuidam massa, s' avecíen i llavò s' aveciadura els-e se menja; si els he cuidam poc, se desmengen, s' amagreixen, i sembla que han de fer pell.

—Bono! diuen En Pere i En Juan. Lo que importa es que voltros, com qui no n' ès, mireu si per Na Trec-a-trec aclariu que ès que tenen Na Cara d' ase i En Bernadet, que mouen tal alguer, i llavò voltros veiam si prendreu punts. ¡Vel·lau-lí bé es ble an aqueixa Cara d' ase, que no vos mengi sopes damunt es cap!

Na Trec-a-trec ja 's sospitá que Na Biatriu i Na Bet, si la veien per defora, li demanarían que era aquell estabó que En Bernadet movía, i va dir amb ella mateixa, sortint i passetjant-se per davant sa cambra de N' Elienoreta:

—Si s' acosten, ja pot esser que se 'n vagen ben emblanquinades!

Aquelles dues toixarrudes, ja hu crec, s' hi acostaren, i escometen Na Trec-a-trec, d' aquesta manera:

—¡Bon día i bon any, Trec-a-trec!

—Altre bon día, al·lotes, diu aquesta.

—Escolta, diuen elles, ¿i que teniu res de nou, que moveu tant de rebumbori?

—Sempre hi ha de nou! diu Na Trec-a-trec; pero son coses secretes, que no 's poren dir.

—Diga-mos-ho! diuen aquelles dues; no 't destaparem! ¡No haies por! ¡no 't destaparem! Vaja! ¡mos ho has de dir!

Com Na Trec-a-trec les va veure tan mal a pler sobre quin era es motiu d' aquell estabeig d' En Bernadet, les diu amb tot secret i a cau d' oreia:

—¡Es que ja tenim es cusset de sa proesa que mos espera!

—¿I que tammateix es cosa bona? diuen aquelles dues.

—¡Ca! diu Na Trec-a-trec. ¡Si es una mica de cussó, magre magre, petit. esguerrat, que no fa ombra, comunot, que faría oi an el rei-porc. Sa por que jo tenc, ès que, si mi senyora presenta aqueix animaletxo davant el Rei a 's día de sa proesa, el Rei no trega defora amb caixes destrempades tant mi senyora com En Bernadet, com a mí!

Aquelles, més meses que un ca amb un os i ben segures de guanyar a Na Cara d' ase, se 'n van a contar-ho an En Pere i an En Joan i a tirar junta per veure si entre tots quatre capxifollaven Na Cara d' ase, i si 'l Rei la faría buidar de la Cort.

¡Ja hi varen beure ben fresc!

Idò heu de creure i pensar i pensar i creure que N' Elienoreta i Na Trec-a-trec guardaren ben guardat es cusset com una noueta amb un pelet d' or i un pelet de plata, un pelet d' or i un pelet de plata, i que sempre que s' espolsava, deixava anar des seu cosset un ruixadell de perles i diamants i perles i diamants. I el tengueren tan estojat, que, fora d' En Bernadet, a negú nat del mon el deixaren veure.

I lo bó va esser s' enginy de Na Biatriu i Na Bet per criar es seus cussons! A la fí en pogueren surar dos: dos quissons ervissencs, cames llargues, primetxols de sa caixa des cos, amb ses ombres mortes, que només eren bons per llevar concert des vent, i res los feia profit, perque hi pegaven massa fort, i llavò anaven desbaratats de ventre, i li amollaven a-on-se-vuia, devant tota la Cort si a má venía, i tothom ¡cosses an aquells brutanxos de quissonots! i es criats i criades de ca 'l Rei que no les poríen veure ni pintats perque tot los ho soiaven i sempre havíen d' estar amb sa grenera i amb so sarrió amb sa má. Ja vos assegur que 'ls en tiraven de llamps i pestes! i, en porer-los arribar, els-e devertíen fort amb so mànec de sa grenera o amb qualque venable o verdanc que poguessen haver.

Sobre tot, ell arribá es día de sa proesa, i el Rei aplega tota la Cort, i crida ses tres revel·leres: N' Elienoreta, Na Biatriu i Na Bet, perque li presentin es cussons que han criats, a veure quin es més agut i plaent.

Na Biatriu i Na Bet s' atropellaren tant, per que N' Elienoreta no 'ls-e guanyás a res i per deixar-la

derrera, que arribaren primer cada una amb so seu quissonot devant el Rei i la Cort. Però ¡vaja quina passada que va esser! Aquells quissonots havíen pegat fort a sa fava-parada es día abans, i anaven desbaratats de ventre una cosa d' horror; li amollaven seguit seguit. I, com foren devant el Rei i la Cort, en lloc d' estancar-se gens gens, ses descárregues i xeremiades eren més espesses i més ferestes.

Bo es de veure lo que havía de succeir: tota la Cort se tapá es nas i decantá la vista per no sentir aquella pudorassa i per no veure tal brutedat desenfreïda, i el Rei que cridá, més cremat que un diner de mistos:

—¡Sortiu-me d' aquí dins, grans brutanxes! ¡voltros i es quissons i es quissons i voltros!

I aquelles mopies no tengueren altre remei que buidar, menant-se 'n per sa coa i rossegant aquelles enderies de quissonots, que com que haguessen perdut es tranc de caminar amb so rebumbori que duien dins sa butza; i tot-hom ¡cosses! i ells ¡uns bons grinyols! que entraven dins es cervell, i no hi havía qui s' hi oís; i tant Na Biatriu i Na Bet com tota s' altra gent, que no s' aturaven de dir:

—¡Mal llamp es cans!

Amb això zas! se presenta N' Elienoreta amb so cusset com una noueta, amb un pelet d' or i un de plata i un pelet d' or i un de plata, fent *nyep! nyep!* a tothom que 'l se mirava, i cada instant que s' espolsava! i zas! un bon ruixadell de perles i diamants, que pegaven per sa cara de sa gent, i ets al·lots i sa gent gran i tot ¡bones grapades p' en terra! per pellucar aquell bé de Deu que aquell animaló deixava anar des seu cos.

N' Elienoreta el duia demunt es call de sa má, i no s' atura fins que ès davant el Rei i tota la Cort.

El Rei i tota la Cort i tota s' altra gent que hi havía, romangueren amb un peu alt, com veren aquella bellesa de cusset. Tothom va rompre amb mans-belletes, cridant:

—¡Aquesta ha gonyada s' acció! ¡aquesta l' ha gonyada! ¡Vaja si l' ha gonyada!

—Sí que ès ver! diu el Rei. ¡L' ha guanyada! ¡Lo que ès seu, donar-le-hi! Ara no més falta una proesa. Si 'n surt tan lluïda com de ses dues primeres, no hi haurá vel: sa corona será seua! vui dir, de mon fii Bernat i d' ella!

—Quina llástima! deia tothom, ¡justament haver de tenir sa Cara d' ase! ¡O si un le hi pogués llevar amb una grapada!

Des cap de tres díes el Rei crida N' Elienoreta, Na Biatriu i Na Bet, i les diu:

—Bono! ja no més vos falta una proesa. Sa qui la gonyará, aquesta será sa venturosa, s' *Hereua de la Corona!* Aquesta derrera acció ha d' esser que dins tres mesos m' heu de presentar una llocada. Sa qui la me presentará més avenguda i condreta, d' aquella será s' acció. ¡A veure, idò, quina hi demostrará més suc de cervell! I ara ja poreu esser partides i trompitxar a les totes!

Na Biatriu i Na Bet, com sentiren aquelles comendacions del Rei, romangueren estafaril·lades, com un qui no sap per on prendre ni com desferse des trumfos, i no s' aturaven de dir:

—Però bé! ¿i a on té 's cap el Rei? ¿a on s' ès vist mai a unes al·lotes com noltros sortir-mos amb aquestes coses? ¡Veiès qui hu ha vist mai que *nores-esperen-esser* del Rei hagen de demostrar sa

seua habilitat presentant una pessa de roba feta d' elles i llavò un cusset i ara una llocada? ¿A on treu cap tot això? Pareix mentida que el Rei haja tengudes aqueixes sortides!

I se 'n anaren a ses seues cambres remugant remugant, i hu contaren tot fil per randa an En Pere i an En Juan, que les digueren ben claret:

—¡Ara hem de veure si vos deixareu safalcar d' aqueixa poca vergonya de Cara d' ase! ¡Voltros feis s' orbet! ¡paupau, paupau! i, com vé s' estrènyer, vos treu sa carn de s' olla, i vos afona, però ben afonades!

Mentrestant que En Pere i En Juan els-e sermonaven d' aquella manera, N' Elienoreta tirava junta amb Na Trec-a-trec per veure com se 'n havía de desfer d'aquells trumfos de sa darrera proesa, fins que Na Trec-a-trec s' exclama:

—Sobre tot, senyoreta, jo hu tendria ben bo de arretglar! ¡Ja le hi he dit tot-d' una!

—¿Vol dir, diu N' Elienoreta, tornaríes a mon pare a demanar-li una d' aquelles llocades de dins es seu jardí, que, com jo era menuda, e-hi jugava?

—¡I aviat que m' hi presentaría a son pare, mi senyora! diu aquella. I amb sos meus enginys, li sauparía una d' aquelles llocades, i ¡cap aquí manca gent amb sa llocadeta! ¡I estiga ben segura que no mos banyaríen es nas de saliva aqueixes dues blaies de Na Biatriu i Na Bet a 's día de sa proesa que mos falta!

—Mira, idò, diu N' Elienoreta, ja pots esser partida cap a ca-mon pare ¡veiam si 'l ginyes a donar-mos una d' aquelles llocades!

—¡Així com el vaig ginyar de sa tela i des cusset, el ginyaré, si Deu ho vol, de sa llocada! diu Na Trec-a-trec.

I encara no va haver acabat de dir això, com ja pren es vol, i ¡de d' allá! com cent mil llamps cap a sa torre des Vei-Orquès.

Amb un instant e-hi va esser, i no vos dic res s' alguer que mogueren, com la varen veure, totes aquelles coses de sa saleta, sa cambreta, sa cuineta i es rebostet! I totes aferrades per Na Trec-a-trec! i ¡venguen besades i més besades! I totes ¡hala a demanar-li de la senyoreta Elienoreta si estava boneta i xaravel·la, si ja era casada amb En Bernadet, si provava amb sa sogra i ses cunyades...

—¡Uei! ¡uei! deia Na Trec-a-trec. ¡No vos atropelleu tant per amor de Deu, grans guixes! Mi senyora, gracies a Deu, está ben bona i ben sana més que un gra d' ai; però encara es fadrina. Ara ja no més li manca gonyar una proesa. Si la guanya, com ha gonyades ses altres, ella i En Bernadet serán ets *Hereus de la Corona*, se casarán, i serán reis a l' acte.

—¡Amèn que guany sa proesa que li falta! cridaren totes ses coses de sa saleta, sa cambreta, sa cuineta i es rebostet. ¡Amèn! ¡amèn! ¡amèn!

—¡Fora pus *amens!* diu Na Trec-a-trec, que just amb *amens* no avensaríem cap passa. Sa questió es que, per sostreure an es Vei-Orquès sa cosa que mi senyora necessita per gonyar s' acció que li falta, s' ès mester fer un bon brou p' es Vei. ¡A veure si 'l ginyam a donar-mos aquella cosa!

—¿Brou de gallina véia? cridaren totes aquelles coses.

—Sols que m' hágeu entesa! respòn Na Trec-a trec.

—¿Que voleu, diuen ets estanaions penjats damunt es fogons alts, que jo, com ses altres vegades, vos vaja a agafar sa gallina?

—¡Ja hi hauríes d' esser! diu Na Trec-a-trec.

I ets estanaions ja 's són despenjats de dalt es fogons alts, i ja han presa sa fua cap an es corral de ses gallines des Vei-Orquès, i allá ¡mira qui mira quina era sa gallina més véia i de més bones carns! A la fí en guipen una que los sembla sa millor, i zás! ja l'han enganxada per una cuixa, i ¡per amunt per amunt! i de d' al á cap a sa torre! I aquella gallineta *¡quec! ¡quec*! ¡*quec*! com veia que la se 'n duien a l' aire d' aquella manera, sensa haver-li dit primer: *Ase ni bestia!* ni haver-li demanat si se n' hi volía anar.

I la pobreta, aviat va haver fet *qüec*! tot-d' una que va esser dalt sa torre, perque Na Trec-a-trec ja li hagué torsut es coll, i totes aquelles coses de dins sa saleta, sa cambreta, sa cuineta i es rebostet ja hi estigueren afuades; i allá una li llevava una ploma i s' altra una altra; i amb un sant-i-amèn sa gallineta ja estigué plomada i esmocada i dins s' olla amb una bona focateria devall, i allá cou qui cou.

Na Trec-a-trec la fa coure amb tota sa ciencia del mon; i, com va veure que 's brou estava a punt, i que era un brou qui parlava i que ets ángels e-hi cantaven, lleva s' olla des foc, que feia *glec glec* des bull que duia; la deixa refredar una mica, i per dur-la-se 'n a Ca 's Vei-Orquès comensa a embolicar-se sa cadenota; i totes aquelles coses de dins sa saleta, sa cambreta i es rebostet, que li deien:

—¡Hala Trec-a-trec! ¡veiam si hu farás de tot

per ginyar es Vei-Orquès a que 't don lo que s' ès mester per que la senyoreta Elienoreta puga gonyar aqueixa acció que li falta.

—¡No tengueu ansia d' això! deia Na Trec-a-trec. ¡Si Deu ho vol i María, prou que 'l me faré meu an es Vei-Orqués, com som Trec-a-trec.

I hu va fer tenir ver an això Na Trec-a-trec.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que Na Trec-a-trec ja m' agafa s' olla des brou de gallina, i embolicant-se sa cadenota ja ès partida cap a ca 's Vei-Orquès, *trec-a-trec* per damunt sa taulada, *trec-a-trec* per davall es bufet.

Es Vei-Orquès de dins es llit a on estava tot abatut i amb una engronyadura ben alta de punt, pega crit com sent tal éstabó, i diu:

—¿Qui dimoni ès qui se 'n vé a xeremiar-me amb aquest talabastaix?

—Som jo, mi senyor! diu Na Trec-a-trec, una criada de vossa mercè i de mi senyora la senyoreta Elienoreta.

—Calla! diu es Vei-Orquès. No la m' anomens per res an aquella polissona, que no ès més que una polissona que 'm fogí per casar-se amb En Bernadet.

—No res, diu Na Trec-a-trec, ¿que poren entrar?

Entrau! diu es Vei-Orquès.

I Na Trec-a-trec *zas!* se 'n entra dins sa cambra; i, com es Vei-Orquès la me veu amb s' olla, ja li diu, mudant de cantet:

—¿I que me tornes dur brou, gran pitxorina?

—I d' aquell més de renyó clos! diu Na Trec-a trec. ¡Un brou que parla i que ets ángels e-hi canten! Vaja! l' ha de tastar! Ara mateix n' hi duré

una escudelleta, calentet com ès! ¡Es de gallina véia! i ja sap vossa mercé que *gallina véia fa bon brou.*

—Sí que dius ver, s' exclama es Vei-Orquès. Sobre tot, du-me 'n una escudelleta ben al raset ara mateix, que estic segur que 'm tornará l' ánima an el còs.

I Na Trec-a-trec se 'n va dins sa cuina, umpl d' aquell brou una bona escudelleta ben plena, i la presenta an es Vei-Orquès, que la s' etzibá amb una tímbola.

—Bono! va dir ell, llepant-se 'n es morros, ¡ja me 'n pots dur una altra! perque si bo era es brou de ses altres vegades, no sé si aquest encara hu ès més! ¡O quin brou tan bo! ¡Se veu que tens unes mans beneïdes per fer-ne!

Amb això Na Trec-a-trec ja li torná presentar una escudelleta d' aquell brou ben al raset; i es Vei-Orquès *glec! glec!* el se torna etzibar amb una tímbola.

No 'n volgueu sebre pus: se 'n arribá a calar set escudelletes.

¿Que me 'n direu? ell amb aquell brou dins el còs es Vei-Orquès pareixía un altre homo! Anava de berbes, tirava potxes i alabava fins part damunt es niguls es tranc de Na Trec-a-trec per fer totes ses coses, sobre tot, brou, fins que arribá a dir:

—No 't pots figurar lo agraït i agraït que t' estic ¡o Trec-a-trec! per aquest brou que ja va tres vegades que 'm dus. Si no fos per tu, ja sería mort i re-de-mort! Me sería mort com un ca dins aqueixa cambra. Així ès ¡o Trec-a-trec! que 'm pots demanar qualsevol cosa que estiga en la meua má; que, per grossa que siga, jo la t' accediré!

—Idò bé, mi senyor, diu Na Trec-a-trec, lo que li demán es una d' aqueixes llocades que caplleven dins es seu jardí que la seua fieta mi senyora la senyoreta Elienoreta e-hi jugava com era menuda!

—No la m' anomens an aquella polissona, diu es Vei-Orquès, i tu du-te 'n sa llocada que vulgues.

—¡Molt bé! i ¡que Déu li pac la caritat! diu Na Trec-a-trec.

I ja li estreny cap an es jardí i tría sa llocada més avenguda de totes: dotze pollets com una mel·leta i sa lloqueta qu' era com una tarongina, tots amb una plometa d' or i una de plata, una plometa d' or i una de plata; i cada vegada que feien *piu! piu!* els-e botía des bec una perla i un diamant i una perla i un diamant. Na Trec-a-trec e-hu posa tot dins una panereta, i de d' allá volant com un estel cap a ca 'n Bernadet!

E-hi arriba, i s' afica dins sa cambra de N' Elienoreta, que va romandre tota embambada devant aquella llocada tan galanxona i etxaravida; i En Bernadet sí que s' hi va embadalir fort.

Un i altra feren espants per llarc, de tal manera que En Pere i En Juan se 'n temeren, i diuen a Na Biatriu i a Na Bet:

—¡No sabem que deuen tenir Na Cara d' ase i En Bernadet! ¡Veiam si será que ja tenen sa llocada que heu de presentar totes tres! Si vèieu Na Trec-a-trec, convendría fer-la caure a dir què era aquest trui que feien just ara.

Na Biatriu i Na Bet guaiten una mica, aluien Na Trec-a-trec, que estava a l' aguait per pegarlos un altre porro, donant-los figues per llenternes.

S' hi acosten aquelles dues cloris, i ja l' escometen, fent es desintès:

—¡Ola Trec-a-trec! ¿que tal? ¿com te va?

—A mi 'm quetala bé, diu aquella mandragolina. ¿I a voltros?

—A noltros bé! diuen elles dues. I escolta, Trec-a-trec! ¡Ja saps que som amigues teues noltros dues!

—No he de sebre! diu aquella revel·lera.

—Idò mira, diuen elles acostant-s' hi ben acostades. Mos has de dir una cosa amb tot secret, i te juram que no hu sabrá negú que mos ho hages dit.

—I ¿què es que vos he de dir? diu Na Trec-a-trec.

—Si teniu ja sa llocada! diuen elles dues. ¡No mos has d' enganar per amor de Deu! ¡has de dir ben ver!

—¡O que 'm sap de greu i que me 'n sab d' haver-vos-ho de dir! s' exclama Na Trec-a-trec. ¡Per amor de Deu no 'm destapeu! que si mi senyora hu sabía, me feia xeroia! No me 'n escaparía!

—No tengues ansi! diuen elles, digue-mos-ho tot, ben descansada!

—Idò, diu aquella, tenim un disgust de mort perque sa llocada que haurem de presentar, mos ès sortida lo més esguerrada: son uns pollots batzans, que sols de veure-los ja afarten! I llavò que sempre puden de bruts que van. I no hi val fer-los nets, perque a l' acte se tornen soiar, però ben soiats. Vaja, lo que 's diu aquesta vegada mos donareu es brou, pero ¡de quina manera! No 'n volgueu sebre més: sa meua senyoreta n' está malalta, i va més alisa que un que ha venut a espera.

Na Biatriu i Na Bet s' ho varen creure tot, i se'n

van correns an En Pere i an En Juan a contar-los es sementer que 'ls havía fet sa pòlissa de Na Trec-a-trec, ben segures de que era ben ver.

En Pere i En Juan no foren tan bons d' emblanquinar, i hu posaren en corantena, i les digueren an aquelles pastanagues:

—Ja poreu veure si vos aguau i si feis es cap viu! ¡No vos ne fieu de Na Cara d' ase ni de Na Trec-a-trec! que son més polissones que un gat negre! ¡M' engana que no mos tornin donar es perboc! Si 'l mos donen, ja estam perduts per a sempre!

Sobre tot, arriba es dia que N' Elienoreta, Na Biatriu i Na Bet havíen de presentar cadascuna sa seua llocada a veure quina la presentaría més avenguda. El Rei crida tota la Cort, i davant tota sa senyoría fa comparèixer aquelles tres, i ja les diu:

—No res, ja poreu esser partides a presentar cadascuna sa seua llocada, a veure quina la presenta més avenguda.

Se 'n van totes tres cada una a sa seua cambra a dur sa llocada; i Na Biatriu i Na Bet se 'n hi van correns, amb unes passotes lo més baldrumeres. Elles lo que volíen era passar davant a N' Elienoreta, deixar-la darrera.

I feren tanta de via, que li guanyaren de més de la mitat; i se presenten davant tota la Cort cada una amb sa seua llocada: dotze pollots batzans, tots bruts de lo que no dic per respecte i compassió des nas des qui m' escolten. Era que aquells animalets havíen pegat fort an es vert, i anaven desbaratats de ventre, i li amollaven a la descosida allá on se trobaven. Ja poreu pensar

ses catifes d' aquella gran sala a on estava reunida la Cort com devíen romandre amb tants de rois com e-hi feien aquells vint i quatre pollots batzans.

Com el Rei va veure allò, se posá fet un Nero, i tots es senyors de la Cort que s' estrenyíen es nas amb sa má i se giraven a una altra banda per no sentir aquella pudor i per no veure aquella llebrosía des vint i quatre polls batzans.

El Rei, treient foc p' es caixals, va dir a Na Biatriu i a Na Bet:

—¡Ah grans brutanxes! ¿I heu tenguda cara de presentar-vos amb aqueixes enderies de polls batzans? ¡Sortiume d' aquí dins, grans noningunes, voltros i es polls i es polls i voltros!

—Xo! xo! xo! se posaren a cridar tots es senyors an aquells pollots i a ses qui els-e menaven, que se 'n varen haver d' anar més que depressa per no esser-hi demés; i En Pere i En Juan que tiraven llamps i pestes, i s' arrabassaven es cabeis un grapat amb cada má, com veien que aquelles dues grosserandes eren quedades tan malament, però tan malament.

Mentres tant se presenta N' Elienoreta amb sa panereta. Com ès davant el Rei i tota la Cort obri sa panereta i posa damunt una tauleta es dotze pollets i sa lloqueta: es pollets com una mel·leta i sa lloqueta com una tarongina, i tots amb una ploma d' or i una de plata, una ploma d' or i una de plata; i cada vegada que feien *piu! piu!* ¡venga p' es bec una perla i un diamant, una perla i un diamant.

Com el Rei i tota la Cort veren aquella bellesa de llocada, romangueren amb sos cabeis drets, i tothom rompé amb mans-belletes, cridant:

—Aquesta ha gonyada s' acció! ¡l' ha gonyada!

I el Rei llavò va dir:

—No hi ha remei: aquesta l'ha gonyada! ¡Aquesta amb En Bernadet haurá d' esser s' hereua de la Corona!

—¡Quina llástima, deia tothom, que tenga sa *cara d' ase!*

—La hi tenga no la hi tenga, diu el Rei, ella ès sa qui ha gonyat, i fòris!

N' Elienoreta hu veia massa lo tort que venía a tothom que ella justament hagués de tenir sa cara d' ase; per això demaná vuit dies per provar de llevar-la-se. El Rei prou que 'ls hi concedí, i amb Na Trec-a-trec componen que aquesta se' n vaja an es Vey-Orquès a veure si 'l ginya a llevar sa cara d' ase a sa seua fia, ell que la hi va posar amb aquell mot que li va dir quant l' encalsava que ella fogía amb En Bernadet.

Idò heu de creure i pensar i pensar i creure que Na Trec-a-trec ja va prendre sa fua, volant com un estel cap a sa torre a on estava N' Elienoreta com era fadrina. E-hi va esser amb una exhalació; i, com ses coses de dins sa saleta, sa cambreta, sa cuineta i es rebostet la veren, li mouen un alguer, enrevoltant-la i demanant-li totes de la senyoreta Elienoreta si estava boneta, si havía guanyada s' acció, si ja era casada o si encara s' havía de casar.

—Callau! les arriba a dir. ¡Ja vos ho diré com está la cosa! La senyoreta Elienoreta ha gonyada s'acció, gracies a Deu. Ara ja no li poren embusteretjar sa Corona; ara 's casará amb En Bernadet i será seua sa Corona. Ara només li manca una cosa: per una paraula que son pare li tirá, té una casta

de cara que no ès sa seua natural i que li lleva massa sa gracia. Negú, en no esser es Vei-Orquès, ès capaç de tornar-li posar sa cara així com la tenía primer. Per conseguir això som venguda. Hem de veure, idò, com ginyam es Vei-Orquès.

Com ses coses de dins sa saleta, sa cambreta, sa cuineta i es rebostet sentiren que N' Elienoreta tenía una cosa per sa cara que li llevava sa gracia, se posaren, tot trastornades, a demanar:

—¿Però què ès que tè per sa cara la senyoreta? ¡Diga-mos-ho, Trec-a-trec, què ès que té! ¿No mos amaguis res! ¡Mos ho has de dir!

—Callau! deia Na Trec-a-trec. ¡No hu heu mester sebre! ¡Vos ha de bastar lo que vos dic! ¡Es una cosa que li lleva sa gracia! Lo que mos interessa, ès veure si ginyam son pare que li lleu aquella cosa, ell que la hi va posar amb una paraula que li va dir! No res, per entrar-li, provem de fer-li brou de gallina com ses altres vegades.

—¿Que l' he d'anar a cercar a sa gallina? diuen ets estenaions penjats damunt es fogons alts.

—Anau-hi! diu Na Trec-a-trec.

Ets estenaions prenen el vol, i ¡cap an es corral de ses gallines! Mira qui mira quina era sa més véia i sa més grasseta, a la fi l' afinen; i ja la m' apleguen per una cuixa, estrenyen, i ¡per amunt s' ès dit! *Quec! quec!* feia sa gallineta veient que la se 'n duien a l' aire. Tot d' una que ets estenaions la tengueren dins sa torre, Na Trec-a-trec ja li ha torçut es coll, i totes ses coses de dins sa cambreta, saleta, cuineta i rebostet ja hi están abordades a plomar-la, i al punt la tengueren com un jonc de fuies. Llavò l' esmoquen i *zaz!* dins s' olla, que ja tenía una bona focateria davall. Cou qui cou, com va estar a punt, Na Trec-a-trec diu:

—No res, no vos mogueu ni fasseu gens de trui. Jo ara me 'n hi vaig amb s' olla des brou a veure si li fas sanc an aqueix bo dés Vei-Orquès. ¡Veiam si 'l tombaré! ¡Amèn que l' arribi a tombar!

—Amèn! varen dir totes ses coses de dins sa saleta, sa cambreta, sa cuineta i es rebostet.

S' embolica sa cadena i amerra s' olla des brou, i ja es partida cap a ca 's Vei-Orquès, trec-a-trec per damunt sa teulada, trec-a-trec per davall es bufet.

Com es Vei-Orquès sentí aquell estabó, pega crit dient:

—¿Qui dimoni ès que vé a moure tal escándol dins ca-meua?

—Una criada de vossa mercè, diu Na Trec-a-trec.

—Ah! diu es Vei-Orquès. ¿Que tornes esser tu, Trec-a-trec?

—Sí, mi senyor, jo meteixa! diu aquella pitxorina. ¿Que poren entrar?

—Si éts tu, sí! diu es Vei-Orquès.

Na Trec-a-trec se 'n entra dins sa cambra; i, com es Vei-Orquès la me veu amb s' olla, ja li diu:

—¿I que ja 'm tornes dur brou?

—¡I de primera bona! diu Na Trec-a-trec. Es un brou que parla i que hi canten tots ets ángels del cel. El tast per un gust! Ara n' hi faré una escudelleta!

Se 'n va volant dins sa cuina, umpl una escudelleta d' aquell brou, la du an es Vei-Orquès. que la se calá amb una tímbola; n' hi du una altra i una altra; i n' hi va dur fins que n' hi hagué.

—Sí que hu ès de primera, pero de primera

aqueix brou! deia es Vei-Orquès. ¡Sí que parla! ¡sí que ès ver que hi canten tots ets ángels del cel!... ¡Benhaja tu que 'm saps fer tan bon brou i llavò el me dus, sensa jo demanar-t' ho! Creu-me que 'm tens es cor gonyat! Demane 'm favors que jo puga fer! Si están en sa meua má, per grossos que siguen, jo 't don paraula que jo les te faré! ¡Demana, dona! ¡Sa teua boca será mesura!

Aquí sa gran pitxorina de Na Trec-a-trec romp amb un gran plors, que com que no pogués tornar alè i amb un xinglot ben alt de punt.

Es Vei-Orquès romangué sensa paraula, i se posa a dir:

—Pero ¿que tens, dona, tant de plors? ¿Que ès que t' ha agafat, tan cop en sec?

—Tenc una pena que 'm mata, diu Na Trec-a-trec. ¡Una pena que sols mi senyor me pot llevar! ¡Negú pus del mon més que vossa mercè la me pot llevar an aqueixa pena!

—¿Jo? deya es Vei-Orquès. Si jo la 't puc llevar, desde ara dona-la per llevada!

—Me dona paraula? diu Na Trec-a-trec. ¿M' ho jura que la 'm llevará?

—T' ho jur! diu es Vei-Orquès. ¡Vaja! ¡diguès a l' acte quina ès aqueixa pena!

—¿Quina ès? diu Na Trec-a-trec. ¡Ara mateix le hi diré. ¿Que no se 'n recorda mi senyor, com mi senyora la senyoreta Elienoreta fogía amb En Bernadet, que vossa mercè l' encalsava i li deia: —Gire 't per dir *a-re-veure* a ton pare! I ella a la fi se girá i vossa mercè li va dir: *Cara d' ase* torns! I la pobreta torná amb sa cara d' ase?

—Prou que me 'n recort! diu es Vei-Orquès. ¿I què?

—Jo le hi diré, diu Na Trec-a-trec. Com En Bernadet, fii de Rei, va tenir a ca-seua mi senyora la senyoreta Elienoreta, el Rei son pare va dir an En Bernadet i an els altres dos fiis, En Pere i En Juan, que també li presentaven una al·lota per hom per casar-s 'hi i que les donás sa corona: Farem tres proves de llestesa i de tranc an aqueixes tres al·lotes: sa qui gonyará ses tres vegades, aquella será s' hereua de la Corona amb so de voltros que l' haurá menada per casar-s 'hi. Idò bé, mi senyora la senyoreta Elienoreta ha gonyat ses tres vegades a ses altres dues, i ha gonyat amb aquelles tres coses que vossa mercè me 'n deixá dur per haver-li duit tres vegades brou: aquella pessa de roba, aquell cusset i aquella llocada de dins es seu jardí. Amb això ha gonyada s' acció cada vegada, i el Rei ha dit:—Ella ha gonyat, ella será s' hereua de la Corona amb En Bernadet, i, si té sa cara d' ase, paciencia! I ara la senyoreta Elienoreta té vuit dies de temps per veure si se porá llevar sa cara d' ase. Per això som venguda jo; i això ès sa gracia que li demán, que vossa mercè que li posá amb aquella paraula sa cara d' ase, vossa mercè le hi llevi. Això ès es favor que m' ha de fer, que m' ha promès que 'l me fará, que m' ho ha jurat que 'l me fará.

Es Vei-Orquès romangué de pedra com sentí tot aquell sementer. Per una banda sa rabia de que N' Elienoreta li fos fuyta, li revenía; per s' altra es seu cor de pare estava a punt d' esclatar de s' estimació a N' Elionoreta de que cop en sec se tornava sentir ple.

Na Trec-a-trec se va tèmer d' aquell combat que 's Vei-Orquès se sentía dins l' ánima; cobrá coratge, i va dir:

—Senyor, ¿en què quedam? ¿que me cumpleix sa paraula que m' ha donada o no la me cumpleix?

—Jo, diu es Vei-Orqués, no he donada cap paraula mai que no l' haja cumplida. T' he promès que 't faría es favor que 'm demanaríes, i el te faré, anc que el cel se bes amb la terra. I sobre tot, el me demanes per una fia meua, i ara jo no 'n vui recordar de res pus sino de que ella es una fia meua i jo som son pare. Mira, dins aqueix armari devora es llit e-hi ha un mirai trencat i un botilet d' aigo de roses. Te 'n dus aqueixes dues coses a sa meua fia: que aboqui aqueixa aigo de roses dins una ribella, que s' hi renti sa cara, mirant-se dins aqueix mirai i aixugant-se amb un cornaló d' aquella pessa de roba que te 'n dugueres sa primera vegada; i mentres se rentará, que tengui a la dreta es cusset com una noueta que fassa *nyep! nyep!* i sa llocadeta a l' esquerra, que sa lloca fassa *quec! quec!* i es pollets *piu! piu!* Si amb tot això ella se mira ben arreu dins aquell mirai, s' afinará una mica de fic devall se barra; que s' hi pec una bona estirada sensa gens de compassió, i se treurá sa cara d' ase, i tornará tenir sa cara que tenía primer, que es sa que li pertoca.

Na Trec-a-trec, com sent això, s' agenoia devant es Vei-Orquès, li dona milions de gracies, pren es mirai trencat i es botilet d' aigo de roses, i ja li ha estret de d' allá volant com un estel cap allá on era N' Elienoreta. Diu an aquesta tot lo que ha de fer, i a l' acte hu fa. Aboca s' aigo de roses dins una ribella, agafa un cornaló d' aquella pessa de roba que ella havía teixida i hi havía guanyada sa primera acció; se posa es cusset com una

noveta a la dreta fent-li fer *nyep! nyep!* i es dotze pollets amb sa mareta, fent-los fer a ells *piu! piu!* i a sa mareta *quec*! *quec*! I ja es partida ¡bones grapades d' aigo de roses! per aquella carota d'ase. Com prou la se va haver rentada, mirant-se ben arreu dins es mirai trencat i aixugant-se amb so cornaló d' aquella pessa de roba, i tornantse mirar dins aquell mirai, a la fi s' afina una mica de fic devall sa barra. El s' agafa ben agafat, i s' enverga estirada amb tota quanta de forsa tenía, i *zas*! sa cara d' ase li boteix, i se torna trobar amb sa mateixa cara que tenía primer, més garrida i preciosa que 'l sol.

A l' acte se presenta amb En Bernadet an el Rei i a la Reina, que romangueren sensa polsos de veure una cara tan bella i agraciada. Criden tota la Cort; i tothom, com veren aquella cara, venguen mans-belletes i més mans-belletes.

—¡Que 's casin, senyor Rei! ¡Que 's casin! cridava tothom.

—Ara mateix! diu el Rei.

I allá meteix se va fer s' esclafit: se casaren N' Elienoreta i En Bernadet, i a l' acte el Rei les doná sa Corona; i se feren unes nosses de pinyol vermei, i un ball vitenc de tot, i festes i sarau per llarc.

I encara son vius si no son morts, i al cel mos vegem tots plegats. Amen.

EN JUANET I SA BARCA QUE CAMINAVA PER TERRA I PER MAR [1]

Això era un pare i una mare que teníen tres fiis: En Pere, En Pau i En Juan, que era es caga-nius.

No teníen a on caure morts de pobres que eren, però tots anaven més vius que sa fam.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que 'l Rei va fer unes *dictes* que 's qui faría una *barca que caminás per terra y per mar*, se casaría amb sa seua fia, una pobileta de devuit anys que valía uis per mirar.

¿Que me 'n direu? Ell En Pere, es germá major, alsá 's cap, i diu a son pare i sa mare:

—Mirau! havía pensat d' anar-me 'n a veure si fas aqueixa barca de ses *dictes* del Rei, *que camín per terra i per mar,* a veure si 'm fas meua sa fia del Rei.

—¡No hi vaies! deien son pare i sa mare! ¿Com

(1) La 'm contá N' Antoni Artigues, serverí, porqueret de ca-nostra.

no hu veus que no 'n treurás agüier d' aqueixa barca?

—Está a sebre! diu En Pere.

Com el veren tan encarat son pare i sa mare, varen dir:

—No res, ve-te 'n-hi! ¡i Deu fassa que 't vaia bé!

—Amèn! diu ell.

Agafa dues barxes: una amb una destral, una aixa i un xorrac, i s' altra barxa amb set pans, set lliures d' arròs i un fil de sobrassades; i ja li ha copat a ca 'l Rei.

Camina caminarás, troba una jaieta que se 'n anava peu-rossec peu-rossec, amb sos morros per sa terra.

—¡Qualque coseta per amor de Deu! diu aquella jaia an En Pere.

—¿Ai qualque coseta? diu En Pere. ¡No haureu fet tec! Me 'n vaig a fer una eixida que tant pot durar set dies, com set setmanes, com set mesos, i tot quant duc e-hu hé mester per mí.

Aquella jaieta s' hagué de pegar un cop a la barra, i En Pere de d' allá cap a ca 'l Rei.

Afina un grandiós pinar, i diu:

—Aquí aniría bé fer aqueixa bona de *barca* que ha de *caminar per terra i per mar*, com qui no diu res.

Se posa a taiar pins i pins, los taia ses branques i comensa a entaular soques. Se fa hora baixa; i, com ja no hi va veure per fer feina, pega un roec; i cansat i mort, quedá estès allá mateix, més adormit que un sauló.

Lo endemá dematí, es sol, pegant-li per sa cara, el despert; ell s' aixeca, mira en torn seu, i román estorat, aborronat.

Totes aquelles branques que havía esmotxades de ses soques, tornaven estar aficades a ses soques, i ses soques s' eren adressades i tornaven estar confegides cada una a sa seua rabassa, com si mai les haguessen dada destral.

I ¿que fa ell? Torna taiar aquelles soques i torna esmotxar aquelles branques, cuidant a caure mort fent feina tot lo sant día, fins que 's sol va esser post i re-de-post.

Com ja no hi va veure per treullar, pega un roec, i a jeure s' ès dit.

¿Que me 'n direu? Ell lo endemá matí se torna trobar amb sa mateixa endemesa: ses branques tornaren estar confegides amb ses seues soques, i aquestes amb ses seues rabasses, com si mai les haguessen dada destral.

—Però ¿com pot ser això? deia En Pere.

Sobre tot, torna agafar sa destral, i taia de bell nou aquelles soques i les esmotxa de tot es brancum.

Com acabá, ja feia fosca negra. Sopa, i se 'n va a jeure.

Ell lo endemá dematí, com se despert i obrí ets uis, totes ses branques que havía esmotxades, les torna trobar aficades a ses seues soques, i ses soques confegides a ses rabasses, cada una a sa seua.

Aquí En Pere s' acovarda, i diu:

—Se veu massa clar que está de Deu que jo no puc fer aqueixa *barca que camín per terra i per mar,* ni ès per mí sa má de sa fia del Rei.

I gira en coa cap a ca-seua.

Com el veren son pare i sa mare i es seus germans, digueren:

—¿I ara? ¿Que te 'n vens sensa res an es fus?

—¡I tant com me 'n hi venc! diu ell.

Ell conta tot lo que li havía passat, i En Pau diu:

—¡Ara me 'n hi vaig jo a provar fortuna!

—¡Deixe-hu anar! li deien son pare i sa mare. ¿Com no hu veus que farás fetxida com En Pere?

—¡E-hu hem de provar, per poder-ho dir! diu En Pau.

Com son pare i sa mare el veren tan encapirronat, li donen es sí, i l' homo ja agafa sa barxa amb sa destral, s' aixa i es xerroc, i s' altra barxa amb set pans, set lliures d' arròs i un fil de sobrassades, i ¡cap a ca 'l Rei manca gent!

Camina caminarás, troba una jaieta que se 'n anava peu-rossec peu-rossec, que li diu:

—¡Qualque coseta per amor de Deu! ¡o jovenet!

—¡Ara es hora de qualque cosa! diu En Pau, tot remolest. Tot quant duc, e-hu he mester per mí, i me 'n guardaré com de caure de donar-vos un salabre de res!

I aquella jaieta s' hagué de pegar un toc a la barra.

I En Pau ¡de d' allá ben atacat!

Troba un grandiós pinar, i diu:

—Aquí 'm convendrá fer sa ditxosa *barca* que *camín per terra i per mar* que m' ha de valer sa má de sa fia del Rei.

Sa descarrega ses barxes, agafa sa destral, i ¡destralada an aqueix pi i destralada an aquell altre! i aquells pins *ta-trac* ja tombaven; llavò les taia ses branques, i ¡hala a entaular ses soques!

Amb això se 'n vé sa fosca des vespre, i hu hagué de deixar. Pega un roec; i cansat i mort com estava de tanta de feina que havía feta, que-

da estés allá mateix, més adormit que un tronc, i ¡bons roncos!

Ell lo endemá dematí no 's despertá fins que 's sol, pegant-li a sa cara, li feu obrir ets uis; i com les hagué uberts i mira entorn seu, romangué sense polsos. Cap branca ni cap soca taiada e-hi havía en tot allò. Era que ses branques s' eren tornades aficar cada una a sa seua soca i cada soca a sa seua rabassa, redressant-se bil·lo bil·lo.

Bé poreu creu-re qu' En Pau no se 'n poría avenir en via neguna.

I ¿que fa ell? Torna agafar sa destralota, i ¡hala bones destralades an aquelles soques! i ses soques *zas!* ja tombaven! i En Pau *clic clic* els esmotxava de branquim, i llavó les tornava entaular.

Sa nit li vengué damunt: sopa, s' ajassa allá mateix, i queda adormit com un peix dins l' aigo.

Lo endemá dematí es sol el torna despertar, i se troba altre pic amb sa mateixa endemesa: ses branques s' eren aficades a ses soques taiades, i aqueixes a ses seues rabasses, cada una a sa seua, com si mai les haguessen mostrada destral.

—Sobre tot! diu ell, així mateix es grosset això! Res, fassem una tercera prova!

I ja torna esser partit a taiar soques i a esmotxar-les de branques, i llavò comensa a entaular-les per tercera vegada.

Amb això sa nit li vé damunt, deixa sa feina, pega un roec, i ¡a jeure manca gent!

Dorm ben arreu tota sa nit; i lo endemá, com s' aixeca, se troba amb so mateix endiumenjat: totes ses branques esmotxades ja tornaven estar aficades a ses seues soques, i aqueixes ben redressades i ben confegides a ses seues rabasses, com si mai les haguessen arrambada cap eina de tai.

En Pau no 'n taiá pus. Va veure massa clar que no hi havía res que fer per ell enllestir sa ditxosa *barca que caminás per terra i per mar.*

I aplega 's trastets, i gira en coa cap a ca-seua.

Com son pare i sa mare i es germans el veren, i sentiren lo que li havía passat, se 'n feien creus, i no hi sabíen donar volta an aquell cabermoni.

Des cap d' uns quants dies En Juan alsa 's cap, i diu:

—Mun pare i mu mare, es cor me diu que me 'n vaja a veure si conseguesc lo que no han pogut conseguir En Pere i En Pau!

—¡No hi vaies per amor de Deu! deien ells. ¿Com no hu veus que també te' n durás s' aumut p' es cap? ¡Es massa gros per voltros això de fer aqueixa *barca que camín per terra i per mar.*

Pero En Juan no s' aturava de gremoletjar que'l deixassen partir, fins que son pare i sa mare hi hagueren d' allargar es coll.

Pren ell ses dues barxes: una amb sa destral, s' aixa i es xerroc, i s' altra amb set pans, set lliures d' arròs i un fil de sobrassades, i ¡de d' allá cap a ca 'l Rei!

Camina caminarás, topa una jaieta peu-rossec peu-rossec i amb sos morros per sa terra, i ja l'envest dient-li:

—Qualque coseta per amor de Deu ¡o jovenet!

—Res, diu En Juanet. ¡Vetassí sa mitat de tot quant duc de pa, arròs i sobrassada!

—¡Això ès massa, jovenet! diu sa jaieta. Me basta un pa, una lliure d' arròs i una mica de sobrassada!

En Juanet tot d' una li dona 's pa, sa lliura d' arròs i un bon talabant de sobrassada, i ja es par-

tida aquella jaieta a donar clau an es pa i a sa sobrassada, i ¡bones bossinades!

—No res, diu En Juanet a sa jaieta. Jo fris molt, germaneta, i me convé trompitxar!

—¡Que tanta de frissera! diu sa jaieta. I ¿que 's pot sebre a on vas, tan acanalat!

—Prou que sí, diu En Juanet. Me 'n vaig a veure si seré capaç de fer aqueixa *barca que camín per terra i per mar,* que 's qui la fará, se casará amb se fia del Rei.

—¿De manera que lo que tu cerques, ès aglapir la senyora Princesa? diu sa jaieta, fent sa mitja.

—¡Per aquenses! diu En Juanet. ¡Sols que hu háieu endevinat! ¿Que no trobau que tenc bon gust?

—Prou! prou! diu sa jaieta. Mira idò, Juanet, ¿sabs quina la m' havía pensada, d' agraïda que t' estic de s' almoina que m' has feta?

—¿Quina la vos havíeu pensada?... diu En Juanet.

—De venir amb tu, diu sa jaieta, i jo 't mostraría a on tendríes més bona de fer aqueixa *barca* que dius que ha de *caminar per terra i per mar*, per aglapir sa fia del Rei.

—Sí que m' hi fareu ben content, si veniu! diu En Juanet.

Que me 'n direu? Ell aquella jaieta peu-rossec peu-rossec i amb sos morros per sa terra ja li ha estret derrera En Juan, i de d' allá tot dos, ben atacats.

Troben es pinar allá on En Pere i En Pau s' eren aturats. També s' hi volía aturar En Juanet; pero sa jaieta va dir que no era bo aquell per fer tal barca.

I seguiren cap envant! i ¡hala cap envant!

Trobaren pinars i pinars, i sa jaieta que deia:

—No es aqueix encara es bo! ¡Es més envant!

Com trobaren es que feia set, qu' era molt grandiós, sa jaieta diu:

—Aquest ès es bo; aquí has de fer *sa barca que camina per terra i per mar.* Ja pots esser partit a taiar soques, i llavò les esmotxes de brancum, i llavò les comenses a entaular.

I En Juanet ja 's destira de sa destra!, i destralada an aqueixa soca i destralada an aquella altra; i al punt en tengué una extesa mai vista. Se posa a esmotxar de brancum aquelles soques; i, esmotxades, ¡hala a antaular-les!

Amb això es sol ja s' era embarrancat, i se 'n vé sa fosca.

—¡Prou per avui, o Juanet! diu sa jaia. ¡Ara passem el Rosari, sopem, i ¡a dormir! que prou bon jornal has fet avui.

Així hu feren. Amb una grapada passen el Rosari, sopen, i ja s' ajoquen damunt aquella rama de pi; i al punt dormiren més arreu que una rabassa.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que lo endemá dematí, auba clara, En Juanet se desxondeix, i se troba devant ell, feta i acabada, sa ditxosa *barca* qu' havía de *caminar per terra i per mar.* L' homo va romandre amb sos cabeis drets. Llavò pensa amb sa jaieta que l' havía acompanyat i s' era ajocada no gaire lluny d' ell damunt aquella rama de pi. Bé mirá per tot; pero no la pogué afinar en-lloc. A-les-hores va coletgir que era estada aquella jaieta que li havía feta sa barca mentres ell dormía, i que llavò havía descomparagut com s' ánima de Robert.

L' homo no 'n taia pus: puja an aquella barca, issa veles, s' asseu an es timó, i li dona cap a ca 'l Rei, i aquella barca ja es partida de d' allá, terra terra, ben acanalada.

Camina caminarás troben un homo damunt un turonet bufa qui buja, i feia moldre tres molins de vent que hi havía allá devora.

En Juanet atura sa barca i ja l' ha escomès:

—Alabat sia Deu! li diu.

—Per a sempre sia alabat Deu! respòn aquell.

—I ¿com ès que teniu tanta de bufera? diu En Juanet.

—Me paguen per fer moldre aqueis molins, diu aquell.

—I què vos diuen a vos? diu En Juanet.

—En *Bufim-Bufaina*, diu aquell homo.

—I què vos donen aqueis tres molins de bufar? diu En Juanet.

—Nou sous dia per dia, diu aquell.

—¿Vos voldríeu llogar amb mí? diu En Juanet.

—Si 'ns avenim des preu, diu aquell.

—No res, diu En Juanet, jo vos donaré dotze sous.

—Feta está sa barrina! diu aquell.

Pega bot dalt sa barca, En Juanet torna issar veles, i ¡cap a ca 'l Rei tot dret!

I ben atacada que vos assegur que se 'n anava aquella barca.

Camina caminarás, topen un homo que aguantava damunt es cap tot una muntanya que tenía una ciutat damunt.

Poreu fer comptes quins uys degueren badar En Juanet, i En *Bufim Bufaina*. Aturen sa barca, i En Juan ja l' ha escomès an aquell.

—Alabat sia Deu! li diu.

—Per a sempre sia alabat Deu! contesta aquell.

—No 'm diríeu, germá, què ès que feis amb aquesta muntanyota damunt es cap? diu En Juanet.

—¿Que he de fer? diu aquell homo. Aguant aquesta muntanyota i sa ciutat que hi ha damunt.

—I ¿quin jornal vos donen per tanta de feina? diu En Juanet.

—Quinze sous cada día! diu aquell.

—¿Que no vos agradaría llogar-vos amb mí? diu En Juanet.

—Si 'ns aveníem des preu, diu aquell homo.

—Res, diu En Juanet. Vos donaré devuit sous.

—Feta está sa barrina! diu aquell.

—Escoltau, diu En Juanet. ¿I qne vos diuen a vos?

—En *Forsim-Forsaina*, diu aquell.

I amb sa meteixa seguida posa en-terra sa muntanyota qu' aguantava dalt es cap, i ja pega bot damunt se barca. En Juanet issa veles i se posa an es timó, i sa barca de d' allá cap a ca 'l Rei, ben acanalada.

Camina caminarás, topen un homo que duia unes alforges, i En Juan ja l' escomet, aturant sa barca.

—Alabat sia Deu! li diu.

—Per a sempre sia alabat Deu! respòn aquell.

—Escoltau germá! diu En Juanet. ¿Com dianxa un homo com vos, amb una brassa d' espal·les, anar-vos-ne p' el mon amb aquestes alforges?

—Ah! diu aquell. Es que a davant e-hi duc sa claror i adarrera sa fosca.

--¿Aquesta ès vera? diu En Juanet.

—Ara mateix e-hu veureu! diu aquell.

I ¿que fa? Se gira ses alforges; i heu de creure i pensar que, tot d' una que sa bossa de darrera passá a davant, tot alló romangué a les fosques, que no hi veien per escopir en terra, i an aquella fosca la poríen taiar a espasades.

Davant aquella feta, En Juanet romangué sensa polsos, i diu an aquell homo:

—Per amor de Deu, girau-vos ses alforges, posau-vos darrera sa bossa que duis ara davant, i sa de davant posau-la-vos darrera, que no hi veuríem gota per navegar amb aquesta barca.

Aquell se gira ses alforges, i a l' acte sa claror compareix com abans.

—Sobre tot, diu En Juanet. ¡Ell així mateix en teniu molta d' habilidat!

—Tota sa que Deu m' ha dada! diu aquell.

—Ja es de raó que sí, diu En Juanet. I escoltau, ¿que vos voldríeu llogar amb mi?

—¿Per que no? si 'ns avenim des preu! diu aquell.

—Res, diu En Juanet, ¿estau conforme de gonyar vint-i-quatre sous?

—Prou! diu aquell. ¡Feta está sa barrina!

—Escoltau, diu En Juanet, i ¿què vos diuen a vos?

—En *Clarim-Claraina—Fosquim-Foscaina.*

—¡Sí que teniu un nom ben llargarut! diu En Juanet.

I aquell ja pega bot dalt sa barca; En Juanet issa veles, se posa an es timó, i sa barca de d'allá ben acanalada cap a ca 'l Rei.

A la fi arriben a ca 'l Rei, i surten criats i criades i casi tota la ciutat a veure què era allò, aquella *barca que caminava per terra i per mar.*

El Rei sent s' estabó, i guaita per una finestra, i me veu sa barca d' En Juanet devant la casa, i En Juanet amb sos tres missatges que menava, salta a terra i li diu:

—Senyor Rei, tenga la bondat d' arrambar-se una mica devers aqueixa barca, veiam si es això lo que Vossa Reial Majestat demana damunt ses *Dictes* que va fer per casar la Senyora Princesa.

El Rei se mira aquella barca de prim compte, i va veure que era així com ses *Dictes* demanaven, pero com va reparar que En Juanet era negre, roví i mal-carat, s' ánima li va caure an es peus.

Se 'n va a contar-ho a sa seua fia, tiren junta a veure com se n' havíen de desfer d' aquell desenfreït i mal-carat que 's presentava amb *sa barca que caminava per terra i per mar*, allá on negú era estat capaç de presentar res consemblant.

De sa junta sortí que, d' un vent o altre se 'n havien de desfer d' En Juanet. Per això el Rei l' agafa an En Juanet, i ja li diu:

—Mira, anc qu' haies presentada aqueixa barca que demanaven ses *Dictes*, per casar-te amb sa meua fia, primer has de demostrar que éts una primera per gordar i replegar. Per això te donarem quatrecents conís a gordar, i si dins tres díes no te 'n ès fuit cap ni te 'n manca cap, llavò te casarás amb sa meua fia.

—Venguen, idò, es quatrecents conís, diu En Juanet, veient que no li quedava altra remei.

Deixa comanada sa *barca* an es tres missatges seus, i ja es partit corre qui corre darrera es quatrecents conís que li amollaren davant, i fogiren tots com a llampons un p' es llevant i s' altre p' es ponent.

Poreu fer comptes com se degué posar En Juanet veient com li fogíen de davant tots aquells dimonions de conís, que 'l punt ja no 'n va veure cap per nat senyal.

Cansat i mort de córrer, se va asseure a sa vorera d' un camí, i romp en plors com un nin petit; se pegava tocs p' es cap, s' arrabassava es cabeis un grapat amb cada má.

—¡Oh! deia ell. ¡Está fet de mi! ¡Me 'n hauré d' estrènyer es cap de sa fia del Rei! ¿Quin possible ès, es vespre, tornar tenir aquells quatrecents dimonions de conís! ¡Ni el dimoni que ès el dimoni ès capaç de tornar-los aplegar! ¡Oh si ara tenía jo aquella jaieta que me va fer *sa barca que camina per terra i per mar!* ¡Ella tal volta me donaría un camí! Pero ¿i qui ès capaç d' endardellar per on caplleva?

¿Que me 'n direu? Ell encara En Juanet no va haver dit això, com *tac!* s' entrega aquella mateixa veieta peu-rossec peu-rossec i amb sos morros per sa terra.

—¿Que tens ¡o Juanet! tant de plorar? diu ella.

—¡Que he de tenir! diu ell. Que amb tot i haver presentada an el Rei *sa barca que camina per terra i per mar*, ara no 'm vol donar sa seua fia, si per espai de tres dies no li guart quatrecents conís, sensa que me 'n fugi ni un. Les m' han amollats davant, i ja hu crec, tots me son fuits com-a llampons.

—¿D' això estás embarassat? diu sa jaieta.

—¿Que trobau que no hi ha motiu? diu En Juanet.

—No, homo, diu sa jaieta. Mira, jas aqueix fabiolet, i sols que 'l sonis una mica, tots es conís te compareixerán.

¡Quins uis que badá En Juanet com sentí sa jaieta, i va veure aquella mica de fabiol que li presentava! L' agafa el se posa a sa boca; i ja ès partit *ti-tu-ti ti-tu-ti ti-tu-ti*.

¿Que me 'n direu? ell al punt comensen a comparèixer conís i conís de llevant i de ponent, i conís i conís, fins que sa jaia diu:

—Hala, conta-los, Juanet! veiam si hi son tots!

En Juanet les conta, i n' hi va haver quatrecents justs. En Juanet se 'n feia creus.

—Bono, diu sa jaieta, ja sabs ara com e-hu has de fer per aplegar aqueis animalons.

I encara no va haver dit això aquell diantre de jaia, com va descomparèixer com una bambolla de sabó que esclafeix.

Llavò sí que se 'n feia creus En Juanet, pero més content que un Pasco de veure es quatrecents coniets que pasturaven devant ell sensa desmandar-se gens; i no s' aturava de dir:

—¡E-hu veurem si la 'm faré meua o què a sa fia del Rei! ¡No hu crec que la me saupin!

I heu de creure i pensar i pensar i creure que 'l Rei, ben segur de que En Juan no li presentaría, a's vespre, es quatrecents conís, se'n va a cassar ben descansat; i me troba p' es camp En Juanet pasturant daixo daixo es quatrecents conís.

—¡Re cent mil carretades de senaions d' enfilais de guitzes! diu el Rei, com veu allò. ¡Ell les tendrá es dimoni an es quatrecents conís! ¡No ell ès cosa de veure si li esborrossonam sa potranca! ¡E-hi haurem de jugar tota sa nostra astucia!

I ¿que fa el Rei? Se desfressa d' un qualsevol, i ja s' arramba devers En Juanet, i ja l' escomet tot dient:

—Germá, ¿i com diantre gordau tants de conís? Mai havía vista tanta de coniada!

—Es ver que n' hi ha moltets, diu En Juan. I bons al·lots que son! Ja hu veis; no 's desmanden gens. Pasturen com tots uns homos.

El Rei afina un animaló d' aquells embenat d' una cama, i ja diu an En Juanet:

—I aquest ¿que va embenat?

—Si-fa, diu En Juanet. Me volía fogir, i li encivell pedra, el fer an aqueixa cama; i, per que no li prenga malament, la hi embèn, i ja 'l veis ara si pastura i si 'n fa de bonda!

—Escoltau, diu el Rei. Ja 'l me poríeu donar o vendre an aquest embenat!

En Juanet amb això el se mira de prim compte an el Rei, i el coneix; pero fa 's desintès, i pensa tot d' una que allò no es més que 'l Rei e-hi va per prendre-li un coní, d' un vent o d' altre, a fi de que ell, En Juanet, a's vespre no pogués presentar es quatrecents conís que, a 's dematí, li havíen entregats. I mirau com se 'n va sebre desfer En Juanet.

—I que hi estau molt encarat molt encarat amb aquest coniet? va dir an el Rei, fent com que no coneixer-lo.

—Pero ben encarat! diu el Rei. ¡Digau que 'n voleu!

—Idò, si no 'l me pesau d' or, diu En Juan, no 'l vos ne dureu.

El Rei, sols per que sa seua fia no s' hagués de casar a cuantra gust, e-hi allargá es coll, i diu:

—Ara mateix vaig a dur-vos sa cantidat.

S' espitxa a ses cases; i al punt torna amb un serró ben ple de dobles de vint, d' aquelles tan grogues tan grogues, i amb unes balanses.

Posen aquell coní embenat dins una balansa, i aboquen es serró dins s' altra, i n' hi abocá de dobles de vint fins que sa balansa des coniet va prendre sa fua cap amunt.

En Juanet s' embutxaca aquella doblerada tan garrida, i el Rei de d' allá tot xarpat amb so coniet davall xella.

Arriba a ca-seua, i fa tancar s' animaló damunt es sòtil de més amunt, i fa tancar bé per tot per que no pogués fogir en via neguna ni En Juanet tornar-li posar ses ungles damunt.

I allá el Rei e-hu contá tot a la Reina i a sa seua fia, i se posen tots tres conversa qui conversa des gran perboc que se 'n duría En Juan, en arribar amb sos conís, que les hi contaríen, i n' hi mancaría un, i li diríen tots tres a la una:—*¡Te 'n pots tornar per allá ont éts vengut!*

Sobre tot, amb això se fa hora baixa de tot, se pon es sol, i En Juanet ja agafa es fabiolet, i ja es partit *ti-tu-ti tu-ti, ti-tu-ti tu-ti.* I allá hauríeu vists tots aquells coniets enrevoltar En Juanet, tots ben oreia alta, com si volguessen dir:

—¡Hala! a veure que vols que fassem.

Pero lo bo va esser que 's coní que se 'n havía duit el Rei, tancat i tot dins es sòtil de més amunt des casal del Rei, prou que sentí es fabiolet d' En Juan que 'l cridava. I ja es partit enforinya qui enforinya per tots es forats, encletxes i retxilleres que veia i tot e-hu trobava tancat. Aguell animaló estava rabiós, com si tengués el mal esperit dins el còs, i enfuita d' assí i enfuita d' assí dassá. Sobre tot, tant arribá a enfabiolar-se, que pega enforinyada a sa teulada; romp una teula i n' alsa un altra, i passa, i de d' allá per damunt sa teulada;

bota damunt una altra de més baixa, corre una partida de teulades escalonades, fins que s' amolla en terra, i ¡cametes me valguen! cap an En Juanet.

En Juan va fer un alè ben llarc per que ja es pensava que no compareixería, i amb so compte just des quatrecents, ¡de d' allá cap a ca 'l Rei!

E-hi arriba, i allá ja hi va haver el Rei, la Reina i sa seua fia la Senyora Princesa, que 's posen tot d' una, com uns rabiosos, a contar conís i conís.

¡Quin esglai se 'n dugueren quant, com prou hagueren contat, varen veure que hi havía es quatrecents des compte!

—¿Com pot ser això? deia el Rei pegant-se tocs p' es cap.

Ell mateix se 'n puja an aquell sòtil de més amunt; e-hu troba tot tancat, però es coniet enlloc. Llavò afina sa teula rompuda i sa teula alsada, i diu:

—¡No hi ha *esperitu-tuò!* ¡Per assí es fuit es dimoni!

Com la Reina i la Senyora Princesa saberen es pas, s' exclamaren:

—¡Vaja quina oblada que mos n' hem duita! ¡Es perboc es per noltros i no per aqueix polissó malcarat d' En Juanet!

El Rei, sensa sebre ja que li passava, li diu:

—Mira, te 'n pots anar a jeure, i demá dematí compareix a sortida de sol, i te 'n tornarás sa guarda des quatrecents.

El Rei i la Reina i sa seua fia no pogueren acluclar ets uis, i pensa qui pensa com se 'n desfarien d' En Juanet.

Lo endemá dematí, a sortida de sol, En Juanet

va esser a ca 'l Rei, aquest li dona 's quatrecents conís, i amb ells ja ès partit cap a un camp ras, i allá ja 's posen a pasturar es més descansats del mon.

La Reina, tot d' una d' haver dinat, s' esclama:

—¡Ara me n' hi vaig jo a prendre'n-hi un de coniet an En Juan!

I ja es partida cap an aquell camp ras. M' hi troba En Juanet enrevoltat de conís que pasturaven. Anava desfressada d' una dona qualsevol, i En Juan tot d' una no la conegué, com el va escometre dient:

—¡Alabat sia Deu, germá!

—¡Per a sempre sia alabat, germana! diu En Juanet.

—¡Sí que 'n teniu una bona partida de conís! diu la Reina.

—Sí-fa, diu En Juan. ¡Quatrecents! ¡compte just!

La Reina guipa un d' aquells conís embenat d' una cama, i ja li diu:

—¿I aquest embenat?

—Aquest embanat, diu En Juan, ès que 'm volía fogir; li enverc pedra, l' entaferr an aqueixa cama, i sanc i sanc; le hi embèn per que no li duga cap mal resultat; i res, veltassí que ja torna pasturar.

—Escoltau, germà, diu la Reina, i ¡ja 'l me poríeu vendre o donar an aqueix coniet!

—No 'm parleu de donar, diu En Juan, que no'n som gens devot, perque, en haver-ho donat, no hu tenen.

—Idò veneu-lo 'm! diu la Reina.

—I ¿que hi estau ben encarada ben encarada a dur-lo-vos-ne? diu En Juan.

—Si que hi estic! diu la Reina.

Aquí En Juan va conèixer que allò era la Reina, que li volía fer sa mateixa endemesa que 'l Rei es dia abans.

A-les-hores la Reina torna pegar envestida, dient:

—No res, ¿que voleu de s' animaló? Digau una paraula, pero ben dita!

—¿Que hem d' anar a mercaderetjar o a lo natural? diu En Juanet.

—A lo natural, diu la Reina.

—Idò aquest animaló no 'l vos ne dureu si no 'l me pesau d' or, diu En Juanet.

—Feta está sa barrina! diu la Reina. Ara mateix me 'n vaig a dur es diners.

Se 'n hi va ben acanalada, i al punt torna amb un bossot de dobles de vint d' aquelles tan grogues, i amb unes balanses.

Posen es coniet dins una balansa, i aboquen es bossot dins s' altra balansa, i n' hi abocá de dobles de vint, fins que es coniet va pendre per amunt.

En Juanet s' embutxaca aquella dinerada tan garrida, i la Reina amb so coniet davall xella, de d' allá cap a ses cases.

—E-hu veurem, diu ella si me fogirás com es d' ahir!

I ¿que vos figurau quina la va fer la Reina per aturar que es coniet que havía comprat an En Juanet, no tornás an aquest? Idò encara no va haver caminades docentes passes, com ja li pega torsuda an es coll, i ja hu crec que l' estrengola; i encara no va esser a ca-seua, com ja l' escorxen, i *plaf!* dins s' olla, i foc i més foc davall, a fi de que cogués aviat. Al punt ja va esser cuit, i s' as-

seuen a sa taula per menjar-lo-se el Rei, la Reina i la Senyora Princesa.

I heu de creure i pensar que an aquella hora mateix, que 's sol s' acabava de pondre, En Juanet agafa es fabiol, i ja es partit, *ti-tu-ti ti-tu-ti, ti-tu-ti-tu-ti*, per replegar es quatrecents conís; i allà hauríeu vists tots aquells animalons enrevoltar En Juanet, tots oreia alta, i com si li volguessen dir:

—¡Hala! ¡a veure què vols que fassem!

I no va esser això tot sol, sino que també sentí es fabiolet d' En Juan es coní que 'l Rei i la Reina i sa seua fia ja teníen cuit damunt sa taula per berenar-ne; i heu de creure i pensar que tornà viu en sec, i ja ha envergat llongo de dins es plat, i pren portal, i com cent mil llamps ¡cametes me valguen! cap an En Juanet! que ja comensava a estar retgirat de no veure 'l comparèixer.

—Ara porem partir, que sou es quatrecents des compte, diu En Juanet.

I amb sos quatrecents animalons ¡cap a ca 'l Rei manca gent!

Com e-hi arriba, e-hi troba sa desconcordia i es rebumbori més gros que vos pogueu imaginar. El Rei, la Reina, la Senyora Princesa, tots cridaven com a bois, i se pegaven amb so cap per ses parets, i s' arrabassaven es cabeis per sa feresta endemesa que les havía feta aquell dimonió de coní, de fogir-los ja cuit de dins es plat, descompareguent-los com s' ànima de Robert.

—¡Ja es de raó, deien tots, que se 'n hi ès anat es dimoni tot dret tot dret an En Juan! ¡Que mos tirin d' una passa si no se 'n hi ès anat!

Amb això En Juan fa dir an el Rei que l' espera

per veure si hi ha es quatrecents conís que, a 's dematí, li havía donats a guardar.

El Rei no tengué altre remei que sortir i contar es conís, i ja hu crec que hi foren es quatrecents. Ni un n' hi mancà.

Aquí el Rei, la Reina i la Senyora Princesa romangueren com a morts. No tengueren talent de sopar ni pogueren cloure ets uis de tota sa nit.

—¡Pobre fieta nostra, haver-se de casar amb aqueixa feristea d' En Juan! deien el Rei i la Reina.

—¡Pobre de mí haver de posar es coll davall es jou des matrimoni amb un homo així! deia la Senyora Princesa.

Amb aqueix plant se passaren tota la santa nit.

Lo endemà dematí el Rei no tengué altra remei que tornar entregar es quatrecents conís an En Juanet, a veure si es vespre els hi tornaría entregar tots quatrecents. En Juanet los se passa davant, i de d' allá cap a pasturar-los, daixo daixo; arriben an es camp d' ets altres dies, i aquells animalons ¡hala pastura qui pastura!

Ni el Rei ni la Reina i manco la Senyora Princesa cerníen de son cedàs. ¡Que hi anaven de mal-aixemussos, morrotosos i engronyats i nials! Tots es criats i criades tremolaven d' haver-s' hi d' acostar. Aquells tres cossos e-hu veien massa clar que En Juanet los donaría es gran perboc de tornar es vespre amb sos quatrecents conís, sensa faltar-n'hi un ni cap. Pero era precís jugar sa derrera carta. Així hu va comprendre la Senyora Princesa, que, com hagueren dinat, que casi no tastaren res neguns, ella s' exclamà:

—Res, me 'n hi vaig jo a veure si n' hi fas cap de seuvatge de coní an aqueixa feristea d' En Juanet!

Se 'n hi va desfressada d' una dona qualsevol, i el me troba an En Juanet guardant es quatrecents conís, que pasturaven es més descansats del mon.

—Alabat sia Deu! diu la Senyora Princesa an En Juan.

—Per a sempre sia alabat Deu! respòn ell.

—I pareix que pasturen bé aqueis animalons! diu ella.

—Pareix que sí, gracies a Deu, diu ell.

—I mirau que 'n teniu una bona tracalada! diu ella! ¡No sé si n' havía vists tants mai de replegats de conis!

—¡Poría esser! diu ell.

Aquí la Senyora Princesa n' afina un de coniet que anava embenat d' una cama, i tot d' una ja demana:

—¿I aqueix que va embenat?

—Es que 'm feia tala, diu En Juan, i li etzib codolí, el fer an aqueixa cama, la hi cet; i per que no li prenga malament, la hi he embenada, i sembla que ja navega, gracies a Deu.

—Escoltau, diu la Senyora Princesa an En Juan, ¿i no 'l me voldríeu vendre an aqueix coniet?

—¡Tant me 'n poríeu prometre! diu En Juan.

—¿Com-es-ara? diu ella. ¿Què 'n voldríeu?

—Faré massa alt, diu ell, i per això val més no parlar-ne pus.

—¿Què ès això? diu ella. ¡O no sou homo o me deis que voleu des coniet!

Aquí En Juan la se mira bé, i va dir entre ell mateix:—Ja es sa fia del Rei! Ja se 'n durà una bona oblada, com som Juan!

Que me 'n direu? Ell En Juan no feu gens coneixedor a sa fia del Rei que l' hagués coneguda, sino que li digué:

—Si tan encarada hi estau amb so coniet, jo vos diré què 'n vui, i no vos llevaré mitja maia. Si voleu es coniet, el m' heu de pesar d' or.

—Feta está sa barrina! diu sa fia del Rei. Ara mateix vaig a dur es doblers.

Gira en coa, i cap a ca-seua ben peus alts.

Torna al punt amb un bossot ben ple de dobles de vint d' aquelles tan grogues, i amb unes balanses.

Posen es coniet dins una balansa, i comensen a abocar dobles de vint dins s' altra fins que 's coniet va prendre cap amunt.

En Juanet s' embutxaca tota aquella doblerada, i sa fia del Rei amb so coniet devall xella i ses balanses i sa bossa casi buida de tot ¡cap a caseua, cametes me valguen!

Ja hu crec que li torsé es coll tot d' una an es coniet, estrengolant-lo. Tot d' una que arriba, el fa escorxar i posar dins s' olla; i mana que tot d' una que sia cuit amb ceba, que l' avisin per berenar-ne.

—Sí, deien ella i son pare i sa mare: el mos hem d' empassolar a l' acte, abans que no mos fuja de dins es plat com es d' ahir! E-hu veurem si mos fogirá es dimoni!

Amb això es cuiner dona avís que es coniet amb ceba està a punt; el Rei i la Reina i la Senyora Princesa s' asseuen a sa taula, els-e duen s' animaló; i varen esser només quatre grapades. No deixaren més que s' ossam.

—¡E-hu veurem ara, deien tots tres, si encara mos fogirà! ¡No hu crec que mos escap aquesta vegada! ¡Ara hu veurem si en Juanetxo se presentarà amb sos quatrecents conís! ¿Com s' hi ha de presentar si n' hi hem llevat un des vent?

Sobre tot, el Rei i la Reina i la Senyora Princesa anaven cobrant coratge, com més anava més; però vé que 's pon es sol, i En Juan comensa a fer amb so fabiolet: *ti-tu-ti tu-ti ti-tu-ti tu-ti ti-tu-ti tu-ti.*

I allá hauríeu vists tots aquells coniets enrevoltar-lo, tots oreia alta i amb un cap ben viu, i com que li diguessen:

—¡Hala Juanet! ¡a veure que vols que fassem!

Però lo més gros va esser lo que succeí an el Rei, a la Reina i a la Senyora Princesa. Tot d' una qu' En Juan va haver fet *ti-tu-ti tu-ti* amb so fabiolet, ells no 'l sentiren gota an aquell diantre de fabiol. Lo que 's sentiren dins sa panxa, una cosa que 's ballugava fort, però ben fort, i que los pujava, los pujava.

¿Què me 'n direu? Ell varen esser es bocins des coniet que s' havíen empassolats, que, tant arribaren a pujar, que los sortiren per sa boca, brunents com-e perdigons, i ja hi compareix s' ossam que 's cans del Rei ja l' havíen comensat a roegar, i s' aplega tot, tornant-se compondre aquell dimoni de coniet, que s' espitxà com cent mil llamps cap an En Juanet, que quant el veu, va fer un alè ben llarc, perque ja comensava a fer comptes si ja no li compareixería.

—Ara porem partir, diu En Juanet.

I ja li ha copat amb sos quatrecents conís tot xarpat i xerevel·lo cap a ca 'l Rei!

E-hi arriba, i hi troba un desgavell ferest. El Rei, la Reina, i la Senyora Princesa, tots cridaven com uns desesperats, feien potadetes, se pegaven amb so cap per ses parets, se arrabassaven es cabeis un grapat amb cada má.

Com digueren an el Rei que En Juanet era allà per entregar es quatrecents conís, els envià a mal viatge. Es criats per sortir-ne, tancaren tota sa coniada dins ses conieres, i digueren an En Juan que, si acàs, poría deixar-se veure lo endemà.

Lo endemà dematí com s' hi entrega En Juan, es criats li diuen que 'l Rei les ha comanat que li diguessen que 's presentàs dins tres dies.

S' hi presenta En Juan dins es tres dies, i el Rei li diu:

—Sa meua fia en via neguna et vol. Tu demana es doblers que vulgues, i los te donarem, i morta.

—¿Ai morta? diu En Juanet. No ¡ell será ben viva, Senyor Rei! ¿No va posar a ses *dictes* Vossa Reial Majestat que qui li presentaría una *barca qui caminàs per terra i per mar*, sa casaría amb sa seua fia? Jo li he presentada tal *barca;* idò meua es sa fia de Vossa Reial Majestat! ¿No 'm digué Vossa Reial Majestat que, si li gordava tres díes es quatrecents conís, sensa perdre 'n ni un, me casaría amb sa seua fia? Els hi he gordats tres díes, tornant-li es quatrecents justs: idò meua es sa seua fia.

El Rei com sentí aquell rossinyol, romangué tan confús, que deixa En Juan en porret, i se tanca ben tancat dins una cambra.

En Juan se 'n va a contar es pas an es seus missatges, *En Forsim-Forsaina, En Bufim-Bufaina,* i *En Clarim-Claraina—Fosquim-Foscaina*, que li guardaven *sa barca que caminava per terra i per mar.*

Com es tres missatges el senten, li salten damunt, i li diuen:

—L'amo, ara mateix anem a ca 'l Rei. Carregarem de diners, i llavò pegam grapada a la Senyora Princesa, i mos n' ho duim tot amb aqueixa *barca que camina per terra i per mar.*

Fet i dit, *En Forsim-Forsaina* cus dos cuiros de bou ben cosits en forma de sac i En Juanet i *En Bufim-Bufaina* ¡cap a ca 'l Rei!

E-hi arriben, demanen per parlar amb el Rei, que surt tot d' una, i En Juanet li enfloca aquesta:

—Senyor Rei, si no li deim per que venim no hu sabrá. ¿No ha dit Vossa Reial Majestat que 'm donaría tots quants de doblers voldría, sols que me 'n anàs?

— Sí que ès ver! diu el Rei.

—Idò, diu En Juanet, ja mos pot menar a sa Tresorería, i aqueix missatge meu omplirà es sac que du, i mos n' anirem.

Se 'n van a sa Tresorería, i ¡hala barcelles i barcelles de pessetes, durets d' or, dobletes de sis i de dotze lliures i dobles de vint dins aquell grandiós sac d' *En Forsim-Forsaina.*

Com va esser ple es sac, el ferma ben fermat a sa boca, que no pogués vessar.

Amb això compareix sa fia del Rei tota contenta veient que a 's cap derrer En Juanet se 'n anava.

I ¿que fa *En Forsim-Forsaina?* Amarra amb una mà aquell sacarro tan feixuc, i el se posa davall xella, i amb s' altra mà pega grapada a sa fia del Rei, i la se posa devall s' altra xella, i ja es partit tris-tras tris-tras amb En Juanet i *En Bufim-Bufaina* darrera darrera.

El Rei i tots es criats s' hi anaven a tirar damunt per prendre-los la Senyora Princesa, però *En Bufim-bufaina* ja es partit a bufar amb tota sa forsa,

i bufa qui bufa, i ¡que s' hi havía de porer acostar el Rei ni criats ni negú!

—Que surtin totes ses tropes contra aqueis grans polissons que 'm prenen sa meua fia! diu el Rei.

Mentres ses tropes sortíen, En Juanet, amb sos dos missatges i sa fia del Rei ja arriben a *sa barca que caminava per terra i per mar.* E-hi pujen, estenen veles, i de d' allá. Sa fia del Rei estava esmortida de baticor.

Amb això ses tropes del Rei, corrents de quatres tot-hom, guanyaven a fer vía a sa barca d' En Juanet. I bé bufava *En Bufim-Bufaina;* però eren tantes i tan aficadisses ses tropes, que aquell buf les detenía qualque poc, pero no bastava per capturar-les, sino que més tost sempre li reprenien a sa *barca*, que amb tan de pes com duia, de diners sobre tot, anava sorrera ferm.

—Estam perduts! arribà a dir En Juanet, veient-se ses tropes demunt.

—Ca! diu *En Clarim-Claraina Fosquim-Foscaina*. Ara m' hi posaré jo.

I ¿què fa aquell estornell? Se passa ses alforges p' es coll, posant-se sa bossa de sa claror davant i sa bossa de sa fosca darrera, i gira s' esquena a totes ses tropes.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que cop en sec ses tropes quedaren totes dins una fosca tan espessa que la poríen taiar a espasades. I ¿què havíen de porer donar passa ni veure-hi dos dits lluny! I allà quedaren paupa qui paupa tots es soldats i majors, enrocats, com a sembrats.

I mentres tant En Juanet i es tres missatges, amb una claredat mai vista, i de d' allá dins sa

barca que caminava per terra i per mar, que se 'n anava tira tira, un poc sorrera sí, però sense perdre un punt.

¿Que me 'n direu? Ell arriben a sa vorera de mar, i aquell diantra de barca ja pren per dins mar, i ¡per endins! i ¡per endins!

Amb això sa fia del Rei cobra es sentits. Se mira En Juanet, se mira aquells missatges, i ja no los trobá tan ferests com li havíen semblats ses altres vegades. En Juanet fins li comensava a semblar agradós.

La dona comensa a pensar que, ben mirat, encara lo que li convenía més, era casar-se amb En Juanet, que demostrava estimar-la tant, que amb tot i haver-li donats tants i tants de doblers, encara l' havía volguda robar, esposant sa vida. Això li entrá tan endins, que al punt ja diu an En Juanet:

—Juanet, parlem clars! es ver que 'm vols per muller teua?

—Prou que sí! diu ell. ¡Si per això plora s' al· lot!

—Idò mira, diu ella, anem a ca-teua, i mos casarem!

En Juanet pegà tres bots ben alts d'alegría com sentí aquelles comendacions.

Donen a sa barca cap a ca En Juanet: e-hi arriben, espliquen a son pare i sa mare tot es manifest; amb quatre grapades enranguen sa cosa; i dins tres dies se fa s' esclafit, vui dir, se casaren En Juanet i sa fia del Rei, i ¡venguen unes bones nosses, i un ball ben vitenc i sarau per llarc!

El Rei se 'n entre-sent, i s' entrega a ca En Juanet; i, com veu que sa seua fia s' hi ès casada ben

de bon gust, se 'n ho mena tot a ca-seua, i dona sa Corona an En Juanet i a sa seua fia, que foren reis, i visqueren anys i més anys amb molta pau i concordia. I encara son vius si no son morts, i al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

NA TRICAFALDETES [1]

Això era un viudo que sa dona, com se morí, li deixá una al·lotona que li deien Tricafaldetes, de bona pasta ferm, però més viva que una centella.

Aquell viudot se cansá d' esser-ho i escomet la Senyora Mestra de sa Costura, que ja n' havía doblegats trenta i no s' hi era acostat mai cap estornell a dir-li:—*¿Com te va la vida?* I la pobreta tenía una casera que l' alsava en pes i no la deixava viure. Amb tal que fos homo, a qualsevol tros de carn batiada hauría donat es sí aquella mellenga. Prou que se 'n reia ella de sa cansó que diu:

Si viudo et vol, Catalina,
da-li es vent per escampat;
clavell que altri ha olorat,
ja no té s' olor tan fina.

Així es que, com son pare de Na Tricafaldetes

(1) La 'm contá Na Rosa Pons, de Sineu, qu' estava per criada a Ca 'n Dameto de *sa Cortera*, fa una quinzena d' anys.

s' hi arrambà a dir-li cinc sous quatre sous, la Senyora Mestra va amollar un «sí» com unes cases.

Sobre tot se casaren, i sa primería tot era *pa i mel* per la pobre Tricafaldetes; però dins poc temps li comensà es *pa i fel* perque la Senyora Mestra la va prendre tan en vensó, que *no* la poría veure ni pintada, i tot quant feia s' al·lotona, sa madastrota hu donava per mal fet i esguerrat, fins an es punt que un dia agafa es seu homo, i li diu:

—Mira tu: d' aquesta polissona de Na Tricafaldetes n' estic fins part damunt es cabeis; no puc agontar pus, i desde ara te fas avinent que, si no la te 'n menes que no torn, me 'n aniré jo.

—Però ¿que fa aqueixa fiona meua, per haver-la de treure defora? diu ell. ¿Com no hu veus que no la hi puc treure? ¿Que diría la gent? Sobre tot, jo no tenc cor per fer una tal cosa!

—No res, no res, diu la Senyora Mestra. ¡Que no 't venga de nou si un dia d' aqueis, en tornar, trobes sa casa buida! ¡I t' assegur que no 'm veuràs pus amb uis que tengues!

Aquell homo devant tals comendacions se retgirà, però ben retgirat, i no s' aturava de dir:

—No hi ha remei: aqueixa dona meva m' ha de dur a piló! ¡Vaja quina casada qu' he feta! Ja m' hauría valgut més, es dia que 'm vaig tornar casar, haver tenguda una d' aquelles tercianes mascles que devegades se 'n duen ets homos! Però ¿que hi farem, si ja he feta sa porcada de carregar-me amb aqueixa mala pell sa creu del sant Matrimoni? ¡Gordau-vos d'un *ja está fet,* que es un llamp que ja ha feta cendra! ¡A veure de quin cap feim estelles!

Aquell pobre homo no hi veia de cap bolla ni sabía per on caminava d' apurat, fins que un día ben dematí s' aixeca, crida Na Tricafaldetes, i li diu:

—Anem a cercar un feix de llenya!

—Anem! diu s' al·lotona. Escoltau, mon pare, diu ella, ¿i que no convendría que dugués berenar dins es senaionet?

—Du 'n! diu son pare.

I ella, que s' era temuda de tot i que sa madastrota la volía fer mal-bé i que ponyía tan fort son pare per que la tregués defora per a sempre,—va pensar:

—Ja hu veig. Es que mon pare, amb s' escusa d' anar a cercar un feix de llenya, me 'n vol menar, i deixar-me per dins sa garriga, que no puga tornar.

I ¿que fa ella? Ademés des berenar, posa d' amagat dins es senaionet un parei d' escudelles de guixes, i diu a son pare.

—Porem partir en voler, mon pare.

Parteixen, i de d' allà cap a sa garriga per dresseres i caminois de cabres; però es diantra de Na Tricafaldetes, que anava darrera darrera, duia sempre sa maneta plena de guixes, i cada cinc o sis passes n' amollava dues o tres en-terra; i son pare davant davant i ella darrera darrera, i de d' allà cap a sa garriga.

A la fi hi arriben, i son pare se posa a pellucar buscais per fer es feix i Na Tricafaldetes també.

Assetsuaixí son pare li diu:

—Tricafaldetes, no 't mogues d' aquí, que allà baix e-hi ha un homo que 'm crida; i, si 't movíes gaire, en jo tornar, no 't trobaría.

—Anau-vos-ne descansat, diu Na Tricafaldetes.

Se 'n va ell ben depressa, i ¡què havía d' esser cap homo que 'l cridàs! Ben dret cap a ca-seua se 'n anà ell, ben segur de que Na Tricafaldetes no sería capaç de trobar es camí de ca-seua, i així ell viuría a pler amb sa seua dona.

Aquesta, com el va veure que tornava sensa sa fiastra, no hi cabía de goig. Tengué una gallina farcida i un arròs de primera, i se posen a fer sa gran sopada.

Na Tricafaldetes ja 's malpensà com sentí que son pare deia que 'l cridaven, allà on ella no havía sentit res; i més se malpensà com va veure que passava un quart i un altre i un hora i una altra hora, fins que arriba á dir:

—¡No la m' ha feta mon pare que no la m' haja pensada! ¡Això es sa madastra que le hi ha fet fer! però si Deu ho vol, no 'n sortirà amb la seua!

Va berenar ben descansada; i, com hagué berenat, ja li ha estret seguint es tirany de ses guixes que havía amollades per tot allà on era passada amb son pare; i ja hu crec que aquelles guixes li mostraren es camí de ca-seua, sensa fallar un punt.

Com va esser devant es portal, ja feia fosqueta. Estava tancat, i sentí renou de plats. Era que se calaven sa gallina farcida son pare i sa madastra, després de haver llevat des vent s' arròs.

I li arribá sa veu de son pare, que deia:

—¡O Tricafaldetes ma fia!
¡O si jo 't tenía!
¡aqueixa cuixeta de gallina 't daría!

Aquí Na Tricafaldetes toca a sa baula ben fort;

son pare s' aixeca a obrir, obri, i me troba aquella fiona seua que li diu:

—¡Mans, mon pare! ¡Vemetassí! ¿Que voleu d' aqueixa fia vostra?

—Jas aqueixa cuixeta de gallina! diu son pare tot esglaiat de veure-la-se devant an aquella fieta seua, que ell mai s' hauría pensat que sabés afinar es camí per tornar. I n' estava l' homo més empegueït que no sé que me 'n diga d' haver-la enganada d' aquella manera tan indigna deixant-la tota sola a les mars perdudes dins aquella garriga.

Qui va prendre una rabiada feresta, va esser sa mala madastra com tornà veure dins ca-seua Na Tricafaldetes. Sa rabia la pren, s' aixeca amb una rebel·lada, i, treguent foc p' es caixals, se 'n anà cridant:

—¿Aquesta polissona per aquí altra volta? ¡No vui acabar de sopar! ¡Me 'n vaig! ¡me 'n vaig!

—¿Te 'n vas? diu es seu homo. ¡Veste 'n! i si has de tornar, torna girada com ets odres. ¡Amèn!

Estigué un parei de díes a tornar fins que li hagué espassada sa rabia, i se presentá ben morrotosa i alisa, i ben escoada, que no alsava ets uis d' en-terra.

Però ¿que me 'n direu? Ell des cap d' una temporada ja hi tornaren esser a bous amb so seu homo cuantra Na Tricafaldetes, dient que era una tal i una qual, i que no era sofridora per cap vent del mon, que 'l dimoni que hi habitàs.

Son pare demanava an es veinats a veure si s' eren temuts de que s' al·lotona donàs gens de motiu a sa madastra per dur-la tan cuantra; i tots li deien que no, que era una bona al·lota de tot, que era la Senyora Mestra sa xareca. Son pare hu

veia així mateix, però se trobava estret de tot, perque per un vent no volía tirar sa fia i per s' altre no 's volía desavenir amb sa dona. Lo terrible per ell era aquell geniot d' ella que no tenía remei.

¿Què me 'n direu? Ell al punt la Senyora Mestra ja li torna dir:

—¡Mena-la-te 'n, que no torn, an aqueixa polissona de Na Tricafaldetes, si no vols que me 'n vaja jo primer. I es dia que jo me 'n vaja, jo t' assegur que no 'n tornaràs veure pus mai aquí dins.

Aquell malanat, per no sentir-la pus, un día ben dematí crida Na Tricafaldetes, dient-li:

—¡Hala si t' aixeques! i anirem a cercar un feix de llenya, que ja l' acabam de tot.

Na Tricafaldetes s' aixeca, agafa es senaionet, e-hi posa 's berenar, e-hi afica també un parei d' escudelles de faves per lo que pogués esser, perque hu va veure massa clar que son pare, de lo que anava, era de fer-li sa meteixa endemesa de s' altra vegada.

Parteixen, i ¡de d' allà! son pare davant davant i Na Tricafaldetes darrera darrera per caminois i tiranys de cabres; però ella sempre duia sa maneta plena de faves, i cada quatre o cinc passes, *zàs!* amollava un parei de faves en-terra, per porer sebre després per on eren passats i tornar trobar es camí.

Camina caminaràs, arriben a una grandiosa garriga, i ja foren partits tots dos pelluca qui pelluca buscais per fer es feix.

Assetsuaixí son pare diu:

—Tricafaldetes no 't mogues d' aquí que 'm tornen cridar; i, si 't movíes, llavò en tornar, no 't trobaría.

—¿I què deis ver que tornareu? diu s' al·lotona.

—¡Vaja si dic ver! diu son pare. ¡Veiès si ara te deixaría dins aqueixa garriga! ¡No has d' esperar això de ton pare tampoc!

Son pare se 'n va corrents, fent com que anar an aquell que deia que 'l cridava; però allà on se n' anà ell, va esser, fent volteres i volteres, cap a ca-seua, deixant-me la pobre Tricafaldetes tota solina dins aquell grandiós mitjà.

Veient que 's torbava, ella s' esclamà:

—¡No la m' ha feta mon pare que no la m' haja pensada! ¡Ja m' ha tornada deixar, per impugnes de sa madastra! ¡però, si Deu ho vol, no 'n sortiràn amb la seua!

I ¿que fa ella? Pren es tiranyet de ses faves que ensà i enllà havía amollades p' es camí, i ja hu crec que aquell tiranyet de faves no deixà fins que va esser, hora baixa de tot, davant ca-son pare.

Teníen tancat i sopaven, perque sa madastra, tot-d' una que son pare de Na Tricafaldetes arribà, veient que no tornava sa fiastra, va farcir un bon pollastre i va fer un arròs de primera. Com e-hu tengué llest, se posen en taula, i allá menja qui menja, sensa sospitar que els escoltàs de defora aquell diantre de Na Tricafaldetes.

Son pare així mateix no la se poría treure des cap an aquella al·lotona, i agafa una cuixeta de pollastre, i ja ès partit a dir:

—¡O Tricafaldetes ma fia!
¡O si ara 't tenía!
aqueixa cuixeta de pollastre 't daría!

Na Tricafaldetes tot-d' una toca a sa baula, son pare obri, i ella se presenta tota xaravel·la, dient:

—¡Mon paret! vemetassí! ¡digau que voleu de sa vostra fia!

Son pare tot content, li dona una aferrada p' es coll i sa cuixeta de pollastre.

Com sa madastra veu allò, cuida a esclafir de rabia, cridant com una desesperada:

—¡Altra pic aqueixa gran polissona per aquí! ¡Me 'n vaig! ¡me 'n vaig!

I se 'n aná flastomant com un carreter contra Na Tricafaldetes i contra es seu homo perque l' havía admesa i li havía donada sa cuixeta de pollastre.

A la senyora Mestra sa rabiada li arribá a espassar, i es seu homo a la fi la pogué fer tornar a ca-seua.

Na Tricafaldetes e-hu feia de tot per no enfadar-la, per anar-li així com es pel li jeia; però aquella mala ánima de la senyora Mestra era de ses retaiadores de Judes i més xereca que lo que tiren. Així es que dins una temporadeta ja la tornaren tenir taiant claus contra Na Tricafaldetes, fins qu' agafa un dia es seu homo i li enfloca aquesta:

—Mira tu, això no va pus. Aquesta fia teua es una polissona: no la poré veure mai amb uis que tenga. Hem acabat: o jo o ella. T' has d' afluixar d' una de ses dues. Mena-la-te 'n que no torn! Sa questió es que no torn. Si torna, no 't venga de nou, me tir dins un pou, i així no hi haurá perill d' haver-la de sofrir pus an aqueixa noninguna de Na Tricafaldetes. ¡I mira! ¡qui fa tres, ase ès! Dues vegades m' has enganada amb so menar-te'n sa polissona. Si em tornas enganar, ja hu saps, ¡de cap dins un pou!

Aquell homo davant tal descárrega romangué

sensa polsos, i s' estimà més no dir res per no afegir-hi an es feix. No menjava ni dormía ni sabía per on caminava, fins que un dia dematinet crida Na Tricafaldetes, i li diu:

—Tricafaldetes, aixeque 't, que hem d' anar a cercar un feix de llenya, que ja l' acabam de tot de tot.

S' al·lotona s' aixeca i ja se va veure sa ruixada damunt.

—¿Que he de prendre berenar, mon pare?

—Sí, pren-ne, diu son pare.

Cerca qui cerca per posar dins es senayonet, com sa madastrota hu tenía tot tancat i sa clau dins sa butxaca, no li deixá prendre més que un tascó de pa i figues seques. Ventura que pogué pegar fort an aquestes.

Parteixen son pare davant davant i ella darrera darrera per tiranys i caminois de cabres, per un endret que no hi eren anats cap vegada.

Prou que Na Tricafaldetes tenía bon esment de dur sempre sa maneta plena de figues seques, i cada quatre o cinc passes *zas!* n' amollava una o dues en-terra per que li servissen de senya per porer tornar a ca-seua, si son pare li feia sa mateixa endemesa de ses altres vegades, de deixarla dins cap garriga.

Son pare tenía una cusseta, i sempre la se 'n menava a-on-se-vuia anàs.

Sa cusseta anava darrera Na Tricafaldetes, s' agradava ferm de figues seques, i tantes com s' al·lotona n' amollava, es dimonió de cusseta *zas!* les engospava, ¡i ¡per endins dins sa panxa! I Na Tricafaldetes no se 'n va tèmer gens mai.

¡Ja s' hi va campar bé aquell animaló amb aque-

lla figada que queia de ses mans de Na Tricafaldetes! No s' era campada tan bé amb ses guixes i amb ses faves de ses altres voltes, perque no n' era afectada.

Camina caminarás, sa cusseta darrera Na Tricafaldetes, llevant des vent ses figues seques que aquesta amollava cada quatre o cinc passes, i Na Tricafaldetes darrera son pare, i aquest cap envant sempre, fins que arriben a una grandiosa garriga, i allá posen forqueta.

—¡Hala si mos besquetjam es feix! diu a Na Tricafaldetes son pare.

I tots dos allá pelluca qui pelluca buscais i encenais d' assí i dallà, fent s' aviona tot quant sabíen.

Assetsuaixí son pare alsa es cap, i diu:

—¡Ell ja 'm tornen cridar! No res, no 't mogues d' assí, Tricafaldetes, i jo aniré a veure qui ès.

—Mon pare, diu s' al·lotona, vos me tornareu deixar.

—No haies por! diu ell. No 't deixaré!

—Sí, diu ella, també m' ho prometíeu ses altres vegades que no 'm deixaríeu, i ¡vaja si 'm deixàreu!

—¡Vaja! diu son pare, ¡te dic que no 't deixaré, i no 't deixaré!

I ja li va haver estret de d' allà fent volteres i volteres fins que Na Tricafaldetes el perdé de vista i ell ¡ben atacat tot quant poría!

Arriba a ca-seua, cansat i mort, i la senyora Mestra tota contenta com veu que vé sensa sa fiastra. Mata un endiot i el fa amb arròs, i allà menja qui menja. *Ella* feia bona lletra ferm, sa grosseranda; pero *ell* així mateix manjussava

manjussava, pero estava mal a pler de tot amb sa mala passada que havía feta an aquella fiona seua, que no la se poría treure des cap.

Amb sa confiansa de que encara li tornaría comparèixer com ses altres vegades, agafa una cuixa d' endiot, i se posa a dir:

¡O Tricafaldetes ma fia!
¡O si jo 't tenía!
¡aqueixa cuixeta d' endiot te daría!

L' homo esperava que tot d' una repicarien ses baules de ses portes i que sería Na Tricafaldetes; però res, ses baules no 's bategaren, fins que ell sortí defora a veure si colombraría senya de res.

Res nat del mon colombrá de lo que volía. Se 'n entra de bell nou, i agafa altre pic sa cuixeta i ja ès partit a dir:

O Tricafaldetes ma fia!
¡O si jo 't tenía!
¡aqueixa cuixeta d' endiot te daría!

Encara esperava sentir repicar ses baules de ses portes i que sería sa seua fiona; pero ses baules ¡ben alerta a bategar-se gens!

Impacient l' homo torná sortir defora a veure si afinaría senya de res en-lloc.

I ¡què havía d' afinar s' alcatràs? Bé 's cansà de cridar-la a Na Tricafaldetes; pero ella mai li va comparèixer.

¡Bona estava per comparèixer sa mesquina! si se trobava perduda, pero ben perduda dins aquella grandiosa garriga sense sebre camí ni carrera de res!

Veient que son pare no tornava, va comprendre

aviat que li havía feta de bell nou sa mateixa endemesa de deixar-la allá per desfer-se d' ella per impugnes de sa madrastra. Ella confiava des tirany de figues seques que havía amollades quant veníen amb son pare i sa cusseta. Prova de prendre tal tirany i no 'l guipa en-lloc. Bé cercà i mirà per tot allò, però en-lloc afinà cap figa seca.

¿Com n' havía d' afinar cap, si es dimonió de sa cusseta les s' havía empassolades totes bil·lo bil·lo, així com les veia caure en-terra?

Com va veure que no hi havía res que fer per porer tornar a ca-seua, se pensà morir-se de pena. Romp amb un plors desfet, i allà plora qui plora i plora qui plora.

A la fi pensa i diu:

—Però bé! ¿que aclariré assí plorant com una bamba? ¡Ja he plorat massa! Lo que m' interessa, ès veure si trob a part o banda qualque casa que 'm vulguen, maldament només sia p' es pa.

I ja va esser partida tresca qui tresca per dins aquella garrigassa, fins que hora baixa de tot afina unes casetes blanques. S' hi acosta s' hi acosta, i surt una dona damunt es portal.

—Alabat sia Deu! diu Na Tricafaldetes.

—Per a sempre sia alabat Deu! respòn aquella.

—No 'm daríeu posada per aquesta santa nit? diu Na Tricafaldetes.

—Posada? diu aquella dona. ¿I que no saps a on te trobes?

—No crec trobar-me a cap casa dolenta! diu Na Tricafaldetes.

—Idò te trobes a ca un gigant, que ès es meu homo, diu aquella. I ¿que no hu saps encara què fan es gigants amb sa gent?

—¿Què fan? diu Na Tricafaldetes.

—¡Què han de fer! diu aquella. Se mengen tothom que assoleixen.

—¿Vol dir es vostro homo se menja sa gent? diu Na Tricafaldetes.

—I aviat! diu aquella. De manera que lo millor que pots fer, ès espitxar-te d' aquí més que depressa!

—Germaneta, diu Na Tricafaldetes, això no pot ser. Mirau que som una pobre al·lotona que m' han deixada dins aqueixa garriga, i no sé camí ni carrera de res. ¡Per amor de Deu donau-me cobri per aquesta santa nit! ¡feis-ho per Deu, germaneta!

—Bé! diu aquella: si te 'n aconortes de que 's gigant te menx!

—¿I si m' amagàveu a part o banda? diu Na Tricafaldetes.

Aquella dona se compatí d' aquella mesquina, i a la fi diu:

—No res, romàn! T' amagaré davall es llit, i serà lo que Deu voldrà.

I Na Tricafaldetes tota contenta s' afica davall es llit des gigant, s' hi arrufa ben arrufada, i ¡ben alerta a bategar-s' hi gota per no fer gens de fressa! no fos cosa que 's gegant l' aglapís amb arribar.

Arriba 's gigantot des cap d' una estoneta, i ja es posa a dir:

—¡Sent olor de carn humana! ¡ja 'n menjarem si Deu e-hu mana! Sent olor de carn humana! ¿Qui es passat per aquí?

—Un cavallot vei, diu sa dona.

—¿I no 'l m' has rostit? diu ell.

—¡El t' he frit amb col! diu ella. ¡Vaja, seu, i el te dur é!

Sa dona li du es cavallot frit, i es gigant ja s' hi aborda, i *nyem! nyem!* ¡bons budoixos i bones xuclades! i ¡bons talabants de cavall per endins!

Sobre tot, amb un instant només en quedaren ets ossos d' aquell animalot; tot s' ho calà es gigantarro, i més n' hi hagués hagut!

—Amb-e que m' he de torcar es morros? diu es gigant.

—Amb so sarrió! diu sa dona.

I es gigant agafa 's sarrionot, i ¡bones fregades per aquells morros disforjos!

—Amb-e que m' he d' escurar es caixals? diu ell.

—Amb sa barra de sa porta! diu ella.

I es gigant ja m' agafa sa barrota, i puny qui puny per dins aquella bocassa.

—¿Que está fet es llit? diu es gigant.

—Si-fa, diu sa dona.

I ell ja se 'n hi va, i s' hi tira, cansat i mort de sa feina de tot lo día i més inflat que unes xeremíes de redó qu' estava de sa gran panxada de cavall, i al punt uns roncos que 'l sentíen de mitja hora lluny.

I Na Tricafaldetes ben arrufada davall es llit i ben alerta a bategar-se gens per no despertar es gigant, que davers mitja nit acabà es primer sò, i se posa a dir:

—¡Sent olor de carn humana! ¡Ja 'n menjarem si Deu e-hu mana! ¡Sent olor de carn humana! ¿qui ha per aquí, dic?

Sa dona s' arriba a despertar, i diu:

—¿Que tant d' estabeig? ¿a on treu cap anar a despertar ses persones, com dormen?

—¡Sent olor de carn humana! ¡Ja 'n menjarem si Deu e-hu mana! ¿qui hi ha per aquí? deia 's gigant.

Sa dona comensà a veure-se estreta, i a la fí diu:

—Mira, ès venguda una pobre al·lotona aperduada a veure si la voldríem deixar romandre, i li he dit que sí.

—I ¿a on ès sa gran polissona? diu es gegant.

—Dins es sostre! diu sa dona.

—Si no fos que estic tan sadoll de cavall, ara mateix me n' hi anava a engolir-la-me. No res, demá fé-li bufar an es fogons; i, en estar acalada que bufará, encivella-li destralada an es batcoll, i la me farás amb arròs.

—Bé! diu sa dona, ja hu farem així, sols que calls i que 'm deixis dormir.

I es gigantot calla, i al punt torna dormir com un tronc, i uns bons roncos.

I Na Tricafaldetes ben arrufada davall es llit, sense alenar casi, i sensa haver perduda cap paraula des gigant i de sa dona des gigant. I vos assegur que la tenía a sa sola des peus a sa sòn sa gran mesquina.

Lo endemá ben dematinet es gigantot s' aixeca, berena amb quatre grapades d' una caldera d' aquelles més grans de sopes, i toca el dos cap a sa seua feina, que la tenía molt lluny.

Na Tricafaldetes, com va conèixer que 's gigant no hi era, surt de davall es llit, ben uis espolsats i amb un coratge fora mida, i ja 's presenta a sa dona des gigant donant-li es bon día, i aquesta ja li diu:

—Mira, me faríes un favor si no te 'n anaves.

Assí hi ha molt de feinam, i no 'n 'rrip a sortir mai; i així amb dues e-hu duríem tot més avensat.

—Ja quedaré idò, si us he de fer favor, diu Na Tricafaldetes. Ja poreu comensar a dir que voleu que fassa.

—Pose 't a agrenar, diu sa dona des gigant.

—Ara mateix, diu Na Tricafaldetes.

I ja ha agafada sa grenera, i dassa qui venga ¡bones grenerades per tota sa casa! Met, i amb una sarrionada ben plena ¡hala a tirar-ho an es femer!

—Madona, diu a sa des gigant, ja he esfet de s' agrenar. ¡Digau ara que voleu que fassa!

—Poríes anar a capolar una mica de llenya, diu sa madona, que amb so fer ses sopes hem cremada tota sa que hi 'vía dins sa cuina.

—I sa destral, diu Na Tricafaldetes, que ès an es llenyer mateix?

—Si-fa, diu sa madona. Allà la trobaràs devora 's piló.

Na Tricafaldetes s' espitxa an es llenyer, agafa sa destral, i allà taia qui taia llenya, taiant-la ben curta per que fos bona d' aficar dins es fogó.

Com en té un bon caramull de taiada, se posa a entrar-la a brassats dins sa cuina, fins que sa madona li va dir que n' hi havía prou.

Se fa hora de berenar, i berenen; tornen feinetjar una estona, i se fa hora d' enllestir es dinar.

—Mira, Tricafaldetes, diu sa madona, convendría que comensasses foc per enllestir es dinar.

—Sí que teniu raó, diu Na Tricafaldetes.

I se 'n va dins sa cuina, i ja ès partida a compondre buscais i ramutxaia dins es fogó, i notà sa pitxorina que sa traidora de sa madona entrà davall es devantalot sa destral des llenyer, i la dei-

xa, com qui no n' ès, tombada devora un padrís que hi havía su-llà per seure i escaufar-se.

Com té sa ramutxaia i buscais a punt, sa madona hi tira un parei de brases des foc que tenía colgat an es fogons alts, i diu a Na Tricafaldetes:

—Hala! bufe-hi! per que s' encengui.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que Na Tricafaldetes, en lloc de bufar a ses brases de foc, se posa a bufar a l' aire.

—¡Es an es foc que has de bufar, i no a l' aire, gran betzolota! diu sa madona.

—¿Com deis que he de bufar? diu Na Tricafaldetes. ¿Així? ¿Així?

I sa gran pòlissa bufava per la dreta i per l' esquerra, una bufada per un vent i una per s'altre vent, lo mateix que si no hagués entès lo que li deien.

—No es això, diu sa madona ja més de mig enfadada. T' he dit que ès an es foc que has de bufar! ¡Me sembla que parl ben clar!

A-les-hores Na Tricafaldetes, fent de beneita, sa posa a bufar un cop cap amunt i un cop cap avall, com si volgués fer es trispol net.

—¿Que no estàs bé de cap? diu sa madona, ja enfadada de tot de veure que Na Tricafaldetes tot e-hu entenía a s' en-revés.—¿No t' he dit que ès an es foc que has de bufar? ¡Es així que has de fer!

I s' acota sa madona, i ja ès partida a bufar a ses brases que hi havía damunt sa ramutxaia i es buscais.

I ¿que fa Na Tricafaldetes, com veu sa madona acotada bufant an es foc? Agafa sa destral que hi havía davora es padrís, i li cala destralada entre

cap i coll, i es cap de sa madona botí dins es fogó. Fa trossos des cos, i els-e tira dins una caldera que hi havía damunt un altre fogó; e-hi fa foc devall, i allá còu qui còu es bossins de sa madona fins que ja estigueren a punt, i hi tira un sac de fideus que troba dins es rebost. Aviat va esser tot cuit, i a-les-hores llevà es foc de devall sa caldera; agafa es cap de sa madona, i al punx a un burjó no gaire llarc, i el colga dins es llit de manera que 's cap guaitás una mica dalt es coixí, com si dormís a la regalada.

—Ara s' ès mester, diu Na Tricafaldetes, donarho a ses cames més que depressa, que 's gigant no m' aplec i me engolesca amb una xuclada causa es pas que he fet a sa seua dona, que no ès més que 's que ella me volía fer a mí. I ¡vaja quin porro que se 'n durà es gigantot en arribar, que es pensará empassolar-se Na Tricafaldetes, i s' empassolará sa seua dona mateixa! ¡Així n' hi donaràn de menjar-se sa gent! I llavò com trobarà aquell *tu-áutem* dins es llit, sí que 'n farà d' estabetxos! Sobre tot, si m' aglapeix, no 'n fas altra ni tir cap cossa!

Pensa qui pensa com s' ho havía de fer, afina uns calsons i una camissola penjats a una estaca, que eren d' un pobre llenyater que aquells dies es gigant havía assolit i el s' havía empassolat, despuiant-lo primer per que aquells calsonots i aquella camissolota no li duguessen un mal resultat dins sa butza.

I ¿quina diríeu que la se pensá sa gran pitxorina de Na Tricafaldetes?

Idò se posa aquells calsons i aquella camissola damunt es vestit de dona, i amb sa destral an es

coll, ja li ha copat per dins aquella garriga, de d' allà, just i fet un llenyater que se 'n anàs an es bosc a fer somada.

I heu de creure i pẽnsar i pensar i creure que 's fa mig-dia, i se fa hora baixa. A entrada de fosca s' entrega es gigantot a ca-seua amb una fam que l' alsava. Entra, no veu negú ni sent estabó de res. Se 'n va dins sa cuina, i veu sa gran caldera-da de fideus amb soș trossos de carn que guaita-ven, amb una oloreta que deixaven anar de pri-mera.

—Sí que hu será gustosa Na Tricafaldetes, s' esclama es gigant. ¡Sí que la m' ha sabuda aguiar bé sa meua dona! ¡Es que té unes mans beneïdes per aguiar! Com no la veig treüllar, se deu esser tirada damunt es llit, de cansada que devía estar.

Guaita dins sa cambra devers es llit, i li veu es cap damunt es coixí.

—Es lo que jo he dit, diu es gigant. S' ès tirada damunt es llit una estoneta. No res, deixem-la re-posar, i anem a tastar Na Tricafaldetes, que ses dents me 'n pruen, de ganes que 'n tenc.

Se 'n va ell cap a sa cuina, lleva sa caldera des fideus de dalt es fogons, la posa damunt sa taula amb una capsana davall per que segués bé, i ja ès partit ¡bones cuierades de fideus i bon trossos de carn! I no li tocaven voreres de bo que hu troba-va. I no se donava raó a ses barres de tant que enfornava, com si no hi hagués d' esser a temps o tengués por de que no la hi prenguessen de da-vant. Un poc tirosa la trobava així mateix an aquella carn i deia des-i-ara:

—Així mateix ès gros que una al·lota no fos més tenre. Perque sa dona ben clar m' ho va dir que

era una al·lota aperduada que topà per aquí, Tricafaldetes de nom! ¡Devía esser veiatona sa gran no-ninguna! Però així mateix es ben saborosa! Son just ses dents que han de fer més feina! Aposta son elles per fer-ne.

I l' homo seguía enforna qui enforna bons budoixos de fideus i carn de sa pobre dona seua.

Com va haver fet etzenet de tota sa gran calderada, se torca es morrots amb so sarrió i s' escura ses dents amb sa barra de sa porta; i, veient que sa dona no sortía de sa cambra, arriba dir:

—Però ¿que té aquesta beneita, tant de dormir? Així mateix ès molt estrany que no haja guaitat a donar-me es *bon vespre!* ¡Será cosa d' anar-hi a desxondir-la una mica! que això també es massa dormir!

I ¿que fa ell? Se 'n va dins sa cambra i s' acosta an es llit crida qui crida:

—¡Hala fora sòn, gran traidora! ¡Hala si 't desxondeis! ¡Mal dormisses tapada de foc! ¡Ja dormirás en esser morta, que 't lleurá, i no farás falta en-lloc!

Veient que ella no 's bategava gota amb tant d' escàndol que li feia, s' arramba an es llit, decanta es tapament, i no m' hi troba davall més que 's cap de sa dona ponxit an aquell burjó.

L' homo romàn de pedra, aborronat, ses cames li prengueren es tremolor, s' hagué d' asseure. A la fi romp amb flastomíes, i allà sortiren totes quantes ets homos més mal-parlants solen enflocar com van fora corda d' enfadats i rabiosos, que taien claus i no saben que 's diuen ni que 's matgenquen.

Però li succeí an es gigant com a tots es flasto-

madors, que, com prou han flastomat, se queden sensa res an es fus, més que 's mal que han fet a sa seua animeta, que romàn més bruta que un porc i més oiosa que un viró, i que, si sa gracia de Deu no la netetja, no ès bona sa mesquina més que per fer flamada dins es foc de l' infern, que no ha d' acabar mai. Deu n' alliber tota persona nada! Amèn.

Idò sí, com prou hagué flastomat es gran toixarrut des gigant, s' hagué d' arribar a aturar, naturalment; i allà pensa qui pensa qui llamp poría esser que li hagués pegat aquell porro, fins que s' etziba un cebaiol ferest an es front, cridant:

—¡Re cent mil pestes cernudes, que no fan pont! ¡Re cent mil gotes corals, que no deixen dir Jesús i deixen secs ets homos! ¡Ja veig qui ès que m' ha pegat aquest porro! ¡Massa clar que hu veig! ¡No pot esser negú més que aquella no-ninguna de Na Tricafaldetes! ¡Ara mateix me 'n hi vaig a cercarla; i allà on la trop, la m' empassol! ¡no se 'n escapa sa gran polissona! ¡I no m' he d' aturar mai nit i dia que no l' haja aglapida! ¡Primer cauré mort que no m' aturaré de cercar-la! ¡I serà ferest en assolir-la! ¡A l' acte les me pagarà totes aquella cara de poca vergonya! ¡Com som gigant que les me pagarà.

I ja ha agafada sa barrota que solía dur per bastó, que era com un espigó d' arada, i ja li ha copat de d' allà amb aquella fosca i sensa mirar cap a on prenía ni per on caminava, fent flamaradeta, tirant llamps i pestes a sa gran polissona de Na Tricafaldetes.

Camina caminarás es gigant tota sa nit, lo endemà, devers una hora es sol alt, me troba Na

Tricafaldetes vestida de llenyater, entaula qui entaula soques de pi; i no la va conèixer, sino que li semblà tot lo més un llenyater tenral que 's besquetjava la vida treüllant amb aquelles soques; i ja l' ha escomès amb aquestes:

—Escoltau, germà! ¿i no hauríeu vista capllevar per aquí una gran polissona, una gran dimoniera, un llamp d' al·lota que ha nom Tricafaldetes, que si ara la veia i a-on-se-vuia la trobaré, la m' he d' engolir com un mosquit?

Na Tricafaldetes el se mira de prim compte, i tot d' una ja hu va veure que allò era es gigant que la cercava; pero va fer es desintès, i diu:

—¡Idò sí que mos avenim des pensaments jo i vos! ¿Que vos pensau que fas jo ara i que ès lo que tenc pensat de fer d' aqueixes soques?

—I ¿qui ès capaç d' endevinar-ho? diu es gigant.

—Idò un baül per aquesta mateixa polissona, per aqueixa mateixa dimoniera, per aqueix mateix llamp d' al·lota que heu anomenada! diu sa pitxorina, desfressada de llenyater.

—¿I que ès morta? diu es gigant.

—Que jo sapia, no! diu es llenyater. Però jo ja li fas es baül per quant e-hu sia, per porer-la enterrar prest, que ja hu hauría d' esser!

—¡Però dins sa meua butza! s' esclama es gigant, treient foc p' es caixals.

—Si la vos empassolau vos, diu es llenyater, m' escusareu sa feina d' haver-la de tapar de terra, i llavò hi gonyaré es baül, que 'm servirá per un altra.

—¿I quina la vos ha feta a vos es dimoni de Na Tricafaldetes? diu es gigant.

—¿I a vos? diu es llenyater. .

—¿A mí? diu es gigant. M' ha morta sa dona i la m' aguiá amb fideus, i va esser causa de que jo la m' etzibás, sensa temer-me 'n! ¡Oh! ¡Sols de pensar-hi sa rabia m' alsa en pes!

—¡Idò sí que la vos va fer grossa! diu es llenyater.

—¡No me 'n parleu! diu es gigant. Sobre tot, ¿que voleu que vos ait a fer es baül?

—Ell convendría, diu es llenyater, i així quedaría més aviat llest!

I es gigantot ja estigué arromangat, agafa sa serra, serren amb so llenyater ses soques entaulades; taien ses posts de mida com si Na Tricafaldetes fos cap giganta, perque lo que deia es llenyater:

—¡Fassem-lo gran a fi de que sa gran re-de-polissona hi cápiga bé!

—Ben pensat! ben pensat! deia es gigant, fent estabetxos.

Taiades ses posts, es llenyater les clava a forsa de claus, formant tot un senyor baül.

—Sobre tot, s' esclama es llenyater, ¡ell ja 'l tenim fet an es baül de Na Tricafaldetes!

—¡Vivo! ¡vivo! ¡Bé va es foc! bé va es foc! deia es gigant fent bots, jutipiris i carusses.

—¡Uei! diu es llenyater. ¡Ara un des dos s' hauría de posar dins es baül; i, ben tancat, diría allà on e-hi haja gens de clarura, a fi de porer-la tapar, i deixar-lo an es baül sensa cap foradí ni foradinoi; no sia cosa que, si n' hi deixàssem cap, no mos hi sortís per allà aquell dimoni de Na Tricafaldetes.

—Sí que hu pensat bé! diu es gigant. No res, ¿voleu que m' hi pos jo?

—Ben content que 'm faríeu! diu es llenyater. Vaja, idò, si vos hi posau!

Es gigantot, sensa pensar mal negún s' hi posa dins es baül, i es llenyater, això ès, Na Tricafaldetes, ja es partida a clavar sa cuberta amb claus i més claus.

I es gigant anava tan tapat que no.'s sospità ni 's malpensà de res, pensant només en quant tendríen Na Tricafaldetes allà dins o ell la tendría dins sa panxa.

—¿Que 'n veis cap de clarura? deia es llenyater.

—Sí, deia es gigant. ¡Aqui 'n veig una! i pegava un cop de puny an aquell endret.

I Na Tricafaldetes zàs! e-hi aficava una falca ben afavorida, i ¡venguen bones martellades!

—Aquí n' hi ha una altra! deia es gigant, i hi pegava un altra cop de puny.

I Na Tricafaldetes zàs! una altra falca! i bones martellades!

A la fi es gigant diu:

—¡Ara sí que no 'n veig cap en-lloc de clarura! ¡No hu crec que 'n surta d' aquí dins sa gran polissona, si la hi arribam a posar! No res, ara ja poreu obrir!

—Obrir? m' heu dit? diu Na Tricafaldetes. ¡No lleu! ¡Ara vos hi tenc! ¡Vos me volíeu engolir a mí! ¡Ara som jo, sa mateixa Tricafaldetes, que no us engoliré perque no me 'n agrat de gigants; però vos durè a tirar a dins es barranc!

¿Que me 'n direu? ell allà prop n' hi havía un de ben fondo, i es dianxa de Na Tricafaldetes, a for-

sa de premudes i estrevades feu redolar es baülot amb so gigant dadins, que no feia més que tirar llamps i pestes a Na Tricafaldetes, cuidant a fer ui de crits, cuècs i bramuls; però res li va valer.

Com Na Tricafaldetes va tenir es baül an es cantell des barranc, li pega sempenta, i es baülot pren sa fua cap avall! i *tum-tutum-tum* per aquelles timbes i rocam. I aquí botía una estella des baül, i allá botía una post, i més avall un bras des gigant i més avall una cuixa, i més avall es caparrot i més avall sa caixa des còs pega dalt una cresta de penyal i una banda de costellam prengué per la dreta i s' altra per l' esquerra. Llavò en passaren voltons i hi compareguèren uns quants llops i tots en feren festa d' aquells esqueixos de gigant, i només deixaren es quatre ossots de s' escarpó, de ses cuixes i cames i sa closca com una pedra redoladissa per jugar-hi.

I ¿què fa Na Tricafaldetes com va veure es gigantot tot bossins? S' espitxa tot dret a ca 's gigant, e-hi troba una cambra plena de doblers, tot or i plata. Tot d' una n' estiguè ben re-de-contenta; però llavò li entren es mal-de-caps de lo esposada que estava allà dins tota solina, fins que arriba a dir:

—¿Amb aquestes he d' estar? Me 'n vaig a contar-ho an el Rei, a veure quin camí em dona!

Fet i dit, ja li ha copat cap a ca 'l Rei bras sonant i oreia fumant i de d' allá!

Camina caminaràs, arriba a ca 'l Rei, demana per parlar amb ell, i va venir molt de-nou a tothom aquella al·lota tan jove i tan etxerevida i tan resolta, i llavò que no era gens mal feta ni malcarada, sino tot lo contrari.

Com el Rei e-hu va sebre que hi havía una al·lota així i així que demanava per conversar amb ell, la fa entrar, li diu que ès que demana, ella li conta tota sa seua carrera amb son pare, sa madrastra, sa giganta i es gigant. I hu va sebre contar tant bé i amb tanta de gracia, que 'l Rei, que encara era fadrí, en romangué enamorat, però de tot de tot, i acabá per dir-li:

—Tricafaldetes ¿que vols que mos casem?

—Ell ja hu hauríem d' esser! diu ella.

—Idò dins tres dies se fará s' esclafit! diu el Rei.

A l' acta comensaren es preparatius. Mentres tant el Rei envía una partida de carros a ca-aquell gegant amb orde de dur tota quanta moneda hi trobassen, i en tornaren carregats de dobles de vint. Com el Rei veu aquella doblerada tan grandiosa, passa per orde que negú pagàs cap classe de contribucions pus, fins que haguessen gastades totes aquelles carretades de dobles de vint. I tothom ben content; negú hi hagué que en protestàs.

I dins es tres dies se casaren el Rei i Na Tricafaldetes; i venguen unes noces de pinyol vermei i un ball ben vitenc i sarau i festes per llarc.

I, si no son morts, son vius; i, si no son vius son morts.

I al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

EN JUANET I ES CAVALLET CONSEIER (1)

Això era un pare que tenía tres fis: En Miquel, En Biel i En Juan.

Com no teníen a on caure morts, son pare se'n anava a robar feixos de llenya, els-e venía, i d' allò menjaven, es a dir, pegaven qualque roec, perque ja 's sap que lo robat no fa profit.

Aquell homo solía anar a robar sa llenya dins una garriga molt gran, qu' estava com abandonada.

Un dia es senyor d' aquella garriga, que era un gigant, el me troba; i ja li anava a posar ses mans damunt per dur-lo-se a sa boca i enviar-lo-se, però aquell malanat se posa a dir amb un bon plors:

--¡Senyor gigant, compatiu-vos d'un pobre pare de familia! Si vos rop sa llenya, es per donar pa a tres fions que tenim, que tots tres caben devall un garbell. Me demanaven pa, i jo no tenc d' on donar-los-ne, si no venc aquí a fer un feixet per

(1) La 'm contá un tal Juan Cano de So 'n Servera, missatge de canostra.

dur-lo a vendre, i amb lo que me 'n donen, dur recapte a sa casa!

Aquell gigant va tenir bon cor, i diu an aquell homo:

—No res, quedau perdonat, i d' avui endevant duis-vos-ne tota sa llenya que volgueu, mentres siga per omplir aqueixes panxes buides que deis que teniu a ca-vostra.

Es gigant seguí dient:

—Escoltau, i ¿quants d' anys corre s' al·lot majoret que teniu?

—Dotze anys, senyor gigant! diu aquell homo.

—No res, diu es gigant. Ja el me menareu, i me fará de criat.

—Prou que le hi menaré, diu aquell homo, i així n' hauré de mantenir un manco.

Lo endemá mena s' al·lot major, En Miquel, a sa garriga; passa es gigant, le hi entrega, i es gigant amb s' al·lotó cap a ca-seua, que era un grandiós castell dalt un turó ben agüionat.

—Mira! li diu es gigant an En Miquelet, aquí dins has d' estar, i has d' esser es meu criat, amb so ben intès que no has de fer més que just lo que jo 't comanaré!

Li mostra totes ses sales, cambres i auberjors d' aquell castell, li entrega ses claus de per tot, i li diu:

—Pots obrir i tancar per tot, fora en aqueixes tres cambres!

I les hi mostra, senyalant-li ses claus que hi obríen.

—Jas aquest anell d' or! li diu, posant-le-hi a un dit de sa man dreta. Amb aquest anell coneixeré si has fet o deixat de fer lo que jo t' haurè comanat.

Peguen un roec, i se 'n van a jeure.

Lo endemá dematinet es gigant se 'n va a còrrer la gandaina, i román En Miquelet tot sol dins aquell castellarro: tresca per totes ses sales, cambres i auberjons, i a la fi s' asseu davant ses tres cambres que es gigant l' havía privat d' obrir-les i d' entrar-hi.

—Però ¿què diantre hi deu tenir es gigant dins aqueixes tres cambres? deia En Miquelet.

I eren ferestes ses ganes que li venían de mirar què hi havía dins aquelles tres ditxoses cambres, fins que no pogué pus, *ra-rac* obri sa primera, i hi troba un cavall, fermat a una gripia, menja qui menja carn. Tanca tot d' una, i obri sa segona cambra; i hi troba una serp que menjava paia, una serp com un espigó d' arada. Torna tancar tot d' una, i obri sa tercera cambra, i la troba amb ses parets totes endomassades d' al·lots estrengolats, penjats per una cama, degota qui degota sanc viva, que queia dins una canaleta que hi havía per tot lo redó. Tant s' hi arrambá a un d' aquells allots, que una gota de sanc li cau damunt s' anell, i li torna negre com un carbó.

Quin esglai se 'n dugué En Miquelet com se 'n va tèmer! Ja es partit a fregar s' anellet, frega qui frega, per veure si li tornaría sa color d' or; pero *ca!* com més el fregava, més negre tornava.

Es vespre arriba es gigant; crida En Miquelet, li mira s' anell, le hi veu com un carbó de negre, i li diu:

—¡Ah gran polissó! ja m' has ubertes aquelles cambres! ¡Ja no me 'n faràs altra!

Li pega grapada i torsuda de coll, l' estrengola, i el se 'n du a penjar per una cama dins sa cambra que feia tres, amb sos altres que ja hi tenía.

Des cap de mesos torna trobar aquell homo per dins sa garriga, que replegava es feix de costum, i ja li demana aquell:

—Senyor gigant, ¿i s' al·lotó què tal? ¿que tan-mateix vos serveix gens gens?

—Prou! prou! diu es gigant. Lo que hi ha, que s' altra diassa passá una germana meua, i el se 'n mená per criadet d' ella. De manera que me poríeu menar es segón, i ompliría es buit des major.

—Demá mateix sereu servit, diu aquell homo.

Lo endemá es gigant e-hi compareix, i aquell homo hi va esser amb s' altre fii, En Bielet; el posa en mans des gigant, que se 'n mena s' al·lotó an es castell, li mostra totes ses sales, cambres i auberjons, i li entrega ses claus de per tot, dient-li:

—Per tot pots obrir i tancar, fora an aqueixes tres cambres (i les hi mostra). Prou que hu sebré si hi has ubert amb aquest anell d' or que 't don i has de dur posat sempre.

Li dona s' anell d' or i le hi posa a un dit de sa mà.

Peguen un roec i se 'n van a jeure.

Lo endemá es gigant se 'n va a córrer la gandaina.

En Bielet tresca totes ses sales, cambres i auberjons. A la fi se planta davant aquelles tres cambres, amb unes ganes rabioses que li envestíen d' entrar-hi, fins que no pogué pus, i *ra-rac* obri sa primera cambra; m' hi afina es cavall que menjava carn, i torna tancar tot d' una. Obri sa segona cambra, i m' hi afina se serpetota qui menjava paia. Torna tancar a l' acte; i obri sa cambra qui feia tres, i la me troba amb ses parets encortinades d' al·lots penjats per una cama, i m' hi afina

En Miquelet, es seu germà, que encara degotava sanc a la vela. Tant s' hi acostà En Bielet que li boteix una gota de sanc damunt s' anell d' or, i a l' acte li torna negre com un carbó.

Com En Bielet se 'n tem, ja ès partit frega qui frega s' anell d' or com un rabiós per veure si 'l faría tornar groc! però com més anava, més negre li tornava.

Amb això se fa es vespre, s' entrega es gigant, crida En Bielet, li mira s' anell, i com le hi veu tan negre, ja diu:

—¡Ah gran polissó! ¡massa que hu veig que m' has ubertes ses tres cambres que 't vaig dir que ne les poríes obrir! Sobre tot, ¡ja no me 'n faràs altra!

Li pega grapada i torsuda de coll, i l' estrengola a l' acte. El du a penjar per una cama devora En Miquelet dins aquella cambra, la tanca, i ja no se 'n resá pus d' aquell gran beneit d' En Bielet.

Des cap de mesos es gigant troba aquell homo, que feia es feixet de costum i que li digué:

—¡O senyor gigant! ¿i que sou vos?

—Es mateix, diu es gigant.

—Escoltau, diu aquell homo, ¿i que tan mateix vos fa gens de servici s' altre al·lotó?

—¡Ja hu crec! diu es gigant. Lo que hi ha, que s' altra diassa vengué una altra germana meua, i se 'n enamorà i el se 'n menà per criadet d' ella. Així ès que si 'm menàveu es menut vostro, me faríeu ben content.

—Idò demà mateix el vos menaré, diu aquell.

I hu va fer tenir ver. Lo endemà compareix an aquella garriga amb En Juanet, que feia un cap més viu que una centella.

Es gigant al punt s' hi entrega, i li vengué denou ferm aquell al·lotó tan tenre i tan desxondit.

El se 'n mena an es seu castell, li mostra totes ses sales, cambres i auberjons, i li entrega ses claus de per tot, dient-li.

—Mira, pots obrir per tot fora an aquelles tres cambres que no t' he ubertes. Sebré si hi éts entrat amb aquest anell d' or qu' has de dur sempre posat a un dit de sa mà.

I a 's temps que li deia això, se 'n treu un d' anell d' or, i el posa a un dit de sa man dreta d' En Juanet.

Peguen un roec, i se 'n van a jeure.

Lo endemá dematí es gigant s' espitxa a córrer la gandaina fins a 's vespre.

En Juanet ja es partit a trescar sales, cambres i auberjons, per sebre-hi bé ses tresques a un cas de casos; pero li succeí lo que an ets altres dos germans, que li entraren unes ganes rabioses de mirar que hi tenía es gigant dins aquelles cambres, fins que no pogué pus, i *ra-rac!* ja ha uberta sa primera.

I ¿quina, diríeu que la fa abans de posar peu dins aquella cambra? Idò se treu s' anell d' or, el s' estoja ben estojat, i llavò entra dins sa cambra. E-hi troba es cavall que menjava carn. I ¿que fa ell? Tanca tot d' una, i obri sa segona cambra, i m' hi troba sa serp que menjava paia.

—Això no pot esser, s' esclama En Juanet. ¿Qui ha vist mai un cavall menjar carn i una serp paia?

I ja m' agafa sa serp i la tragina a sa cambra d' es cavall, i an es cavall el passa a sa cambra de sa serp, i així es cavall pogué menjar paia i sa serp carn.

Sa serp, tota agraïda, diu an En Juanet:

—¡Ja m' hi has feta ben contenta amb so mudar-me de cambra i de past! En veure 't ben estret, acudeix a mi, i te treuré de dins es fanc, per enfangat que estigues.

I es cavall per sa seua banda també li digué an En Juanet:

—Sí que ès gros es favor que m'has fet amb so mudar-me de cambra i de past! ¡A un cavall no li vengueu amb carn! ¡Paia! ¡paia! es que hem mester, i qualque morrió de faves i civada! ¡Sobre tot, Juanet! ¡en veure 't estret de tot, vina aquí dins; i, si no t' obr un portell, que 'm tirin d' una passa!

En Juanet, tot xelest, tanca aquella cambra, i obri sa que feia tres, i la me troba tota encortinada d' al·lots penjats per una cama, degotant sanc dins aquella canaleta que hi havía per tot lo redó. Com e-hi afina es dos germanets seus, En Miquelet i En Bielet, vos assegur que badá ets uis, però de tot.

—¿Que farem digué ell. ¿Que será cosa que també m' hi pengin a mí? ¡Ja hi puc anar ben uis espolsats, si no vui que 'n fassen un penjaroi de sa meua còrpora!

Com s' estornell no duia s' anell d' or a sa mà, sino ben estojat dins una butxaca, cap gota le hi pogué beneí, i per això no li torná negre.

Surt d' allá dins, i roda clau, i allá pensa qui pensa com s' ho faría per treure aquells germanets seus, i donar-los terra sagrada.

Arriba es vespre, i s' entrega es gigant. Crida En Juanet, que ja tornava dur s' anell a un dit de sa mà. Le hi mira, le hi veu tot groc, tot lluent, i s' esclama:

—¡Venturós tu que has feta bonda! ¡venturós tu que no has ubertes aquelles tres cambres! ¡Creume sempre, i no 't queixarás de mí!

En Juanet no es treia des cap aquells dos germanets seus, penjats per una cama dins aquella cambra, i es seu cap no parava de filar com s' ho faría per treure-los d' allá dins, que 's gigant no se 'n temés, i no le hi penjás a ell per compostura.

Apurat de tot, un día se 'n entra a sa cambra de 's cavall, que menjava paia es més descansat del mon, i ja li diu:

—No 'm diríes, cavallet, com e-hu hauría de fer per treure, sense que 's gigant se 'n temi, es dos germanets meus, qu' están penjats per una cama dins aqueixa cambra veinada?

—Jo t' ho diré qu' has de fer, diu es cavallet. Te 'n vas a sa serp, que es segur que també t' está agraïda perque la baratares de cambra i de past, i demana-lí que t' aidi.

En Juanet se 'n hi va, i li conta tot es manifest.

—Res, diu sa serp, p' es favor que 'm feres de passar-me de s' altra cambra an aqueixa, ara jo 't vui fer lo que tu 'm demanes.

Se 'n van tots dos dins sa cambra encortinada d' al·lots penjats per una cama, degotant sanc.

Sa serp s' enfila an En Miquelet, i li llepa una mica es front, i tot d' una ja 'l veren que reviscolava, fins que va haver reviscolat de tot. En Juanet el despenja, i allá l' hauríeu vist an En Miquelet sà i bo, com si mai hagués tengut res de nou.

Llavò sa serp s' enfila an En Bielet, li llepa una mica es front, i tot d' una ja veren reviscolar aquell al·lotó. En Juanet el despenja, i En Bielet sà i bo ¡bots i xecalines! per allá dins.

A les-hores En Juanet pensà que lo millor era dir a sa serp que fés reviscolar tots aquells al·lots que hi havía penjats per una cama an aquelles parets. E-hu diu a serp, que va esser de tan bon manament que ja ès partida llepa qui llepa fronts; i tants com en llepava, zas! ja vèieu un al·lot que reviscolava bil·lo bil·lo. En Juanet el despenjava, i aquell al·lot ¡bots i xecalines per allá dins!

¿Que me 'n direu? Ell dins una exhalació ja no n' hi va haver cap d' al·lot penjat an aquelles parets de sa cambra: tots varen haver reviscolat, i no hu volgueu sebre si 'n feien de bots i xecalines i si 'n movíen de rebumbori.

I allá tots aferrats a sa serp donant-li besades i besades i fent-li moixoníes i afalagadures. La tornaren a sa seua cambra, i En Juanet en fa sortir tota aquella al·lotea, i tanca en clau per por de sa por.

Se 'n va an es cavallet, i li conta que sa serp, no sols li ha fets reviscolar es seus dos germanets, sino tots ets altres al·lots que hi havía penjats per una cama a ses parets d' aquella cambra.

—Bona l' heu feta! diu es cavallet. ¡No teniu altre remei tu i tota aqueix xinxer d' al·lotim que fogir d' aqueix castell més que depressa! Si es gigant, en venir a 's vespre, vos hi troba, vos menja frits a tots.

—Idò ara mateix tocarem soletes! diu En Juanet.

—Es lo millor que poreu fer, diu es cavallet.

—Pero mira! diu s' al·lot an es cavallet. ¿I no voldríes venir amb noltros?

—Amb tu sí, diu es cavallet; amb sos altres, no. Tu lo que has de fer, enviar tots ets altres cadascú a ca-seua, i jo i tu mos ne anirem a córrer el mon.

—Si que m' agrada s' idea! diu En Juanet.

I ¿que fa ell? Se 'n va an aquella al·lotea; i los diu que, si volen esser escàpols de ses ungles i de ses dents des gigant, es precís donar-ho tots a ses cames més que depressa, cadascú cap a caseua.

Tots estigueren conformes, i a l' acte li varen estrènyer fogint com a llonzins.

En Juanet comaná an En Miquelet i an en Bielet que diguessen a son pare que no tengués ansia d' ell, que se 'n anava a córrer el mon, i que ja s' arribarían a tornar veure an es seu dia.

En Miquelet i En Bielet ja li varen haver copat de quatres cap a ca-seua, i En Juanet treu es cavallet de dins aquella cambra, s' hi posa damunt, i aquell animaló ja es partit trot-trot de d' allá, com un estel; i era mal de dir quin des dos anava més xelest i ajogassat. En Juanet o es cavallet, perque tots dos e-hi anaven molt.

--Bono! arriba a dir En Juanet, i ¿cap a on pegam?

—Cap allá on vulgues, diu es cavallet. Ara jo trop que mos convé anar-mos-ne a ca 'l Rei, a veure si 't volen per criat; i si 't volen, ja veurás com d' allá sempre treurem estella, perque ja 's sap: *a la mar gran e-hi ha el gran peix.* Allá malament mos han de dir ses coses que sempre no hi poguem fer qualque tibada bona.

—Vaja, idò cap a ca 'l Rei! diu En Juanet.

I es cavallet de d' allá cap a ca 'l Rei.

E-hi arriben, i En Juanet demana per parlar amb sa Real Majestat.

Surt el Rei, i En Juanet ja li enfloca:

—Senyor Rei, si no li dic per que som vengut, no hu sabrá.

—Homo, diu el Rei, tu li pegues a endevinar. Veiam per que ès que éts vengut.

—Jo le hi diré, diu En Juanet. ¡A veure si ha mester cap criat!

El Rei e-hu demana an es Majordom, i tots dos l' aluien bé an aquell bergantellot d' En Juanet, el troben ben prenidor, i clouen sa barrina d' aquesta manera: que En Juanet e-hi estaría p' es pa i que ademés el vestiríen i li mantendríen es *cavallet*.

—¡Per amor de Deu! diu aquest an En Juanet, no fasses res mai que no 'm demans de consei a mi, si vols que mos vaja tot en candela!

—No passis ansia d' això! diu En Juanet. ¡No donaré una passa que no venga a dir-t'ho abans.

Comensa En Juanet a servir a ca 'l Rei; i, com ell de tot s' aconseiava amb so *cavallet conseier*, no feia mai cap errada ni cap punt escapat, i prompte va esser es criat més estimat de tots. I ets altres criats que teníen una enveja d' En Juanet que els alsava en pes.

Sobre tot, ell s' ensumaren tots i resolgueren posar-li testimonis falsos i tirar-lo dins un enderivell que no 'n pogués sortir.

Com ells sabíen que 'l Rei era lo més encaradís; i que, amb aficar bolenga, no hi havía qui 'l girás; i que, si no li duien lo que 's passava p' es carabassot que li duguessen, el dimoni hi parava terverna i hi ballava de capoll;—¿què fan aquells grans polissardos de criats? Se 'n van an el Rei, i li diuen:

—Senyor Rei, ¿que no sap que 's deixa dir En Juanet.

—Què? diu el Rei.

—Que ès capaç de dur-li un cavallet tot d' or, diuen es criats.

El Rei, com si hagués tengut foc dins ses sabates, crida En Juanet, i li enfloca aquesta:

—¿Vol dir te deixes dir que éts capaç de dur-me un cavallet tot d' or?

—Jo? diu En Juanet. Senyor Rei, me crega que ès una berba que li han feta.

—Bona casta de berbes! diu el Rei. ¡Per berbes estam ara! Sobre tot, ses raons sien acabades: no 't torns presentar devant es meus uis que no'm dugues es cavall tot d' or.

En Juan ja ès partit cap an es *cavallet conseier*, li conta es manifest, i es cavallet diu:

—Pose 't damunt mi, sortiguem de la Ciutat, done'm una bona parada fins que seré blanc de sa sabonera que 'm sortirá de tot es còs, done 'm cap aquí; i, amb arribar, tornaré tot d' or. M' entregues a-les-hores an el Rei, i dins set dies tornaré esser així com som ara, i el Rei no sabrá per on li haurá descomparegut aquell cavallet d' or.

En Juanet e-hu fa així: treu es *cavallet conseier* de s' estable, s' hi posa demunt, i cap a sortir de la Ciutat més que de pressa! Com n' ès fora, ja li dona per un pla grandiós que hi havía, llis com sa mà sensa cap pedra.

—¡Uà cavallet meu! se posa a cridar En Juanet. ¡Uà petit! ¡depressa, que s' olla vessa! ¡Treu tot s' estam per amor de Deu! ¡Fé-hu de tot, pero de tot! ¡De quatres, cavallet, més que de quatres! ¡No basta es córrer! ¡has de volar! ¡Cavallet meu! cavallet meu!

I heu de creure i pensar que aquell cavallet ja ès partit de quatres tant com en poría treure per dins aquell pla, i ¡hala de d' allà com un llamp! Semblava que s' havía d' estellar de tan granat que s'

estamanetjava; i En Juanet que s' havía d' aferrar ben fort i fer-ho de tot per no botir de dalt sa sella. I es diantre de cavallet, com més anava, més reprenía encara, i més brunent i més afuat anava.

Amb això comensa a brollar de suor per tot el còs, i al punt sa suor ja va esser sabonera, i aquell animaló quedà tot blanc de tanta sabonerada.

Aquí En Juan el gira cap a la Ciutat, amb quatre llongos e-hi son; i, just com arribaven davant ca 'l Rei, cop en sec es cavallet s' atura, com si fos romás sembrat. Ja no era de carn i os; ja era tot d' or.

En Juanet així mateix quedá fret, i amb sos cabeis drets de veure allò.

I ¿que fa ell? Pega bot de sa sella, i ¡cap an el Rei! El troba i li diu:

—Senyor Rei, aquí defora, a sa carrera, té es cavall tot d' or!

—¿Que me dius? diu el Rei tot esglaiat.

—Lo que sent, diu En Juanet. ¡Que surta, si ès servit, i el veurà!

El Rei surt, i me troba a sa carrera aquell cavall tot d' or.

Llavò sí que hi romangué el Rei fora de sí, sensa paraula.

Des cap d' una estona s' esglai li espassa, i fa posar aquell cavall tot d' or dins una torre que tenía, que eren set torres, una dins s' altra, cada una amb unes portes d' auzina d' un pam de gruixa, tancada amb set forreiats; i tot per que no le hi saupassen an aquell cavall tan preciós. I es rest de claus el se va fer dur dins sa seua mateixa cambra, i ¡alerta que negú le hi tocàs!

Cada dia feia obrir tot aquell portam per anar a contemplar tot embadalit es cavall tot d' or. I heu de creure i pensar que es dia que feia set, va trobar es niu buit, es cavall tot d' or no hi va esser ni rastre.

¡O quin enuig en va prendre el Rei! Se 'n cuidá a morir! I per pitjor no poría donar sa culpa a negú, perque veiam ¿qui hi havía d' esser entrat més que ell i es criats que anaven amb ell per obrir dins aquelles set torres una dins s' altra, tancada cada una amb unes portes d' auzina d' un pam de gruixa i amb set forreiats ben re-de-gruixats, i ell que guardava es rest de claus dins sa seua mateixa cambra?

Durà una partida de dies que el Rei no estava per res, ni menjava ni bevía, ni poría aclucar ets uis per dormir de dia ni de nit.

Mentres tant En Juanet tornava anar ben xelest perque es *cavallet conseier* li havía tornat comparèixer, es dia mateix que 's cavall tot d' or descomparegué de dins sa torre que 'n feia set, una dins s' altra, tancades totes amb unes portes d' auzina d' un pam de gruixa amb set forreiats de ferro ben re-de-gruixats.

Com En Juanet ja tornava esser es criat preferit i més estimat del Rei, ets altres criats cuidaven a fer ui d' enveja; i allá pensa qui pensa tots com e-hu farien per que el Rei prengués cuantra En Juanet.

A la fi un dia s' hi acosten an el Rei, i li diuen:

—Senyor Rei, no le hi deim per res de mal, sino just per que hu sapia: En Juanet ha de fer comptes Vossa Real Majestat que no s' atura de dir que ell, si s' ho passava p' es cap, li duría un aucellet d' or.

—I aquesta es vera? diu el Rei, badant uns uis com uns salers.

—Passa de vera! diuen aquells pòlisses de criats.

El Rei, ni si hagués tengut foc dins ses sabates. Crida En Juanet, i li diu:

—Vol dir te deixes dir tu que seríes capaç de dur-me un aucell d' or?

—Jo? diu En Juanet.

—Tu, tu! diu El Rei.

—No sé de que 'm parla! diu s' al·lotó.

—Mira, diu el Rei, ses raons sien acabades. ¿Saps a on tens ses feines més que de-pressa? Cap a dur-me s' aucellet d' or! No torns venir davant sa meua cara que no 'm dugues s' aucellet d' or!

En Juanet, tot acongoixat, se 'n va an es *cavallet conseier*, i li conta es fet.

Es *cavallet conseier* e-hi pensa una mica i diu:

—Pose 't demunt mi; done 'm cap a fora la Ciutat, i sempre cap a llevant; i, en trobar uns penyals que taien es camí, ature 'm!

En Juanet e-hu fa així. Treu de s' estable es *cavallet conseier*, s' hi posa demunt, li dona cap a fora la Ciutat, i sempre cap a llevant, i es cavallet de d' allá, hala qui hala i dassa qui venga. Allò no era córrer; allò era volar aquell diantre d' animaló.

Com feia set hores que corría, topen a uns grandiosos penyals que taiaven es camí, fent-li fer una colzada ben seca.

—¡Ou! digué a-les-hores En Juanet.

Es cavall s' atura en sec, com si fos romàs sembrat de ses quatre potes.

—Mira, diu an En Juanet, estàn per a tocar ses *Ave-Maries* an aqueixa ermita d' aquí.

En Juanet va escampar la vista per allá, i m' afina una ermita dalt un pujol d' allà devora.

—Idò bono, diu es *cavallet conseier*, en comensar a tocar ses *Ave-Maries*, s' obriràn aqueis penyals; tu te 'n hi entres. Te trobarás dins un jardí, e-hi veurás un esbart d' aucells de tots colors; tu tria es més groc de tots, l' agafes, i surts més que depressa! que, en caure sa derrera bataiada de ses *Ave-Maries*, se clourán es penyals i hi romandrás dedins tu i s' aucellet i s' aucellet i tu, si ja no éts fora. ¡Ja pots veure si trompitxes i si bades bé ets uis!

En Juanet devalla des *cavallet conseier*, i se posa allà vel·lant, com un gat sa rata, que aquells penyals provassen de descloure-se gens.

Sobre tot, ell cau sa primera bataiada de ses *Ave-Maries*, i zas! ja es desclouen aquells grandiosos penyals. En Juanet s' hi afica com una espira de foc. I heu de creure i pensar que topa tot d' una s' esbart d' aucells de mil colors, que s' aborden tots a ell, crida qui crida, cada un, com-e desesperats:

—Gafe 'm a mí!—No! a mi!—¡A mí ell!

I n' hi venían dins ses mans de blancs, de vermeis, de verts, de blaus, de pigarts, de virats. A la fi se 'n hi presenta un de groc ben groc. En Juanet l' estreny, subjectant-lo ben subjecte per que no li fogís; i pega fua cap a defora an es mateix temps que queia sa derrera bataiada de ses *Ave-Maries*.

Li va venir tan just tan just romandre enclòs dins aquells penyals, que hi deixà ses sabates i un bossí des jac, tot es talabant de derrera.

—Pose 't demunt mí a l' acte! diu es *cavallet conseier*, i done 'm cap a ca 'l Rei, a tota máquina, abans de qu' aquest aucellet no torn tot d' or, i l' entregues an el Rei tot d' una.

En Juanet pega bot damunt es *cavallet conseier*, i aquest ¡de d' allá cap a ca 'l Rei! ¡pero depressa, més que depressa!

En Juanet duia s' aucellet dins sa má, i comensa a notar que ja tornava a-poc a-poc tot d' or: comensà per una cameta, i llavò s' altra cameta, i llavò sa coeta, i llavò una aleta i llavò s' altra aleta.

I En Juanet, com veia allò, no s' aturava de dir:

—¡Uà, petit! ¡Depressa, cavallet! depressa de tot! ¡Mira que s' aucellet ja hu es casi de tot d' or! ¡Mira que mos hi tornarà de tot, i no serem a ca 'l Rei!

I es *cavallet conseier* que rebotía de tanta de via que feia. Allò no era córrer, allò era volar ben natural.

I En Juanet que no llevava sa vista de damunt s' aucellet, que seguía seguía tornant d' or a-poc a-poc. Ja hi tenía sa moca; al punt e-hi va tenir tota sa pitera; llavò s' ona de s' or li pren coll amunt.

A-les-hores es *cavallet conseier* ja entrava dins la ciutat, i no mirava si havía gent p' es mitx d' es carrers i plasses, de quatres com cent mil llamps; i la gent qui li feien amples, cridant:

—¿Què dimoni té aqueix animal! ¡Això no ès un cavall! ¡això es un dimoni!

I es *cavallet conseier*, ¡de d' allá cap a ca 'l Rei!

¿Què me 'n direu? Ell com arribaven davant es palau reial, es cap i es bec de s' aucellet acabaven de tornar d' or: s' aucellet ja era tot d' or.

—¡Just ara es tornat tot d' or! diu En Juanet an es *cavallet conseier*.

—Ara idò ès s' hora de entregar-lo an el Rei! diu es *cavallet conseier*.

En Juanet aquí pega bot en-terra, i ja s' afica per dins ca 'l Rei cridant i correns com un desesperat:

—Senyor Rei! senyor Rei! vetassí s' aucellet tot d' or! Le hi duc! Le hi duc!

El Rei, com sent allò, surt a veure què era; i me topa En Juanet, que li posa s' aucell tot d' or dins ses mans.

El Rei va romandre fret, sensa paraula, davant aquella feta. Agafa s' aucell tot content, i el se 'n du a amagar dins sa cambra de més endins; hi fa paredar totes ses finestres i tancar es portal amb set portes d' auzina, i cada porta amb set panys amb unes claus tan envitricollades, que negú més qu' ell e-hi sabés obrir.

—E-hu veurem, deia ell, si encara el me farán seuvatge an aquest aucellet, com m' hi feren aquell cavallet! ¡Ja serán el dimoni si encara le hi m' hi fan seuvatge.

¿Què me 'n direu? Ell per més que el Rei estava alerta de tot amb so tenir sempre aquella cambra ben tancada, a 's dia que feia set, com e-hi entrá per contemplar s' aucellet tot d' or, s' aucellet tot d' or ja no hi va esser blanc ni negre ni groc ni virat; va haver desaparegut com s' ánima de Robert.

El Rei cuidá a tornar boig de s' enuig que va prendre, tothom se pensava que faría pell.

Allò li arribá a passar, i aviat ja tornà estar encantat amb En Juanet com sempre, perque era el

diantre aquell al·lotell per sebre 'l entendre i sebre-lo dur; li ballava l' aigo davant.

I ja tornàvem tenir tots es criats fets uns dimonis d' enveja contra En Juanet; i allá tots cabila qui cabila quina la faríen per dur a perdre En Juanet, fins que a la fi un dia agafen el Rei, i li diuen:

—Senyor Rei, ¿i que no sap això que es deixa dir En Juanet?

—Com-ès-ara? diu el Rei. ¿Què ès que 's deixa dir? ¡Veiam! trei-vos-ho, que no vos fes mal dins es gavatx!

—Idò, digueren es criats, se deixa dir que ès capaç ell de dur-li una fadrineta de devuit anys tota d' or!

—¿Tam-mateix? diu el Rei, badant uns uis com uns salers. ¿I no m' enganau?

—¡Que l' hem d' enganar, Senyor Rei! ¡No 'n mancaría altre, digueren aquells belitres, que ara l' anàssem a enganar!

El Rei s' ho va beure, i ja crida a l' acte En Juanet.

—Mira, li diu, tot d' una que 'l veu: e-hu sé massa lo que 't deixes dir!

—No sé de que 'm parla, Senyor Rei! diu En Juanet.

—Massa que hu saps tu! diu el Rei. ¡Bono!; ses raons sjen acabades! ¡Tu 't deixes dir que éts capaç de dur-me una fadrineta de devuit anys tota d' or! ¡Idò ara meteix ja pots esser partit a dur-le 'm! ¡I no 'm torns venir devant, que no la 'm dugues!

En Juanet se 'n va tot acongoixat an es *cavallet conseier*, i li conta tot es manifest.

Es *cavallet conseier* e-hi pensa una estona, i a la fi diu:

—Coratge, homo! ¡Fora por! ¡Si tu fas lo que ara 't diré, tu en sortirás amb la teua! ¡creu-me!

—Idò digues coses, s' esclama En Juanet.

—Bono,—diu es *cavallet conseier*,—Tu te poses damunt mí; me dones cap a fora la Ciutat, i llavò cap a mig-jorn, i sempre cap a mig-jorn! i mira: sempre que veges negú necessitat de res, sia el qui sia, ature 't a donar-li adjutori! ¡Fé bé sempre, i no miris an-e qui!

I En Juanet pega bot damunt aquell animaló, i ja li dona cap a fora la Ciutat! I, com foren fora la Ciutat, li dona cap a mig-jorn, i sempre cap a mig-jorn! i es *cavallet conseier* de d' allá ben acanalat! I En Juanet que no feia més que mirar a dreta i a esquerra a veure si afinaría negú necessitat d' adjutori, per donar-n' hi més que depressa.

Com feia tres dies que caminaven, afina un lleó enganxat dins un grandiós betzeral, que no poría passar envant ni enrera; i que, com més feia, més s' embarriolava. Devalla En Juanet des cavall, i a forsa de premudes i d' estrevades, aida an aquell lleó a sortir d' aquell betzeral. Es lleó se treu una bolleta de devall sa llengo, la dona an En Juanet, i li diu:

—Jas aqueixa bolleta! En veure 't apurat, tira-la dins es foc, i jo 't compareixeré a l' acte, sies allà on sies!

—Per amor de Deu sia, i amb Deu siau! diu En Juanet.

Se torna posar dalt es *cavallet conseier*, i de d' allá ben atacat, sempre cap a mig-jorn, cap a mig-jorn.

A 's cap de tres dies topen a sa vorera de mar, i En Juanet m' afina una balena damunt una tenas-

sa, que un temporal la hi havía tirada, i no 's podía moure perque no tenía aigo abastament per nadar.

En Juanet s' hi acosta, i ja es partit empeny qui empeny a sa balena per fer-la llenegar de sa tenassa.

¿Què me 'n direu? Ell amb lo que En Juanet empenyía i amb lo que aquesta malavetjava i palanquetjava, arriba ella a porer llenegar de dalt sa tenassa; i, com se veu amb prou aigo per nadar, se treu una bolleta de davall sa llengo, la tira an En Juanet, i li diu:

—Jas aqueixa bolleta. En veure 't enfangat de tot, tira-la dins es foc, i jo 't compareixeré a l' acte, sies allà on sies.

—Per amor de Deu sia d' aqueixa bolleta! i amb Deu siau! diu En Juanet a sa balena.

Pega bot demunt es *cavallet conseier*, i aquest, de d' allà ben atacat! ¡corre qui corre!

A 's cap de tres dies de fer navegar es galindons de casta forta, afina En Juanet un carrerany de formigues, que trobaven poc xorrèstic ferm i les passaven tristes de tot. En Juanet els escampa un parei d' aumuts de blat, i aquelles formigues totes xelestes i xerevel·les ¡hala a replegar granets de blat! i ¡hala a traginar-los dins es seu niu, totes xarpades!

I heu de creure i pensar i pensar i creure que sa caporal de totes se treu una bolleta com un granet de blat, la dona an En Juanet, i li diu:

—Jas aqueixa bolleta! i, en veure 't apurat de res, tira-la dins es foc, i noltros te compareixerem a l' acte, sies allà on sies.

En Juanet pren aquella bolleta, tot dient:

—¡Per amor de Deu sia d' aqueixa bolleta!

Se posa de bell nou damunt es *cavallet conseier*, i aquest ¡de d' allà més que depressa!

A 's cap de tres dies afinen a sa cucuia d' una montanya un grandiós castell.

—Allá es sa teua ventura! diu es *cavallet conseier*.

-- Idò cap a allá tenim ses feinas! diu En Juanet.

I ja son partits cap an aquell castell, amb unes passes ben llargues.

Arriben En Juanet i es *cavallet conseier* an aquell castellarro, i guipen una fadrineta d' uns devuit anys que guaitava a una finestra, pero una fadrineta mès garrida que el sol, que n' hi havía per perdre-hi es seny.

En Juanet va romandre tot estafaril·lat davant aquella maravella d' al·lota.

—¿T' agrada, no ès ver? va dir es *cavallet conseier* an En Juanet.

—¿Si m' agrada? diu En Juanet. Massa que m' agrada. Sobre tot, mai n' havía vista cap que m' agradàs tant. Pos messions que no n' hi ha altra an el mon; es coll e-hi juc, com som Juan!

—Idò això es sa fadrineta tota d' or que el Rei demana, diu es *cavallet conseier*.

—¡Pero ella es de carn i os, i no d' or! diu En Juanet.

—Ara sí, diu es *cavallet conseier:* pero si tu, amb lo que jo 't diré, éts capaç de ginyar-la que venga amb noltros, en esser a ca-'l Rei, será tota d' or; i tu sortiràs d' aqueix compromís en que el Rei t' ha posat.

—No res idò, diu En Juanet, digues coses! ¡Som tot oreies per escoltar-te de tot quant me diràs!

Amb això heu de creure i pensar que aquella fadrineta de sa finestra des castell se va treure aquesta:

- ¡Oh jovenet que me mires tan arreu! fé 'm la mercè d' arrambar-te una mica mès, perque hauríem de parlar d' aprop jo hi tu!

No vos dic res si li vengué de nou an En Juanet aquella sortida de sa fadrineta. N' estava amb sos cabeis drets i es cor li feia tec-tec.

S' hi acostà tot quant pogué, i sa fadrineta li diu:

—¿Qui cerques per aquí amb aqueis uis tan esglaiats?

—¿Qui he de cercar, diu En Juanet, més que sa qui guaita an aquesta finestra?

—I ¿què vols d' aqueixa qui guaita? diu sa fadrineta.

—¿Què he de voler? diu En Juanet. ¡Que venga amb mi, que el Rei la demana!

—El Rei i la Reina o el Rei totsol? diu sa fadrineta.

—El Rei tot sol, diu En Juanet.

—Mira, idò, diu sa fadrineta: vendrás per espai de tres dies damunt les nou des matí baix d' aqueixa finestra; i, si no t' endevín cap dia a on hauràs jegut sa nit abans, jo vendré amb tu a ca el Rei. Ara si t' endevín a on hauràs jegut, tu quedaràs tancat dins sa torre més alta d' aquí fins que ets estels me diguen que 't poren deixar alloure. Això es lo que 't volía dir ¡oh jovenet! i per lo mateix, ses raons sien acabades! ¡fins demá dematí damunt les nou!

Dir això sa fadrineta i enfonyar es cap i tancar sa finestra, va esser tot u; ja no la veren pus.

Llavò sí que se 'n feia de creus En Juanet i sí que se 'n poría avenir ben re-de-poc de tot allò! fins que es *cavallet conseier* va dir:

—¡Vaja, homo! ¡a veure de quin cap feim estelles! Sobre tot, pose 't damunt mi i mos n' anirem lluny de per aquí per preparar sa jugada d' aquesta nit, que ja veus que aquesta al·lota es més viva que una centella i que per mi sap i tot el dimoni a on se colga!

En Juanet no hi va fer dos mots: pega bot damunt es *cavallet conseier*, i aquest de d' allá cametes me valguen!

Com varen haver perdut de vista es castell, arriben a un bosc ben espès, i es *cavallet conseier* s' atura, tot dient:

—¡Hala, Juanet! ¡ja pots esser partit a pensar a on t' ajoques anit, que sa fadrineta des castell no t' ho endevín!

I En Juanet allá pensa qui pensa i pensa qui pensa, fins que se pega un cop an es front esclamant:

—¡Ja sé que faré! ¡Ja tenc s' idea!

Se posa a comensar a foc; i, com tengué una bona calivera, se treu aquella bolleta que aquell lleó des betzeral li havía donada, i la tira damunt aquells calius.

¿Que me 'n direu? Ell va fer un tro, i compareix allà aquell meteix lleó des betzeral que En Juanet li havía aidat a sortir-ne, i tot d' una ja li diu:

—¿Què vols de mí, Juanet?

—Que vui? diu s' al·lotó. Jeure amb tu anit, si se pot fer.

—Prou, prou que se pot fer! diu es lleó. Lo que hi ha que en som una mica lluny des meu jas;

pero amb aqueix cavall que tu menes e-hi arribaràs bé, me sembla.

—Idò ¡endavant ses atxes! diu En Juanet.

I es lleó ja es partit de d' allà, i En Juanet amb so *cavallet conseier* darrera darrera.

Camina caminarás, passat de mitja nit arriben dins un barranc esglaiador de fondo, de fosc i de seuvatge; i allà dins una encletxa de penyal, va tenir es lleó es seu jas, i allà s' ajocà En Juanet amb so rei d' ets animals, i s' hi adormí ben dormit, fins que sortí es sol lo endemà dematí.

—¡Hala, Juanet! arribà a dir es *cavallet conseier*. Es hora de trompitxar, que a les nou ja saps a on hem d' esser.

En Juanet se despedeix des lleó donant-li les gracies des favor d' haver-lo deixat dormir amb ell; pega bot demunt es *cavallet conseier*, i aquest ja es partit carrera uberta cap an es castell de sa fadrineta.

Sobre tot, ell es *cavallet conseier* va esser tan el dianxa per fer molta de via, que, poc abans de caure les nou, varen esser baix de sa finestra des castell de sa fadrineta. Sa finestra s' obri, sa fadrineta guaita, i enfloca aquesta:

—¡Ah jovenet, jovenet! ¡que i estaves de bé aquesta nit passada, ajocat amb so lleó dins aquesslla encletxa de penyal d' aquell barranc tan fondo, tan fosc i tan seuvatge! ¡Si es sol no 't despert, encara dormiríes!

En Juanet, quant sent aquell rossinyol, román fret, sensa paraula.

—¿Què tal? diu sa fadrineta. ¿Que t' ho he endevinat o què?

—Sí que m' ho has endevinat! hagué de confessar En Juanet.

—No res idò, diu sa fadrineta. ¡Fins demà dematí an aqueixa mateixa hora! ¡Ara hu veurem si demà també t' ho endevin!

I amb això s' enfonya sa gran pitxorina, i *¡paplam!* sa finestra tancada!

Aquí En Juanet se posa damunt es *cavallet conseier*, i li diu.

—¡Cap a sa vorera de mar, si vols, pots i no 't sap greu!

I es cavallet ja li ha copat cap a sa vorera de mar, i de d' allà més que depressa!

Sa vorera de mar fonc molt enfora, i no hi arribaren fins hora baixa de tot. I ¿que fa En Juanet? Comensa foc; i, com tengué una bona caliuera, se treu sa bolleta d' aquella balena que trobà dalt una seca sense aigo abastament per porer nadar, i la tira dàmunt aquells calius.

¿Què me 'n direu? Ell fa un tro, i me compareix aquella mateixa balena que va donar sa bolleta an En Juanet com aquest li hagué aidat a llenegar de dalt aquella seca, i ja li diu:

—¡Ola, Juanet! ¿què vols de mi?

--¿Què vui? diu En Juanet. ¡Que 'm deixis jeure amb tu anit.

—No vols res pus? diu sa balena.

Res pus! diu ell.

—Idò mira, diu sa balena, puje 'm damunt i aferre 't tan fort com pugues, i ¡fora por! que haurem de nadar un parei d' hores per arribar allà ont jo tenc es jas.

I En Juanet ja està enfilat per sa balena, i per amunt! a forsa d' estrevades i de revulgades. Sobre tot, arriba a aixancar-se damunt s' espinada de aquell peixarro, que feia es comú d' aprop d'un cortó de terra.

—Estàs? diu sa balena.

—Estic, diu En Juanet. Pots partir en voler.

I sa balenota ja pega llongo i altre, i venguen brúfols que alsaven cent botes d' aigo! i unes xuclades per prendre alè qu' allò pareixía un engolidor, amb una sabonerada espantosa, i ¡per endins! I En Juanet ben aferrat amb cames, brassos i tot es cos, i fins amb ses dents per no botir de demunt aquella esquenarra d' aquell animalarro.

Així com Deu volgué, arriben allà an es jas de sa balena, que era baix d' uns penyalars esglaiadors, com nou o deu campanars un damunt s' altre d' alts, dins un coval com tres o quatre vegades la Seu. Allá dins s' ajocava sa balena, que va dir:

—Això es, Juanet, es meu jas. Pero, si no era massa preguntar, jo 't diría:—Quina es sa teua idea de venir a jeure amb mí? Perque no deixa d' esser ben estrany que vulgues fer tal jeguda!

—Jo t' ho diré, diu En Juanet. Es que jo tenc s' encàrrec de dur an el Rei una fadrineta que está dins un castell, i ella no vol venir si ès capaç d' endevinar-me a on hauré jegut jo anit. I he pensat que lo millor, per que no m' ho endevín, es que jo jega amb tu: perque ¿qui hu ha d' anar a pensar mai que un al·lot jega amb una balena?

—Idò mira, diu sa balena, per que hu tenga més mal d' endevinar aqueixa fadrineta, lo millor será que jo t' engolesca, i me 'n vaja an es fons de la mar, pero ben an es fons; allá farem sa nit, i demá sortim a sa vorera; jo te treuré amb un atxem que fassa, i tu et poses damunt es cavallet, i de d' allá cap a sa fadrineta! I ¡e-hu veurem si t' ho endevinará a on haurás jegut anit!

—¡Sí que m' agrada s' idea! diu En Juanet.

I fet i dit, sa balena el s' engoleix, i ja pega capficó per davall s' aigo, i fins que es an es fons, pero ben an es fons de la mar, no s' atura, i allà endins se passa tota la nit ben descansada.

Lo endemá dematí sol sortint, sa balena pren es bobiot, i ¡cap a sa vorera! Amb un atxem que fa, se treu En Juanet, sà i bo i amb un cap ben viu. Se despedeix de sa balena, donant-li milions de gracies des favor tan gros que li havía fet; i se posa damunt es *cavallet conseïer*, que parteix trot-trot cap an es castell de sa fadrineta. I en va sebre fer tanta de via, que abans de les nou ja va tenir En Juanet baix de sa finestra des castell.

Sa fadrineta ja le hi esperava. Així ès que tot d' una obri ses portes, i treu es cap, i li enfloca aquesta:

—¡Ah jovenet, jovenet! ¡Que hi estaves anit de fresquet dins es ventre de sa balena an es fons de la mar!

En Juanet, com sentí això, quedà lo que se diu mort. Se va haver de seure per no caure.

—¿E-hu veus com t' ho he endevinat? diu sa fadrineta. No res, fins demá dematí a sa mateixa hora. Si demà també t' ho endevín, està fet de tu. ¡A re-veure i amb Deu siau!

Encara no hagué acabat de dir això sa fadrineta, com ja se va esser enfonyada i tancades ses portes de sa finestra. Ja no la veren pus.

En Juanet se pegava tocs p' es cap, plorava com un nin petit de veure que aquella gran polissa de sa fadrineta també li hagués endevinat allò de sa balena, que ell considerava impossible que le hi endevinassen.

—¡Hala Juanet! arribá a dir es *cavallet conseier*. Mira que barca aturada no guanya nòlits. No aclariràs res de pegar-te p' es cap ni de plorar! Lo que interessa ès aguar-te de casta forta, i veure si anit jeus a una banda que aqueix dianxa de fadrineta no sapia endevinar! Es cosa de jugar-hi es tot p' es tot, perque demà ja ès es derrer dia! Si t' ho torna endevinar demà, està fet de tu.

—Tens raó, diu En Juanet.

S' aixeca, pega bot damunt es *cavallet conseier*, i aqueix ja ès partit de d' allà tant com en poría treure! per fer-se enfora d' aquell castell i veure si d' un vent o d' altre poríen arribar a capturar aquella fadrineta tan endevinadora.

I ¿que no sabeu com s' ho feia per endevinar tant? Era que tenía un llibre que son pare, que era bruixot, havía escrit, observant ets estels, des vol d' ets aucells, des trepig d' ets animals de pel, i de ses revinglades des peixos. I com ets estels veuen tot lo que fan es vivents i tot lo que passa damunt la terra, aquell diantre de bruixot va tenir tranc per aficar dins aquell llibre tot quant feien peixos, aucells i animals de pel. Per aquestes cinc-centes aquella gran pitxorina de fadrineta trobà a tal llibre sa jeguda des lleó amb En Juanet dins s' encletxa d' aquell barranc i sa passada de sa balena com s' engolí En Juanet i passà sa nit an es fons de la mar amb En Juanet dins sa panxa.

¿No ès ver que així mateix havía topat a mala mata En Juanet?

Com es *cavallet conseier* estigué cansat de córrer, s' atura i diu:

—Me sembla que no importa allunyar-mos pus des castell per tu porer fer es teu pla per anit. Ja

pots veure si t' hi mires i si el fas bé. Mira que anit se juga es tot p' es tot! Si demà t' ho endevina sa fadrineta, està fet de tu.

I allà hauríeu vist En Juanet pensa qui pensa com se 'n desfaría d' aquells trumfos, fins que diu:

—No 'm queda altre remei que cridar ses formigues. No hu crec que elles me puguen dar cap camí ni obrir cap portell; pero així hu haurem provat tot.

Dit i fet comensa foc, i com ja va comensar a tenir caliuera, se treu de sa butxaca aquella llevoreta que sa formiga caporal li havía donada com hagué escampat es blat a ses formigues; i tira aquella llevoreta dins aquell foc.

I heu de creure i pensar que tot d' una fa un tro, i a l' acte compareix sa formiga caporal acompanyada de totes aquelles altres formigues, i ja diu an En Juanet:

—¡Vemostaquí! ¡digués què vols de noltros!

—¿Què vui? diu En Juanet. ¡Jeure amb voltros anit! ¡dins es vostro llit!

—¿Dins es nostro llit? diu sa formiga caporal. ¿I que hu has reflexionat an això que dius? I ¿quin posible ès que tu et pugues ajassar dins es nostro niu, si just amb un dit des peu ja el mos ompliríes?

—Idò mirau, diu En Juanet: jo necessit dormir anit a una banda que negú nat del mon s' ho puga imaginar. Per això, fietes meues, a veure si vos sabeu enginyar de modo i manera que amb tota veritat se puga dir que jo he jegut amb voltros anit!

Sa formiga caporal e-hi pensá una estona, i a la fi li diu:

—Bono, Juanet! e-hu porem arretglar d' aquesta manera: tu t' ajeus aquí mateix ben estès enterra, i noltros mos enfilarem per tu i mos escamparem per tot es teu cos, sense picar-te ni fer-te cap mal-terç; i mos adormirem damunt tu i així passarem sa nit; i demá dematinet, en voler-te aixecar, mos avises, i noltros buidarem abans de que tu t' aixequis, no fos cosa que amb s' eixecarte en matasses una partida de noltros.

—¡Sí que heu pensat bé, o formiguetes meues benvolgudes! diu En Juanet.

I a-les-hores ell mateix s' ajeu ben estès enterra, i totes aquelles formigues ja comensen a enfilar-se p' En Juanet; s' escampen per tot es seu còs, sense picar-lo gens ni fer-li cap mal-terç, i al punt quedaren adormides com un sauló, i En Juan també.

¿Què me 'n direu? Ell lo endemá ben dematí sa formiga caporal se desxondeix, i diu:

—¡Juanet! ¡O Juanet!

En Juanet s' arriba a despertar i diu:

—¿Què vols, formigueta caporal?

—¡Que 'm digues si t' has d' aixecar o no, per jo porer fer es meus comptes!

—Idò mira, diu En Juanet: ja poreu esser partides a fogir de damunt mi; i, com totes vos sigau llevades i decantades, jo m' aixecaré més que depressa.

Aquí ses formiguetes alsaren totes es cap, i ¡a fogir toquen! totes buidaren de damunt En Juanet. Com se va esser llevada sa derrera, sa caporal va dir:

—Juanet, ja 't pots aixecar en voler.

En Juanet s' aixeca, pega bot damunt es *cava-*

llet conseier, i aquest ¡trot trot! cap an es castell de sa fadrineta.

E-hi foren damunt les nou, i troben sa finestra tancada; i allà està qui està, esperant que aquella gran pitxorina de fadrineta guaitàs com ets altres dies; pero no arribava a guaitar mai.

I allà En Juanet i es *cavallet conseier* no s' aturaven de dir:

—¿Què serà? ¿què no serà?

I ¿com havía de guaitar sa fadrineta si, tot d' una de sortir es sol, com ets altres dos dies, havía agafat i ubert es llibre de son pare per trobar-hí En Juanet a on havía jegut, i encara era s' hora que no hu havía pogut trobar? Veient que no hu trobava, se 'n va a son pare, i ja li diu:

—Mon pare, no hu trop i no hu trop a on ha jegut aquest dianxa de Juanet!

—¿I hu has mirat bé? diu son pare.

—¡Prou que sí! diu ella.

—Idò torne-hu mirar més arreu! diu son pare. Mira tot d' una ses set primeres fuies!

Sa fadrineta les mira totes set retxa per retxa i paraula per paraula, i no troba a on puga haver jegut En Juanet, fins que diu:

—No hu trop i no hu trop.

—Mira idò ses altres set fuies que venen, diu son pare!

Les mira totes set, i res.

—No hu trop i no hu trop! diu ella.

—Idò mira ses altres set que venen, diu son pare.

Les mira ella, i res.

—No hu trop i no hu trop! diu sa fadrineta.

—Idò mira ses altres set que venen ara! diu son pare.

Ella les mira, i res.

Son pare li torna dir que mir ses altres set que venen; les mira, i res.

Sobre tot, per manament de son pare sa fadrineta, de set en set fuies, mira ses setanta set que es llibre tenía, i en-lloc trobá la pobreta a on diantre En Juanet havía jegut aquella nit.

I ¿com le hi havía de trobar? si son pare només e-hi havía posat es trepig d' ets animals de pel, es vol d' ets aucells i ses revinglades des peixos, pero no se trescalamena de ses formigues ni demés animalons per l' estil perque trobà que no pagava s' oració tot quant aquelles llemes poguessen fer; perque ¡què havía d' anar a creure ell que res de tals animalons pogués fer falta mai a sa seua fia! ¡I vaja si n' hi va fer! ¡De manera que no va tenir altre remei que treure es cap a sa finestra, i dir an En Juanet, cansat i mort d' esperar allá baix:

—Juanet, ¡no hu sé a on te pots esser ajassat aquesta nit! M' has guanyada s' acció! ¡Me toca venir amb tu a ca El Rei! ¡En voler, porem partir!

—Me vols deixar dir una paraula? diu En Juanet.

—Maldement sien dues! diu sa fadrineta.

—Idò ¿no has sentit dir mai: «lo que s' ha d' empenyorar, que se venga»?

—Prou que hu he sentit dir, i molt! diu sa fadrineta.

—Idò això mateix dic jo, diu En Juanet. Si no t' ha de sebre greu, partiguem ara mateix.

—Idò ara mateix davall! diu ella. I es cavall ¿que mos porà dur tot dos?

—Ja mos durà ja! diu En Juanet.

¿Què me 'n direu? Ell aquella fadrineta davalla des castell, i ja es posa a ses anques des *cavallet conseier;* i amb sa fadrineta i En Juanet damunt, ja ès partit aquell animaló amb un trot ben alt cap a ca 'l Rei.

Camina caminaràs cap a ca 'l Rei, es *cavallet conseier* cuidava a fer ui amb aquell viatge tan feixuc d' En Juanet i sa fadrineta; pero no es rendía ni desmaiava un pel, sempre tira tira de d' allà.

Sa primería sa fadrineta conversava p' es colzos de tot lo que veien p' es camí; pero a poc poc comensa a mancabar de paraules, i arribà que ja no en deia casi cap.

En Juanet se gira darrera per veure què era allò, i va esser que sa fadrineta era tornada d' or de tot es còs, i ja només tenía de carn es coll i es cap, i al punt ja només e-hi tengué sa boca i ets uis.

Amb això arriben a la ciutat; i com veia la gent En Juanet amb aquell pilot d' or a ses anques des cavall, i que tenía sa figura d' una fadrineta garridíssima, just amb sa boca i ets uis de carn i tot la resta d' or, tothom sortía an es portal a veure una tal cosa, i tot un aixam d' al·lotea que hi anava darrera darrera.

Arriben a ca 'l Rei, surten criats i criades a veure què ès allò, i se troben amb En Juanet i es *cavallet conseier* amb sa fadrineta tota d' or fora ets uis, que encara eren de carn; ara sa boca ja era també d' or.

Tots quedaren amb sos cabeis drets. Com s' esglai los hagué espasat una mica, se 'n van a contar-ho an el Rei, que se presentà ben peus alts a veure què era allò.

El Rei sí que hi quedá amb sos cabeis drets com me veu sa fadrineta tota d' or de cap a peus; perque ets uis i tot ja hu eren.

La descarreguen de ses anques des cavall, la se 'n duen dins sa cambra més bona de ca 'l Rei, i el Rei tot embadalit contemplant aquella fadrineta, com la veia tan ben taiada i tan ben llavorada de per tot, tan garrida, tan gentil.

Ja hu crec que 'n romangué tot enamorat, i no s' aturava de dir:

—¡O que m' agrada i que m' agrada aquesta fadrineta! ¡O si fos de carn i os! ¡a l' acte m' hi casava! ¡Com som Rei, que m' hi casaría! ¡O si jo sabía cap remei per fer-le-hi tornar de carn i os! ¡Donaría qualsevol cosa per fer-le-hi tornar!

El Rei cuidava a fer ui pensant amb això, i no menjava ni bevía, ni dormía ni deixava viure sa seua gent.

I mirau es criats del Rei, tan plens d' enveja com sempre contra En Juanet, ¡quina idea del dimoni que varen tenir! Se presenten an el Rei, i posen aqueix fals testimoni an En Juanet dient:

—Senyor Rei, En Juanet sa deixa dir que, si a ell el tiraven dins una caldera d' oli bullent, una vegada que le hi haguessen bollit a ell, untant llavò d' aquell oli sa fadrineta d' or, aquesta tornaría a l' acte de carn i os, i En Juanet llavò mateix botaría de sa caldera tan sà i tan bo com està ara.

—I ès ver que En Juanet diu això? s' esclama el Rei badant uns uis com uns salers.

—¿Si és ver, Senyor Rei? digueren aquelles males ànimes. ¡Tant ver com han dita missa avui!

—¿I no m' enganau voltros ara? diu el Rei.

—¡Què hem d' enganar, Senyor Rei! diuen es criats. ¡Per qualsevol cosa del mon no l' enganaríem! ¡Bons estam noltros!

¿Què me 'n direu? Ell el Rei crida En Juanet, i ja li diu:

—Escolta, ¿i aquesta fadrineta tu l' has vista que fos de carn i os?

—Sí, senyor! diu En Juanet. Com la vaig trobar an es castell, e-hu era ben de carn i os, i com partirem també.

—¿I com torná totà d' or? diu el Rei.

—Això ès lo que jo no li sabría dir, diu En Juanet. Jo la duia a ses anques des cavall. Tot d' una conversava p' es colzos; pero assetsuaixí comensà a mancabar de paraules; arriba que ja no 'n diu cap; me gir a veure què era, i la me trop que ja era d' or fins an es coll, i al punt ja hu va esser de sa boca, i com davallà vossa Reial Majestat, ja hu va esser d' ets uis també; i tota d' or de cap a peus, així com vossa Reial Majestat la m' havía demanada, la hi vaig entregar en ses seues mans. I tant e-hi haja com e-hi sé.

—Bono! diu el Rei, després de pensar-hi una estona. Tu que la m' has duita tota d' or, allà on la trobares de carn i os, fé-le'-m tornar així com la trobares!

Aquelles paraules del Rei foren p' En Juanet com si li haguessen desparada una escopeta a sa cara; romangué sensa paraula.

—Mira, li diu el Rei. No 'm fasses es desmenjat amb talent! Sé que te deixes dir que, si et tiraven dins una caldera d' oli bullent, una vegada que t' hi hauríen bollit, si llavò untaven d' aquell oli sa fadrineta d' or, tornaría de carn i os, i tu llavò

mateix sortiríes de sa caldera tan sà i tan condret com éts ara.

—Senyor Rei, diu En Juanet, mir-se que jo no he dita una tal cosa! li puc jurar que no hu he dit!

—Ja sé jo si hu has dit! diu el Rei. Es que sempre negues tu. Sobre tot, ses raons siguen acabades: dins tres dies te tirarem dins sa caldera d' oli bullent; i, en haver-t'hi bollit, untarem d' aquell oli sa fadrineta d' or, perque torn de carn i os! ¡Amèn que hi torn! ¡Amèn!

Dit això, gira el Rei en redó, i me deixa en banda En Juanet, que n' estava com un beneit de tot allò que el Rei li acabava de dir. Se 'n va an es *cavallet conseier*, i le hi conta tot fil per randa.

—Bono, diu es *cavallet conseier*, com e-hu hagué sentit tot, no hi ha que tèmer, homo! ¡Ja 'n sortirem si tu fas lo que jo 't diré!

—¡Te promet de fer-ho! diu En Juanet.

—Idò mira, diu es *cavallet conseier,* has de demanar an el Rei per donar-me a mi una parada es día que t' hauràn de tirar dins sa caldera. Sa parada que 'm donaràs, que sia ben granada. Com comensaré a rompre en suor, gire 'm cap aquí. Com entrarem dins s' estable, seré blanc de sabonera. T' untes tot es cos d' aquella sabonera, i te tires dins sa caldera d' oli bullent; i no haies por de que s' oli et fassa res per tot allà on e-hi haja sabonera meua! Untaràn, llavò d' aquell oli sa fadrineta d' or, que tornará aixi com la trobàrem i la prenguérem an es castell: de carn i os. I ja veuràs llavò quin acabatai més bo per tu que tendrà tot això!

En Juanet, com sentí aquell rossinyol, cobrà coratge. Arriba es dia que l' havíen de tirar dins sa

caldera d' oli bullent, i se presenta ben dematí an el Rei, i li diu:

—Senyor Rei, venc a demanar-li una gracia.

—Quina? diu el Rei.

—Que abans de tirar-me dins sa caldera d' oli bullent, diu En Juanet, me deix donar una parada an es meu cavallet.

—Concedit! diu el Rei. I ja le hi pots donar en voler, perque has de contar que en fris molt, pero molt, de veure sa fadrineta d' or tornada de carn i os!

—Bé idò, diu En Juanet: que tenguen sa caldera d' oli bullent apunt, a fi de que m' hi puga posar tot d' una que arribaré de donar sa parada.

—No tengues ansia; així se farà! diu el Rei.

I En Juanet ja ès partit a treure es cavallet, s' hi posa damunt amb un bot, i ja li ha donat de quatres.

I aquell animaló, *tripa-tri-trap tripa-tri-trap,* hala de quatres tan com en poría treure, i de d' allà com cent mil dianxes!

Al punt romp en suor: En Juanet se 'n tem, i el gira cap a ca 'l Rei! Sa suor de cada vegada aumentà més i més; aviat tornà sabonera, i al punt tot es còs d' aquell animaló en va esser blanc: semblava un pilot de sabonera que volava.

Amb això arriben a ca 'l Rei; sa caldera d' oli, damunt una gran foqueteria, ja bollía a la vela; En Juanet se 'n entra es cavallet dins s' estable, se despuia, s' umpl tot es cos de sa sabonera des cavallet, que no li veien gens de pell des seu cos, i d' aquella manera se tira dins sa caldera d' oli bullent.

Tothom se pensava que a l' acte quedaría cuit

En Juanet, pero succeí tot lo contrari: al punt s' oli va perdre es bull, i es foc de devall s' apaga, i En Juanet es més xalest i xaravel·lo del mon; i el Rei, que estava allà, amb sos cabeis drets, aborronat de veure En Juanet tan xalest dins aquella caldera, i que li enfloca aquesta:

—Senyor Rei, ja poren untar d' aquest oli sa fadrineta tota d' or, en voler.

El Rei a l' acte fa du sa fadrineta d' or, i se pòsen a untar-la d' aquell olí de cap a peus.

Que me 'n direu? Ell com l' hagueren untada ben untada de cap a peus, *zas!* cop en sec torna de carn i os, tan fresca, tan garrida, tan gentil com s' hora que En Juanet la va veure per primera volta a sa finestra des castell.

Tothom en va romandre amb un peu alt, tots se 'n feien creus, i el Rei que cuidava a fer ui de gaubansa de veure-se devant sa fadrineta de carn i os.

—Mira, li diu el Rei. ¡Ara mateix mos hem de casar!

—Serà massa dejorn! diu sa fadrineta. Jo no 'm cas amb vossa Reial Majestat, que no se posi dins aqueixa caldera d' oli bullent, a on deixi aqueixes rues que sa cara i es coll ja li fan! Jo no 'm cas amb cap ruat!

Com el Rei sent aqueix rossinyol, romàn sensa polsos. Vos assegur que ses riaies li fogiren, pero granat. Tot d' una se pensava doblegar-la a sa fadrineta; pero prompte va veure que tenía males voltes, i que no hi havía res que fer.

Pensa qui pensa com en sortiría d' aquell envitricollat, se 'n va an En Juanet, que, tot d' una que sa fadrineta tornà de carn i os, ell bota de dins sa

caldera sensa res de cremat en tot es seu còs, com si sortís d' un bany d' aigo de roses; i li diu el Rei:

—Juanet! m' has de dir com dimoni t' ho has fet per no morir cuit dins sa caldera d' oli bullent.

En Juanet le hi va dir tot fil per randa, i el Rei dona orde que posin sa caldera d' oli an es foc, i que, en tornar de donar sa parada an es cavall, s' oli ja sia bullent.

Es criats e-hu fan així, i el Rei ja pega bot damunt es *cavallet conseier*, i ¡venga esperonada i altra! i aquell animal ¡de d' allà com un llamp! tan com en poría treure.

Pero succeí que el Rei no se temé de com es cavall comensà a suar, per girar-lo. Com el girà, ja suava a les totes s' animalet; i això va esser sa perdició del Rei, com veureu.

Una volta girat, es cavallet seguí de d' allà cap a ca el Rei, ben afuat, aquesta es teua aquesta es meua!

S' animalet ja era tot blanc de sabonera. Arriben a ca-seua; el Rei se dona una bona ensalgada de aquella sabonera per tot es cos, i *zas!* se tira dins sa caldera d' oli bullent. E-hi pegá un parei de revinglades, i hi romangué cuit com una porcella rostida. Era que sa sabonera no tenía cap virtut perque el Rei no havía girat es *cavallet conseier* just com comensava a suar.

—Juanet, diu sa fadrineta, ara mos hem de casar jo hi tu! Ets tu que has guanyada s' acció!

—Ell que hu véssem, va dir es cego! respòn En Juanet.

¿Què me 'n direu? Ell dins tres dies foren casats, i venguen unes noces de pinyol vermei i un ball d' aquells més vitencs.

Perque ¿que no sabeu que va dir tota sa gent, com veren el Rei mort?

—¡En Juanet ha guanyada s' acció! ¡En Juanet ha d' esser es nostro Rei!

—Ja hu es! ¡ja hu es! cridà tothom.

I En Juanet i sa fadrineta foren es reis de tot allò i d' aquell castell de son pare, i visqueren una mala fi d' anys en pau i concordia com Jusep i María, i tengueren una partida d' infants.

I si no son morts, son vius; i si no son vius, son morts; i al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

EN TINYOSET (1)

Això era una mare que tenía dotze fiis. No havía cap dia que no acabassen primer es pa que sa talent, i vos asegur que se 'n hi sentíen córrer de rates per dins sa panxa aquells dotze bigarnius.

Es caga-nius, que nomía Juanet, tenía es cap ple de tinya, i, per que no la hi vessen, e-hi duia una bufeta de bou. Era es més desxondit de tots, i aviat se cansà de fer tants de dijunis per forsa, perque deia que *ses coses per forsa* no agraden a Deu; i agafa sa mare i li diu:

—Mu mare, me 'n vui anar a descobrir mon.

—Pero ¿què serà de tu, fii meu? deia sa mare. ¿Que no veus que dins quatre dies sa fam i sa brutor t' hauràn menjada s' ossa i tot?

—No tengueu ansi, mu mare! deia aquell betzo. Ja voreu com encara me camparé millor que tots voltros, i ben esposats que estau que jo vos haja de donar pa a tots.

---

(1) La me contaren En Toni *Garrit* de Sant Llorens des Cardessar, el sen Pere *Gotze* de Manacor i el noble senyor D. Pere Gual.

Sa mareta, com el va veure tan encarat, li diu:

—Fii meu, veig que l' has aferrada per aquí i que tammateix no t' ho llevaría des cap: vés-te 'n amb la pau de Deu, i que Deu te guart de tot perill.

—Amèn, això ès que hem mester, diu En Juanet.

I un dia dematí abans de puntar auba, ja li ha estret de d' allà amb sa bufeta de bou p' es cap per que no li vessen sa tinya.

Camina caminaràs, troba una dòna de mitjana edat, molt ravascosa, de cara repelenca, que li diu:

—Escolta tu, que 't diuen, ¿que 't vols llogar amb mi?

—Si 'ns avenim des preu! diu En Juanet.

—I ¿què voldríes gonyar? diu ella.

—Cent lliures, diu En Juanet.

—Ca, homo! diu ella. Saps que t' éts enfilat d' amunt! Ja estaràs bé amb cinquanta.

—No res, diu En Juanet, feta está sa barrina!

—Idò mira, diu ella, ara mateix anem a sa casa, i te diré quina feina has de fer.

Aquella dòna el se 'n mena dins un grandiós bosc, a on troben unes casetes blanques.

—Això es ca-nostra, diu aquella dòna. Sa teua feina ha d' esser menar sa casa neta i fer lo que 't manaré, sensa deixar ni afegir-hi una til·la que ès una til·la.

—Pero ¿i això es tota sa vostra casa? diu En Juanet.

—No, diu sa dòna.

I amb això alsa un batiport; e-hi va haver una escala de caragol; sa dòna la pren i En Juanet darrera ella, i ¡per avall s' ès dit! i per avall! Com varen haver davallats més de mil escalons, se

troben dins una grandiosa sala a on e-hi havía tretze portals amb una porta a cada portal.

—Això es ca-nostra, va dir sa dòna.

Li dóna tretze claus, i li diu:

—Vetassí ses claus de totes aquestes portes. Les pots obrir totes fora sa qui fa tretze. Si obríes sa qui fa tretze, jo hu coneixería tot d' una, i t' assegur que t' hi posaríes sa mà, com som dòna!

—Bono!, li diu sa dòna, m' has de menar netes ses casetes d' allá dalt i llavò aqueixa gran sala. ¡Alerta que jo no hi trobi gens de brutoretà mai! I *¡no hi bovetges amb Na Rossa, que no te tir qualque cossa!* I mira, en tenir talent, sa cambra que fa dues ès sa cuina; sa que fa tres, ès es rebost; entre-hi, i trobaràs recapte a voler.

Aquella dòna se 'n va, i se passen tres dies sensa que En Juanet la ves blanca ni negra; En Juanet ¡hala a agrenar i adesar ses casetes blanques d' allá dalt i sa grandiosa sala d' allá endins! I, en tenir talent, se 'n entrava dins sa cambra que feia tres, qu' era es rebost, i el trobava tot farcit de bon concert: botifarres, botifarrons, cameiots, sobrassades gruixades i primes, cuixots, corters de xuia, postades de pesses de formatge, urons de figues seques, cistes de panses, barrals de vin blanc i d' arrop.

No vos dic res En Juanet si hi pegava fort an aquell concert tan bufarell. Vos assegur que no hi feia gens s' estern, i que menjava fins que s' ho tocava amb so dit.

Des cap de tres dies s' entrega sa Madona; mira per tot si hi havía res mal adesat ni gens de brutoreta, i tot e-hu trobá en derc.

—Bé va, Juanet! diu ella. Si sempre hu fas així,

t' assegur que 't camparàs bé i que no te 'n penediràs d' esser-te llogat amb mi!

Des cap de set dies, sa Madona se 'n torna, i fins es cap de tres dies no s' entrega. En Juanet cada dia grenava i adesava ses cases blanques d' allá dalt i sa grandiosa sala d' allà endins, i a s' hora de berenar, dinar i sopar se 'n entrava dins es rebost i li pegava de fret: un bon talabant de camaiot, un botifarró i un bon rabassell de sobrassada, i llavò un tassonet de vin blanc, fins que poría dir pruna.

Des cap de set dies sa Madona torna tocar el còrn, i En Juanet seguí fent sa seua tasca de cada dia; pero ¡ses ganes que tenía d' obrir sa cambra que feia tretze! Arribaren a esser tan granades, que no pogué estar pus, i s' esclama:

—He de veure que hi té sa Madona dins aqueixa cambra! Es meu gènit no hu pot suportar pus, de no haver-ho de sebre! L' obriré, i ¡serà lo que 'l Bon Jesús voldrà!

Dit i fet, agafa sa clau, l' afica dins es pany, i *ra-rac!* obri.

I ¡no diríeu mai que hi va trobar allà dins! Idò, si hu voleu endevinar, heu de dir un cavall, un corp i un porc.

Es corp estava damunt una estaca tot ben ala baixa i consirós; es porc allargat en-terra amb una gobia devant amb poc xorrèstic ferm, i es cavall davant sa gripia sensa casi gens de recapte.

En Juanet les se mirà un poc an aquelles bisties, i sa qui li feu més compassió va esser es cavall, i digué:

—Aniré a dur-li un brassat de paia.

—No hi vaies, diu es cavall, que no me 'n agrat!

—Sa paia no t' agrada? diu En Juanet.

—M' agraden més ses faves! diu es cavall.

—Bono! diu s' al·lotó, te 'n cercaré; i, si en trob, te 'n duré.

Cerca qui cerca faves, en troba un caramull dins una cambra, i ja 'n du una senaia an es cavall, que les se calà com a murtons de floquet.

—I tu? diu an es corp. ¿Que menjaríes?

—¡Si 'm duies un poc de carn pudenta! diu es corb.

—Pudenta, diu En Juanet, no crec trobar-ne; pero sensa podir, si.

—Du-la, idò, que no puda, i la tastarem! diu es corp.

Li du una sobrassada, i es corp allà *nyem! nyem!* bones espipellades!

Aquí es cavall diu an En Juanet:

—Ja pots veure si fuis més que depressa i ¡alerta que no t' aglapesca sa Madona! Si t' assoleix, estarà fet de tu: te farà lo que mos va fer a noltros, que erem missatges seus, i perque no la creguérem, mos feu tornar lo que veus que som ara. Aqueixa fi tenen es missatges seus que no li fan ses coses així com ella vol!

—¿Ai sí? diu En Juanet. ¡Ell jo tornaré tancar aqueixa cambra, i no hu coneixerà si hi som entrat!

—No hu ha de conèixer! diu es cavall. ¡Sabs quin nas més fi que té aquest dimoni de dona! ¡E-hu coneix amb s' olor!

An En Juanet allò li entrà ferm, i acabà per dir an es cavall:

—Mira! ¡ja 'm pots dir com me 'n poré escapar de ses ungles d' aquesta dona:

—No tens altre remei, diu es cavall que treure 'm d' aquí dins: te poses damunt mi, i dona 'm llendera tanta com vulgues, que t' assegur que los m' estiraré fort an es galindons.

Aqui es corp se mescla amb sa conversa, i diu:

--T' estic agraït de sa sobrassada que m' has duita: arrabasse 'm sa ploma blanca que tenc a s' ala endreta, sa verda de s' esquerra i sa vermeia de sa coa, i gorda-les ben gordades! i, en veure 't apurat, n' agafes una, i dius:—*Val Deu i corp!* i ¡ja veuràs com jo t' assistiré!

En Juanet arrabassa an es corp aquelles tres plomes, les s' amaga ben amagades, treu d' allà dins es cavall, i tanca amb clau aquella cambra, s' enfila dalt es cavall, i aquell animalet ja pega llongo i altre, i de d' allà com cent mil llamps!

Aquell cavall se 'n anava com la bala, amb En Tinyoset damunt, i cada instant li deia:

—¡Gire 't darrera! veiam sa Madona si mos encalsa!

En Tinyoset no gosava girar-s' hi per por de no caure, perque no hi estava gens segur damunt aquell cavall amb sa via grossa que feia.

Com prou es cavall li va haver dit que se giràs darrera per veure si sa Madona els encalsava, a la fi s' hi gira, i ¡o quin esglai que se 'n dugué! ¡Prou que 'ls encalsava aquell dianxa de Madona! I mai diríeu quina colcadura duia! Idò aquell porc que tenía amb so cavall i amb so corp dins sa cambra que feia tretze. Sí, colcava damunt aquell animal, que no pareixía es mateix: se 'n anava com es vent, i li guanyava de molt an es cavall a córrer.

—¡Ell es ver que mos encalsa! diu En Tinyoset an es cavall.

—I ¿que cualca damunt es porc? diu es cavall.

—Si-fa, diu En Tinyoset.

—Idò ja estam perduts si no els-e tires aquelles plomes que 't donà es corp, una darrera s' altra fins que los hages capturats.

—¿Quina ploma els-e tir primer? diu En Tinyoset.

—Tira-los sa verda, respòn es cavall, i digues: *¡Val Deu i corp! ¡plometa, fé lo que sabs fer!*

I En Tinyoset tira per darrera sa ploma verda, dient:—*¡Val Deu i corp! ¡plometa, fé lo que sabs fer!*

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, encara aquella ploma verda no va haver tocat enterra, com brollà allà mateix un grandiós pinar, tan espés i tan espés que ses soques s' hi tocaven casi, i es brancam tot se tenia. Ventura que En Tinyoset i es cavall romangueren fora de tal empapussat de pinar, i pogueren fer sa seua via. Qui s' hi trobà apurada de tot fou sa Madona amb so porc per dins aquell socam i brancam de pins i pins. Ell no 's poríen fer envant ni enrera ni prendre p' es costats, i romangueren còme sembrats dins aquell atepit de pinar. Varen haver de mester tot un dia per sortir-ne. Reposaren una estona, i ja tornen esser partits encalsa qui encalsa En Tinyoset i es cavall, que no s' eren aturats de còrrer a les totes i ja eren ben lluny.

—Gire 't darrera! veiam si mos tornen encalsar sa Madona i es porc! deia des-i-ara es cavall an En Tinyoset.

En Tinyoset se girava, i tot d' una naturalment

no els-e veia lluir en lloc ni sa Madona ni es porc perque encara se trobaven empastanagats dins es pinar; pero es según dia, com es cavallet li va haver dit i redit que se giràs darrera per veure si veia fressa de res, i En Tinyoset s' hi gira, i ja hu crec que els-e colombra, Madona i porc, qui se 'n venien com es vent, i ja els eren damunt.

—Ell ja mos tornen encalsar, i damunt que mos són! s' exclama En Tinyoset.

—Ja m' ho esperava! diu es cavall. No res, tira-los sa ploma vermeia, i diràs *¡Val Deu i corp! ¡plometa, fé lo que sabs fer!*

Prou que va creure En Tinyoset! Tira per derrera sa ploma vermeia, i heu de creure i pensar i pensar i creure que a l' acte brollà allà mateix un camp de brases. ¡Ventura que es cavall d' En Tinyoset amb sa via grossa que feia va romandre fora d' aquell camp, i pogué seguir de d' allà, carrera uberta, tant com en poría treure. Es rots varen esser per sa Madona i es porc! Allà hauríeu vist aquell animal fer bots i més bots, perque aquells potons seus no n' eren gens afectats de brases, com bé hu poreu creure. Pero lo ferest era que no poría posar es potons en lloc que no hi hagués una brasa. A forsa de forses així mateix arribaren a sortir-ne d' aquell camp, pero varen haver d' estar tres dies aturats perque es pobre porc tenía es quatre potons tots plens de cremaionades.

Mentres tant En Tinyoset amb so cavall no s' aturava de fer-se enllà i sempre més enllà. L' homo ja se pensava esser-ne escàpol de sa Madona i des porc; pero es cavall no s' aturava de dir-li:

—Es massa prest per donar-mos per escàpols. Tu no la coneis a sa Madona ni es porc! Ja hu veuràs!

En Tinyoset, veient que en tres dies no s' eren deixats veure sa Madona ni es porc, no s' aturava de dir:

—¡Vaja! ¡aquesta vegada en serem escàpols de tot!

Pero es dia que feia quatre, que es cavall li va dir que se giràs darrera a veure si veuría fressa de res i ell s' hi girà, romangué amb sos cabeis drets perque colombrà es dimoni de Madona que se 'n venía damunt es porc com es vent d' afuada, i ja els era damunt.

—Sobre tot, diu ell, ja mos tornen esser damunt aqueis dimonis!

—¿No t' ho deia jo? diu es cavall. Res, tira-los sa ploma blava! i diràs: ¡*Val Deu i corp*! ¡*plometa*, *fé lo que sabs fer*!

Ja hu crec que En Tinyoset els-ho tirà a sa ploma blava i ben aviat, dient:—¡*Val Deu i corp*! *plometa*, *fé lo que sabs fer*!

I heu de creure i pensar i pensar i creure que a l' acte brollà un grandiós bras de mar. Les va venir tant just tan just an En Tinyoset i an es cavall no romandre-hi dins aquell bras de mar...! Se pogueren enfilar per ses penyes i mirar la feta de sa Madona i es porc que es bras de mar los s' engolí, i no els-e veren pus.

—No res, diu es cavall, pose 't damunt mí, caminarem set dies. Si dins aquests set dies no mos tornen comparèixer Madona ni porc, llavó serem escàpols.

En Tinyoset se posa damunt es cavall, i es cavall ¡de d' allà! correns a tota màquina. Passen es set dies, no veuen blanca ni negra sa Madona ni es porc que 'ls encalsassen, i es cavall diu:

—Ara estam salvats per aqueix vent, gracies a Deu! Ja veus si t' he fet un bon favor! Crec que hu deus veure que ès gros es favor!

—Massa que hu veig! s' exclama En Tinyoset. De manera que no sé com el t' he de pagar. ¡Demane 'm qualsevol cosa. Maldement sia taiar-me un bras o una cama! De sa meua vida n' hi ha lo manco mitja per tu!

—Bono, diu es cavall. Jo no 't demanaré tant, ni d' un bon tros! Es favor que te demàn, i no el m' has de negar, ès que m' has de taiar sa coa ara mateix! ¡I la m' has de taiar ben ran ben ran!

—Això no pot esser! s' exclama En Tinyoset. ¿I quina planta faríes sense coa?

—No hu vulgues sebre! diu es cavall. ¿No m' has donada paraula de que qualsevol favor que 't demanàs que 'm poguesses fer, el me faríes?

—Sí que ès ver que t' he donada tal paraula! diu En Tinyoset.

—Idò la m' has d' accedir ara mateix o no éts homo! diu es cavall. I mira: la t' has d' estojar an aqueixa coa meua, i per res del mon no la deixis mai! En veure 't apurat, treule 't i diga-li:—*¡Val Deu i cavall! ¡coeta, fé lo que saps fer!* Amb sa coa ben estojada, te 'n aniràs sempre cap a llevant cap a llevant; trobaràs un riu, t' hi rentarás es cap, fregant-hi amb aquesta coa meua ben fort ben fort, i sa tinya que hi tens s' abolirà a l' acte, i llavò poràs tirar aqueixa bufeta de bou que dus, i te poràs representar aonsevuia, davant el Rei.

Com En Tinyoset sent tot aquell sementer, se treu un trinxetó que duia, i *zas*! taia sa coa an es cavall.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que

aquell cavall tot d' una va descomparèixer com s' ánima de Robert.

I ¿que fa En Tinyoset? S' estoja ben estojada aquella coa, i ja li ha estret de d' allà cap a llevant cap a llevant. Des cap de set dies de caminar, troba un riu, s' hi renta es cap ben rentat, pegant-s' hi unes fregades ben fortes ben fortes amb aquella coa des cavall, i cop en sec tota sa tinya que tenía per sa closca des cap se va esser abolida, i li sortiren uns cabeis rossos com un pa d' or.

Be poreu pensar si aquell al·lot e-hi va romandre content i xerevel·lo! No hi cabía de goig i de gaubansa. Tirà set hores lluny sa bufeta de bou que feia tant de temps que duia p' es cap, i se posà a fer bots i crits d' alegría, que semblava qu' era tornat boig.

Pensa qui pensa què era lo que més li convenía fer, a la fi diu:

—Lo millor es que me 'n vaja a ca 'l Rei a veure si 'm volen per criat: i allá sempre sería fácil trobar qualque ventura i fer-me homo!

Dit i fet, se posa ses cames an es coll, i cap a ca 'l Rei falta gent!

Arriba a ca 'l Rei, troba una partida de criats que preníen la fresca a sa carrera; els escomet i els-e diu:

—¿No 'm diríeu, bona gent, si el Senyor Rei hauría mester cap criat?

—Le hi porem anar a demanar, diu un d' aquells.

—Mercè em faríeu! diu En Tinyoset.

Aquell criat se' n entra a parlar amb el Rei, i al punt torna, i diu:

—El Senyor Rei ha dit que, si vols fer de jardiner a ses ordes des jardiner major, pots quedar.

—Feta està sa barrina! diu En Tinyoset.

Ja va romandre a l' acte a ca 'l Rei, i se posà a ses ordes des jardiner major.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, com e-hi va haver un parei de dies que En Tinyoset feia de jardiner, es jardiner major l' agafa i li diu:

—Uei tu! fé 'm un clot de deu pams de fondo per deu d' ample i deu de llarc; i ja hauría d' estar fet!

—I a on l' he de fer? diu s' al·lot.

—Aquí mateix a on te trobes, diu es jardiner major.

Aquí En Tinyoset se decanta una vintena de passes, se posa darrera sa soca d' un abre que es jardiner no el vés, se treu sa coa des cavall que duia dins sa faldriguera, i ja diu:

—*¡Val Deu i cavall!* ¡*O coa coeta, fé lo que sabs fer*! ¡un clot allà on jo ara estava, de deu pams de fondo, per deu d' ample i deu de llarc!

I encara no va haver acabat de dir-ho com *zas*! es clot romangué fet. En Tinyoset crida es jardiner, i li diu:

—Mestre, ¿ès això que volíeu? Mirau si fa ses mides que m' heu dades.

Es jardiner major, com veu es clot fet, román amb sos cabeis drets, sensa paraula. A la fi el mida, i veu que té es deu pams de fondo per deu d' ample i deu de llarc.

Es jardiner major no se 'n poría avenir que aquell al·lot fos estat capaç de fer tal proesa, i se 'n va a contar-ho an el Rei.

El Rei envía a demanar s' al·lot i li diu:

—¿Què noms?

—Me sab greu haver-ho de dir perque es un nom una mica lleig.

—Amolla-li! diu el Rei.

—Idò, diu s' al·lot, som Jaunet de fonts, pero sempre m' han dit En Tinyoset perque, fins es dia abans de venir a estar amb Vossa Reial Majestat, tenía es cap ple de tinya.

—I ¿com la te llevares? diu el Rei.

—Me 'n vaig anar a rentar-me es cap a un riu, i me va descomparèixer tota a l' acte.

—¡Sí que fores sortat! diu el Rei. Bono, i ¿que tammateix t' agrada es jardineratge?

—Sí, Senyor Rei, i ben molt! diu s' al·lot.

—No res idò, diu el Rei. Torna-te 'n-hi a feinetjar a ses ordes des jardiner major, i fé bonda molta, i no n' hi haurá tants de xerecs.

S' al·lot se 'n torna an es jardiner, que li manava ses feines més males de fer, per veure de què era capaç; i tot quant li manava, per gros que fos, a l' acte quedava fet, perque s' amagava una mica que no el vessen, se treia sa coa des cavall, que duia sempre dins sa faldriguera, i deia:

—*¡Val Deu i cavall!* ¡*Coa coeta, fé lo que sabs fer*! ¡tal cosa!... lo que li havía manat es jardiner major; i tot d' una aquella cosa romanía feta.

I no vos cregueu que aqueixa habilidat tan grossa l' inflás gens ni se volgués fer respectar. Davant es jardiner major no alsava la vista més que per veure que li manava, i se feia es criat de tots es criats i criades del Rei mentres es jardiner major no l' hagués mester. Ja comensava a pollastretjar, i ses al·lotes que 'l se miraven ben arreu perque era ben taiat i ben llavorat de totes ses part des

còs, i llavò amb aquella cabeiera d' or que duya, no dic res! I lo bo era que ell no les aluiava gens a ses al·lotes; perque tot es seu bull, tota sa seua farandola era de fer ben bé totes ses feines que li comanava es jardiner major, es criats i criades del Rei.

Al punt dins ca 'l Rei no se parlà d' altra cosa que d' En *Cabeiera d' or*, qu' era es nom que li posaren, i tothom se 'n feia llengos.

El Rei tenía tres fies: Na Margalida, N' Aina i Na Catalina, qu' era sa derrera i fadrina encara, perque ses altres dues ja eren casades amb uns estornells que un nomía Pere i s' altre nomía Pau. I el Rei sempre deia:—Sa corona será de sa qui se casi amb un revel·ler més desxondit qu' ets altres.

En Pere i En Pau no eren beneits, pero no eren ni d' un bon tros tan desxondits com ells se figuraven; se creien porer menjar sopes damunt es cap des més pintat; se pensaven esser de s' ui des vent, i se deixaven dir que no menaven por a negú en punt a llestesa i tranc per tot quant se presentàs.

Sa fia derrera del Rei, Na Catalina, ja comensava a esser casadora, i el Rei fa unes *dictes* que ella se posarà an es balcó principal de ca-seua; passarán per davant tots es senyors fadrins que vulguin; i ella tendrà una bolla d'or amb sa mà; i aquell damunt qui ella amollará sa bolla d' or, aquell serà es venturós, aquell se casarà amb sa seua fia Catalina.

Ja hu crec que tots es senyors fadrinel·los que hi havía dins aquell reinat, se presentaren davant ca 'l Rei. Na Catalina estava an es balcó que los mirava passar; i bè en passaren de senyorel·los

fadrinel·los, pero ella ¡ben alerta a amollar sa bolla d' or damunt cap d' aquells!

—Bona passada mos ha feta aquesta al·lota! va dir el Rei, veient que no teníen res an es fus.

I ¿què fa ell? Fa unes altres *dictes*, que tornin passar es senyors fadrins per baix des balcó del palau, i que aquell an-e qui Na Catalina tirarà sa bolla d' or, aquell será es venturós que 's casará amb ella.

I es día senyalat ja torna sortir Na Catalina an es balcó amb sa bolla d'or dins sa mà, i ¡venga a passar per baix des balcó senyorel·los fadrinel·los i senyorel·los fadrinel·los! pero aquell dianxa d' al·lota ¡ben alerta a amollar sa bolla d' or damunt cap d' aquells senyorel·los fadrinel·los!

—Sobre tot! sobre tot! va dir el Rei veient sa passada. ¡Ell aquesta al·lota com que se 'n vulga riure de noltros!

L' agafa i li diu:

—Mira! fé es teus comptes? Un altre dia faré passar per baix del balcó es fadrins des reinat. Si no tires sa bolla d' or damunt cap, no 't casaràs! Mira quina hora t' ho dic!

Aquí Na Catalina obri sa boca, i diu:

—¿I Vossa Reial Majestat que vol que me casi amb un que no m' agrat?

—No, fieta meua! diu el Rei; pero amb tants de fadrins com Deu ha vists que son passats per davant tu aqueis dos dies ¿cap cap n' hi ha hagut que 't sia entrat per s' ui dret? ¿cap n' hi ha hagut que t' haja fets bons averanys?

—Cap! diu ella.

—Idò mira, diu el Rey, que mos hi serás sortida prim-cernuda i prim-siula!

—Som així com Deu m' ha feta! diu ella!

—No res, diu el Rei, lo dit, dit.

Fa per tercera vegada ses *dictes* de que tots es fadrins des reinat que tenguen ganes de casar-se amb sa seua fia Na Catalina, que passin tal día per baix des balcó del palau, que ella hi serà, i tirarà sa bolla d' or damunt es qui li agradarà més, i aquell serà es venturós que 's casarà amb ella.

Arriba es dia senyalat per ses *dictes*. Na Catalina se posa an es balcó del palau amb sa bolla d' or dins sa mà, i ¡hala a passar senyorel·los fadrinel·los i senyorel·los fadrinel·los per baix d' aquell balcó! I tots pensaven i deien amb ells mateixos:

—¡Veiam si la 'm tirará a mi!

Pero aquell dianxa d' al·lota ¡ben alerta a tirarla a cap d' aquells xavalets!

Ja només en faltaven cinc o sis a passar per baix des balcó, quant s' hi presenta En *Cabeiera d' or*, En *Tinyoset*, tan ben taiat i ben llavorat de totes ses parts des seu còs, tan desxondit i galanxó, amb aquella cabeiera d' or que resplandía com el sol...

¿Que me 'n direu? Ell com Na Catalina el guipa i el se veu just abaix des balcó, *zas*! ja li ha amollada sa bolla d' or a damunt, que li pega dalt sa cabeiera, i ell la agafa i la s' amaga; pero an es mateix temps se treu sa coa des cavall i diu:

—¡*Val Deu i cavall*! ¡*Coa coeta, fé lo que sabs fer*! ¡Du-mos a mi i a Na Catalina a ca-mamare abans de dir Jesús!

I heu de creure i pensar i pensar i creure que a l' acte fa un trebolí de vent tan furiós, que m' agafa Na Catalina i En Tinyoset, les se 'n du per

amunt, i ni Rei ni Reina ni negú de tots es qui hi havía allá les veren pus.

¿Com les havíen de veure? si aquell trebolí de vent les se 'n va dur allà on En Tinyoset havía dit, a ca-seua mateix.

Com sa mareta i es seus germanets los veren, se 'n feien creus; pero sobre tot se 'n feren quant En Tinyoset se treu sa coa de cavall i diu:

—¡*Val Deu i cavall*! ¡*Coa coeta, fé lo que sabs fer*! ¡Que mos comparega aquí un bon caramull de durets d' or i dobles de vint per que tenguem per omplir-mos es gavatx i casar-mos.

I *zas*! compareix allá un bon caramull de durets d' or i dobles de vint! i es seus germans ja s' hi tiren damunt, i ¡grapada i altra grapada! còme desesperats.

—No importa graponetjar tant tampoc! diu En Tinyoset. Mentres jo sia viu i voltros vos porteu bé, no vos faltará res, si Deu ho vol.

Se gira a sa mare i li diu:

—Mirau! Aqueixa al·lota que vos present, es fia de Rei i fadrina, i m' ha triat a mi entre tots es fadrins nobles des seu reinat. Ni el Rei ni la Reina hauríen consentit mai que jo me casàs amb ella perque som un pobre, perque feia de criat des jardiner major. I mos ne som venguts per casar-mos! Vetassí diners per fer tot es preparatiu, i ¡a veure si aviat e-hu teniu tot en-derc i si 's fa s' esclafit! com més prest millor! ¿No es ver, Catalina?

—Passa de ver! diu ella.

Sa mareta no sabía lo que li passava: va cridar ses veinades, se posen totes a enrengar la cosa, i dins set dies e-hu tengueren tot a punt, i se va fer s' esclafit, se casaren En Juanet i Na Catalina,

i se feren unes noces de pinyol vermei, i sa mareta i es seus germanets tots ben vestits i amb un quern de dobles de vint dins sa butxaca cadascún.

I mirau ¡quina idea va tenir En Juanet! Va dir:

—No mos convé gota estar dins la vila, perque es diners, si no les saben gastar, duen molta de ronya. Lo millor ès que mos n' anem dins un bosc, allá hi faré sortir un palau com es del Rei, i allá mos estarem totsolets.

Agafa sa mare, i li diu:

—Mirau! Noltros no porem estar pus aquí. Vos deixaré set barcelles d' or, i me pareix que vos bastarán bé per vos i per tots es meus germans.

Així hu va fer, i sa mareta i es seus germanets ben contents!

Ell se treu sa coa des cavall, i diu:

—¡*Val Deu i cavall*! ¡*Coa coeta, fé lo que sabs fer*! Du-mos-ne a mi i Na Catalina dins un bosc ben enfora, i fé-mos-hi sortir un palau millor que no es del Rei, a on poguem estar tot dos totsolets.

I encara no hu hagué acabat de dir, com *zas*! un altre trebolí de vent els-e se 'n du tots dos dins un bosc ben lluny ben lluny, i allà hi va haver un palau millor que no es del Rei, un palau parat de tot, que no més hagueren de fer entrar i penjar es capell; i allá s' estaven En Juanet i Na Catalina es més xalests i descansats del mon, com que estar an el cel.

El Rei anava bruixat p' es cassar; i molta volta deixava es qui l' acompanyaven, i se 'n anava bosc endins, lluny ben lluny.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que un dia pren per un endret des bosc que no hi sabía

gaire ses tresques; i, com se 'n tem, se troba davant un grandiós palau, tan bo com es que ell tenía a la ciutat.

Ja li va venir ben de nou allò! Mira qui mira aquell palau, i fent mil exclamacions tot sol, no s' aturava de dir:

—Pero ¿de qui ès? de qui pot esser aquest palau? ¿En no esser d' un altre rei? Pero tot això ès meu, i jo me 'n sería temut o m' ho hauríen dit!

Era es palau d' En Juanet i Na Catalina, que 'l veren an el Rei de darrera ses persianes d' una finestra.

—Es mon pare! diu Na Catalina. ¡Ja deu venir per matar-mos!

—Ca! diu En Juanet. ¡No serà tant! ¿O no hi ha més que matar? No, ell e-hi hem d' anar, i l' hem de convidar a veure-hu tot i a berenar.

—¿Que me dius? diu Na Catalineta.

—Lo que sents! diu En Juanet.

I l' agafa per sa mà, i surt amb ella a camí an el Rei.

Com el Rei les va veure, si que hi romangué estafaril-lat! No les va conèixer, i ells li feren una escomesa lo més fina i cortesa. El convidaren a veure aquella casa seua, i le hi oferiren. El Rei e-hi entra amb ells, le hi mostren tot, i llavò l' entren dins es menjador, i hi va haver un refresc preparat d' allò de primera, de primera.

En Juanet i Na Catàlina el tapaven de paraules, i el Rei tot embadalit no feia més que mirar i mirar, i com qui no tengués eima de dir mitja paraula d' esglaiat qu' estava de tot allò que veia i que tan poc esperava trobar dins aquell bosc tan esberrat i lluny de remeis.

Va refrescar ben bé, això sí, perque amb so cassar havía aplegada talent; i una partida de vegades tenía sa boca uberta ja per dir an aquells dos:

—Bé ¿i qui sou voltros? ¿de quines egos sortiu? ¿com ès que estau aquí? ¿com e-hi heu fet aquest palau?

Tot això les volía demanar, pero cada pic que anava a envestir, sa llengo li tornava arrera. I acabá per anar-se 'n sensa haver-los-ho demanat. Això si, les doná les gracies de lo bé que l' havíen tractat, i fins les va prometre tornar-hi un altre dia a veure-los; pero res de demanar-los qui eren ni qui no eren.

L' homo se 'n va anar tot preocupat de qui poría esser aquella gent dins aquell bosc; pero no 'n parlá ni motá a negú nat.

Des cap de dies se 'n torna a cassar, i aviat deixá es qui l' acompanyaven, i cap an aquell endret des bosc a on havía trobat aquell grandiós palau i aquell jove i aquella jove tan amatents, tan fins, tan ben criats.

Al punt e-hi va esser davant. Na Catalina guaitava a una finestra i el guipa, i se 'n va corrents an En Juanet, i li diu:

—¡Ell mon pare ja torna esser aquí!

—¿Ai de bo? diu En Juanet. ¡Bé mos va! ¡Anem-li a sortir a camí! i ¡a veure si el feim desengavatxar més que s' altre dia! que va romandre còme mut!

Li surten tots dos a camí, i d' un tros enfora ja l' escometeren donant-li es bon dia, demanant-li com se trobava de salut, si estava molt cansat, que fés favor d' honrar sa seua casa entrant-hi a

seure una estona i a refrescar una mica, perque massa sabía que tant ells com aquella casa, com tot quant tenien i esperaven a tenir, estava a sa seua disposició.

El Rei, com sentí aquella nova barrumbada de paraules tan amables i corteses, torná romandre taiat, sensa porer dir més que qualque paraula. Entrá amb aquells dins es grandiós palau, segueren una estona i anaren llavò dins es menjador, a on trobaren una taula parada de tota cosa bona per refrescar; i el Rei e-hi pegá fortet perque tot era bo ferm i ell havía aplegada talent amb so cassar i trescar per dins aquell bosc.

Tampoc aquesta vegada va gosar el Rei a demanar an En Juanet i a Na Catalina:—*¿Qui sou voltros?*—I se 'n aná just donant-los les gracies de lo bé que l' havíen tractat, i prometent-los de tornar-hi un altre dia.

Pero no hi torná perque un altre Rei, veinat seu, per un tres i no res li mou guerra, i ¡hala es dos Reis, cadascún amb so seu exèrcit, guerra i més guerra! I un cop guanyava un, i un cop guanyava s' altre; i com un havía presa una mica de ventatge, llavò la perdía; i, com n' havía perduda molta, llavò la tornava cobrar, per després tornar-la perdre.

Sobre tot, tant un Rei com s' altre s' arribaren a veure ben endidalats, ben enfangats, que no sabíen com sortir-ne; pero tots dos eren forts de morro i cap d' ells se volía donar, i ¡hala guerra i més guerra!

A la fi es nostro Rei, per sortir-ne d' una manera o altra, fa unes *dictes* que es cavaller o general que li fassa guanyar sa guerra, rebrà un *anell d' or*

com a penyora d' un premi més gros es día que sia.

Ja hu crec que se 'n hi presentaren un xinxer de cavallers i generals per fer-li guanyar sa guerra an el Rei; pero ca! sa guerra no acabava; sempre estaven es dos Reis casi a tants i tants.

Amb això En Juanet s' entre-sent de que es seu sogre ha fetes aquelles *dictes;* i ja 's treu sa coa de cavall, que duia sempre dins sa faldriguera, i diu:

—*¡Val Deu i cavall! ¡O coa coeta! ¡fé lo que sabs fer!* ¡a veure com m' enginy per guanyar aqueixa guerra p' es meu sogre!

I encara no hagué dit això, com *zas*! li surt aquell mateix cavall que li havía donada sa coa i l' havía salvat de sa Madona des castell i de sa tinya, i li diu:

—Pose 't damunt mi!

—A poc poc! diu En Juanet. Primer t' he de donar sa coa, perque fas una mala feristea sensa ella! ¡I sobre tot, es teua!

—¡Ara es hora de coes! diu es cavall. La te vaig donar perque éts tu que l' has mester, i no jo. Lo qu' has de fer, posar-te damunt mi i mos n' anirem allá ont e-hi ha sa guerra. ¡Aferre 't fort, que no caigues! Entrarem en foc, jo m' aficaré per dins s' exèrcit contrari, i tu has de brandar sa coa, tenint-la ben estreta, pegant amb ella a dreta i a esquerra a tothom que trobarás davant. Tots quants en tocarás, ancque només sia amb una serra, caurán estesos, i ja no serán capaços de combatre pus. Guanyarem sa guerra; el Rei te donará s' *anell d' or*, i tu tot d' una te tornes posar damunt mi, i vendrem aquí, i mos ne durem Na

Catalina, i tot es palau dins un altre bosc. Sa questió es que el Rei no sapia per ara a on parau. No hu ha de sebre fins que serà hora.

En Juanet va creure: se posa dalt es cavall, que partí com la bala, i amb un instant varen esser allà ont e-hi havía sa guerra. Entren en foc, es cavall s' afica entre s' exèrcit contrari, i de d' allà; i En Juanet amb sa coa des cavall amb una mà ben estreta, branda qui branda sa coa i bons cops a dreta i esquerra. I homo que aquella tocava, ja el veien estès en-terra, que no se tornava aixecar.

¿Que me 'n direu? Ell dins un instant ja no n' hi va haver un per nat senyal de contrari que combatés.

O estaven estesos en-terra o fogíen com cent mil llamps per no esser-hi demés.

No hi havía remei: En Juanet havía feta guanyar sa guerra an es seu sogre.

—Però ¿qui ès aqueix general, deia tothom, que amb tan poques hores mos ha feta guanyar sa guerra que hi havía tan de temps que durava?

Negú hi sabía respondre. En Juanet se presenta an el Rei, i li diu:

—¡Tractes son tractes, Senyor Rei! Li he feta guanyar sa guerra; me sembla que m' he guanyat s' anell!

—Sí que dius ver! diu el Rei.

I se destira d' un anell d' or i el dona an En Juanet, que el s' amaga ben amagat, se posa damunt es cavall, i al punt no en veren la pols.

Cavall i Juanet arriben an es palau des bosc. En Juanet fa pujar a ses anques des cavall Na Catalina, i aquell cavall de d' allá cap a un altra bosc ben lluny ben lluny!

Com e-hi foren, es palau també hi va esser, i allà dins les deixá es cavall, que diu an En Juanet:

—Me 'n vaig, i ja no mos veurem pus. Guarda bé sa meua coa; que si la perdíes, ¡pobres de voltros!

—No tengues ansia! no la perdré, si Deu ho vol!

Es cavall desaparagué, i En Juanet i Na Catalina seguiren vivint an aquell palau dins aquell bosc, sensa que negú nat del mont en sabés noves.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que des cap d' una temporada el Rei cau malalt. Criden es metge, aquest el se mira, li recepta, i més mal. Li tornen receptar, i més mal. Criden altres metges, i com més li receptaven i més medicines prenía, pitjor estava. El pobre, com se veu perdut de tot, fa fer unes *dictes* que es qui li entenga es mal i li recepti sa medicina bona, tendrá per penyora una pera d' or que an es seu dia li porá valer sa corona, segons com ses coses prenguen.

Ja no se 'n hi presentá cap de metge, perque tots l' havíen vist i havíen feta quetxa. Aquí En Juanet s' entre-sent de ses *dictes*, i sa treu de sa faldriguera sa coa de cavall, i diu:

—*¡Val Deu i cavall! ¡O coa coeta, fé lo que sabs fer!* ¡Digue 'm com me 'n tenc de desfer per afinar es mal del Rei i endevinar sa medicina que li pot esser bona!

I tot d' una sentí una veu que sortía de dins sa *coa de cavall*, i li deia:

—Pose 't un vestit de metge, i veste 'n a ca el Rei. Demana que 'l te deixin veure, polse 'l, i dirás:—Vetassí lo qu' heu de fer: vos n' anau dins tal barranc, a on e-hi ha una colometa que dins

s' encletxa d' una penya cova quatre ous; els hi preniu, i els-e duis a una lleona que jeu dins una còva set dies de camí més enllá; si sa lleona los se menja, romandrá adormida a l' acte. I tot d' una que dormi, la monyiu, i duis sa llet que li tregueu an el Senyor Rei per que la se bega a l' acte. Si la se beu, romandrá a l' acte sà i bo.—El Senyor Rei com te sentirá, dirà: Donau-li sa pera d' or an aqueix.—Tu la prens, i te 'n vas a mudar-te es vestit, i amb s' altre vestit t' asseus a sa sortida de la ciutat; i passarán ets altres dos gendres del Rei, que se 'n aniràn a veure si poren trobar aquella colometa. Com passaràn per davant tu que diràn: —Alabat sia Deu!—tu els-e dius: Senyors, jo sé sa colometa que cerquen i lo que han de fer per prendre-li ets ous i donar-los a sa lleona per que se dormi i la puguen monyir. ¿Que 'm volen donar, i los duré sa llet de lleona dins un botilet? Aquells gendres del Rei te prometràn molt; pero no vulgues donar-los es botilet de llet que cada un d' ells no 't don es dit petit des peu endret. Tu guarda aquells dos dits ben guardats per porer-los fer servir en esser s' hora.

Vos assegur que la s' escoltà bé En Juanet an aquella veu, i que s' ho aficà dins es cervell tot allò que sa veu li havía dit de dins sa coa de cavall. Se posa un vestit de metge, nou, flamánt, i se presenta tot xarpat a ca 'l Rei. Demana per veure el Senyor Rei, que, com sap que es un metge nou, el fa entrar tot d' una, i li allarga es bras per que el pols. En Juanet el polsa, més serio que una patata, i des cap d' un poc diu:

—Senyor Rei, e-hi ha cura per vossa Reial Majestat!

—¿I deis ver? s' esclama el Rei com sent aquestes comandacions.

—¡Veiès si seré vengut aquí per dir mentides! diu En Juanet.

—I ¿quina es sa medicina que 'm pot curar? demana el Rei, badant uns uis com uns platets.

—¡Jo le hi diré, Senyor Rei! s' esclama En Juanet. Dins tal barranc e-hi ha una colometa que a s' encletxa d' una penya cova quatre ous, i set dies de camí més enllá e-hi ha una lleona qui alleta, i qualsevol que s' hi acosta, sia animal o persona, va a parar dins sa seua butza. Es amb sa llet d' aqueixa lleona que s' ha de curar Vossa Reial Majestat.

—Pero ¿com l' han de monyir, diu el Rei, si se menja tothom que s' hi acost?

—Aquí está es rè! diu En Juanet. E-hi ha un remei per monyir aqueixa lleona: fer-li arribar aquells quatre ous: ella quedarà adormida a l' acte, i llavò qui 's-vuia la porà monyir, es més descansat del mon.

—Pero ¿i qui ès capaç, diu el Rei, d' anar a donar aquells ous de sa colometa a sa lleona, que ella no se menj ets ous i es qui les hi durà?

—Aquí está sa dificultat! diu En Juanet. Pero això nó es alou meu. A mi, còme metge, m' estableix dir es remei que hi ha per decantar sa malaltía. Ara Vossa Reial Majestat se fassa dur aqueix remei, si ès que se vol curar.

—El senyor Metge té raó, s' esclama el Rei, tot confús i apurat perque no sabía com besquetjarse aquella llet de lleona.

Crida es seus dos gendres i los diu:

—Ara es s' hora de guanyar sa corona. Es qui

me duga sa llet d' aqueixa lleona, sa corona será per ell.

I es dos gendres no tengueren altre remei que prendre ets atapins cap a cercar aquella ditxosa llet de lleona.

Mentres tan En Juanet havía buidat. Se 'n va a un hostal, se muda es vestit de metge, se 'n posa un de més ordinari, que no pareixia es mateix homo, i cap a sa sortida de la ciutat, per on havíen de passar es dos gendres del Rei que se 'n anaven a cercar sa llet de lleona.

Al punt compareglueren, i vos assegur que hi anaven ben mostiis i morrotosos.

—¡Alabat sia Deu! diuen quant passaven per davant En Juanet, assegut a sa vorera des camí.

—Per a sempre sia alabat! respòn En Juanet.

I se planta devant ells i les enfloca aquesta:

—Senyors: que 'm perdonin si 'm pos en lo que no m' importa; pero vosses mercès fan cara d' estar molt apurats.

—I si mos vésseu de part de dins, sí que hu diríeu, s' esclamen ells.

—Idò, diu En Juanet, que s' expliquin una mica, que bé poría esser que jo els-e pogués donar un remei.

Es gendres del Rei digueren:

—Aquest homo parla bé. No hi pot haver res perdut d' esplicar-li lo que mos passa; i mos exposam a trobar lo que anam a cercar, sensa sebre 'n mè ni perdiu.

I li esplicaren qu' anaven a cercar uns ous de colometa que covava dins una encletxa de tal barranc, i qu' havíen de dur aquells ous a una lleona qui alletava i que se menjava tothom que veia, i

per lo mateix les s' havía de menjar a ells; i que sa lleona, si 's menjava aquells ous, se dormiría, i li poríen treure sa llet, que ells anaven a cercar per curar el Rei de sa malaltía del dimoni que el tenía rendit i acabat de tot. I lo que deien ells:

—I ¿com hem de porer monyir noltros sa lleona, si ella, en arrambar-mos-hi, no fará més que pegar xuclada, i ja mos tendrá dins sa butza? ¡Bona casta de monyir mos do Deu! ¡Será una monyida a s' enrevés!

I deien això sensa cap riaia, amb més ganes de plorar que d' altra cosa.

A-les-hores En Juanet les diu:

—Senyors, jo puc dir es camí per trobar ets ous de sa colometa, donar-los a sa lleona sense que 's menj vosses mercès, i treure-li tota sa llet que tenga dins es braguer.

—¿I deis ver? s' esclamen es gendres del Rei.

—¡I tant com dic ver! respòn En Juanet. De manera que jo em compromet, entre la paga, com se suposa, a dur-los sa llet d' aqueixa lleona, que ès lo que a vosses mercès interessa, segons conten!

—I ¿quina paga voleu? diuen es gendres del Rei.

—Ah! diu En Juanet. Poca cosa: es dit des peu endret de cadascún.

Les va venir molt de-nou an aquells que aquell homo justament les demanás per paga es dit petit des peu endret, fins que li digueren:

—I justament ha d' esser es dit petit que vos hem de donar?

—Justament! diu En Juanet.

—¿I no hu poríen fer es diners? diuen ells. ¡Demanau-ne d' or, que sa vostra boca será mesura!

—Es diners, diu En Juanet, no 'm tapen la vista a mi. Es es dit petit des peu endret que vui per dur-los sa llet de lleona; i, si no el me volen donar, fassen comptes que no els he dit res. I ¡estiguen bonets! i ¡Deu les guart de perill!

I ja va esser partit de d' allá deixant-los en porret.

—Germá, digueren es gendres del Rei, no frisseu tant: esperau una mica, que n' hem de parlar més encara! Ses coses s' arreglen conversant.

En Juanet consentí a aturar-se, pero s' aguantá fort a voler es dit petit des peu endret per anar-los a dur sa llet de lleona; i es pobres gendres del Rei e-hi arribaren a allargar es coll, dient:

—Ell no hi haurà altre remei per atényer aqueixa ditxosa llet de lleona, que deixar-mos taiar aqueix dit. Finis finis, es es més petit de tots i es qui fa manco servici; i tan serem homos amb un dit més com amb un dit manco. I sobre tot, val més sortir-ne nafrats d' un dit, que si es dit i tota sa còrpora ha d' anar a pasar dins sa butza de sa lleona.

Dit i fet, se treuen sa sabata, se taien es dit petit des peu endret, i el donen an En Juanet, que els-e s' estojà an aquells dos dits ben estojats, per fer-los servir en esser s' hora.

—No res, va dir llavò. Ara vosses mercès venguen amb mi, i veuràn com trobarem sa colometa qui cova ets ous dins s' encletxa des barranc: els hi prendrem, anirem a donar-los a sa lleona...

—A poc a poc! digueren es gendres del Rei: fins a sa colometa vos acompanyarem i un poc més enllá; ara a sa lleona vos hi haureu d' acostar vos tot sol. Aposta vos hem donat es dit petit des peu per no haver-mos-hi d' arrambar!

—E-hu faràn així com voldràn, i no se queixaràn de negú, diu En Juanet.

I ja son partits tots tres cap an aquell barranc. Camina caminarás, e-hi arriben; En Juanet mira una mica arreu, i al punt afina s' encletxa a on se colometa covava ets ous. S' hi acosta, sa colometa fuig, ell aplega es quatre ous; i de d' allá cap a sa lleona.

Es gendres del Rei varen dir:

—Vos acompanyarem sis dies, i llavò posarem forqueta, esperant que torneu amb sa llet de lleona.

—Conforme! diu En Juanet.

El seguiren es sis dies, camina caminarás; i es dia que feia set, el deixen; En Juanet camina un altre dia, fins que se troba devant sa còva de sa lleona que alletava es lleonets. Com se veu En Juanet davant, ja s' hi anava a abordar; pero En Juanet li amolla es quatre ous de sa colometa, que prenen sa fua p' es cap-avall que feia sa cova, redolant redolant cap a sa lleona, que li vengué molt de nou veure aquells ous redolar cap a ella. Encara no li foren davora, com els ensuma, troba que fan bona olor, i amb una xuclada les s' engoleix. ¿I que me 'n direu? Ell encara no li foren dins sa butza, com romangué adormida com un tronc. En Juanet, ja hu crec, s' hi aborda tot d' una, i ¡hala a monyir-la! Muny qui muny, li treu tota sa llet des braguer, n' umpl es botilet que duia; i ja li ha copat més que depressa cap an es gendres del Rei, que, com el veuen amb so botilet de llet de lleona, romanen amb sos cabeis drets; no se 'n porien avenir.

En Juanet els-e deixa anant-se 'n cap a ca-seua;

i ells ¡cap an el Rei! Li presenten es botilet de llet; el Rei la se cala tota; i romàn sà i bo a l' acte. I tothom bots i bots d' alegría. I es qui botava més, era el Rei, com era natural.

I ¿que fa el Rei a-les-hores? Convida tots es nobles des seu reinat, tota sa gent grossa, a dinar per donar sa corona an es qui li havíen tornada sa salut, que ja la tenía per perduda.

Es dia senyalat compareixen a dinar tots es nobles, tota sa gent grossa; pero també hi comparagué En Juanet, ben vestit així mateix, pero sensa demostrar-se en res. I duia ben estojat aquell *anell d' or* que el Rei li havía donat per haver-li feta gonyar sa guerra; i llavó aquella *pera d' or* que el Rei li havía donada per haver-li dita quina medicina li curaría es mal; i llavò es dos dits petits des peu endret des gendres del Rei.

S' asseu en taula el Rei amb tota aquella gran senyoría i En Juanet com un de tants, dinen fent tothom un bon cap de taula; i, dinat, el Rei pren la paraula, i diu:

—Ja sabeu per que vos he convidats a dinar. Es per donar sa corona an es qui la s' han guanyada, ja que jo ja comens a estar cansat de dur-la. Voltros mateixos direu qui es que la s' ha guanyada.

Aquí En Juanet s' alsa de sa cadira i diu:

—¿Que puc dir un mot, Senyor Rei?

El Rei el se mira, i tots ets altres senyors també, i negú el va conèixer.

—¡Veiam qui será aqueix! deia tothom, el Rei es primer.

A la fi el Rei contesta:

—¡Sí que pots dir aqueix mot! ¿Quin ès ell?

—Es mot que tenc que dir, diu En Juanet, ès que trob que sa corona de Vossa Reial Majestat som jo qui la m' he guanyada!.

Tothom romangué esglaiat, com sentiren allò, i el Rei més que tots, fins que a la fí s' esclama:

—¿Que vol dir éts tu qui la t' has guanyada? I ¿quines proves pots donar d' aqueixes paraules tan atrevides?

—Prou que les hi donaré a ses proves! s' esclama En Juanet. Fassa la bondat d' escoltar una mica. ¿No tenía Vossa Reial Majestat una guerra que en vía neguna poría acabar?

—Sí que es ver! diu el Rei.

—¿No va donar Vossa Reial Magestat un *anell d' or* an es qui li va fer acabar aquella guerra?

—Sí que es ver! diu el Rei.

—Idò vetassí s' *anell d' or!* diu En Juanet.

El dona an el Rei, el Rei el se mira, i el se torna mirar, i s' esclama:

—¡Sí que hu es s' *anell d' or* que vaig donar an es qui feu acabar aquella guerra!

—Idò bono, diu En Juanet. ¿No estava Vossa Reial Majestat rendit d' una gran malaltía, que cap metge le hi havía sabuda decantar?

—Sí que es ben ver! diu el Rei.

—¿No va donar Vossa Reial Majestat una *pera d' or* an es metge que li va dir quina medicina el curaría, sa llet de lleona?

—Sí que es ver! diu el Rei.

—Idò vetassí sa *pera d' or*! diu En Juanet.

El Rei la se mira i la se torna mirar, i a la fi diu:

—Sí que hu es aquella *pera d' or.*

Aquí es dos gendres del Rei s' alsen de sa cadira, i diuen:

—A poc a poc! Tot això que diu aqueix homo será ver; pero més ver ès que noltros fòrem qui anárem a dur sa *llet de lleona*, que ès lo que curá Vossa Reial Majestat!

—Sí que es ver! diu el Rei.

—A poc a poc! diu En Juanet. Es qui va trobar ets ous de sa colometa i va monyir sa lleona i li va treure sa llet, vaig esser jo. I sa prova es que, aqueis senyors se varen haver de taiar cadascún es dit petit des peu endret i donar-lo 'm per que jo anás a prendre ets ous a sa colometa i donar-los a sa lleona, i monyir sa lleona i dur-los sa llet. I per que veja tota sa rol·lada que ès així com dic, vataquí es dos dits petits des peu endret de aqueis senyors.

I els-e presenta an el Rei, que feu treure sa sabata an es seus gendres, i tothom va haver de veure que a un i a altre els-e mancava aquell dit an es peu endret i que es que En Juanet presentava, eren es mateixos dits que mancaven an aquells peus.

Es gendres del Rei varen romandre morts; se posaren sa sabata i se 'n anaren tirant llamps i pestes.

Tothom i el Rei es primer va dir:

—¡No hi ha remei! sa corona es d' aquest!

En Juanet havía menada sa dona, Na Catalina, sa fía derrera del Rei, i la tenía a una casa d' allà devora, i va dir:

—Senyor Rei, se conté veritat que som jo qui m' he guanyada sa corona?

—Si que ès ver que la t' has guanyada, i que ès teua, diu el Rei.

—Idò tenga la bondat, diu En Juanet, d' esperar

un moment, i jo aniré amb una correguda a menar sa meua dona, veiam si la coneixerà.

—Ves-hi! li diu el Rei.

El Rei n' estava com un beneit, i tots ets altres senyors que hi havía, també, de tot allò d' En Juanet.

—Pero ¿qui serà aquest jove tan desxondit i tan galanxó? ¿Qui serà sa seua dona? ¡Veiam qui serà!

Amb això En Juanet ja torna amb Na Catalina, vestits ell i ella just així com anaven quant el Rei les trobà dins aquell bosc an es portal d' aquell palau.

Ell i ella no s' aturaren fins que foren just davant el Rei, s' agenoien an es seus peus, i Na Catalina diu:

—¡Que me don sa mà a besar, mon pare! Li demàn perdó si el vaig agraviar amb so tirar sa bolla d' or an En *Cabaiera d' or*, En Juanet, es meu homo que ès aquí present.

El Rei com sent allò, les se mirá bé a tots dos, i a la fi els-e coneix, i els abrassa rompent en plors, i lo mateix va fer la Reina, i tots es nobles de la Cort les donaren mil enhores bones, i tothom content i alegre.

El Rei les donà sa corona, se feren unes festes orbes que duraren set dies, i visqueren anys i més auys amb sana pau i concordia ells amb ells i amb tots es seus vasalls; i encara deuen esser vius, si no son morts.

I al cel mos vegem tots plegats.

ES PATRÓ PERE (1)

Això era i no era un patró que nomía Pere. Tornava d' un viatge ric i ple de tant com havía guanyat amb sa barcada; i tot amb-u s' alsa un temporal ferest, que a cada cop de mar sa barca cuidava a anar-se 'n a fons. La cosa pintava tan malament, que es Patró Pere, veent-se estret de tot, va fer aquesta promesa:

—Si salv sa barcada, me casaré amb s' al·lota més pobre des punt a on poré desembarcar.

Va porer fer aqueixa promesa perque era fadrí encara.

Encara no la va haver feta, com *zas!* la mar se calma i al punt fonc una bassa d' oli. Aviat troben un port; desembarquen, i es Patró Pere se 'n entra a un hostal, i diu:

—Hostalera ¿no 'm diríeu, per l' amor de Deu, quina es s' al·lota més pobre d' aquesta ciutat?

—¡Oh! diu s' hostalera, ¡de pobres n' hi ha moltes! ¡tantes com en volgueu!

---

(1) La 'm contaren l' amo Antoni Vicens Santandreu de So 'n Garbeta, al cel cel sia ell, i Na Margalida *Cantadora*, de So 'n Servera.

—No ès això, diu es patró. Jo lo que vos demàn, quina ès sa més pobre de totes, an es vostro entendre?

—Mirau, diu s' hostalera, ara se 'n ès anada una d' assí, que nom Magdalena, i es una santa al·lota, sa més garrida des poble, pero també sa més pobre. Es ella tota sola amb sa mareta, que està an es derrer any. Li han de donar es menjar a sa boca. No tenen a on caure mortes. I sa pobre fieta seua ha d' anar a jornal per mantenir sa mare i ella meteixa; i lo que guanya, no les basta. Si bones persones no les assistíen, se moriríen de fam. Mirau quina casta d' al·lota ès, que, estant a la flor del mon (té una vintena d' anys) i essent sa coa, com sabeu, lo que més aprecíen ses al·lotes, la s' ha taiada i l' ha venuda (uns cabeis rossos que li arribaven part davall es genois). ¡L' ha venuda per donar menjar a sa mare!

Com es Patró sent això, romangué cop en sec enamorat d' aquella al·lota, just amb ses claricies que s' hostalera li donava; pero, per més assegurar, se 'n va a ca 's Rector d' aquella parroquia, i li demana si se conté veritat que tal al·lota així i així ès sa més pobre de la vila i si ès ver que sia tan bona al·lota com pobre. Es Rector li va dir que la tenía per sa més pobre, i per una de ses més bones al·lotes de sa parroquia.

Es Patró Pere no 'n taià pus. Demana a s' hostalera si el vol acompanyar a ca-aquella al·lota, a ca-Na Magdalena. S' hostalera le hi acompanya; e-hi arriben, la hi troben, i es Patró Pere li diu:

—Si no 't dic per que venc, no hu sabràs. Es cas ès que jo som patró d' una barca, i vàrem tenir s' altre dia un temporal desfet, que mos pensà-

vem anar a fons; i jo veient-me perdut de tot, vaig fer sa promesa de que, si mos salvàvem noltros i sa barca, me casaría amb s' al·lota més pobre des port que primer trobaríem. Mos som salvats, i es primer port que hem trobat ès aquí; me diuen que tu éts s' al·lota més pobre de la vila. Per lo meteix, si me vols, demá mateix mos porem casar.

Poreu fer comptes Na Magdalena si hi degué romandre esglaiada. Demana tres díes per pensar-hi, i es patró Pere diu:

—Trob que has pensat bé: ¡això de casar-se, com ès per tota sa vida, convé no anar-hi tropell tropell, sino amb seny de bistia véia i posar es peus plans per no pegar esquenada. Bono, idò, dins tres dies tornaré per veure es pensament que hi hauràs fet.

Na Magdalena en parlà amb sa mare, que li digué que anàs a s' hostalera a veure quines claricies sabía de tal homo, i llavò an el senyor Rector. E-hi va, i s' hostalera li diu:

—Me sembla un bon homo, i no crec que engàn; pero jo no el conec ni l' havía vist mai. Se presentà aquí i me demanà quina era s' al·lota més pobre de la vila, i li vaig dir que trobava que eres tu. ¿Vols un consei meu, Magdalena?

—*De conseis no' n vages fart, i tu pren la millor part*, diu Na Magdalena. ¡Donau-me aqueix consei per amor de Deu!

--Idò jo, si fos de tu, el prendría amb ses dues mans an aquest patró. Fa cara de bon homo; se veu que té coneixement; ès segur que manetja a palades es diners perque es patrons solen manetjar-los-hi i tu ja no ets cap nina, i ja saps sa cansó que diu:

En tenir vint i un any,
ses al·lotes casau-lès,
perque, en fer-ne vint i tres,
ja prenen es cap-avall.

Ara tu fe lo que vulgues, que cadascú sap quin pa l' assacía.

Na Magdalena se 'n va an el Sr. Rector a demanar-li de parer, i el senyor Rector li va dir que hu comanàs a Deu, pero que trobava que li convenía aquell patró si no 'n tenía de millors.

A 's cap de tres dies, es patró Pere s' hi presenta a ca-Na Magdalena, a veure quins comptes eren es seus, i Na Magdalena li dona es sí, i lo endemà se casaren, i hi hagué unes noces de pinyol vermei i un ball ben vitenc. Es que es Patró Pere mostrà a Na Magdalena un bossot tot ple de dobles de vint, i va dir que no temés, que no li venía a un raig.

Sa mare de Na Magdalena se morí de s' alegría de veure aquella fieta seua tan sortada i dins sa baldor (¡al cel sía ella i tots los morts!); i Na Magdalena amb so Patró Pere s' afica dins sa barca, i de d' allà cap an es port a on es Patró Pere tenía sa casa.

Com la gent d' aquell port veren aquella patrona tan garrida que feia cara de tan bona dona, tothom deia:

—¡Sí que l' ha sabuda triar es Patró Pere! ¡Si que ha tengut bon nas i bon gust!

I tothom n' hi donava mil enhoresbones, i ell tot satisfet i xaravel·lo.

Per no deixar sa dona tan aviat, comana sa barca a un altre patró, que nomía Rafel, que li feia

molt de l' amic, però que era més pòlissa que un gat negre, per que li fés uns quants de viatges per ell, entre la paga, com se suposa.

Es patró Rafel fa es primer viatge, i va fer malbé casi tota sa barcada; casi no 'n tregué per pagar la gent. Fa es segón viatge, i torná dir tan malament, que ni per pagar la gent va treure. Fa es tercer viatge, i vengué a un travers de cabei anar-se 'n a fons barcada, barca i mariners.

Aquí es Patró Pere diu:

—No hi ha remei, qui té botiga, que hi estiga. Som jo que he de menar sa barca.

—I jo t' hi vui acompanyar; no vui romandre tota sola, va dir sa patrona Magdalena.

Es Patró Pere hi repugnava una mica, pero vegent-la tan encapirronada, va dir:

—No res, vina aqueix viatge ¡pero només aqueix!

Arriba es dia de partir, i parteixen sa patrona Magdalena amb so Patró Pere. Es mariners, com veren sa patrona embarcada, se posen a dir:

—¡Ara hu veurem com mos anirà aquest viatge amb sa patrona!

Sobre tot, ell partiren veles esteses, i ¡de d' allà sa barca! mar endins.

Teníen tot d' una un temps de reis; pero es dia que feia tres comensen a venir ratxes de vent, i aviat va esser un temporalot de mal aspecte; i cops de mar d' un vent i cops de mar d' un altre vent.

Es mariners a-les-hores no s' aturaven de dir:

—¿Què tal? ¡Ja la tenim a sa patrona! ¡I va a mà d' esser patrona i mitja! Pero ¿qui no hu sap que viatge amb dones mal temps assegurat? ¿Qui

no hu sap que dones per mar no hi poren anar? ¡Si no tiram sa que duim, a s' aigo, tots mos n' anam a fons! ¡No hi ha vèl!

Es Patró Pere sent aqueixes comandacions, i fa sa promesa si salva sa barcada, de vel·lar tota sa nit es morts que hi haja an es fossar des primer port que trobarán, tan si plou com si fa neu.

¿Què me 'n direu? Ell encara no va haver feta sa promesa, com la mar comensa a remeiar, i al punt va esser com una bassa d' oli.

I es mariners llavò deien:

—¿I amb-e quin sant deu haver tengut bo sa patrona, que la mar s' ès apassivada? Si no s' apassiva, no se 'n escapava, la tiràvem a mar, com dos i dos fan quatre!

Veuen un port, e-hi entren, toquen a terra es Patró Pere i sa patrona Magdalena.

—Mira, Magdalena, diu es patró Pere. No ès possible que tu m' acompanys pus per mar. Comprarem una casa aquí, i tu hi estarás amb una criada, i jo seguiré sa meua vida de navegar.

Aquell mateix dia compra una bona casa, tota moblada, que no més hagué de fer entrar-hi i penjar es capell.

Hora baixa se 'n va an es fosser; li diu sa promesa que té feta, i queden entesos amb so fosser. Només n' hi havía un de mort, una dòna; i s' asseu allà davora vel·la qui vel·la. I allá venguen *Parts-de-Rosari* i més *Parts-de-Rosari* i amb bona devoció que les deia per s' ánima d' aquella malanada estesa dins sa caixa, que en vida havía donat molt que xerrar.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, com es rellotge de l' esglesia tocava sa darrera ba-

taiada de les deu, es Patró Pere comensa a sentir renouet i renouet de cosa que fregava p' en-terra. Escampa sa vista entorn seu, i afina una serpetota que duia amb sa boca una floreta blanca, i ja ès partida enrevolta qui enrevolta sa caixa de sa morta; i, com passava per davant es Patró Pere, s' aturava una mica mostrant-li sa floreta.

Es Patró Pere estava aborronat; no sabía que li passava, no se va bategar, i sa serpetota arriba a descomparèixer.

Es Patró Pere feu un alè ben llarc; pero com es rellotge torna tocar hores, les onze, *zas!* ja hi torna comparèixer sa serpetota amb sa floreta a sa boca, i ¡hala enrevolta qui enrevolta sa caixa de sa morta! i, com passava per davant es Patró Pere, li tornava mostrar sa floreta blanca, fent-hi una mica de returada.

Es Patró Pere tornava estar aborronat i sensa eima per res. No se bategà ni badà boca.

A la fi sa serpetota descompareix amb sa floreta blanca que duia amb sa boca.

—Pero ¿que diantre pot esser això? pensà es Patró Pere. ¿Què deu cercar aqueixa serpetota? ¿què deu significar aquella floreta que du amb sa boca? ¿per que se deu aturar davant mi mostrant-me sa floreta? Sobre tot, si me torna sortir i me torna mostrar sa floreta, m' aixec i la hi prenc! I ja hu veurem que serà, en esser cuit!

Idò heu de creure i pensar i pensar i creure, que estant es Patro Pere vel·la qui vel·la aquella morta, cauen les dotze de la nit, i torna comparèixer sa serpetota amb sa floreta blanca a sa boca, i enrevolta qui enrevolta sa caixa de sa morta; i, com passava per davant es Patró Pere, s' hi retu-

rava una mica mostrant-li sa floreta. Sa vegada qui va fer tres, es Patró Pere se revest de coratge, pren de sa boca de sa serp sa floreta; i sa serp dascomparegué a l' acte.

—Pero ¿què dimoni pot significar tot això? diu es Patró Pere. ¡Saps que aquesta floreta hauría de tenir qualque virtut grossa! Veiam ¡provem-ho!

Passa sa floreta per damunt sa cara de sa morta, i la hi torna passar.

Cop en sec nota que aquella cara comensa a cobrar colors i colors. I ell passa qui passa aquella floreta per davant aquella cara.

¿Què me 'n direu? Ell al punt aquella morta obrí ets uis, i exhalà un ¡ai! ben fondo i esglaiós.

—¿Sou vos ¡oh germanet! va dir aquella dòna, que m' heu tornada sa vida? ¿No ès ver que hu sou vos?

—Jo, diu es Patró Pere, només vos he passada aqueixa floreta blanca per davant sa vostra cara. ¡No he fet res pus!

—¡O quina sort ès estada sa meua! diu aquella dòna. Jo ja havía badaiat, i es dimonis ja me 'n volíen dur amb ells dins infern, que el me tenía tan guanyat i re-de-guanyat amb tants de pecats com he comesos; pero llavò es venguda contraorde perque encara no era morta de tot. Amb això que m' heu fet i amb sos rosaris que heu passats per mi, m' heu treta de dins ses ungles de aquells llucifers, i m' heu feta cobrar! ¡Que Deu vos pac la caritat, germanet! ¡Que Deu la vos pac! ¡Jo vos promet recordar-me de vos tota la vida! ¡Sí! ¡no vui fer, mentres visca, més que penitencia i més penitencia per que Deu me perdón, i no haja d' anar a parar altra vegada dins ses un-

gles des dimonis, que, creisme, tenen molt mals arrambatges!

Es Patró Pere estava amb sos cabeis drets de tot allò que sentía. Se paupava p' es còs a veure si era un sòmit o què lo que li passava. Aquella dòna s' aixecà de dins sa caixa, i p' es seus peus se 'n anà a ca-seua, comensant a fer penitencia de bon de veres.

Es Patró Pere se 'n va a sa seua dòna, i li conta es pas. Compongueren de no dir res a negú i guardar sa floreta blanca per un cas de casos.

Es Patró Pere dins un parei de dies emprèn un viatge amb sa seua barca, i deixa sa Patrona Magdalena an aquella caseta que havía comprada, i li comana que no se fassa amb negú, just amb sa criada.

Sa barca saupà ancores i estengué veles, i de d' allà mar endins; i sa Patrona Magdalena aficada dins aquella caseta just amb sa criada, sensa fer-se amb negú; just sortía per anar a missa.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que aquella gran pòlissa des Patró Rafel, no sabent a on pegar-la, va dir:

—¡'Xe 'l-me fer an es Patró Pere, qui no ha volgut que li menás pus sa seua barca! ¡Jo n' hi he de fer una que s' hi posarà sa mà! ¡Li he de saupar sa dòna!

Pensa qui pensa:—*¿Com m' ho faré? com no m' ho faré?*—, li va venir una idea del dimoni. Sabé que sa Patrona Magdalena només sortía de ca-seua per anar a missa i que no s' admetía amb negú; i que fa ell? S' entre-sent de s' hora que ella anava a missa, i se posa ell també a anar-hi. Això que es gran polisardo molts de diumenges i festes

la salava, no s' hi acostava per res a l' esglesia. I es polisardo se posava allà on sa Patrona Magdalena el pogués veure; i allà se treia un gran rosari, i ¡venguen uns *pare-nostros* i unes *ave-maríes* com es puny!

Es primers dies no va fer de topar-se, a sa sortida, amb sa Patrona Magdalena, per no entre-cuitar-se massa. Des cap de quatre o cinc dies, se posa a sortir de l' esglesia com veia que sa Patrona Magdalena sortía. S' hi acostava, l' escometía, li demanava si tenía noves des Patró Pere, li deia que li agradava tant i tant anar a missa perque ja no hi havía res més avengut que comanar-mos a Deu es quatre dies que tenim de vida.

Sa Patrona Magdalena trobava que es Patró Rafel parlava bé, i que, com feia allò d' anar a missa i passar tant el Rosari, per forsa havía d' esser un bon homo; i n' estava prou contenta per s' amistat que veia que teníen aquell homo i es seu homo.

Des cap d' un parei de dies es Patró Rafel ja comensà a dir a sa Patrona Magdalena, s' estona que conversava amb ella a sa sortida de l' esglesia, que li volía mostrar sa barca que menava, que era una barca tan polida, que li havía de fer es favor d' anar-la a veure, i per aquí l' hauràs.

Tant l' arribà a pregar i tant li va fer sa grémola, que sa Patrona Magdalena, no sospitant mal negún, consent a anar a veure sa barca des Patró Rafel. E-hi entra amb aquest, aquest se posa a mostrar-li totes ses coses; la fa davallar davall cuberta per mostrar-le-hi tot. Mentres tant es mariners, que ja estaven prevenguts que, es dia que hi entràs amb una dòna així i així, havíen de sau-

par áncores a l' acte, a fí de que, quant aquella dòna s' en temés, ja fossen mar endins,—saupen áncores, i ja son partits, i sa barca de d' allá cap a la mar gran.

¿Què me 'n direu? Ell quant sa Patrona Magdalena pujà damunt cuberta per anar-se 'n a ca-seua, se troba que ja son ben lluny de sa vorera, i que se 'n van mar endins a tota vela.

Ara figurau-vos quin esglai no se n' havía de dur aquella doneta! Li agafa un tremolor per tot el còs, s' hagué d' asseure, i, asseguda, li vé baticor, i tors es coll, còme morta! Com va cobrar, i se torná veure dins aquella barca, no feia sino plorar, i no hi havía qui la consolàs. I ¿qui l' havía de consolar? Sa pòlissa des Patró Rafel?

I heu de creure i pensar i pensar i creure que des cap de dies, sa barca des Patró Pere, que ja tornava des viatge, passa ben aprop de sa des Patró Rafel; i hi hagué un diantre d' al·lot de barca des Patró Pere que afina dins sa barca des Patró Rafel sa Patrona Magdalena, per allò que solen dir: *¡Guardau-vos d' uis petits, que tot e-hu veuen!*

—¡Jès! diu ell. ¡Vetallá sa Patrona Magdalena! ¡Sa nostra Patrona!

Ets altres mariners el senten, i diuen:

—¡Hala tros d' animal! ¡No digues arrieses!

—¡Vos dic, respòn ell, que he vista sa nostra Patrona dins sa barca des Patró Rafel!

—¡No pot ser! diuen es mariners.

Com ell s' agontava fort a que havía vista sa Patrona Magdalena, i es mariners no hu porien creure en vía neguna, fins li arribaren a fer ofertes de tirar-lo a la mar si tornava dir allò.

Amb això es Patró Pere se 'n tem, i crida s' allot d' amagat, i li diu:

—Parlem clars! ¿Dius tu que has vista sa Patrona Magdalena dins sa barca des Patró Rafel?

—Sí que le hi he vista! diu s' al·lotó.

—Mira, diu es Patró Pere, que això son coses massa series! Mira que, si no dius ver, com aviat e-hu sabrem, en arribar an es port i desembarcar, sabràs que cosa es dir mentides!

—Vos dic, Patró, diu s' al·lot de barca, que no dic cap mentida, i que ès ben ver ben ver que he vista sa Patrona Magdalena dins sa barca des Patró Rafel.

Es Patró Pere va veure que aquell al·lot no deia mentides; i se posá l' homo, com poreu pensar, molt capficat i sensa delit per res.

Arriben an es port, desembarquen, es Patró Pere se 'n va a ca-seua, i me troba sa criada tota desconsolada, dient-li:

—Fa tants de dies que sa Patrona Magdalena ha descomparegut, i no 'n sabem mè ni perdiu. Tal dia se 'n anà a missa, com de costum; pero no tornà. Jo me 'n vaig a l' esglesia, i no le hi trob; tresc per tota la ciutat, demana qui demana d' ella, i res; a la fi un homo me va dir que l' havía vista parlar amb so Patró Rafel sortint de l'esglesia; i un altre va dir que els havía vists tots dos anar-se 'n cap an es Moll. Ja no vaig porer aclarir res pus; i aquí me teniu com poreu pensar. Jo n' estic com una beneita, perque vos assegur que lo que 's diu ella era una bona dòna, que no s' admetía amb negú, que només sortía per anar a l' esglesia. ¡Vaja! ¡no hi puc donar volta que ella de son beneplàcit se 'n sia anada amb so Patró Rafel! Es segur que es Patró Rafel la dugué enganada! Massa el coneix tothom an es Patró Rafel!

Es Patró Pere, com sentí tot aquell sementer, se pensava esclatar de pena i de rabia. D' una banda e-hu creia que es Patró Rafel hauría enganada sa mesquina de sa Patrona Magdalena; pero d' altra banda pensava i deia:

—¿I si ès que ella ha tenguda una mala hora, i hi ha consentit?

Aqueis duptes li feien bossins es cor.

I ¿que fa ell? Comana an es mariners que no se moguen de sa barca, i a sa criada que no deix la casa, que ell no torn; i se vest de mercader, i ja ès partit a còrrer mon cerca que cerca es Patró Rafel i sa Patrona Magdalena, ben resolt a cercar-los fins que els hagués trobats, per aclarir com era que sa Patrona Magdalena se 'n era anada amb so Patró Rafel, si enganada o si consentida.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que es Patró Pere, per trobar es Patró Rafel i sa Patrona Magdalena, ja li va haver envelat cap a sa ciutat a on e-hi havía el Rei. Perque deia ell:

—A la mar gran el gran peix: allà s' hi escola tot, per allà passen totes ses noticies, i si en-lloc m' han de donar claricies de lo que cerc, ha d' esser allà.

Camina caminaràs, des cap de set dies arriba a sa ciutat a on estava el Rei, i la troba tota alta perque s' era morta sa fia del Rei, que era pubila, d' una quinzena d' anys. Poreu fer comptes com devíen estar el Rei i la Reina, veient allargada dins es baül aquella fiona seua, allà on no en tenien altra ni esperanses perque la Reina ja no era d' edat de tenir-ne. Se pegaven amb so cap per ses parets, s' arrebassaven es cabeis, un grapat amb cada mà, cuidaven a tornar bois.

Com es Patró Pere veu tot aquell cabermoni, se presenta a ca 'l Rei, vestit de mariner, i demana per parlar amb Sa Reial Majestat.

—I ¿qui sou vos? li demanaren es criats, per haver de tenir sa mereixera de parlar amb el Rei?

—¿Qui som jo? Es Patró Pere! diu ell. Poreu demanar per mi a tots es ports des reinat. Per allà ont pass es matí, senpre hi he pogut passar es cap-vespre, si no hu sabeu!...

Com es criats sentiren aqueix rossinyol, digueren:

—No res, e-hu anirem a dir an el Rei que vos demanau per parlar amb ell, i el Rei ja dirà coses.

Se 'n hi van, i el Rei diu:

—¡Feis-lo entrar, sia el que sia! que avui es dia de dol; i qui venga a consolar, ben vingut sia!

—Com la Reina hu sent, se posa a dir:

—Jesús! ¡Un marinerot ha d' entrar?... ¡Un marinerot! ¡mala gent!

—No hu digues, diu el Rei, que ja saps que an el Rosari, a s'oferiment, pregam per los *navegants*. Tal volta aqueix patró es un bon homo i des qui més bé mos volen! ¡Que entr!

El fan entrar, fa sa cortesía que pertocava an el Rei i a la Reina, tot dient:

—Perdonin Vosses Reials Magestats es meu atreviment de presentar-me aquí sensa que negú m' hi cridàs; pero m' ha ferit es cor sa pena que Vosses Reials Majestats han de tenir de veure morta i dins es baül s' única fieta que teníen, la senyora Princesa; i he dit:—Me 'n hi vaig a consolar el Senyor Rei i la Senyora Reina, que prou e-hu hauràn mester.

La Reina com sentí això, ja no trobà que fos

cap *marinerot* es Patró Pere, i el Rei li agraí sa seua atenció, i diu an es criats:

—Mostrau an aquest homo la senyora Princesa dins es baül per que la veja abans de que la se 'n duguen dins es vas.

La hi mostren; i, com es Patró Pere va esser davant sa morta, li resa un *Pare-nostro*, i llavò se treu sa *floreta blanca*, aquella floreta que havía presa de sa boca d' aquella serpetota dins es fossar de aquella vila com vel·lava aquella dona morta; i fa a sa fia del Rei lo que havía fet an aquella dòna escandalosa: li passa sa *floreta blanca* per davant sa cara quatre o cinc vegades, i ¿què me 'n direu? Ell sa fia del Rei comensa a cobrar colors i colors i colors. Llavò sí que la hi passava i la hi tornava passar a sa *floreta blanca* per davant sa cara de sa fia del Rei, que al punt ja obri ets uis, i exhalà un ¡ai! ben fondo, i va dir:

—¿I a on me trob, Deu meu? ¿Dins es baül per dur-mè dins es vas? ¡No hu vui jo ell que 'm soterrin per aquesta vegada!

I ¿què fa ella? S' aixeca asseguda dins es baül, i ja ha pegat bot, i parteix corrents per allà dins com una titina.

La gent, poreu pensar, com veuen allò, romanen amb sos cabeis drets, tothom se 'n feia creus. Amb això compareixen el Rei i la Reina a veure què era aquell truier. La Senyora Princesa s' aferra per ells i ells per ella, plorant tots d' alegría.

Durà una bona estona que neguns porien dir res de s' esglai que els era entrat, fins que 'l Rei pogué rompre i diu:

—¿Pero què ès estat això? ¿Com ès que ès tornada viva aquesta al·lota nostra? ¡A veure qui me 'n dona ses fites clares!

Es Patró Pere estava allà mirant la feta, sensa motar, fins que un des criats que guardaven sa morta i que havía vist es Patró Pere passar sa *floreta blanca* per davant sa cara de la Senyora Princesa, va dir:

—Jo en puc dir la prima perque hu he vist tot.

—¡Vaja idò conta-mos-ho tot fil per randa! diu el Rei. I ¡alerta a enflocar-me cap mentida! que si te trop amb cap, te fas xeroi! No te 'n escapes!

—No haja por Vossa Reial Majestat que n' hi diga cap de mentida! diu aquell criat. ¿Vol sebre qui ès, després de Deu, qui li ha ressucitada sa seua fia?

—¡Això es lo que demàn! diu el Rei tot impacient.

—Idò ¿veu aquell homo vestit de mariner? diu es criat signant es Patró Pere, que s' estava allà amb s' altra gent.

—Sí que 'l veig! diu el Rei.

—¡Idò aqueix ès qui, després de Deu, li ha resucitada sa seua fia! diu es criat.

Tothom, naturalment, se girá an es Patró Pere, i el se cuidaven a menjar amb sa vista. Jo vos assegur que le hi se miraven ben arreu, sobre tot el Rei, que a la fi li diu:

—¿I tu que no éts aquell que t' éts presentat a consolar-mos de sa pena grossa que teníem d' aqueixa mort?

—Per ell me tenc! diu es Patró Pere.

—Veiam! ¿i què has fet per tornar sa vida a sa meua fieta? diu el Rei.

—¿Que poría dir una paraula, Senyor Rei? s' esclama aquell criat que vel·lava sa morta com es Patró Pere feu s' endemesa de passar-li sa *floreta blanca* per devant sa cara.

—Diguès sa paraula! diu el Rei; pero ¡que sia curta!

—Idò, diu aquell criat, jo que no som part interessada, jo diré a Vossa Reial Majestat lo que ha fet aquest homo per resucitar la Senyora Princesa.

—¿Què ha fet? diu el Rei.

—Jo le hi diré, diu es criat. S' ha treta una *floreta blanca*, i ja ès estat partit a passar-la i a passar-la per devant sa cara de la Senyora Princesa, que al punt ha comensat a cobrar colors i colors, i llavò ha uberts ets uis, i llavò ha pegat crit i llavò ja ha botat des baül, i llavò son venguts Vosses Reials Majestats, i ella s' ès aferrada per Vosses Reials Majestats i Vosses Reials Majestats per ella.

El Rei com sent allò, no en taiá pus. Agafa es Patró Pere i li diu:

—Tu m' has tornat lo que jo estim més d' aquest mon. ¿Com te puc pagar es favor que m' has fet? Demane 'm qualsevol cosa! Sa teua boca serà mesura! ¿Vols sa meua fia, que tu has ressucitada, per casar-t' hi?

—Això sí que no pot esser, diu es Patró Pere, perque ja hu som casat.

—Digués, idò, diu el Rei, quina gracia vols? ¡Demana! ¡no temes!

Es Patró Pere hi pensa una miqueta, i llavò diu:

—Idò demàn que 'm fassa General de Mar i Terra i es Major de tota sa forsa que hi ha dins es seu reinat.

—¡Concedit! diu el Rei. ¡Desde ara te fas General de Mar i Terra i es Major de tota sa forsa que hi ha dins es meu reinat!

A l' acte es Patró Pere se vest de General de Mar i Terra i se posa sa senya des Major de tota sa forsa que hi havía dins tot es reinat.

I allà hauríeu vists ets altres generals i tota sa majoría de mar i terra que feien bil·lo bil·lo sa cortesía que pertocava an es Patró Pere, que no vos fasseu comptes que s' hi embambàs gaire, sino que a l' acte passa un orde que tots es patrons i capitans de barques, naus i bastiments s' hi presentin amb sos papers ben nets, si no hi volen esser demés.

I allà venguen patrons i capitans de barques, naus i bastiments, tots amb sos seus papers tan nets i tan estirats com poríen. Les presentaven an es Patró Pere, qui les se mirava ben arreu, i a l' acte els ho tornava. Qui cercava ell era es Patró Rafel. Per aquest aucell se feia tota aquella festa. I es Patró Rafel no arribava a comparèixer!

—¡Sabs qu' hauría d' esser mort! pensava es Patró Pere.

No hu era mort, pero s' hi feia ben envant.

--No hi ha remei! deia es gran polissó. ¡Aquesta vegada m' aplega! ¡i les hi pagaré totes amb un pic! ¡Està fet de mi!

I no tengué altre remei que presentar-se an es Patró Pere, que tot d' una el fa tancar, i envía forsa a sa barca per que agafassen tota sa gent que hi trobaríen, i que les hi menassen tots a sa seua presencia. I lo que més comanà, que mirassen ben arreu si hi hauría una dòna així i així, sa Patrona Magdalena; i que, si la trobaven, viva o morta le hi presentassen.

Sa forsa se 'n va a sa barca des Patró Rafel; agafen tots aquells mariners; no hi troben cap

dòna; miren bé per tot, i res; i menen tots aquells mariners devant es Patró Pere, que se posa a preguntar-los d' un vent i d' altre sobre es Patró Rafel i sa Patrona Magdalena.

Ja vos assegur que los esplugà bé. I tots li digueren lo mateix: que es Patró Rafel enganà sa Patrona Magdalena, embarcant-la contra sa seua voluntat, fent partir sa barca sensa que sa Patrona Magdalena se 'n temés; i que, com se 'n va tèmer, se posà a plorar, i no se 'n aturà mai fins que un dia a tal port, veient-los descuidats, les fogí, i se 'n anà a tancar-se dins tal convent de monges, d' on ja no la pogueren treure ni en saberen res pus.

Aquí es Patró Pere se 'n va an aquell port i an aquell convent, demana la Mare Priora. Surt la Mare Priora, i es Patró Pere li diu si era ver que allà dins teníen una dòna així i així.

—Passa de ver! diu la Mare Priora.

—Idò jo som es seu homo, diu es Patró Pere. Tenga la bondat de fer-la sortir.

Se 'n va la Mare Priora i al punt torna amb sa Patrona Magdalena, que, com veu aquell homo seu, que ja se pensava no veure 'l pus mai, pega crit dient:

—¡O espòs meu estimat de sa meua ànima!

Tors es coll de baticor, i cau en-terra tan llarga com era.

Li donaren per fer-la cobrar; i, com tornà obrir ets uis, i se veu davant es seu homo, que no li feia gens de mala cara, sino que plorava com un infant de veure-la d' aquella manera, ella li diu:

—¿E-hu creus tu que vaig fogir jo de mon beneplàcit amb so Patró Rafel?

—¡No, Magdalena! diu ell ¡no hu crec! ¡Ja sé tot lo que hi va haver! ¡Ja sé que tu fores ben innocenta de tota aquella cosa! ¡Ja hu he aclarit tot!

Aquí es donaren un abràs, plorant tot dos d' alegría! ¡Teníen por de no morir-se de s' alegría que els-e vessava raig seguit.

—No res, arriba a dir es Patró Pere. Tu no 't mogues d' aquí, i jo dins tres dies tornaré, i mos n' anirem a ca-nostra.

Se 'n va es Patró Pere allà on tenía es Patró Rafel i es mariners tancats.

An es Patró Rafel el feu penjar a s' abre mestre de sa seua mateixa barca, i amollà es mariners per que se 'n anassen allà on tenguessen gust i gana.

Com el Rei e-hu va sebre, e-hu donà per ben fet; i diu an es Patró Pere que se 'n vaja a menar sa dòna des convent i que les vol dins la Cort tot es temps de sa seua vida.

I es Patró Pere se 'n va an aquell convent, dona a la Mare Priora un serronet de dobles de vint per lo bé que li havíen tractada sa seva dòna sa Patrona Magdalena, i amb aquesta se 'n torna a la Cort, i allà s' estigueren tota la vida amb el Rei i la Reina i la Senyora Princesa, estimats i respectats de tothom. I encara deuen esser vius si no se son morts. I al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

EN JUANET I SA FIA DEL REI [1]

Això era un pare que tenía tres fiis: En Bernat, En Pau i En Juanet. Eren més pobres que es ropit perque no teníen més que una barraca dins un *mitjà* [2] i un abre just davant. Aquest abre cada dia, en sortir es sol, estava carregat de flors que ratjaven mel. I ¿què feien ells? Tot d' una que 's desxondíen, a 's dematí, s' abordaven an aquell abre, i s' empassolaven aquelles flors. D' això vivíen tots quatre i de sa mica de cassa que aglapíen per dins aquell *mitjà*.

Patíen un poc de dormidors, i un dia feren tart ferm amb so despertar-se, i heu de creure i pensar i pensar i creure que passa un gigant per davant aquella barraca, veu s' abre tot carregat de flors, les ensuma, li desxondeixen sa talent, pega xuclada i totes aquelles flors ¡dins sa butzota des gigantot! i ben bones que les trobà; se 'n xuclava es morros.

Aquells quatre beneits dormilegues, s' arribaren

(1) La 'm contá En Juan *Granot* de So 'n Carrió.

(2) Garriga baixa, que just hi ha mates, estepes, revells, etc.

a aixecar; pero, com sortiren dafora per abordar-se a ses flors d' aquell abre, notaren que ja les hi havíen cuïdes, i tots s' exclamaren:

—¡Sí que mos han atabacats! ¡Vaja quin dijuni que mos han arrambat!

Vos assegur que les hi passaren tristes aquells quatre còssos.

¿Què me 'n direu? Ell lo endemà, dematí, s' aixecaren tots quatre a trenc d' auba; i encara es sol no havía acabat de sortir ni s' abre havía tengut temps de treure totes ses flors, com aquells garameus ja s' hi abordaren, i allà *¡nyem! nyem!* fins que n' hi hagué cap d' aquelles floretes tan dolses.

Més tart passa aquell gigant, enllepolit com estava de sa panxada des dia abans; i, com veu s' abre despuiat, sensa una floreta que era una floreta, va dir:

—Un altre m' ha pres el davant. Es cosa de venir més dematinet.

¿Que me 'n direu? Ell lo endemà mitja hora abans des sol sortir, es gigant ja estava assegut davant s' abre, esperant que acabàs de badar ses flors. Les acabà de badar com es sol va esser sortit, i ¿que fa ell? Les pega xuclada, i totes aquelles flors ¡dins sa butzota des gigant! que se 'n anà *daixo daixo*, *tris-tras tris-tras,* de d' allà.

Es tres germans aquell día també havíen matinetjat per esser a temps a ses flors; pero, com guaitaren per veure si ja estaven badades, un poc abans de sortir es sol, m' afinen es gigantot assegut davant s' abre, i no gosaren sortir defora per por des gigant. De manera que aquell día no 'n tastaren cap de floreta; varen haver de girar ses barres an es vent.

I lo pitjor va esser que lo endemà dematí es gigant les feu sa mateixa endemesa: abans de sortir es sol, ja va esser davant s' abre, espera qui espera que 's badassen totes ses flors per etzibar-les-se, i les s' etzibà tot d' una que se varen esser badades, segons hem vist; i per lo mateix es tres germans se 'n hagueren d' estrènyer es cap i girar ses barres an es vent.

Tiraren junta i digueren:

—Això no pot anar pus! De qualque cap haurem de fer estelles! Ja ès cosa de jugar es tot p' es tot! Sensa ses flors d' aqueix abre no porem viure, i aqueix gigant ara s' hi ès girat i vendrà cada día a saupar-les-mos! No tenim altre remei que esperar-lo amb una senaia de pedres damunt s' abre; i, en acostar-se a ses flors, donar-li pedres, pero ben a ferir! I ès an es front que li hem de tirar! Sa questió es obrir-li es cap i fer-li botir es cervell.

—No res, idò, diu En Bernat. Jo que som es major, m' hi posaré demà a trenc d' auba damunt s' abre amb una bona senaia de pedres. I ¡com som Bernat! que, si s' atraca es gigant a ses flors, n' hi he de donar de pedres més que no 'n voldrà! i, com se 'n temerà, es cervell li haurà botit. ¡Jo n' hi he de mostrar an aqueix gigantot d' anar a robar ses nostres flors!

Lo endemà dematí En Bernat a trenc d' auba s' enfila per aquell abre, amb una bona senaia de còdols; s' aixanca dalt un cimal allà ont es ramatge era més espès, i allà espera qui espera es gigant!

Es gigant al punt s' entregà *daixo daixo*, *tristras tris-tras*. S' asseu baix de s' abre, no repara En Bernat, surt es sol, ses flors ja eren totes ba-

dades, i enverga xuclada, i flors i Bernat i senaia de pedres tot va anar dins sa seua butzota.

Es que En Bernat un parei de vegades ja volía comensar a tirar-li pedres; pero es mesquí mai va tenir pit per comensar; i, com va voler, ja no hi va esser a temps.

I es gigantot amb ses flors, En Bernat i sa senaia de pedres dins sa butza, ja es partit de d' allà, com si res fos estat.

En Pau va dir:

—No res, demà me toca a mi guardar s' abre, i ¡e-hu veurem si s' hi atansarà es gigantot! que no se 'n duga un quern de pedres d' aquelles més brunents i que li han d' obrir es cap, pero ben ubert! i ¡com som Pau que no n' hi ha de romandre gens de cervell dins sa closca!

En Pau lo endemà dematí a trenc d' auba s' enfila a s' abre amb una bona senaia de còdols, s' aixanca dalt un cimal allà on era més espès es ramatge, i allà ¡espera qui espera que es gigant s' arrambàs i se posàs a tir!

Es gigant al punt s' entrega tot xarpat; se planta davant s' abre, sensa reparar que hi hagués En Pau que l' esperàs.

En Pau tot d' una ja li volía encivellar pedra i altra devers es front; pero sa mà li tornà arrera; e-hu torna provar, i res. ¿Què me 'n direu? Ell no li bastà cor, i va resoldre etzibar sa primera pedra an es gigant tot d' una que aquest donàs cap passa cap a s' abre.

Amb això es sol ja era sortit, ses flors de s' abre ja estaven ben badades, i es gigant pega xuclada, i va esser una xuclada tan forta, que flors, Pau i senaia de pedres tot anà dins sa butzota des gigant.

En Juanet per un foradí de sa barraca havía vista tota la feta, i no s' aturava de dir:

—¡No hi ha remei! aqueis germans meus beneits varen néixer i beneits han acabat d' alenar! ¿A on s' ès vist mai estar-se mans fentes damunt s' abre i esperar que es gigant pegàs xuclada? ¡Per mi devíen esperar que ell les digués: *—¡Hala si m'heu de tirar cap pedra, que ara provaré de engolir-vos!*—¡No me succeirà res d' això a mi, si Deu ho vol i María! ¡Demà matí mos veurem ses caretes amb so gigant, com som Juan!

I que fa ell? Se 'n va a ca 's ferrer, i diu:

—Feis-me a l' acte una fitora ben afuada. No 'm puc colgar que no la tenga.

—La tendràs, diu es ferrer.

Se 'n va a ca 's violiner, i diu:

—Un violí bo!

N' hi mostren un enfilai, i cap li agrada. Es violiner, apurat, diu a la fi:

—N' hi ha d' haver un dins sa cambra fosca, de l' any tirurany, que no sé de quant ès fet! Jo le hi he vist sempre!

—Veiam idò! treis-lo! diu En Juanet.

Le hi treuen, el se mira, i diu:

—Això es lo que jo volía.

Fan barrina, paga, i ¡cap a sa barraca amb so violí i sa fitora! que es ferrer ja tengué feta com En Juanet en tornà passar.

—L' haurem de provar an aqueix violí! diu ell.

Se posa a tocar-lo davant son pare, i son pare ja ès partit a ballar, i balla qui te balla. En Juanet s' atura de tocar es violí, i son pare ja se pogué aturar de ballar; pero tot d' una que se posa a sonar altra volta es violí, son pare, vulgues no vul-

gues, hagué de tornar esser partit balla qui te balla.

—¿Així va això? diu En Juanet. Ja tenim es remei per capturar es gigant. En presentar-se demà matí a saupar-mos ses flors de s' abre, vos sonareu es violí i jo l' envestiré amb sa fitora. ¡M' engana que no li fassem ses pessigoies endins!

Sobre tot, lo endemà dematí a trenc d' auba s' aixequen, *En Nom del Pare i del Fill i de l' Esperit Sant. Amen!* En Juan agafa sa fitora i son pare es violí per que es gigant no 'ls-e pegàs de sorpresa.

—¡Alerta vos! diu En Juanet a son pare. ¡Vos heu de comensar s' endemesa, sona qui sona es violí! ¡I no vos n' heu de deixar que jo no vos ho diga!

—¡No tengues ansi! diu son pare. T' assegur que sonaré tant com tu voldràs! ¡massa les anyor jo an aqueixes flors que 's dimoni de gigant se 'n vé a saupar-mos!

Amb això *tac!* s' entrega es gigant *tris-tras tris-tras.* Se planta davant s' abre, esperant que totes ses flors fossen badades per pegar sa xuclada. En Juanet fa senya a son pare de comensar sa musica, i son pare ja ès partit a passar s' arc per dalt ses cordes des violí, que varen treure uns sons lo més vius.

Com es gigant sent aquells sons, ses cames, sense voler ell, li prenen es trot, i allà balla qui te balla, sensa porer-se aturar. I es violí que, com més anava, més reprenía. A-les-hores En Juanet agafa sa fitora i ¡bones fitorades an es gigant! ¡per sa cara! ¡p' es pits! ¡per sa panxa! ¡per ses cuixes! ¡p' es brassos!

—¡Ai! deia es gigant, com se sentía aquell puat per dins sa carn viva.

Provava d' envestir En Juanet, provava de fogir-li. Pero aquelles cames seues no sabien fer més que ballar. Aquell so des violí com que les hagués fet perdre es tranc per tota cosa que no fos ballar. I En Juanet que no s' aturava de donar-li bones fitorades. Es gigant s' arriba a acovardar, i se posa a dir:

—¡Deixe 'm fer per l' amor de Deu! ¡Deixe 'm fogir per l' amor de Deu! ¡Jo 't promet que no 't faré res! Jo 't promet que no 'm tornaré acostar per aquí!

—¿Ai deixar-te fer? deia En Juanet. ¡No, ell jo t' he de donar fitorades fins que m' hages trets es dos germans meus que t' engolires!

—Pero ¿com los t' he de treure, deia es gigant, si ja son païts? ¿Que hi puc fer, si les me vaig engolir?

I En Juanet que no s' aturava de pegar fitorades an es gigant, i son pare sona qui sona es violí.

Es gigant a la fi diu:

—¡Per amor de Deu no m' afitors pus! ¡Ves-te 'n darrera sa barraca i trobaràs damunt un revell un *canyemet*, que, en dir-li:—*Canyemet, treu-me des menjar del Senyor Rei!* te treurà de tots ets aguiats que aquell dia treuràn o hauràn trets a sa taula del Senyor Rei.

—No res, diu En Juanet a son pare, ¡no vos atureu vos de tocar es violi, i jo aniré a veure si ès ver això!

Son pare hu fé així, i ell se 'n va darrera sa barraca, i va esser ver: dalt un revell veu estès un *canyemet*. S' hi acosta, i li diu:

—*¡O canyemet! treu-me des menjar del Senyor Rei!*

I a l' acte va comparèixer damunt aquell *canyemet* un bon plat d' arròs engrogat, i pel i ploma, pero uns aguiats de primera de tot.

En Juanet se 'n va a son pare, i li diu:

—No soneu pus.

S' atura de sonar, i es gigant tot d' una sentí ses cames franques de ballar, i ¡cametes me valguen! se 'n anà més que depressa amb sa partida de fitorades que duia senyades per tot es seu còs, jurant i perjurant que en tots es dies de sa seua vida no s' hi tornaría acostar pus an aquella barraca i an aquell abre de ses flors que ratjaven mel de maig.

I En Juanet i son pare se 'n anaren an es *canyemet* i ja estigueren abordats an aquells aguiats tan bons, i no hi deixaren ponedor, tanta era sa fam que duien.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que des cap de temps es gigant no pogué estar pus sensa tastar ses flors de s' abre de davant sa barraca de ca 'n Juanet. S' hi era enllepolit massa; ja estava bo de ses nafres de sa fitora d' aquell fotimó de sa barraca, i ja no se 'n recordava casi. I un dia dematí alsa es cap hores abans de trencar auba i ja pren es bobiot cap an aquella barraca.

E-hi arriba, se planta davant s' abre, esperant que sortís es sol i que 's badassen ses flors per porer fer es *Val-Deu*!

I Deu va compondre que aquella dematinada En Juanet sortís a defora, i se topa amb so gigant.

¡O i que li vengué de de-nou i de de-nou! Se torna enfonyar tot d' una, i crida son pare, dient:

—¡Fora sön, mon pare! que aquí davant tenim

es gigant que mos vel·la ses flors de s' abre, per etzibar-les-se en sortir es sol! Vos agafau es violí i s' arc, i ¡hala sona qui sona! Es gigant se posarà a ballar, i jo a-les-hores m' hi acost amb sa fitora, i veureu entre tot dos si el farem trompitxar de casta granada!

Son pare s' aixeca, agafa es violí i ja ès partit a passar s' arc per dalt ses cordes, i sona qui sona, sortint a sa carrera.

I ¿què me 'n direu? Ell es gigant tot d' una ja se temé que ses cames li preníen es trot, entrant-lí una ballera rabiosa; i ¡que s' havía de porer aturar!

Ell no tengué altre remei que posar-se a ballar, i balla qui te balla, i bots i cames a l' aire.

Amb això En Juanet ja surt amb sa fitora, i ja està abordat an es gigant, i fitorada vé i fitorada va per sa cara, p' es pits, per sa panxa, per ses cuixes, p' es costats, per allà on li arribava, i no s' aturava de dir-li an es gigant:

—¡Hala, gran traidor, si 'm treus es meus dos germans que t' engolires! ¡Mira que, si no les me treus, t' he de donar fitorades fins que el dimoni te 'n durà! ¡Es meus germans te dic que 'm tregues, si no vols que 't fassa acabar ets alens!

—¡Ai! deia es gigant. ¡Ai dic! ¡No m' afitors pus per amor de Deu! ¿Com les te puc treure an es teus germans, si fa tant de temps que les me vaig engolir, i ja son païts i re-de-païts?

—Idò no fosses estat tan prompte d' engolir-loste! deia En Juanet. ¿O te pensaves que no hi havía més que engolir-te sa gent?

I mentres li deia això, no s' aturava de donar-li fitorades, pero ben espesses i a ferir. Es còs des gigant al punt tot va ratjar sanc viva, i el pobre

arribà a veure-se perdut de tot; i, tirant an En Juanet una bosseta verda de seda amb uns cordonets d' or, va dir:

—Es teus germans no les te puc tornar perque no les tenc; jas, pero, aqueixa bosseta verda amb sos cordonets d' or, a on, com més doblers en treuen, més n' hi compareixen.

En Juanet diu a son pare:

—No vos atureu vos de tocar es violí!

Son pare el creu, i ell agafa sa bossa verda amb so cordonet d' or. E-hi veu un quern de dobles de vint. El treu, i a l' acte ja n' hi hagué un altre. El treu també, i *zas!* ja n' hi hagué un altre quern de dobles, i d' aquelles més grogues!

Aquí se gira a son pare i li diu:

—¡Prou de tocar es violí!

Son pare s' atura de tocar, i es gigant de ballar. I ¿que fa es gigant? Esquitxar-se de d' allà més que depressa maleïnt s' hora que hi era tornat, tirant-se, mentres fogía trot trot, mil trons i llamps, dient:

—¡Més me 'n meresc per ase! ¿No hu sabía de s' altre pic que amb aquest dimoni de sò des violí m' havíen fet ballar per donar-me fitorades fins a deixar-me més de mig mort? ¿E-hu sabía, i hi som tornat? ¡Fort! ¡fort! ¡Més me 'n meresc! ¡Fort! ¡fort!

En Juanet i son pare se donaven sa volta de riaies que teníen de veure com se 'n anava es gigant de d' allà, bufant com es moixos i amollant aquells remeulos, que li sortíen tan rebents.

Per entrar en boca, s' etzibaren ses flors de s' abre tan fresques i dolses com eren, i llavò estenen damunt sa taula es *canyemet*, i li diuen:

—¡O canyamet! treu-mos des menjar que treuràn avui an el Senyor Rei per berenar!

I encara no hu varen haver dit, com *zas!* compareix damunt es *canyamet* una truita d' ous amb sobrassada, que hauría fet rompre es dijuni a un sant, si es sants no fossen tan forts an es dejunar.

En Juanet i son pare s' hi aborden, i ¡dassa qui dassa! i ¡bons budoixos! No hu volgueu sebre: en menjaren fins que n' hi hagué.

—No res, diu En Juanet, ara que ja hem tastadeta la gracia de Deu, estogem aqueixa *bosseta verda amb so cordonet d' or,* tan ben estojada com es *canyemet*, perque hu paga bé gordar aqueixes dues penyores! ¡Si les mos preníen, estaría fet de noltros!

Les estojà ben estojades, i seguiren fent sa gran vida devers aquella barraca amb aquell abre que cada día, en sortir es sol, se vestía de flors, i amb so *canyemet que les treia des menjar del Senyor Rei* i amb aquella *bosseta verda amb sos cordonets d' or* que es doblers no s' hi acabaven mai.

Passaren mesos i anys, i es gigant ja tornava anyorar ses flors de s' abre de sa barraca d' En Juanet. Tant fortes arribaren a esser ses ganes de tornar-les tastar, que un día dematinada alsa es cap, i ja li ha estret cap a sa barraca d' En Juanet dient:

—Me 'n hi vaig a tastar aquelles floretes perque m' agraden massa, i ¡ja malevatjaré a badar bé ets uis per fogir abans que no m' agaf aquella ballera del dimoni!

Camina caminarás, arriba a sa barraca a trenc d' auba, i me veu s' abre ja carregat de flors no badades encara, just poncelles. S' hi asseu davant,

i allá vel·la qui vel·la tot allò de per allá, com un gat sa rata.

¿Què me 'n direu? Ell En Juanet justament sortí a defora per necessaris quant es gigant no tenía temps d' haver dites dues desenes del Rosari, si li hagués passat p' es carabassot de resar-lo. Com me veu es gigantot allà davant, gira en redó i se tanca dins sa barraca. Crida son pare, i li diu:

—Mon pare, ell ja tornam tenir es gigant plantat aquí devant. Ja vos poreu aixecar i agafar es violí i fer navegar s' arc per dalt ses cordes per que ses cames li prenguen es trot des ballar, i jo el puga envestir amb sa fitora!

Son pare s' aixeca *en nom del Pare i del Fill i de lo Esperit Sant. Amèn,* i ja ès partit sona qui sona es violí sortint damunt es portal.

¿Què me 'n direu? Ell es gigant, per més esforsos i estrai que va fer per no ballar i per donar-ho a ses cames, hagué de ballar i deu més, com un pern de rifa; i allá l' hauríeu vist bots i bots i cames a l' aire! sensa gens d' aturai, perque son pare d' En Juanet cuidava a fer ui sona qui sona es violí.

Amb això En Juanet hi compareix amb sa fitora, i ¡bones fitorades an es gigant! per sa cara, p' es pits, p' es brassos, per sa panxa, per ses cuixes, p' es costats, per allá on li poría arribar, i no s' aturava de dir-li:

--¡Treu-me, gran traidor, es meus dos germans que t' engolires! ¡Jo t' he de treure tota quanta freixura tens dins sa còrpora, si no les me treus an es dos germans meus! ¡No les t' haguesses engolits, gran golafre! ¿O et pensaves que no hi ha més que engolir-se sa gent?

I es gigant que se cuidava estellar per aturar-se de ballar i tocar el corn com cent mil llamps per fogir d' En Juanet, i no s' aturava de dir:

—¡Ai! ¡ai dic! ¡No 'm fitors pus! ¡Deixe 'm fer! ¡ja fogiré més que depressa! ¡Jo t' ho promet que no 'm tornaré acostar per aquí! ¡Com les t' he de treure an es teus germans, si fa tant de temps que les me vaig engolir!

Pero En Juanet no s' escoltava raons, sino que, com més anava, ¡més bones fitorades an es gigant! que, veient-se perdut de tot, arriba a dir:

—¡Mira! ¡En lloc des dos germans teus que 'm vaig engolir, ves-te 'n derrera sa barraca, i dalt una paret veurás una sella, que, en dir-li:—*Selleta, du 'm a tal banda*, t' hi durá a l' acte, per enfora que sia!

—¿Dius ver? diu En Juanet.

—Pero ben ver! diu es gigant.

—No res, diu En Juanet a son pare. No vos atureu vos de sonar es violí fins que jo torn!

Son pare hu fa així, ell se 'n va darrera sa barraca; veu damunt una paret una *sella*, s' hi posa damunt, i diu.

—*¡Selleta, du 'm a ca 'l Senyor Rei!*

I encara no hu va haver dit, com *zas!* ja va esser davant ca 'l Senyor Rei. S' ho mira una mica, i torna dir:

—*¡Selleta, torne 'm a sa barraca!*

I, encara no hu hagué acabat de dir, com *zas!* ja tornà esser davant sa barraca.

Aquí En Juanet diu an es gigant:

—¿M' ho promets d' anar-te 'n més que depressa i no tornar pus?

—Massa que t' ho promet! diu es gigat. ¡Que 'm tirin d' una passa si no t' aguant sa paraula!

—Hala idò, diu En Juanet a son pare, ¡prou de sonar es violí!

Son pare s' atura cop en sec; i es gigant, tot d' una que se sentí franc de ses cames, ja li estreny més que depressa, i de d' allá ¡cametes me valguen! No 'n volgueu sebre pus: va còrrer fins que tengué alè, i haguè de jeure una partida de dies des cops i traus i ubertes que En Juanet li havía fetes amb sa fitora.

I En Juanet i son pare tot satisfets i xaravel·los amb s' abre que cada dematí, en sortir es sol, se carregava de flors, amb so canyemet que los treia des menjar del Senyor Rei, amb sa bosseta verda que es diners no s' hi acabaven mai i amb sa selleta que les duia a on sevuia diguessen.

Idò heu de creure i pensar i pensar i creure que En Juanet s' arribà a cansar d' estar bé, perque ja hu diu s' adagi: «s' estar bé cansa».

Així ès que un dia agafa son pare i li diu:

—Mon pare, ès ver que ara tenim tant de menjar i tants de diners com volem; pero vos ja hu veis: jo estic a la flor del mon, i què ha d' esser de mi si jo no surt d' aquesta garriga? M' hi floriría per aquí, com una gírgola que no la troben i se seca, sensa donar producte. Per això he pensat d' anar-me 'n a córrer mon amb so *canyemet*, sa *bosseta verda* i sa *selleta*, a veure què serà de mí. Jo vos deixaré una *grossa de dobles de vint*, dotze dotzenes, i es violí. Vos just amb ses flors de s' abre, essent tot sol, e-hi poreu viure de lo millor; amb ses dobles de vint tendreu p' es vostro mal-gast, tant mal-gasteu; i amb so violí, sonant-lo, vos poreu defensar de qualsevol contrari que vos

envesta, perque el fareu ballar, vulga no vulga, i no se porà arrambar a vos ni a s' abre de ses flors.

Son pare, com el sent, romp en plors, figurant-se que, si En Juanet el deixava, dins quatre dies sería mort. En Juanet malavetjava llevar-le-hi des cap, pero tot era debades; i lo que feu s' estornell va esser, treure ses dotze dotzenes de dobles de vint de sa *bosseta verda,* i les deixà d' amagat dins es violí, per que així son pare les tengués bones de trobar; i un dia dematí, un parei d' hores abans de s' auba, tocà soletes amb so *canyemet*, sa *bosseta verda* i sa *selleta*, sensa que son pare se 'n temés de res.

Camina caminaràs i pensa qui pensa cap a on li convendría més anar, a la fi se pega un toc an es front i s' esclama:

—Ja sé que faré. Me 'n vaig a sa ciutat del Rei. Allà compraré sa casa més bona que hi haja, i me posarè a fer almoina. Si el Rei dona un sou, jo en donaré dos; i si el Rei en dona dos, jo en donaré quatre. Això vendrà de nou, i an el Rei li entrarà s' enveja, i me voldrà conèixer, i ja la tendrem armada. Si té cap fia, m' engana que jo no le hi saup. Sa questió es arribar a gendre del Senyor Rei. ¿Tan beneit sería jo que, si 'm pogués casar amb sa fia del Rei, me 'n anàs a casar-me amb una Cloris qualsevol? ¡Ca! ¡En posar-s' hi, que hu pac!

I ¿que fa ell? S' aixanca demunt sa *selleta*, i ja li diu:

—*¡Selleta!*, fé lo que saps fer! ¡Du 'm a sa ciutat del Senyor Rei!

I encara no hu va haver dit com *zas!* ja va esser an aquella ciutat i just devant ca 'l Rei.

Veu un flotó de criats devant es portal, s' hi acosta, i les diu:

—¡Bon dia i bon any, bona gent!

—¡Altre bon día! diuen aquells criats.

—¡Escoltau, bona gent! diu En Juanet. ¿No 'm diríeu si el Senyor Rei te cap fia fadrina?

—En té una com un sol! diu un d' aquells criats.

—I ¿que ja té qui la festeig? diu En Juanet.

—¡Sí encara no n' ha fets setze, homo! diu es criat.

—¡Si que hu es tendre idò! diu En Juanet.

Dona les gracies an aquell criat, i se 'n va fent sa seua via. I no vos dic res sa lulea que 'n feren tots i lo que 'n rigueren d' aquell pageset que s' hi era presentat a veure si el Rei tenía cap fia fadrina casadora.

—¡I la deu voler per ell es banastra! deien ells. ¡No té mal gust! ¡Esser gendre del Senyor Rei! ¡Ell no s' hi posa per poc! ¡O està gat o li falta una saó!

I ¿que fa En Juanet? Se 'n va a veure si hi havía cap casa d' aqueixes bones venal. N' hi treuen una just devant ca 'l Rei, casi tan bona com ca 'l Rei mateix.

Se 'n va a son amo, i li demana preu. Com aquell el veu amb aquella roba de sa garriga, no 'l se va escoltar.

En Juanet e-hu va conèixer, i va dir:

—Si vos figurau, perque me veis amb aquest vestit, que jo no som homo per aqueixa casa vostra, anau ben errat. Demanau-me preu, i si avui mateix no vos pac, e-hi va es collaret.

—¿Es de sa camía? va dir aquell.

—¡Es de carn i os! diu En Juanet!

I ¿que fa ell? Se treu sa *bosseta verda*, i ja ès partit a treure 'n de dobles de vint i dobles de vint; i, com més en treia, més n' hi havía.

L' amo de sa casa, com veu allò, muda de vert en blau, i li demana preu, casi dos preus; i En Juanet l' agafa de la paraula. I allà mateix se posa a treure dobles de vint i dobles de vint de sa bossa; i l' amo de sa casa que parava amb sa mà, tot esglaiat de veure tota aquella «doble-de-vintada».

¿Que me 'n direu? Ell En Juanet n' hi donà fins a fer sa cantidat de sa casa. L' amo li entregà sa casa, i ell la tresca tota, veu què ès que hi falta, va a cercar-ho de ses botigues; i desde aquell dia comensa a estar an aquella casa.

--¿Qui serà, qui no serà aquest homo que ha comprada aquesta casa?—se deia tothom, i negú hi sabía respondre.

Es pobres comensaren a arrambar-s' hi; i En Juanet lo primer que els-e demanava, era què les donaven a ca 'l Rei. I, si li deien: «una treseta», ell en donava dues; si li deien: «un sou», ell en donava dos; i si li deien: «quatre sous», ell en donava vuit. Sempre donava el doble de lo que li deien que donava el Rei.

No vos dic res si n' hi comensaren a anar de pobres a ca En Juanet; era carreró fet, i cap se 'n tornava descompassat, i tothom deia:

—¡Vaja quin homo més bon homo!

Qui comensà al punt a tenir-ne mal de ventre ben fort, va esser el Rei.

—¿Però d' on mos ès sortit aquest subjecte? deia ell devant es senyors de la Cort. Però ¿qui deu esser ell? I què se deu haver figurat? ¡Així mateix se necessita esser-ho atrevit per voler esser més que el Rei!

I lo bo era que En Juanet no se admitía amb negú. No més sortía per anar a missa i per fer qualque cosa ben necessaria ben necessaria. I no havía mester criats ni criades, perque, en estendre es canyemet i dir-li:—*treume des menjar del Senyor Rei*,—a l' acte li compareixía sa mateixa classe de menjar que aquell dia havíen tret o havíen de treure an el Senyor Rei; i, en voler anar en-lloc, se posava demunt sa *selleta*, i deia:—*¡Hala selleta, du'm a tal banda!*—i sa *selleta* zas! le hi duia a l' acte.

Aviat no va esser el Rei totsol que en tengué mal de ventre de com s' arretglava o deixava d' arretglarse En Juanet dins aquella casa tan gran i tot solet sensa criat ni criada ni un sant remei. Tothom comensà a estar-ne mal a pler d' això.

En Juanet seguía donant a tots es pobres que se presentaven an es seu portal, i donant-los el doble de lo que les havíen donat a ca 'l Rei. Se passava moltes d' estones dret dalt es portal; i, en passar el Rei per allá devant, ¡una capellada fins en-terra! i si era es dematí, «¡Bon dia tenga Senyor Rei!» i, si era es cap vespre, «¡Bones tardes tenga, Senyor Rei!» Pero encara era més blau es fester, en passar sa fia del Rei, la Senyora Princesa amb un estol de criades. Per ella si que n' hi havía de capellades fins en-terra! i si era es dematí: «¡Bon dia tenga, Senyora Altesa!», i si era es cap vespre: «¡Bones tardes tenga, Senyora Altesa!»

Molt cridava s' atenció En Juanet an el Rei, pero encara la cridava més a la Senyora Princesa. Un i altra no el se poríen treure des cap, i no paraven de dir:

—¿Pero qui serà? qui no serà? ¿de on surt? ¿quines deuen esser ses seues intencions? ¿Qui deu tenir dins aqueixa casa? ¿quin posible ès que ell puga viure tot sol?

En Juanet aviat e-hu va conèixer que tant el Rei com la Princesa n' estaven en-derrer d' ell i fins que en teníen mal de ventre. I ¿què feia ell? Com més anava, més bona escomesa los feia, en veure-los passar; i a s' hora que ells solíen passar, mai faltava ell damunt es portal; allà el veien sempre, fent-los sa cortesía amb més sal i espicies que qualsevol senyor de la Cort.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que el Senyor Rei i la Senyora Princesa arribaren a tenir-ne tant de mal de ventre d' En Juanet, de qui poría esser ell i de com s' arretglava tot sol dins aquell grandiós casal, perque mai e-hi veien entrar ni sortir negú nat, que resolgueren, sa primera vegada que passant ells, el tornassen veure damunt es portal, d' aturar-se a demanar-li cinc sous quatre sous.

Fet i dit, un dia surten Rei i Princesa a estirar-se ses cames; veuen En Juanet damunt es portal de ca-seua, i ¡cap a ell tot dret!

En Juanet les veu la tela, i amb una grandiosa capellada fins en terra, els escomet amb tota sa recatòlica del mon dient:

—¡Bon dia tenguen, Senyor Rei i Senyora Princesa! ¡re-de-bon dia tenguen!

—¡Altre bon dia! diuen el Rei i sa seua fia la Senyora Princesa.

I ja se planten davant En Juanet, i el Rei ja l' envest amb aquesta:

—Fa massa temps que jo i sa meua fia i tota la

Cort estam en-derrer de com t' arretglas tu tot sol dins aquesta casa tan gran; i dic *tot sol*, perque mai per mai e-hi veim entrar ni sortir negú nat. I tots deim sovint:—Pero aquest homo ¡bé deu haver de berenar, dinar i sopar! I ¿qui li arretgla la menjúa? ¿Es dimonis cucarells? ¿es dimonis boiets?

—¿I aquesta m' ès vera, Senyor Rei? s' esclama En Juanet. ¿I tots aqueis mal-de-caps tenen de mi Vossa Reial Magestat, mi senyora la senyora Princesa i tota la Cort?

—¡Tothom! ¡tothom! responen el Rei i sa seua fia.

—Sí que ès gros així-mateix! diu En Juanet. ¡No 'm pensava jo tenir tanta de mereixera! ¡Sobre tot canyella, que fa bon brou! ¿Vol vossa Reial Majestat, Senyor Rei, i Vossa Reial Altesa, Senyora Princesa, sebre com m' arregl per la menjúa tot sol dins aqueix grandiós casal?

—¡Sí que mos agradaría sebre-hu! diuen el Rei i sa seua fia.

—¡Idò venguen avui a dinar amb mi, i hu tocaràn amb ses mans i se poràn treure es gat des sac! diu En Juanet.

¡Ja les hi va venir de-nou an el Rei i a la Princesa aquella sortida d' En Juanet! i ¿què fan ells? L' agafen de la paraula, i li diuen:

—¡No res idò! ¡avui vendrem a dinar!

—Idò les esper, diu En Juanet. I ¿an-e quina hora vendràn?

—¿Te cau bé en punt de mig-dia? diu el Rei.

—¡De primera! diu En Juanet.

El Rei i la Princesa seguiren es seu camí, i comanaren a dos criats que estiguesen vel·lant fins a mig-dia devant ca En Juanet, veiam si hi veuríen entrar ni sortir negú nat.

Negú nat veren entrar ni sortir de ca En Juanet aquells dos criats, i el Rei i la Princesa s' hi entreguen tot xarpats a dinar en punt de les dotze.

En Juanet els esperava dret dalt es portal; les reb amb tota sa cortesía del mon, les fa entrar dins es menjador i seure a sa taula; e-hi estén es *canyemet*, i ja diu:

—¡Oh *canyemet*, fé lo que saps fer! ¡Treu-mos des menjar que avui hauríen tret an el Senyor Rei i a la Senyora Princesa si haguessen dinat a ca-seua!

I encara no va haver dit alló, com *zas!* compareix damunt aquell *canyemet* es mateix dinar que es cuiner del Rei aquell dia havía fet, i que s' hi era mirat molt, com s' hi mirava cada dia, perque el Rei era molt prim-cernut en materia de menjar i es cuiner afectat de quedar bé.

Com el Rei i sa seua fia veren aquell dinar just així com els ho treien a ells a ca-seua, romangueren amb sos cabeis drets; i, com e-hu tastaren i veren que era just es mateix gust d' ets aguiats des seu cuiner, llavò sí que hu trobaven gros i no se 'n sabíen avenir.

Sobre tot, feren un bon cap de taula, i En Juanen que no romangué darrera.

Com varen haver dinat, conversen una mica; i, mal a pler com estaven, tant el Rei com sa seua fia, se despedeixen d' En Juanet, que les digué que, sempre que volguessen dinar, berenar o sopar amb ell, que fessen franquesa, que s' hi entregassen sensa avisar i tot, perque ja veien que es seu cuiner, es *canyemet*, no el trobaven descuidat mai.

El Rei i la Princesa agraïren tan bones ofertes,

i se 'n anaren cap dret a ca-seua. Tots es senyors de la Cort els esperaven per sebre es resultat de aquella convidada; i, com sentiren sa relació del Rei i de la Princesa, quedaren sensa polsos, i en conversaren tot lo sant de-cap-vespre.

Lo endemá el Rei diu a sa seua fia:

—No tenim altre remei que convidar a dinar aqueix veinat nostro. Ell mos convidà ahir; avui mos toca a noltros.

—¡Té raó vossa Reial Majestat! diu la Senyora Princesa.

Agafen un criat, i li diuen:

—Veste 'n a ca aqueix senyor foraster d' aquí davant, i digali de part nostra que avui l' esperam sens falta a dinar amb noltros a les dotze en punt.

Aquell criat se presenta a ca En Juanet, fa sa comanda, i En Juanet, com el sent, s' esclama:

—Bé mos va! ara se comensa a compondre sa cosa! Mira! diu an es criat, dirás an el Senyor Rei que a les dotze en punt e-hi seré, si Deu ho vol.

A les dotze en punt En Juanet entrava a ca 'l Rei, que l' esperava amb la Senyora Princesa; se 'n entren dins es menjador, se posen en taula, dinen tots ben arreu, i tothom tenía clavada sa vista damunt En Juanet, que sabía fer es paper de lo millor, i semblava que hi havía dinat sempre amb el Rei.

Conversa qui conversa, com varen haver dinat, el Rei arribà a dir an En Juanet:

—D' una altra cosa estam endarrer tots es de aquesta casa, i es com t' ho feres per comprar sa casa que tens i com t' ho fas per porer donar a tots es pobres que venen an es teu portal, el doble de lo que aquí los donam. ¿D' on los te treus tants de diners? D' això estam endarrer tots.

—¿Vol sebre vossa Reial Majestat, diu En Juanet, d' on me trèc tanta de doblerada? Idò venguen demà a dinar amb mi, i els ho diré.

—Vendrem! diu el Rei.

—¡Vaja si vendrem! diu la Senyora Princesa.

—Idò jo les esper, diu En Juanet. I ara, si m' ho permeten, me 'n aniría a sa casa.

—¡Fé es teu gust, homo! diu el Rei. ¡A noltros no mos fas nosa, sino més tost companyía.

—Idò faré com que anarme 'n, diu En Juanet.

I amb aixó s' aixeca, fa sa cortesía que pertocava an el Senyor Rei i a la Senyora Princesa i an es demés, i ja li ha estret cap a ca-seua.

A ca 'l Rei no se 'n poríen avenir d' aquell Juanet, tan desxondit i tan present per tot, i no s' aturaven de parlar d' ell; i el Rei i sobre tot sa fia del Rei no el se poríen treure des cap, i no estaven a pler en no parlar d' ell.

Lo endemà a les dotze se presenten tots dos a ca En Juanet. El troben dalt es portal, els-e reb amb tota sa cortesía que pertocava, els-e fa entrar dins es menjador i seure a sa taula, e-hi estén es *canyemet*, i li diu:

—¡Hala *canyemet*, fé lo que sabs fer! ¡treu des menjar que avui hauríen tret an el Senyor Rei, si hagués dinat a ca-seua!

I encara no hu va haver dit com *zas!* damunt aquell *canyemet* compareix tot un dinar just així com el solía treure es cuiner del Rei.

El Rei i sa seua fia e-hu tasten, i diuen tots dos:

—¡Just si fos aguiat des nostro cuiner! ¡just just així com ell mos ho aguía!

I ja foren partits dassa qui dassa, i vos assegur que tant el Rei com sa seua fia feren un bon cap de taula, i En Juanet que no romangué darrera.

Com varen haver acabat de dinar, el Rei i sa seua fia s' esclamen:

—¡Pactes son pactes, Juanet! Mos vares prometre ahir que mos diríes avui d' on treus tants de diners com gastes; ja pots esser partit a dir-mos-ho, si vols, pots i no 't sab greu.

—¡Ara mateix e-hu diré! respón En Juanet.

Se treu sa *bossa verda* amb sos cordons d' or, l' obri, les ho mostra, i el Rei i sa seua fia la veren plena d' or, tot dobles de vint i dobles de vint.

—Però ¿i això ès tot? diu el Rei.

—Sí, senyor! diu En Juanet.

—Això, diu el Rei, no basta per res p' es gast que tu dus just amb sos pobres. Deus tenir sa marrota a una altra banda.

—Li assegur, Senyor Rei, diu En Juanet, que no tenc altra marrota que això. Pero vossa Reial Majestat no hu ha vist tot. Que comens a treure dobles de vint de dins aquesta *bossa verda*, i la Senyora Princesa que fassa altre tant.

¿Que me 'n direu? Ell el Rei i sa seua fia se posen a treure dobles de vint i dobles de vint de dins aquella *bossa verda*; i, com més en treien, més n' hi havía.

S' arribaren a cansar de treure 'n, i sa *bossa verda* era tan plena que com havíen comensat a llevar-ne. El Rei i sa seua fia n' estaven amb sos cabeis drets, no se 'n poríen avenir, i no s' aturaven de dir an En Juanet:

—Mira! mos has de dir a on se 'n fan de bosses com aquesta! ¡Surta des llevant, surta des ponent, mos ho has de dir i foris!

—A mi la me mostrá un gigant, i jo la me vaig embutxacar, diu En Juanet. Jo no crec que n' hi

haja una altra an el mon; lo cert ès que jo no 'n sé d' altra ni a on se 'n puga trobar cap!

—No res, diu el Rei, per compostura demà vina a dinar amb noltros, i en parlarem més d' aprop.

—Gran mercè me fa, diu En Juanet. Vendré si ès es gust de Vossa Reial Majestat i de mi senyora la Senyora Princesa.

—Es es gust de tot dos! diuen el Rei i sa seua fia.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que lo endemá, En Juanet s' entrega damunt mig-dia a ca 'l Rei a dinar, tot xaravel·lo. Se posen en taula el Rei, sa seua fia, En Juanet i sa partida de senyors grossos que sempre dinaven amb el Rei; i allá conversa qui conversa, an es mateix temps que pegaven fort an es dinar. No n' hi havía cap de desmenjat; tots el trobaven massa bo, fins que el Rei s' arrabassa aquesta, girat an En Juanet:

—Ara ja sabem com t' arregles per la menjúa i com te besquetges es diners p' es teu malgast i per s' almoina que fas. Lo que no sabem com t' enginyes per no anar a peu quant has de fer un camí un poc llarc. Mai hem vist que tengues cavall ni cotxo per anar a part o banda. D' això estam endarrer una cosa grossa!

—No res, diu En Juanet, convit a dinar tots es qui hi ha an aqueixa taula, per demà, i allà veuràn es meu cavall i es meu cotxo.

—¿Que hu dius de bo, Juanet, diu el Rei, que mos convides a tots? Mira que te agafarem de la paraula, i t' omplirem sa casa!

—¡Deix fer s' ansi per mí, Senyor Rei! diu En Juanet. Quedam que tots es qui seuen an aqueixa taula, demà vendràn a dinar a ca-meua!

—Sí que vendrem! sí que vendrem! clamaren tots, i el Rei i la Senyora Princesa, es de davant. A les dotze, ¿no ès ver, Juanet?

—A les dotze! diu En Juanet.

I ¿què me 'n direu? Ell lo endemà a les dotze comparegueren a ca En Juanet el Rei, sa seua fia, tots es nobles de la Cort que solíen dinar amb el Rei.

I ¿vos creis que En Juanet se retgiràs gens ni gota? Bo estava ell per retgirar-se! Les fa entrar dins es menjador i seure a sa taula; i estén a la vista de tothom damunt sa taula es *canyemet*, dient:

—Hala, *canyemet!* fés lo que saps fer! treu-mos des dinar que avui hauríen tret an el Senyor Rei si hagués dinat a ca-seua! ¡I que n' hi haja a voler per tots! eh?

¿Què me 'n direu? Ell encara no hu hagué acabat de dir, com *zas!* compareix damunt es *canyemet* un dinar tan gros i tan bo, que tothom en pogué menjar a voler fins que no pogueren dir pruna. I tothom que no s' aturava de dir, entre bossinada i bossinada, que les pegaven ben espesses:

—No hi ha remei! ¡Es just just s' aguiat des cuiner del senyor Rei! ¡Vaja! ¡això ès aguiat des cuiner del senyor Rei! ¡Vaja quin *canyemet!* I a on se 'n deuen fer de *canyemets* d' aqueis?

Com tothom estigué redó i ben sedoll, la senyora Princesa se destirà d' aquesta:

—¡Pero bé, Juanet! ¡ara mos falta lo millor encara!

—I ¿què es lo millor, Senyora Altesa? diu En Juanet.

—Lo millor ès que mos digues com t' ho fas, quant has de anar a part o banda que es un poc lluny, per no anar-hi a peu?

—¡Ara la comprenc, Senyora Altesa! diu En Juanet. ¡Vol dir li agradaría sebre-hu an això?

—Prou que m' agradaría! diu la Princesa. I sobre tot, lo promès sia atès. Tu ahir mos ho prometeres de dir-mos-ho, i per això mos convidares a dinar!

—Vossa Altesa té raó, diu En Juanet. No res, idò, ara mateix!

I ¿què fa En Juanet? Se 'n va a dur *sa selleta*, la planta damunt sa respal·lera de dues cadires atracades una amb s' altra per darrera, i diu llavò:

—Senyora Altesa, si vol sebre com e-hu fas jo per anar a qualsevol banda per enfora que sia, se pos demunt aquesta *selleta*, just un moment!

I ¿que fa la Senyora Princesa, que botava molt jeuger i era molt afectada de riure i folgar? Pega boi i s' asseu damunt sa *selleta* sa mes descansada del mon i sensa mal fel negún.

Tot d' una que En Juanet la veu damunt sa *selleta*, agafa fort aquesta amb ses dues mans, amb so *canyemet* dins sa faldriguera i sa *bosseta verda* dins sa butxaca, i diu:

—¡*Selleta*, fé lo que saps fer! ¡du-mos a tot dos jo i la Senyora Princesa damunt una muntanya ben alta, i a on negú mos puga trobar!

I encara no hu va haver dit com *zas! selleta*, Princesa i Juanet varen descomparèixer de dins aquell menjador i de davant el Rei i tota la Cort, i En Juanet i la Princesa damunt sa *selleta* se trobaren dalt una muntanya ben alta, a on negú nat del mon era estat mai.

La Senyora Princesa així mateix n' estava amb sos cabeis drets d' aquell pas; mirava i mirava, se torcava es front i se torcava ets uis, i deia:

—Però bé! que somii o estic desperta?

—Bona casta de somiar! deia En Juanet. ¿No deia Vossa Altesa que volía sebre com m' arretglava per anar a cap banda lluny, per no haver-hi de anar a peu? ¡Ja hu veu ara com m' ho faig! ¿N' està ben desenganada de que a mi negú me banya es nas de saliva en questió d' esser travessadís i llambriner?

—Tens raó, Juanet! tens raó! deia ella.

—Bono! diu En Juanet. Aquesta muntanya la trop molt alegrívola. Convé trescar-hi una estona per veure-la d' aprop. ¿No ès tan afectada Vossa Altesa de córrer i de descubrir mon?

—Prou! prou! diu sa fia del Rei. ¡Ja porem esser partits!

I s' espitxen tots dos per damunt aquella muntanya, tresca qui tresca, i ben de veure que era es grandiós bosc que tot e-hu vestía de vert i que hi feia un estar d' àngels.

Com prou varen haver trescat, sa fia del Rei diu:

—Mos poríem asseure, que estic una mica cansada.

No era que hi estigués gaire, sino que se n' havía pensada una de bona per deixar plantat En Juanet dalt aquella muntanya i tornar-se 'n ella a ca-son pare.

Sobre tot, En Juanet, sensa pensar mal ningún, diu:

—Seguem, idò, una estona!

S' asseuen, segueixen sa conversa, i a lo millor sa fia del Rei diu:

—Juanet, ¿que tammateix fa estona que no t' éts esplugat?

—Si que 'n fa d' estona! perque mai me lleu! diu En Juanet.

—Idò posa es cap damunt sa meua falda i jo t' esplugaré, diu sa gran pitxorina de la Princesa.

En Juanet amb tota sa bona fe del mon posa es cap damunt sa falda de sa fia del Rei, i ella ja ès partida a esplugar-lo, arreveixinant-li tots es flocs de cabeis per veure si en-lloc li afinaría cap poi o llema.

Com això d' esplugar ès una de ses coses que fan més sòn an aquells que els espluguen, an En Juanet n' hi va prendre lo mateix: sensa temer-se 'n li comensa a entrar sa sòn, i al punt romangué més adormit que un tronc.

Com sa fia del Rei el veu tan adormit, li mira dins ses butxaques i sa faldriguera, li troba sa *bosseta verda* amb so cordonet d' or i es *canyemet*, s' ho estoja ella ben estojat, agafa sa *selleta*, s' hi posa damunt, i diu sa gran revel·lera:

—*Selleta*, fé lo que saps fer! ¡du 'm ara mateix a ca-mon pare!

¿Què me 'n direu? Ell encara no hu hagué acabat de dir, com *zas!* ja va esser la Senyora Princesa a ca-son pare, a ca 'l Rei amb sa *selleta*, es *canyemet* i sa *bosseta verda*.

Com el Rei la se veu davant amb aquells tres dons i que ella li va haver contada tota sa passada, poreu fer comptes si hi estigué ben content i ben re-de-content de tot alló. L' homo tirava es capell a l' aire i botaba i ballava; no hi cabía de goig i de gaubansa!

No ballava ni botava tant En Juanet, com se

despertà, ja hora baixa de tot, i se trobà totsol dins aquell grandiós bosc, damunt aquella muntanya tan alta i tan alta, i tan esberrada i tan esberrada, i sobre tot sensa sa fia del Rei, que ja es figurava haver-la-se feta seua, i sensa sa *selleta*, es *canyamet* i sa *bosseta verda*.

Vos assegur que va perdre ses riaies de tot, i va rompre amb un plors desfet: plorava com un nin petit, s' arrabassava es cabeis un grapat amb cada mà, se pegava amb so cap per ses soques de aquells abres; se pensava tornar boig i aixamplar es potons allà mateix de sa pena i de s' angunia que tenía, i que el croixía de viu en viu.

En Juanet arribà a veure que no aclaría res de fer aquells estrems de pena i desesperació dalt aquella muntanya.

—¿Què aclaresc amb tot això? arribà a dir. ¿Què hi faré per aquí dalt, plorant com una Magdalena, fent es boig? Anem per avall, que per ventura sa bona sort me tornarà topar!

I ja li ha copat muntanya avall, i de d' allà, aquí caic aquí m' aixec, per dins aquella mala petja, que el dimoni hi hauría perduda una ánima.

Era una muntanya molt alta i que s' estenía per tots es vents una cosa grossa.

—Ja no acabarà mai aqueix dimoni de muntanya! deia En Juanet, com veia que devallava i devallava, i no arribava a acabar sa pendent.

Amb això havía aplegada una talent rabiosa, una fam quí l' alsava; pero no trobava res en-lloc per abordar-s' hi i posar unes quantes miques.

A la fi topa un ort, ple de abres fruitals. Afina una perera ben carregada de peres, unes peres

com es puny, que semblaven més peramenys que peres.

En Juanet mira si hi lluu negú en tot allò; no hi guipa negú, i ja està abordat an aquella perera, i menja qui menja peres, que les trobava com un sucre; pero com se 'n va tèmer, li va esser sortit un banyam ferest: una banya per cada pera que s' havía enflocada. No 'n volgueu sebre més: aquell cap seu era tot una banya, i cada banya ben caragolada per ses branques de sa perera. I aquí foren ses bones; quant s' ortolà se 'n tem de que li saupaven ses peres, ja hi compareix amb un bon venable.

—¡O gran cara de poca cosa! deia s' ortolà, brandant es venable. ¿I aquestes peres que jo tenc tan geloses, vendràs a fer-les-me seuvatges? ¡Jo te 'n he de donar més que no 'n voldràs!

I allà garrotada vé i garrotada va devers s' esquena d' En Juanet, que cuidava a fer ui de crits i remeulos.

—¡No pegueu tan fort! deia el pobre. ¡Jo vos assegur que no hauría abusat! ¡Era que sa fam m' alsava en pes! ¡era que ja no poría aguantar pus de sa talent que 'm petxucava! ¡Ai no pegueu tan fort! ¡no pegueu tan fort, germanet! ¡ai dic! ¡ai dic!

Com prou l' hagué massolat, que es bras ja li feia mal, s' ortolà s' arramba a sa perera veinada, cui una pera com es dos punys, i diu an En Juanet, allargant-le-hi:

—No res, per lo bé que heu parlat, jau això, i menjau-vos-ho, que no vos ne penedireu.

En Juanet s' etziba aquella pera; i, encara no la tengué dins sa còrpora, com *zas!* li descompare-

gueren totes ses banyes que li eren sortides an es cap. L' homo va romandre amb sos cabeis drets; no se 'n poría avenir per cap vent del mon. I ¿què fa ell? Conta an aquell ortolà sa passada que li havía feta sa fia del Rei de prendre-li sa *bosseta verda*, es *canyemet* i sa *selleta*. S' ortolà en va tenir pietat, i dona an En Juanet tres peres de ses que feien sortir banyes an es qui 'n menjaven i tres peres de ses qui les llevaven an es qui en tenían; i diu an En Juanet:

—Si tu et saps enginyar amb aquests dos grapats de peres, poràs recobrar es *canyemet*, sa *bosseta verda* i sa *selleta*, que dius que la Senyora Princesa t' ha espampolada! Ara tu desxondi 't! que ja no éts d' edat de tenir gaire són!

En Juanet agafa ses sis peres, i de d' allà cap a sa ciutad del Rei! Encara no hi va esser, com ja se 'n va per davant ca el Rei cridant:

—¡Qui 'm compra peres, que tenen una virtut tan grossa que negú s' ho pot pensar! ¡Hala qui me 'n compra! ¡Tres me 'n queden només! ¡Tres i no pus! ¡Hala qui les vol!

Un parei de criades de ca el Rei e-hu senten, i se 'n van corrents a la Senyora Princesa, i li diuen:

—¡Senyora Altesa! ¡un homo qui passetja peres per vendre! i diu que tenen una virtut tan grossa que negú s' ho pot pensar! ¡I només n' hi queden tres! ¿Que les vol o no la Senyora Princesa?

—¡Anau-hi corrents! diu sa fia del Rei, i comprau-les-hi, en demàn lo que en demàn! ¡Veiam que seràn aqueixes bones de peres!

Ses criades se 'n hi van com a llonzins a aturar En Juanet, que seguía per davant ca 'l Rei, estellant-se de cridar a tota gorga:

—¡Hala qui les me compra! ¡tres me 'n queden! ¡tres! Hala! hala!

—Germà! germà! se posen a cridar aquelles criades.

En Juanet e-hi compareix ben peus alts, i les diu:

—¿Que ès que voleu ses peres?

—¡Sols que hu hàgeu endevinat! Digau que vos n' hem de donar!

Lo que ell los digué n' hi donaren, i se 'n duen ses peres, corrents, a sa fia del Rei, ses tres que feien sortir banyes an es qui en menjaven.

Poc s' ho feia comptes sa fia del Rei que sa virtut grossa que tenien aquelles peres fos que an es qui en tastàs, li sortís un banyam disforjo.

La pobre n' era massa afectada de peres, i aquelles que feien tan bona cara i tanta de menjera; i no pogué estar que no les tastàs.

Menjar-les-se i sortir-li un banyam ferest an es cap, va esser tot u.

¡O quin esglai per aquella pobre Princesa veure-se amb aquell recapte tan ferest su es cap. Tornà de mil colors, va caure en-terra de baticor, i no la poríen retornar. I el Rei i la Reina que es pensaven tornar boigs. Un cop rompíen en plors, i llavò se pegaven amb so cap per ses parets, i s' arrabassaven es cabeis, un grapat amb cada mà; i tota la Cort poreu creure com se devía trobar.

El Rei passa orde de que fassen cames a veure si agafaràn es polissó que havía venudes aquells dimonis de peres; però, què havíen de trobar En Juanet! Massa ell s' era fet lluny. ¿I què fa l' homo? Amb sos doblers que li havíen donats de ses peres, se compra un vestit de metge, i ¡cap a sa ciutat del Rei de bell nou!

Trobà la ciutat tot alta amb so pas des banyam que era sortit a sa fia del Rei.

Negú parlava d' altra cosa, i ¡hala metges a ca el Rei! ¡a veure si trobaríen cap remei per llevar a la Senyora Princesa aquell *tu-autem* que li era sortit devers sa closca. Es metges tiraven junta, dient-hi cadascú sa seua: uns deien de serrar-le-hi, altres de llavorar-le-hi, altres de posar-li pagats i més pagats. No s' avenían, i la pobre Princesa se quedava amb so grandiós banyam, que, com més anava, naturalment, més nosa i més sóbres li feia. I el Rei que no feia més que cridar metges de llevant i de ponent, de tramuntana i mitjorn, i era carreró seguit de molts que n' hi anaven; pero no n' hi havía cap que es sabés desfer des trunfos des banyam de la Senyora Princesa.

Així no ès gens d' admirar si tot d' una que En Juanet s' hi posà a passetjar-se vestit de metge, el Rei l' enviàs a demanar més que depressa, sabent que era un metge nou.

En Juanet s' hi presenta, i el Rei ¡ses derreres de que allò fos En Juanet! El Rei li conta es pas des banyam de la Senyora Princesa, i li demana si es dóna amb coratge de decantar-le-hi, i que demanàs tots es diners que voldría. Sa questió era llevar aquells rebrolls horrorosos des cap de sa seua fia.

En Juanet, després d' escoltar-lo ben arreu, se esclamà:

—Per jo dir una paraula, necessit primer haver vista de prim compte sa malalta.

—¡Bé parla el senyor Doctor! diu el Rei.

L' entren an es metge-nou a veure la Senyora Princesa, que no va conèixer que fos En Juanet,

perque des disgust des banyam no sabía quin cap li anava davant ni hi veia de cap bolla.

En Juanet la se mirà ben arreu, i va veure que eren tres banyes disforges que eren sortides an es cap de sa fía del Rei, i a la fi diu:

—Sé es remei per llevar aquestes tres banyes.

—¿I aquesta ès vera, senyor Doctor, que sap un remei per llevar aquestes banyes? s' esclama el Rei.

—Passa de vera! diu En Juanet; pero les hem de llevar d' en una en una.

—¡Diga, idò, a on ès i quin ès aquest remei! diu el Rei.

—Per arribar an aquest remei, diu es metge-nou, jo necessit un *canyemet* que, en dir-li:—*canyemet, treu-me des menjar del Senyor Rei*,—tot d' una trega d' aquell menjar. Mentres jo no tenga aquest *canyemet* no hi haurà res que fer.

El Rei i la Princesa, se miraren, i varen dir:

—¡No tenim més remei que donar-li es que tenim!

Molt de greu els-e sabía, pero a la fi donen es *canyemet* an es metge-nou, que va dir:

—Bono, demà vendrè a sa mateixa hora, i li llevarem, Senyora Princesa, sa primera banya, si Deu ho vol.

I lo endemà s' hi presenta a sa mateixa hora, i dona a sa fia del Rei una d' aquelles tres peres, que es banyut qui en tastava, romanía sensa banyes. I ¿que me 'n direu? Ell encara la Senyora Princesa no s' havía acabada sa pera, com *zas!* li cau una de ses tres grandioses banyes des cap. Pero encara n' hi romanien dues.

—Per llevar sa segona banya, diu En Juanet,

necessit sens falta una *bosseta verda* a on es diners no s' hi acabin mai, i com més en llevin més n' hi haja. Per trobar es remei contra sa banya segona, m' es precís treure es diners d' una *bosseta* així.

—¡No tenim altra remei que donar-li sa que tenim! varen dir el Rei i la Princesa.

Perque lo que deia ella:

—En via neguna puc seguir jo amb aquest banyam an es cap. ¿Què ha d' esser de mi si no el me decanten? som una al·lota tudada.

I no tengueren altra remei que donar sa *bosseta verda* an es metge-nou, que l' agafa, la s' estoja, i diu:

—Bono, ara jo aniré a fer ses meues diligencies per trobar es remei contra sa banya segona, i demà an aquesta hora ja el tendré i vendré a aplicar-lo.

Se 'n va, surt de la Ciutat, i lo endemà se presenta a ca el Rei, entra a veure la Senyora Princesa, li dona sa segona d' aquelles peres que llevaven ses banyes que ses altres peres havíen fetes sortir, i sa banya segona, tot d' una que la Senyora Princesa se va haver menjada aquella pera que li donà es metge-nou, li va desaparèixer des cap com si mai n' hi hagués tenguda.

No vos dic res es coratge que cobrà tant la Senyora Princesa com el Rei i la Reina i tota la Cort; ja comensaren a anar gojosos ferm.

—Bé, va dir llavò es metge-nou, ara en queda una només de banya an es cap de la Senyora Princesa. Supòs que la Senyora Altesa la hi té tan mal a pler com ses altres dues que li he decantades.

—¡Jo le hi assegur, senyor Doctor! va dir la Senyora Princesa. ¡Que la llev tan aviat com puga per amor del Bon Jesús!

—¡Ja la hauría d' haver llevada, senyor Doctor! cridaren el Rei i la Reina i tota la Cort.

Aquí es metge-nou diu:

—Per llevar-le-hi, per trobar es remei bo per decantar aquesta banya que queda, necessit una *selleta* que, en posar-s' hi damunt i li diguen:—*Selleta, du 'm a tal banda!*—a l' acte sa *selleta* duga es qui le hi diga, a tal banda.

El Rei i la Princesa se miraren, i varen dir:

—¡Ell no tendrem altra remei que donar-li aquella que tenim!

I allargaren es coll a donar-le-hi, perque la Senyora Princesa amb tal que li decantassen aquella banyota que encara tenía an es cap, consentía a qualsevol cosa. No le hi volía an aquell companatge dalt sa seua closca!

Donen sa *selleta* an es metge-nou, que s' hi posa damunt i va desaparèixer, prometent abans que lo endemà a sa mateixa hora sería allà amb so remei bo per llevar sa banya que quedava a la Senyora Princesa.

I va esser homo de paraula; lo endemà se presenta amb sa derrera pera que li quedava, bona per llevar ses banyes que ses altres peres d' aquell hort havíen fetes sortir. Se 'n entrà allà on jeia la Senyora Princesa, que des que li eren sortides ses banyes, no havía volgut deixar mai es llit; crida el Rei i la Reina, i diu a tots tres, mostrantlos aquella pera:

—Vetassí es remei per llevar sa banya que queda a la Senyora Princesa, pero parlem clars. Per

jo donar-li aquesta pera, primer ella i vosses Reials Magestats m' han de donar una altra cosa, que 'm sembla que la m' he guanyada, i ès es sí per jo casar-me amb la Senyora Princesa.

¿Què me 'n direu? Ell la Princesa va dir que sí mès que depressa, i el Rei i la Reina també.

—Ara mateix! ara mateix! cridaven tots tres.

Ell En Juanet dona sa pera a la Princesa, que ja li pega clavada i altra, la s' empassola a 's temps de dir una *Ave-María*, sa banya li descompareix des cap, ella bota des llit i s' aferra per son pare i sa mare i s' agenoia davant En Juanet, plorant tots, de alegría. Allà mateix se casaren, i venguen unes noces mai vistes i un ball rabiós de tot, i sarau per llarc i festes i més festes tothom de dins tot es reinat.

En Juanet anà a cercar son pare a sa barraca i encara le hi trobà viu, i el se 'n mena a ca el Rei, i amb ell i amb la Senyora Princesa, el Rei i la Reina, varen viure contents i alegres anys i més anys; i encara són vius si no són morts.

I al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

SA RATETA Y S' AVELLANER [1]

Això era i no era; bon viatge fassa la cadernera! Dos aumuts per voltros que m' escoltau i per mi una barcella.

Idò heu de creure i pensar i pensar i creure que una vegada hi va haver una rateta que se 'n va a rentar an es torrent es drapets d' un ratolinoi que havía tengut. Feia un sol d' aquell que capona, i per que no li sofregís es cervell, cerca s' ombra d' un avellaner ran des torrent, i allà renta qui renta es drapets s' animaló.

¿Què me 'n direu? Ell com feia una estona que renfava, cau un dimoni d' avellana, que no tengué altre lloc a on pegar més que demunt es morret de sa rateta, i le hi xapà, pero ben xapat, i allà sanc i sanc.

—¡Ai! va dir tot d' una sa rateta. ¡Ai aquest morret meu! ¡Ai quin mal que 'm fa! ¡Ell aquesta vellaneta s' ès deixada caure sensa gens de com-

(1) La 'm contaren En Xerafí *Bua*, de So 'n Servera, boueret de ca-nostra, anys enrera, i Na Juana Aina Florit, de Sineu, que estava per criada a Ca 'n Dameto de *sa Cortera*.

passió! ¡E-hu voldría sebre que li havía fet jo per haver-me de caure damunt, i engrunar-me aquest morret meu, tan airós com era! ¡Ai dic! ¡quin mal que 'm fa! ¡I no s' atura de ratjar sanc! ¡No tenc altre remei que anar-lo-me a fer cosir!... ¿I a on aniré? a on no aniré? Ja sé que faré: me 'n aniré a ca 's sabater.

I ja li ha estret cap a ca 's sabater. E-hi arriba, le hi troba i ja li diu:

—Sabater, cosi 'm morret que m' ha xapat avellaner.

—Du 'm serres! diu es sabater.

—¿Qui donará serres? diu sa rateta.

—Porc, diu es sabater.

I sa rateta ja li ha copat cap a sa soll. E-hi arriba, e-hi troba es porc, i ja li diu:

—Porc, da 'm serres, si vols, pots i no 't sap greu. Serres duré a sabater i sabater cosirá morro que m' ha xapat avellaner.

—Du 'm segó! diu es porc.

—¿Qui 'm donarà segó? diu rateta.

—Forner, diu es porc.

I sa rateta ja toca el corn cap a ca 's forner. E-hi arriba, le hi troba, i ja li diu:

—Forner, da 'm segó, si vols, pots i no 't sap greu. Segó duré a porc, porc donarà serres, serres duré a sabater, i sabater cosirà morro que m' ha xapat avellaner.

—Du 'm farina! diu es forner.

—I ¿qui 'm donarà farina? diu sa rateta.

—Molí, diu es forner.

I sa rateta ja pren es bobiot cap an es molí. E-hi arriba i ja li diu:

—Molí, da 'm farina, si pots, vols i no 't sap

greu. Farina duré a forner, forner donarà segó, segó duré a porc, porc donarà serres, serres duré a sabater, i sabater cosirà morro que m' ha xapat avellaner.

—Du 'm blat! diu es molí.

—¿Qui donarà blat? diu sa rateta.

—Sementer, diu es molí.

I sa rateta ja pica de talons cap an es sementer. E-hi arriba, i ja li diu:

—Sementer, da 'm blat, si vols, pots i no 't sab greu. Blat duré a molí, molí donarà farina, farina duré a forner, forner donarà segó, segó duré a porc, porc donarà serres, serres duré a sabater, i sabater cosirà morro que m' ha xapat avellaner.

—Du 'm fems! diu es sementer.

—I ¿qui donarà fems? diu sa rateta.

—Bassa, diu es sementer.

I sa rateta ja toca el dos cap a sa bassa. E-hi arriba, i ja li diu:

—Bassa, da 'm fems, si vols, pots i no 't sap greu. Fems duré a sementer, sementer donarà blat, blat duré a molí, molí donarà farina, farina duré a forner, forner donarà segó, segó duré a porc, porc donarà serres, serres duré a sabater, sabater cosirà morro que m' ha xapat avellaner.

—Du 'm paia, i la te podriré i seràn fems, diu sa bassa.

—I ¿qui 'm donarà paia? diu sa rateta.

—Sostre, diu sa bassa.

I sa rateta ja hu dona a ses cames cap an es sostre. E-hi arriba, i ja li diu:

—Sostre, da 'm paia, si vols, pots i no 't sap greu. Paia duré a bassa, bassa donarà fems, fems duré a sementer, sementer donarà blat, blat duré a

molí, molí donarà farina, farina duré a forner, forner donarà segó, segó duré a porc, porc donarà serres, serres duré a sabater, i sabater cosirà morro que m' ha xapat avellaner.

—Du 'm dobbers, diu es sostre.

—¿Qui donarà dobbers? diu rateta.

—Tresor del Rei, diu es sostre.

I sa rateta ja s' espitxa com la bala cap an es tresor del senyor Rei. E-hi arriba, i ja li diu:

—Tresor del Senyor Rei, da 'm dobbers, si vols, pots i no 't sap greu. Dobbers duré a sostre, sostre donarà paia, paia duré a bassa, bassa donarà fems, fems duré a sementer, sementer donarà blat, blat duré a molí, molí donarà farina, farina duré a forner, forner donarà segó, segó duré a porc, porc donarà serres, serres duré a sabater, i sabater cosirà morro que m' ha xapat avellaner.

—De dobbers, diu es Tresor, negú me 'n treu cap que no sia amb orde del Senyor Rei.

No res, idò, diu sa rateta, ara mateix me 'n hi vaig an el Senyor Rei.

—Es lo més avengut que pots fer, diu es Tresor.

I sa rateta corrents cap a ca 'l Rei. El me troba demunt es portal, i ja l' ha escomès fent-li una gran cortesía i dient-li:

—¡O Senyor Rei! ¡fassa la bondat, si vol, pot i no li sap greu, de passar orde de que es Tresor de Vossa Reial Majestat me don dobbers. Dobbers duré a sostre, sostre donarà paia, paia duré a bassa, bassa donarà fems, fems duré a sementer, sementer donarà blat, blat duré a molí, molí donarà farina, farina duré a forner, forner donarà segó, segó duré a porc, porc donarà serres, serres duré a sabater, sabater cosirà morro que m' ha xapat avellaner.

El Senyor Rei, com sentí tota aquesta contarella de sa rateta, per llevar-la-se de devant, se destira d' un sou, i le hi dona. I sa rateta ja pren aquell sou, i corrents cap an es sostre; es sostre li dona paia, i du sa paia a sa bassa; sa bassa li dona fems, i du es fems an es sementer; es sementer li dona blat, i du es blat an es molí; es molí li dona farina i du sa farina an es forner; es forner li dona segó, i du es segó an es porc; es porc li dona unes quantes de serres, i les du an es sabater; i es sabater agafa aquelles serres i cus es morret a sa rateta, pero tan ben cosit que no es coneixía que le hi haguessen xapat mai.

I ¿que fa llavò sa rateta? Se 'n va an es forner i li diu:

—No 't fasses dolent d' un poc de farina, amb tanta com te n' he deixada. Dona-me 'n una ambosta, per amor de Deu, p' es sabater que m' ha cosit es morret de franc.

I es forner va esser de tan bon manament, que li donà una bona ambosta de farina; i sa rateta la du en es sabater, que 'n va estar ben content.

I sa rateta se 'n torna a ca seua, i pus mai se posà devall cap avellaner per rentar an es torrent es drapets ni s' altra robeta, per que cap avellana no li tornàs fer s' endemesa de caure i de xapar-li es morret, allà on havía haguda de fer tanta de trescalamena per cosir-lo-se.

I jo m' en vaig venir amb un retalonet de formatge; i es moixos p' es camí: ¡mèu! ¡mèu! i ¡rapa! ¡rapa! no me 'n deixaren bossí.

UN QUE VA FER ES MORT PER NO PAGAR ES DEUTES [1]

Això era un homo més endeutat que St. Pere i St. Bernat, que no hi veia ja de cap bolla ni sabía quin cap li anava davant, de tants de deutes que tenía.

S' arribà a veure tan estret, que un día agafa sa dòna, i li diu:

—Fieta, ja no puc pus amb tants de deutes com duc damunt ses costelles. Jo no hi veig altre remei més que fer es mort. Jo faré com que morirme, i tu te poses a moure un escàndol de plors i descapdell, tan fort com poràs; t' has d' escabeiar a grapades a 's mig des carrer fent com que arrabassar-te es cabeis. I, com més te diràn que no plors, més fort has de plorar i cridar. Amb això vendràn es veinats a veure que serà estat, i llavò compareixeràn aquells an-e qui devem. I tu, en veure-los, t' has d' aferrar per ells, plorant a la descosida, mostrant-los ets infants, vestits amb sos

(1) La 'm contá En Toni *Garrit* de St. Llorens des Cardessar.

quatre pelleringos més pelleringos que tenim; i de tot d' una a forsa de pessigades i d' esclafits devers ses anques, clotell i galtes els has d' haver fet amollar an es bram, com més fort millor. Sa questió es veure si an ets acreedors els-e mous a compassió, i tal volta, considerant-ho tot perdut veent-me mort a mí, mos perdonaràn es deutes, i així farem una tibada bona.

—Bè has pensat! diu sa dòna, i per part meua porem comensar sa farsa en voler.

I què fa s' homo? Se tira damunt es llit, ben allargat i enravanat, que hu pareixía just mort.

Mentres tant sa dòna aplega tots ets infants, que n' hi havía un xinxer, perque cada any cada any tenía es novell, i així mai estava apurada per sebre quant d' anys e-hi havía que era casada. Ets infants no li deixaven perdre es compte.

Idò els-e vest a tots de sa roba més aldana i més retuda que tenía: quatre pelleringos d' allò més pelleringo.

Com tengué tota s' infantería endiumenjada amb aquell ormeig, ja ès partida a repartir-los pessigades i més pessigades i bons esclafits per ses anques, clotell i galtes; i no vos dic res si 'ls-e n' escapaven an aquells bigarnius de qüecs i remeulos i si li amollaren an es bram tots, i sa mare que cridava més que ells, i no s' aturava de dir:

—¡O fiis meus dolsos! ¡plorau! ¡plorau! que vostron pare es mort! ¡mirau-lo-vos estirat damunt es llit! ¡O homonet meu! ¡estimadet des meu cor i de sa meua ánima! ¡quina mort més trista que ès estada sa teua! ¡Ets romás sec a l' acte! ¡Sensa sagraments! ¡sensa cap sagrament de res te 'n has hagut d' anar a l' altre mon! ¡O homonet meu!

¡jo 'm moriré de pena! està fet de mi! ¡mos enterraràn tot dos plegats! ¡plorau, fiets meus, plorau!

I mentres les deia això, no s' aturava de batcular-los, galtetjar-los, i pessigar-los per allà on les poría arribar; i aquella al·lotea ¡crits i plors! armant un escàndol i un alguer alt de punt de tot.

Ja hu crec que aviat es veinats compareguèren, demanant:

—¿Què ès això? ¿però què teniu? ¿què hi ha de nou?

—¿Què hi ha d' haver? deia sa dona. ¡Anau adins sa cambra, i hu veureu què hi ha de nou! ¡Es meu homonet que l' he trobat mort! ¡Anau-lo a veure estès dalt es llit! ¡O pobre homonet meu! ¡Està fet de mi! ¡amb tu me 'n duràn a enterrar! ¡Sa pena em mata! ¡vos dic que 'm mata! ¡Me mata! ¡me mata!...

I ja va esser sortida a 's mig des carrer, cridant com una desesperada, escabeiant-se, estirant-se es cabeis com si els-e se volgués arrabassar tots, i no s' aturava de dir:

--¡Veinadets meus i veinadetes meues! ¡veniu a veure si hi ha haguda cap dona mai més desgraciada que jo! ¡Viuda cop en sec amb aquest xinxer d' infants, que tots caben devall un arer! ¡i sensa un salabre de res per omplir-los es gavatx! ¡Pobre homonet meu! ¡quina mort que has tenguda! ¡Qui m' ho havía de dir, fa una hora, que tant prest t' haguesses de morir, tan sà i tan fort com estaves! ¡Pobre homonet meu! ¡companyieta meua estimada! ¡ja no 't veurem pus! Mesquina de mí i des meus infants! ¡Sa pena em mata! ¡vos dic que em mata! ¡aquí mateix me matarà!

Amb això es carrer ja anava tot alt; tothom sortía a dafora com sentía aquell plant tan esglaiós, i ¡cap a sa casa des mort tothom! I entraven dins sa cambra així com poríen, i me veien es mort damunt es llit, tot enravanat i més estirat que un parpal, i tothom s' esclamava:

—No hi ha vèl! es mort i ben mort! ¡Vaja quina desgracia! ¡amb tants de deutes i tants d' infants com deixa! ¡Pobre dona seua! ¡bé té motiu de plorar i d' arrabassar-se es cabeis i de fer qualsevol desbarat!

Ses veinades s' hi acostaven a ella per consolar-la; pero ca! ella els-e sortía com un pinyol de cirera, dient:

—¡No 'm digueu que no plori! que tenc massa motiu de plorar! ¡Posau-vos totes dins sa meua pell! ¡Viuda amb tants d' infants i sensa un roegó de pa per donar-los, i carregada de deutes! ¡Deixau-me plorar, que massa raó en tenc! ¡Voltros mateixes e-hu veis més que no jo! ¡Mesquina de mí! ¡pobres infantons meus! ¡pobre homonet meu!

I allà plors i descapdell i crits i qüecs i remeulos d' ella i d' ets infants, que, com sentíen sa mare i veien sa casa i es carrer tot ple de gent i son pare damunt es llit tan estirat que no es bategava, s' ho arribaren a creure que era mort i ben mort, i llavò ja no ploraven de ses pessigades, batculades, clotellades ni galtades de sa mare, sino de tot aquell marruell i cabermoni de los cent mil diantres que veien armat, que no hi havía qui s' hi entengués, de crits, plors i escàndol.

Mentres tant sa noticia de sa... mort s' anà escampant p' es poble, i tothom, naturalment el compatía an aquell mesquí, mort repentinament de

aquella manera, deixant tants d' infants i tants de deutes.

—¡Pobres infants! ¡pobre doneta seua! deia tothom.

Pero an-e qui va caure més avall aquella... mort, va esser an ets acreedors, aquells an-e qui devía tant i tant es... mort.

—¡Ja has cobrat, Pep Torrat! se deia cadascún a sí mateix. ¡Sí! ¡e-hi pots anar ara a cobrar! ¡En no esser que cobris d' infants! ¡Bones tropis haurem fetes amb so deixar an aquest malanat! ¡Ja m' hauría convengut més tenir una d' aquelles tercianes més fortes es día que li vaig deixar sa cantidat!

Pero casi tots ets acreedors per compassió de sa dona i d' ets infants, un darrera s' altre, compareguеren a sa casa des... mort per veure què era estat allò i... p' es contet que teníen amb so «mort».

I lo saborós era quant n' arribava cap d' aqueis. Tot d' una que *ella*, sa dona, en colombrava cap que se 'n vengués, sa gran mandragolina se alsava de puntes per cridar més fort, per fer es plant més esglaiós, per fer veure que sa pena la matava; i pareixía que aquella dona s' havía de estellar de pena i que allà mateix havía de fer es tro. S' aferrava plorant per s' acreedor, i li mostrava ets infantons, tan espelleringats, i plorant també com unes xeremíes.

—¡Vemostassí deia ella. ¿A on se 'n ès vista cap mai de dòna més dissortada i de infants més dissortats? ¡A veure quin possible es pagar-vos! ¿Com vos hem de pagar, si no tenim ni per omplir-mos es gavatx? ¿Com les he de mantenir jo tantes de freixures com som? ¡Aquell homonet

meu prou que vos hauría arribat a pagar, tan bon homo com era! pero jo ¡mesquina de mí! i aqueis infantons meus ¡mesquinets tots! ¿quin possible es que vos arribem a pagar mai?

I aquell acreedor, davant aquell retaule de llàstimes i de dissort, se sentía ferit de cor, i deia:

—No 'n parlem pus, germaneta, des deute! ¡Ja m' ho pagará el Bon Jesús, ell que té tan bona bossa!

—¿I deis ver que el mos perdonau an es deute? deia sa dòna.

—¡No 'n mancaría altra que vengués ara a dirvos mentides! deia s' acreedor.

I sa dòna per fer-le-hi dir més clar i que tothom e-hu sentís, tornava sucar ets ais si era ver que li perdonava es deute, i s' acreedor repetía que sí.

Llavò en venía un altre d' acreedor, i un altre i un altre; i a tots sa gran polissarda els-e feia sa mateixa endemesa: unes grans llàstimes mostrantlos ets infants, i un plant desfet, i crits i qüecs i remeulos de plors i descapdell. I es pobres acreedors tots e-hi queien dins aquells filacs tan ben parats; tots li deien que no els-e ne parlàs pus des deute, que massa veien que no era possible que ella arribàs a pagar, i que prou tendría que fer de cercar p' es bec seu i d' aquella tracalada d' infants; i sa gran revel·lera, com qui no n' ès, les ho feia repetir davant sa gent si era ver que li perdonassen es deute; i ets acreedors, per fer de generosos i nobles deien que sí, perque veien que tant mateix no cobrarían per allò de que allà on no hi ha, el Rei i ets acreedors e-hi perden.

Com la dòna va veure que ja havíen comparegut tots ets acreedors i que tots davant la gent

havíen dit i repetit que li perdonaven es deutes, de compassió i llástima que els-e feia aquella mort tan feresta,—se tira en-terra tan llarga com era, lo mateix que si li hagués pegat baticor. Corregueren a posar-li aigordent p' es polsos i llavò la ventaven per fer-la cobrar; pero ella no es bategava ni feia menció de res. L' agafen quatre homos, i l' entren dins la casa i la posen damunt sa caixa amb una pell i un coixí davall, i allá venga a posar-li pedassos i pedassos d' aigordent an es polsos, i dues dònes que la ventaven.

A la fi obri ets uis, mira entorn seu, i romp de bell nou amb un plors desfet, pero sensa estemenetjar-se ni estirar-se es cabeis.

Mentres ella seguía es seu plant, ses veinades anaren a vestir es «mort», i avisen es fosser que hi duga sa caixa per dur-lo-se 'n a soterrar; i allà tothom que hi compareixía, ¡«per lo senyal de la Santa Creu»! li passaven el Rosari.

Al punt compareix es fosser amb sa caixota; la posa damunt una taula, l' obri, i amb dos homos més e-hi engirgola es «mort», i tanca; i, com comensava a fer fosqueta, el se 'n duen amb tot s' acompanyament a l' esglesia, i el posen devora «es banc des Bal·le» damunt una taula, amb quatre ciris encesos, i sa cuberta de sa caixa alsada, segons sa costum que hi havía, amb s' idea de soterrar-lo lo endemà en fer ses vint-i-quatre hores de sa mort. I així el me deixaren an es «mort» tot solet dins l' esglesia.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que un d' ets acreedors de aquell... «mort», que li havía venuts ciurons i no els havía cobrats, com va veure que el deixaven tot sol damunt aquella taula a 's mig de l' esglesia, va dir:

—¿I tan beneit he d' esser que m' ho he de deixar perdre tot? Me 'n hi vaig i li prendré es llensol de sa mortaia, i al manco n' hauré qualque cosa, i es mancap des ciurons no serà tan gros.

Fet i dit, s' espitxa a l' esglesia. E-hi entra, no hi veu negú més que aquell... «mort» allargat dins sa caixota uberta damunt aquella taula, amb sos quatre ciris encesos davora «es banc des Bal·le».

—Si m' hi abort ara a prendre-li es llensol, m' espòs a que qualcú entr a dir «pare-nostro» «credo» o «salve» i me trobin amb sa fusta amb ses mans. Lo millor serà amagar-me darrera qualque retaulo; i, en esser tombades les dotze, llavò surt, li saup an aqueix polissó, allargat dins sa caixa, es llensol de sa mortaia, i ¡cametes me valguen cap a sa casa!

Així hu va fer: s' amaga darrera un retaulo, i allà està que està, esperant que es fés mitja nit per pegar es salt an aquell... polissó allargat dins sa caixa, que ja comensava a estar cansat de sa farsa que ell i sa dòna havíen armada per no haver de pagar es deutes; i pensava ell amb ell mateix:

—Pero bono! ¿com en sortim d' aquesta comedi? ¿Que he d' esperar que m' etzibin dins es vas, i allà ses berbes de fer es mort passin a veres, a esser-ho de bon de veres mort? Perque no hi ha *sperite-tuò:* si me deix etzibar dins es vas, taparàn sa boca amb sa lloa, ¿i què ha d' esser de sa meua còrpora? M' hi podriré sensa remissió. ¿Me convenen aquestes merques? Trop que no gens! Sobre tot, d' aquí a s' auba, ¡enc temps de pensar-hi de quin cap he de fer estelles. Me sembla que, *finis finis*, lo més avengut serà, en esser tom-

bada sa mitja nit, donar-ho a ses cames, i esquitxar-me a banda a on negú em conega.

Mentres es... «mort» tirava aqueis plans, allargat dins sa caixa, damunt aquella taula, a 's mig de l' esglesia, amb sos quatre ciris encesos que petetjaven seguit seguit, perque sa cera era sa més xereca que tenía s' escolà, que massa havía vist que no la cobraría, en no esser d' al·lots des «mort», allà on no n' havía mester cap, perque n' era també massa afavorit, i ets rots eren a omplir-los a tots es gavatx, que el teníen ben gran i a prova de bomba, i sempre estaven per *enfornar*, amb sa gran particularidat de que, com més bo era es concert, més fort e-hi pegaven; i fins que s' ho havíen acabat o els ho llevaven de davant, no se 'n sabíen deixar;—idò mentres es «mort» tirava aquells plans, *tac* demunt les dotze de la nit entren dins l' esglesia una partida de lladres que veníen de pegar un salt gros a una possesió a on e-hi havía un amo que manetjava es diners a palades, i l' havíen deixat etzenet, com un jonc de fuies. Sa fama era que aquell amo era tan taia-nassos i tan amic de l' ungla que casi tot quant es tenía, era robat; i aquelles males ànimes de lladres, amb so espampolar-li aquella dinerada orba se creien haver feta una bona obra, perque deien:

—¡Qui roba a un lladre, guanya *cent dies de Perdó!*

Sobre tot, s' afiquen aquells polissardos dins l' esglesia per porer-se repartir es diners amb tota tranquilidat amb sa claror de sa llantia del Santíssim; però me veuen aquell... «mort» allargat dins sa caixa damunt sa taula, amb sos quatre ciris

encesos, a 's mitx de l' esglesia; i a un li va venir aqueixa idea:

—Escoltau, va dir, ¿sabeu quina la m' havía pensada? Idò de que llevàssem aqueix mort de dalt sa taula; e-hi posaríem es diners damunt, i amb sa claror des quatre ciris les poríem triar i partir-les-mos còme bons germans.

—Ben pensat! ben pensat! digueren tots.

I m' agafen quatre sa caixota amb so «mort», i la posen en terra un bossí lluny. Aboquen damunt sa taula es serrons de diners que duien, i ja sòn partits a triar-los fent-ne caramulls, a un lloc ses *pessetes de sis sous*, a un altre ses *columnaries* (de set sous i mig), a un altre es *durets d' or*, a un altre ses *dobletes de sis lliures*, a un altre ses *de dotze,* i a un altre ses *dobles de vint de carassa.*

Fets es caramulls, vengueren ses bones, com les s' hagueren de partir! Cada un d' ells trobava que ell havía d' esser es preferit perque pretenía haver fet més ell tot sol que tots ets altres plegats. I ja foren partits a gatinyar-se com a cans i gats.

Un n' hi havía, es més xerec i es més nial de sa guarda, que era ès qui alsava més la veu perque volía es caramull més gros, i ets altres trobaven que en tendría demés amb so més petit. Era un petitó, i d' ell més que de cap altre se poría dir allò de «homo petit llengo llarga». De llengo vos assegur que en tenía per setze; ara fets, pocs.

I heu de creure i pensar que arribà a anar tan enforiolat, que es treu una armeta, un meremec d' un forc, fent mil amenasses. Ets altres, que el coneixíen més i sabíen massa es miracles que era capaç de fer, llavò sí que se 'n rigueren, i li varen dir:

—Vaja! amaga 'l-te an aquest tros de guinavet! ¿Que l' has de fer ubert i dafora, si no éts capaç d' acorar-lo ni an aqueix que està allargat dins sa caixa? ¿Que va de messions que no l' acores an aquest mort?

—¡An aquest mort i a tots voltros! va dir aquell llengo llarga. ¡Ara mateix se vorà!

I ja ès partit cap an es... «mort», que havía sentides totes aquelles *completes* i estava amb sos uis ben badats per vel·lar bè es batuts a qualsevol que s' hi atracàs, i fer tots es possibles per esserne escàpol.

Amb això es «mort» se veu aquell llengo-llarga damunt, meremec en mà i a punt d' acorar-le-hi, i aquí l' homo pega crit, tan fort com pogué:

—¡¡¡Ajuda, tots los difunts!!!

—¡¡¡Aquí estam tots peus junts!!! va cridar aquell des ciurons, de darrera aquell retaulo a on s' era amagat, amb s' idea d' aidar an es «mort» a retgirar es lladres.

I ¡vaja si es retgiraren aquells bandetjats! No res; se varen creure que sortíen tots es morts de dins tots es vasos, tombes i sepultures.

—¡Qui 's pot salvar que 's salv! cridaren tots, i fogiren més que depressa, com a llonzins, fent-se trons des diners de damunt sa taula, per no colar la vida dins ses ungles de ses tracalades de morts que ja se veien damunt.

I ¡de d' allà tots carrera uberta, un p' es llevant, s' altre p' es ponent, pegant-se amb sos talons per ses anques!

Es «mort», com va veure que es lladres eren fuits, i ja no 'n sentíen remor, ¿que fa ell? S' aixeca assegut dins sa caixa; així com pot, se desfà sa mortaia, i bota de sa caixa.

Aquell de darrera es retaulo, que guaitava, treucap treu-maga,—com veu botar es «mort» de sa caixa, li crida:

—Uep! ¿com estam aquí? ¿que sou mort o què?

—¿Uep? diu ell. ¡Ara es hora de «mort»! ¡Ja l' he fet que basta! I vos que me demanau això ¿que sou vos que m' heu respost, com he cridat, que aquell lladre me volía acorar es meremec?

—Sí que hu som! diu aquell des retaulo.

Amb això surt de s' amagatai, s' acosten un a s' altre, i ja hu crec que es conegueren.

—Pero bono! diu es des retaulo. ¿Que eres mort i has resucitat o només el feies an es mort?

—¡Bona casta de mort! va dir aquell. Es que no vaig tenir altre remei d' endeutat que 'm veia, que donar-me per mort, per veure si ets acreedors tendríeu compassió de sa dona i d' ets infants i m' ho perdonaríeu!

—Sí que tengueres bona idea, ben mirat! diu s' acreedor.

—No res, diu es deutor: ara lo que hem de fer ès partir-mos aqueixa dinerada que es lladres han deixada dalt sa taula, la mitat per hom.

—Ben pensat! diu s' altre; pero mira! aquells ciurons que 'm devíes, m' has de pagar.

—Prou que les te pagaré! diu es deutor, ¡fins a dobler i maia!

Sobre tot, se parteixen aquells caramulls de pessetes de sis sous i *columnaries*, de *durets d' or*, de *dobletes de sis* i *de dotze* i *dobles de vint de carassa*, la mitat per hom, com a bons germans; i llavò s' acreedor diu:

—¡Ara pague 'm es ciurons!

—Bono! diu s' altre. ¿I a quant los t' he de pagar?

—¡Així com tractàrem! diu aquell.

—I ¿que no era a quinze sous sa barcella que els-e te vaig prendre? diu es deutor.

—¡A quinze i un «menut»! diu s' acreedor.

—¡Ca, homo! diu es deutor. ¡A quinze només! ¡Pense-hi bé, que sempre éts estat fluix de memoria!

—¡Bona casta de fluix! diu s' acreedor. ¡Lo que hi ha que ara me vols entrar des «menut»!

—¡Deixa anar es «menut», homo! diu es deutor. ¡No t' aturs amb miqueris! ¡Que no saps tu que qui de miseris va, miseris l' encalsen?

—Tu de lo que vas, diu s' altre, ès de pillosquetjarme es «menut»! ¡I no n' has de sortir amb la teua! ¡Es «menut» vui, anc que el dimoni en pas!

Mentres tant es lladres, correguent sempre tant com poríen, arribaren a perdre s' alè de tot, i s' hagueren de tirar en-terra.

Estesos un aquí s' altre allà, pantaixant a les totes, com varen haver cobrat una mica, un s' esclama:

—¿I hem d' esser tan beneits que consentiguem a perdre tota aquella dobberada que hem deixada damunt aquella taula dins l' esglesia?

—¡Sí que tendràs raó! diuen ets altres.

En parlen una mica, i resolen de tornar-se 'n-hi, tan a la tapada com puguen, i que un d' ells s' acosti devers l' esglesia per veure si sería possible tornar-s' hi aficar i salvar aquella marrota tan grossa que sa por des morts los havía feta perdre.

Així hu fan. Parteixen de d' allà cap a l' esglesia. Abans d' arribar an es poble n' envien un a veure com estaven ses coses devers l' esglesia; i

aquell e-hi arribà just quant es deutor i s' acreedor s' escobletjaven sobre es «menut» des ciurons. L' homo escoltà una mica de defora, i sa por li torna entrar, i hu dona a ses cames més que depressa! Se 'n va an es companyons, i els-e diu:

—Germanets, no hi somieu pus amb aquella doblerada. Tota l' esglesia es plena de morts que la s' han repartida, i ses partions se veu que han hagudes d' esser tan petites, que s' escobletgen per un «menut». ¡Les haguésseu sentits, fiets! Ell n' hi havía un que no parava de dir:—¡Es meu «menut» vui! ¡es «menut» que 'm pertoca! I bé ha cridat, pero no hi ha pogut arribar!

Com es lladres sentiren aquell rossinyol, e-hu tornaren donar a ses cames abans de pus raons i de por que sa gent no els-e guipás i sa Justicia no els-e posás ses mans damunt.

Amb això es qui *havía fet es mort per no pagar es deutes*, pagà es ciurons a quinze i mig «menut», perque hu havíen xapat amb s' acreedor; i se 'n anà a ca-seua amb tota aquella doblerada que li havía tocada des lladres; cridà tots ets acreedors, les pagà fins a dobler i maia, i encara n' hi quedaren per viure bé i honestament ell amb sos infants i sa dòna, anys i més anys.

I ¿què me 'n direu? Ell varen viure fins que se moriren. I qui no hu creu, que hu vaja a cercar.

SA FLOR DE JERICAL I S' AUCELLET D' OR [1]

AIXÒ eran tres germanes fadrines: sa major de denou anys, sa segona de desset i sa derrera de quinze, que nomía Francineta; i anc que totes fossen ben polides, sa petita se 'n duia sa ventatge en tot: en galanía, en tranc, en llestesa, en bondat.

Estaven davant ca 'l Rei, i tenien una grandiosa aufabaguera a sa finestra des sòtil dins un cossiol.

Pujaven a regar s' aufabaguera un dia per hom; i heu de creure i pensar i pensar i creure que sa major i sa segona, com l' havíen regada, s' estaven una bona estona guaitant per sa finestra per veure qui passava i qui no passava, i encara més per una altra cosa, per que les vessen a elles, sobre tot es fadrinel·los, perque en comensaven a tenir unes ganes rabioses de que les se mirassen i de que les escometessen per festetjar. Na Francineta no era així: com regava s' aufabaguera, si 'n passava cap d' al·lotellot que s' aturás a aluiar-la i

(1) La 'm contá En Toni *Garrit* de St. Llorens des Cardessar.

ella se 'n temía, *zas!* se posava darrera s' aufabaguera, de tant que s' empegueía, per que no la vessen.

Un des qui mirava més devers aquella finestra, guaitant per una finestra de ca-seua, era el Rei, que l' acabaven de coronar perque son pare s' era mort (¡al cel lo vegem i tots los cristians!), i comensava l' homo també a estar amb sos mal-de-caps que solen tenir tots es fadrins d' una vintena d' anys, com era ell, es mal-de-caps de trobar una al·lota de primera, d' aquelles que deixen amb un peu alt, sols de veure-les.

I allà l' hauríeu vist an el Rei guaita qui guaita per sa finestra com aquelles tres germanes pujaven a regar s' aufabaguera, que llavò treien es caparrí dafora per veure si hi havía res de nou de dalt abaix des carrer i per totes ses finestres des veinats; i, com reparaven que el Rei les aluiava, llavò sí que hi estaven contentes, i allá fent es desentès guaita qui guaita per que el Rei les se pogués mirar bé, perque vos assegur que gust poría passar el Rei de mirar-les-se; pero més en passaven elles de que les se mirás. Pero uep! això només eren ses dues majors. Na Francineta no feia res d' això, sino tot lo contrari. Tot d' una que es temía que la se miraven, *zas!* ja la teníen darrera s' aufabaguera, com he dit; i, si era el Rei es mirador, fogía de sa finestra com un llambre perque n' estava massa empegueïda de que 'l Rei li hagués de posar sa vista damunt.

Ses seues germanes se 'n arribaren a tèmer, i li deien:

—Mirau aquesta beneitota! sebre-li greu que el Rei la se mir! ¡No mos ne sap tant a noltros, que

mai estam més a pler que com veim que mos mira! I ¡ben alerta que hi anam a llevar-mos de sa finestra, mentres veim que ell mos té la vista damunt!

An el Rei li agradaven prou aquelles tres al·lotes, perque totes tres eren ben taiades de per tot i ben gaiardes; pero sa que li agradava més era Na Francineta perque era sa mes garrida i sa mes modesta, perque no se deixava contemplar, perque s' amagava darrera s' aufabaguera. Així ès que 'l Rei, un dia que ella regava sa ditxosa aufabaguera, no pogué estar pus, i desde sa finestra d' on guaitava, l' escomet amb aquesta:

—¡Bon dia i bon any, Francineta!

—¡Bon dia tenga, Senyor Rei! respòn s' al·lotona.

Pero heu de creure i pensar que li entrà un tal empegueïment, que fogí de sa finestra més vermeia que la grana, i el Rei ja no la va veure pus aquell dia.

Es día que va fer tres, que ella tornà a sa finestra per regar s' aufabaguera, ja hu crec que 'l Rei la vel·lava com un gat sa rata, guaitant de sa finestra de ca-seua; i tot d' una que afina s' al·lotona, ja l' escomet amb aquesta:

—¡Bon dia i bon any que Deu mos do, Francineta!

—¡Bon dia tenga, Senyor Rei! respón ella, més empegueïda que no sé que me 'n diga.

—I ¿per que me feres aquella mala passada s' altre dia de fogir-me, com jo te vaig donar es *bon día?* diu el Rei. ¡Tampoc no crec que parlàs gaire malament!

—Es ver, diu Na Francineta, ja empegueïda de tot, que no sabía com desfer-se 'n de aquells trumfos, fins que a forsa de forses pogué dir:

—Que m' ho perdón, Senyor Rei, que no hu vaig fer per mal! Va esser que me vaig empegueïr massa de que Vossa Reial Majestat m' escometés! ¡Una pobre al·lota com jo ¿que volía que fés? Sobre tot, m' ho perdón per amor de Deu, Senyor Rei!

El Rei va conèixer que aquella al·lotona passava massa pena, i li va dir:

—No res, Francineta, pots fer sa teua via, si ès que tens feines que t' estiren.

—Idò, ¡bon día tenga, Senyor Rei! diu ella, i fuig de sa finestra més que depressa.

Suava de cap a peus de sa pena que havía passada d' haver de parlar amb el Rei, i no se 'n poría avenir ni hi poría donar volta que el Rei l' hagués tornada a escometre i li hagués moguda conversa d' aquella manera.

E-hu conta a ses seues germanes, que la se cuidaren a menjar perque fogía tant de sa conversa que el Rei li donava, en lloc de donar-li corda a s' estel com e-hu hauríen fet elles i qualsevol altra al·lotella d' aqueixes que van tan a l' aire amb so festetjar.

—E-hu hem de veure, li arribaren a dir a Na Francineta, a on arribarà sa teua blaiura! ¡El Rei i tot morretjaràs! ¡Sembla mentida!

I no vos dic res s' enveja que en teníen totes dues de que el Rei se fos posat a escometre Na Francineta, allà on mai les havía dit a elles:—*Com va la vida?* perque just les se mirava boca closa com sortíen a sa finestra a regar s' aufabaguera.

Na Francineta no ès que fos gens orada ni poc conversadora ni temorega; sino que li era vengut

massa denou que el Rei que era el Rei l' envestís amb aquella escomesa tant llampant una i altra vegada. La dona se revest de coratge, i va dir ella amb ella:

—¡Com som Francineta! que, si el Rei me torna demanar de noves, li he de sortir com un pinyol de cirera! No li he de menar gens de por! ¡No hi vui passar per beneita ni aturada!

¿Què me 'n direu? Ell es primer dia que li torna tocar regar s' aufabaguera, se 'n puja dalt es sòtil amb so poal d' aigo, i ja ès partida a abocar-la a sa ditxosa planta.

¿Què me 'n direu? El Rei ja l' esperava desde sa finestra de ca-seua, guaita qui guaita, i com la guipa a s' al·lotona, ja li amolla aquesta:

—¡Bon dia i bon any que Deu mos do, Francineta!

—¡Bon dia tenga Senyor Rei! diu ella.

—I ¿com mos trobam, Francineta, de dobbers fets? diu el Rei.

—Dobbers, pocs; trabais, molts! diu Na Francineta, sentint-se plena de coratge, que un retgiment i tot de soldats no l' hauría retgirada.

An el Rei li vengué de nou que li fos fuit tant s' empegueïment de ses altres vegades, i s' atansá a dir-li:

—Escolta, Francineta! ¿No 'm diríes quantes de fuies i quants de brots té aquesta aufabaguera que regues?

—Me diga Vossa Reial Magestat, respòn Na Francineta, quants d' estels e-hi ha an el cel i jo llavò li diré quantes de fuies i quants de brots té aquesta aufabaguera.

—Sí que m' has capturat, gran pitxorina! s' exclama el Rei. No res, amb Deu-siau, Francineta! Fins un altre dia, si Deu ho vol!

I el Rei va descomparèixer de sa finestra, i se'n aná cap dret a sa mare, i li diu:

—Ma mare! ja he trobada una al·lota que m' agrada per casar-m' hi.

—¿Tam-mateix? diu sa mare. I ¿qui ès ella, si se pot sebre?

—Qui ès? diu el Rei. Na Francineta d' assí davant.

—Aquesta al·lotetxa pobretxa d' assí davant? diu la Reina. Vaja! no 'm vengues amb berbes, que no estic gens per que me 'n fassen!

—Ses berbes les tenc a ses soles des peus! diu el Rei. ¿Que no m' ha d' agradar a mi s' al·lota amb-e qui me tenc de casar?

—Sí que t' ha de agradar a tu, diu sa mare; pero també m' ha d' agradar a mi i a la Cort. ¿O no hu saps que un Rei està molt fermat, i que no pot fer just es seu gust?

An el Rei allò li va caure tort, i com més anà, més s' hi infundà en so voler Na Francineta, i no hi hagué altre remei que deixar-li fer es seu gust de casar-se amb aquella revel·lera.

Com anaren a dir-ho an aquesta, si hi venía a bé, també li va venir molt de nou, pero va dir que si. Donaren dia per fer-se s' esclafit, i arribat es dia i enrengades totes ses coses, se casa el Rei amb Na Francineta, i venguen unes noces altes de punt de tot, i un ball ben vitenc i festes i més festes, i sarau per llarc i tothom ben content. I com veien Na Francineta tan ben taiada i tan garrida i tan gaiarda i tan atxaravida i an es mateix temps tan bona al·lota, tothom s' exclamava:

—¡Sí que ha tengut bon gust el senyor Rei! ¡que hi puga estar molts d' anys en pau i concordia amb la Reina Francineta! ¡Amèn!

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, com va fer mesos que el Rei i Na Francineta s' eren casats, se mou una guerra, i el Rei se 'n hi hagué d' anar amb un peu davant s' altre, perque veiam ¿com aniría una guerra sensa el Rei? ¿Qui no hu sap que negú fa ses gloses més avengudes que s' enamorat?

El Rei va deixar dit a sa mare que tenguessen ben regositjada Na Francineta, que no la deixassen tocar amb sos peus en-terra; i que, si Deu els enviava fruit de bendició, que la cuidassen ben cuidada ben cuidada, i que no mancàs res a s' infant ni a sa mare.

—Ves-te 'n descansat! li va dir la Reina véia, que no li mancarà res i serà just com si tu fosses aquí.

Això hu va dir de boca, pero de cor va dir una altra cosa que no s' assemblava gota a lo que havía fet dir a sa llengo. Es que la Reina véia, que no era gens véia perque per molt si n' havia fets cinquanta per lo quant se casà molt jove, i era fia d' un altre Rei i llavò no era gens mal taïada de còs i havía tenguda fama molta de garrida i de gentil i s' hi conservava prou; pero, com veia aquella nora seva que no era fia de cap Rei com ella, sino d' una caseta pobre, de baixa mà, i llavò per afegitó la veia tan garrida i gaiarda de cap a peus i que tothom deia:—«¡Ell guanya i de molt en galanía i gentilesa a la Reina véia!»—el dimoni la se 'n duia, i no la poría veure amb uis que tengués, ni la poría sofrir en via neguna, i això que la Reina Francineta era lo més bona al·lota, que no feia

mal més que an es pa, i tothom de la Cort, fora la Reina véia, n' estava encantat, i a tots les hauría pogut fer fer moneda falsa fins i tot, de tan agradats que n' estaven. Es ferest lo que es capaç de fer una dona que passa per garrida, i llavò n' hi surt una altra que hu es més, i tothom se posa a dir-ho que aqueixa li guanya en garridesa. Si aquella té poder i s' altra li cau baix de ses ungles, i no se sap comandar es cor, fa uns desbarats que esglaien i aborronen tothom. I això li va succeïr, ni més ni pus a la Reina véia. Tot d' una no va fer res coneixedor; esperava que es presentás s' avinentesa, i s' avinentesa arribà aviat, quant sa comare es dia manco a pensar feu una passada per ca 'l Rei, i *zas!* la Reina jove ja va tenir dos bessonets, un ninet i una nineta còme dos sols.

Pero ara veureu quina la va fer la Reina véia, que ja hu tenía tot pensat i preparat per venjar-se d' aquella nora seva, de qui duia, sense cap motiu, tanta betzerria. Sa gran polissona estava sobreavís: i tot d' una que veu lluir sa comare, se presenta a sa cambra de la Reina jove; i, encara aquesta no va tenir es dos bessonets, els aplega, sensa empatxar-se de si sa mare els havía de veure primer, i fuig amb ells com la bala; les posa dins un senaionot, les tapa ben tapats de mòques de peix, i crida una criada, i ja li diu:

—Jas! du-te 'n això més que depressa a tirar an es riu! i al manco no farà pudor per aquí! ¡I ves a tirar-ho lluny, ben lluny! a un paratge desolat, que no hu veja negú! i al manco no sabràn que a ca 'l Rei e-hi haja tals brutors!

Aquella criada agafa es senaionot, i ja ès partida vora vora riu i cerca qui cerca un paratge

desolat per tirar aquella senaionada de coses pudentes; pero aviat se sospità que no eren tot mòques de peix lo que duia dins es senaionot. I ¿què fa ella? El posa en-terra per reposar una estona, perque no era gens juger, i sobre tot per aficar-hi sa mà i veure si hi havía cap cuantrabàndol tapat davall ses mòques de peix. Decanta una mica aquestes, i ¡ja hu crec que m' hi trobà an es cul des senaionot aquells dos bessonets, aquell ninet i aquella nineta que el Bon Jesús acabava de enviar a la Reina jove. La dona romangué amb sos cabeis drets, se 'n feia creus, no se 'n poría avenir des mal cor de la Reina véia.

—Mesquina de mi! deia aquella criada, ¡dins quin marruell m' ha tirada aquesta mala ànima de la Reina véia! ¿Això es manera de comprometre una al·lota de bé com som jo? I ¿què he de fer jo ara? Vaja! voldría que un sant m' ho digués que n' he de fer d' aqueis dos angelets de Deu! ¿Tornar-los-me 'n a ca 'l Rei, per que la mala Reina véia me fassa tórser es coll com el torsen a una perdiu o a un pollastre per plomar-lo i tirar-lo dins s' olla? ¿Tirar-los dins es riu perque s' hi aufeguin tot d' una? Ah! això mai! Primer m' hi tiraràn a mi!

Amb això passa una jaieta bifa, amb uns uis còme calius flametjants, esquerda, rebent. Repara aquella criada, i tot d' una ja coneix que aquella mesquina tenía cosa, que es veia apurada de tot.

—¡Bon dia i bon hora que Deu mos do! diu aquella jaieta.

—Sí, diu aquella criada, ¡ja ès ben cosa de demanar a Deu un bon dia i una bona hora per mi, tan enfangada com me trob!

—¿Que teniu res de nou, germaneta? diu sa jaia, returant-se.

—¡Maldement no tengués tant! s' exclama sa criada.

I li conta a sa jaieta fil per randa es pas que li havía fet la Reina véia de entregar-li aquell senaionot amb mòques de peix damunt i aquells dos bessonets davall, i que li havía manat que hu tiràs an es riu, pero que ella per res del mon les hi volía tirar an aquells dos bessonets, fiis del Rei.

—No estigau apurada per això ni per altre tant! li diu sa jaieta. ¿Sabeu què heu de fer? Donarlos-me an aqueis dos infantonets, i tirau es senaionot amb ses mòques de peix an es riu. Perque ¿que vos ha dit la Reina véia que dins es senaió hi hagués es dos bessonets?

—¡Què ha d' haver dit sa gran polissona! respòn sa criada. No m' ha dit més que:—*Vetassí assò!* ve-te 'n a tirar-ho an es riu, lluny, ben lluny, a un paratge desolat, per que mai arribin a veure que a ca 'l Rei teníem coses tan pudentes.

—Bono idò! diu sa jaieta, feis-ho així! ¡Venguen es dos bessonets!

—Jau! diu sa criada, i els hi dona.

I sa jaieta amb sos dos bessonets dins es devental, ¡de d' allà, si m' aplegau! perque lo que es diu ella, tenía una cama de foc, i rebotía de rebenta que se 'n anava.

Mentres tant aquella criada tira es senaionot amb ses mòques de peix an es riu, i ja li ha envelat cap a ca 'l Rei. E-hi arriba, la Reina véia, que ja l' esperava, li diu si ha fet allò que li havía comanat, ella contesta que sí, i ja no se 'n resà pus de tal andarivell.

I aquella mala ànima de la Reina véia tota gojosa de veure que havía llevats des mig aquells dos bessonets de sa nora, de veure que aquesta se cuidava morir de pena i de s' enuig de no haver pogut veure es fruit de bendició que el Bon Jesús li havía enviat, i que sa sogra jurava i perjurava que no era tal fruit de bendició, sino un mostro horrorós que no sabíen si era animal o persona, i que per això se 'n ho havía duit i hu havía llevat des mig per que tota la Cort i tot es reinat no fessen un alsament contra es seu fii i sa seua nora o que es seu fii, com vendría i veuría aquell mostro que sa seua dona havía tengut, no matàs sa dona sa mare i tots es criats i criades que hi havía a la casa es dia des neixement.

I tots es criats i criades i tota la Cort ben retgirada, sabent com sabíen es gènit del dimoni que tenía la Reina véia, i que era capaç de passar-ho tot a foc i sanc, comandant, com comandava de tot, no essent-hi el Rei.

I la pobre Reina jove que no s' aturava de plorar i res li donava conort de sa perdua feresta de aquells dos bessonets seus, que ja les donava per morts i per ben morts; pero anava ben alerta a motar de res, per por de sa sogra, que la creia capaç de qualsevol desbarat.

Amb això la guerra s' acaba, i el Rei torna; i lo primer que demana a sa mare i sa dona, si hi ha hagut res de res.

—I tant com e-hi ha hagut! diu sa mare. Va nèixer un mostro lo més horrorós, que no sabíen si era animal o persona; i jo, p' es bon nom de tots dos, i per sa part que a mi 'm tocava, me 'n ho vaig dur i hu vaig llevar des mig més que depressa!

A la pobre Francineta no li bastà cor per fer mentidera sa sogra; ses cames li prengueren es tremolor, tors es coll, i cau en terra de baticor. La se 'n duen an es llit, la feren cobrar a forsa d' esperits i de pedassos d' aigo fresca damunt es polsos; i com tornà en sí, plora qui plora, feta un mar de llágrimes.

—Però ¿què tens? li deia el Rei. ¡Digue 'm que tens! ¡Esplique 't!

Pero ella ben alerta a badar boca de tot allò que havía fet sa sogra de prendre-li, no cap mostro, sino es dos bessonets còme dos sols que el Bon Jesús li havía enviats.

El Rei no hi arribà a veure clar en tota aquella cosa; veia i no sabía que veia, i li venien unes sospites ben fortes de que allà hi havía haguda cosa, però tan tapada i tan envitricollada que no hi havía qui hu pogués endardellar. De totes maneres donà un gran dalt-abaix a sa mare perque li havía feta aquella mala endemesa de no guardar-li lo que era nat de sa seua dona, i acabà per dir-li que no s' hi atrevís una altra vegada a tornar fer un pas consemblant de llevar des vent lo que vengués an aquest mon, fos lo que fos, si no se 'n volía dur s' aumut p' es cap, perque, si no la feia fermar a ses coes de quatre cavalls, que la rossegassen fins que hi hauría bossí, la faría tancar dins es fondet d' un castell a on no veuría sol ni lluna en tots es dies de sa seua vida.

I el Rei, com veia la pobre Francineta tan trista i sempre amb ses llàgrimes cara avall, no tenía delit de res, i sempre el veien engronyat i mal-aixamús, mújol i alís.

Mentres tant aquells dos bessonets feien hora

per llego en creixensa i bondat a ca-aquella jaieta que les se 'n havía duits, i les havía fets batiar. An es nin li posaren Juanet i a sa nina Catalineta; i si un era garrit i ben taiat de per tot, s' altre hu era més. De manera que no sabíen quin des dos se 'n duia sa ventatge, un per nin i s' altre per nina.

I tothom li deia an aquella jaieta esquerda i rebenta:

—¿Però d' on dimoni heu trets aqueis dos angelets?

—No els he trets de cap dimoni! deia ella. Des dimonis no surten coses tan polides i precioses.

—¿Però d' on les heu trets? li tornaven dir una i altra vegada.

—¿Ai d' on les he trets? deia ella. ¡No hu heu mester sebre! ¡No n' he de donar sa patent a negú! ¡Ja hu sap el Bon Jesús d' on les he trets! I vos assegur que no me 'n castigarà, sino que m' ho premiarà. Estau-ne ben segurs ben segurs.

I ja no en treia negú altra claricia d' aquella jaieta i d' aquells dos infantonets tan abrinats, galanxons i atxaravits.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que aquella jaieta bifa i esquerda era fada; i com En Juanet i Na Catalineta hagueren fets quinze anys, un vespre planta un grandiós palau i un jardí davant ca 'l Rei, i ella amb En Juanet i Na Catalineta ¡hala a viure dins aquell palau! i a passetjar-se per dins aquell jardí, i guaita qui guaita un cop an es portal, un cop a una finestra, ara a un balcó i suara a un altre balcó, i assetsuaixí a una galería i assetsuaixí dessà a una altra galería, i una estona damunt un altre terrat.

Bé poreu creure si vendría de nou a ca 'l Rei i a tota la ciutat; i tothom deia, i el Rei més que tots:

—Pero ¿qui dianxa serà aquesta jaieta bifa i esquerda amb aquest pollastrell i aqueixa pollastrella, tot dos tan abrinats, tan galanxons, tan atxaravits? ¿Com diantre amb una nit ha pogut principiar aquest grandiós palau, deixant-lo llest a la vela?

—¿Què serà això? ¿què no serà? deia tothom, amb un mal de ventre que en teníen fora mida.

Però qui en tenía més era la Reina véia. En veure Na Catalineta i En Juanet an es portal, a finestra, a balcó, a galería o terrat, ella ja se posava a mirar-los-se de una finestra de ca 'l Rei; i com que los s' hagués de menjar amb sa vista. Era que aquella gran polissarda veia i no veia: veia que tant es pollastrell com sa pollastrella eren es seu fii i sa seua nora escopits: En Juanet semblava més a la Reina Francineta i Na Catalineta an el Rei, encara que tots dos teníen cosa de cada un.

—No hi ha vel! arribà a dir aquella mala ànima de la Reina véia. ¡Són es dos bessons de sa polissona de sa meva nora! ¡Que 'm tirin d' una passa, si no hu són! Es ver que aquella noninguna de sa criada que les se 'n dugué a tirar an es riu, me jurà i perjurà que les hi havía tirats; pero se veu que m' enganà sa gran polissona. I lo pitjor que ja ès morta. ¡Mal fassa flamada dins l' infern! ¡Ah si jo la tenía ara aquí! ¡L' agafaría p' es coll, i amb una estreta an es carcabòs l' aufegava! ¡No se 'n escaparía aquella gran noninguna!

I així se passava es dies i ses nits la mala Reina véia, fent flamada contra aquell jovenet i aquella

joveneta que veia guaitar an aquell palau, que cop en sec li havíen plantat allà davant. I prou alerta que anava ella a parlar-ne d' això davant negú nat del mon, i sobre tot, davant el Rei es seu fii, per por de sa por.

Pensa qui pensa com s' ho faría per llevar des mig aquells dos bessonets, tan abrinats, galanxons i atxaravits, que no la deixaven viure a pler sols de guaitar a portal o finestres d' aquell palau, a la fi crida una mellenga del dimoni, una mala fada; i li diu, mostrant-li per una finestra aquell palau d' allà davant:

—¿Veus aqueix palau d' assí davant? Idò hi ha dedins un al·lot i una al·lota de una quinzena d' anys que es necessari llevar-los des mig, més prest avui que demà. Per això t' he cridada, per que de llevant o de ponent, de tramuntana o de mitjorn, sia de sa manera· que sia, los llevis des mig, els-e fasses mal-bé. I ten en compte que, si tu no les fas mal-bé a ells, jo t' hi faré a tu, més prompte que tu no 't faràs comptes. ¡No hi bovetgis amb Na Rossa, que no te tir qualque cossa.

—Bono! va dir aquella mellenga, estiga descansada Vossa Reial Majestat! ¡ja les hi faré mal-bé an aqueis dos bigarnius! ¡No 'n tenga mal-de-cap pus! ¡Aviat els hauré fets acabar ets alens! ¿Vol res pus de aquesta criada seua?

—No, va dir la mala Reina véia, treient foc p' es caixals i fent flamada com una dimoniera natural de l' infern.

I ¿que fa aquella mallenga mala pell? Pica de talons cap an aquell grandiós palau d' allá davant, i cau tant bé que troba Na Catalineta damunt es portal, fila que fila amb una filoeta d' or, enserre-

gada d' un vell més blanc que la tefa de la neu; i un aire que hi tenía amb so filar, com si no hagués feta altra cosa mai.

I aquella mallenga mala pell ja l' envest amb capa de bona cristiana, allà on de part dadins no hu era gens gens, i ja li diu:

—¡Bon dia i bon any que Deu mos do! ¡o pintura des meus uis i mirai de sa meua vida! ¡O estimadeta des meu cor i de sa meua ànima! ¿com no hu veus que una reial princeseta com éts tu, tan garrida, tan gaiarda, tan ben taiada de tot es teu còs, que no ès possible mirar-te i no quedar-ne enamorats i seny a perdre per tu,—no pots estar damunt es portal tota solina, si no vols que pas qualsevol gran senyor o el mateix Rei i te 'n duga, abans de pus raons, i ta mareta no 't veja pus, ni ton paret ni es teus germanets i germanetes si en tens?

A Na Catalineta li vengué molt de nou aquella envestida tan agradosa de aquella mala fada que duia es mal tan amagat. I no heu d' estranyar que li deixàs molt bona boca, perque ¿qui hi ha an el mon que no li agradi que l' alabin? Si n' hi ha cap que hu diga, estau segurs que no diu lo que se sent, que vol fer veure lo que no ès.

Prou que aquella mala pell de fada e-hu va conèixer que Na Catalineta hi xalava de sentir-se fer totes aquelles alabanses, i ja dona una passa més, i li va dir:

—¡O fieta meua dolsa i estimada des meu cor i de sa meua ànima! Venc cansada i morta de s' altra cap de mon de fer una feina que la senyora Reina m' havía comanada. ¡Deixe 'm seure una micoïna per l' amor del Bon Jesuset i de la Puris-

simeta! veiam si cobraría una mica ses forses, que ja s' acabaven de tot de tot com me som aturada per tenir sa gran ditxa de contemplar aquesta galanía, aquesta garridesa teua, que no havía vist res tant de veure mai!

—Entrau! entrau! va dir Na Catalineta, sensa mal fel ningún; i li treu una cadira encoixinada i amb brassos, i la hi fa asseure an aquella mala pell.

I allà l' hauríeu sentida a sa polissarda alabar furiosament totes quantes de coses veia entorn seu; i Na Catalineta, ja hu crec, tota gojosa, tota satisfeta; i va tenir sa debilidat de mostrar-li tota sa casa i llavò es jardí. I sa mala fada ¡venguen alabanses i més alabanses de tot quant veia! I, com va haver vist es jardí i el varen haver trescat tot, sa gran revel·lera se destira de aquesta:

—¡O fieta meua dolsa i estimada des meu cor i de sa meua ánima! ¡no hi ha remei! ¡teniu es palau i es jardí més garrits del mon! ¡no hi hauría res en el mon tan garrit, si no hi fosses tu! Pero mira: una cosa hi falta encara, just una cosa, an aquest jardí, *Sa flor de jerical.*

—*¿Sa flor de jerical?* diu Na Catalineta. I ¿què ès aquesta bona de flor?

—¿Ai què ès, fieta meua dolsa i estimada, aquesta flor? diu sa fada ¡Es sa cosa més preciosa que persones nades hagen vista mai baix de la capa de Deu! ¡O que hi escauría i que hi escauría aqueixa flor dins aqueix jardí!

—Escoltau, germaneta, diu s' al·lotona, ¿i a on se fa aquesta *flor de jerical?* ¿Per que no m' ho deis? germaneta, a on se fa, i com m' hauría d'enginyar per arribar-hi i haver-la?

—¡Prou que hu sé, diu sa mala fada, a on la trobaríes i com l' hauríes! pero a tu no 't bastaria es coratge per fer tot lo que et pertocaría per atènyer aqueixa bona de flor.

—Vos digau-me que tenc de fer per atenyer-la, diu Na Catalineta, i jo vos promet que a l' acte me 'n hi aniré a dur-la, sia allà on sia.

—Ah! va dir a-les-hores aquella mellenga. Per jo dir-t' ho, tu m' has de prometre que no hu dirás a negú nat del mon.

—¡Vos ho promet, com som Catalina! diu s' allotona.

—Bono idò! diu la mala fada. Si vols atènyer *sa flor de jerical*, te 'n has d' anar cap a sol-ixent, sempre tot dret tot dret cap a sol-ixent, sensa engaltar-te a man dreta ni a mà esquerra. En fer set dies que caminaràs, toparàs un grandiós penyalar, que, des que es sol surt fins que se pon, se desclou i se clou de dalt a baix, se desclou i se clou, i una veu que sempre diu:—*¡alerta an es passar! ¡alerta an es passar!* Tu has de vel·lar bé es batuts an aquells penyals; i, en veure que se desclouen en punt de mig-dia, t' hi afiquès com un llonzí, de modo i manera que, en tornar-se cloure, tu ja sies passada allà dessà. I llavò te trobaràs dins un grandiós jardí, ben atapit pero ben atapit de flors i de flors, i sa que hi ha a 's mitg des jardí ès *sa flor de jerical.* Aquelles flors totes parlen; i totes te cridaràn per que hi vages a cuïr-les; totes voldrán esser ses preferides. Pero tu ¡ben alerta a mirar-te 'n cap ni a escoltar-te 'n cap altra! Estaría fet de tu; aquell penyalar se tiraría damunt tu i en faría una coca, i ¡bona nit, *flor de jerical!* Tu, idò, te 'n vas cap dret an aquella flor que veuràs

a 's mig, clavant-li ets uis a ella i sensa mirar-ne cap altra; com li éts davant, la cuis amb una grapada, i fuigs com un llonzí i tot d' una que veus es penyalar que se torna descloure, pegues fua com la bala, i surts defora, i ¡correns cap aquí! Te 'n vens sensa aturar-te en-lloc pus, i sembres aquella flor dins aquest jardí. Encara no l' hauràs aficada dins sa terra, com ja haurà aferrat, i a 's temps de dir *tres pare-nostros* ja será una mata des vorjo d' un carro envelat i tota carregada de flors. Llavò aquest jardí serà es jardí més preciós del mon.

Na Catalineta, com sentí això, no va porer estar pus, i ja va esser partida de d' allà cap a sol-ixent; i rebotía de tan rabenta que se 'n anava sa pitxorina.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, com va fer set dies que Na Catalineta se 'n anava camina caminarás sempre cap a sol-ixent sensa engaltarse a man dreta ni a mà esquerra, topa un grandiós penyalar que li aturà es pas. I aquell penyalar s' obría de dalt-abaix i se tancava com unes portes, i s' obría i se tancava sens mai parar, i sentíen una veu esquerdada que no parava de dir:—*¡alerta an es passar! ¡alerta an es passar!*

Na Catalineta se posa allà a l' aguait esperant que fos mig-dia en punt, vel·lant bé es batuts des grandiós penyalar, que no s' aturava mai d' obrir-se i de tancarse. Com va esser mig-dia en punt, s' obri es penyalar, i Na Catalineta *zas!* enverga fua, penyalar endins; i va esser tan prompte de passar, que, quant es penyalar sa tornà cloure, ella ja va esser allà dessà, dins un jardí sensa capdallà, sa cosa més preciosa i garrida que se

fos vista mai. No hi poríen aficar una güia, que no hi hagués flor o ponsella, amb sa particularidat esglaiadora de que cada flor i cada ponsella parlaven p' es colzos, còme cotorres. I allà totes crida qui crida Na Catalineta per que anàs a cada una d' elles a cuïr-la, i totes li deien:

—¡Vina a mi, garrideta, si vols estar bé!¡ cuí 'm a mi, estimadeta, si vols que te diga en popa!

¿Què me 'n direu? Ell Na Catalineta no se 'n escoltà cap ni feu gens de returada en-lloc, sino que se 'n anà cap dret cap dret a sa flor des mig des jardí, *sa flor de jerical*, una flor sa cosa més preciosa que vos pogueu imaginar. Ella era s' única que no parlava, però ella tota sola valía més que totes ses altres des jardí.

Na Catalineta tot d' una que li arribà, no li reparà gens, sino que li pega grapada, la cui de rel, i ¡cap an es penyal! esperant que es descloguès per passar. Es penyalar cop en sec se desclou i ella va esser tan falaguera de passar, que, com es penyalar se tornà cloure, ella ja era allà dessà, que se 'n anava corrents tant com en poría treure cap a ca-seua!

Camina caminaràs, a 's dia que feia set arriba a ca-seua, dins aquell grandiós palau; i ¡ja li ha envelat cap a 's mig des jardí!

I ¿que fa ella! Tot d' una que ès a 's mig, fa un clotet amb ses seues mateixes mans, i sembra aquella ditxosa *flor de jerical.*

I, encara no li va haver colgat es tronc dins sa terra, com *zas!* aquella flor ja es partida a crèixer; i al punt va dur es vorjo d' un carro de parei envelat, i tota massella de flors; que no hi poríen aficar una güia que no hi trobassen flor o ponse-

lla; i Na Catalineta, poreu fer comptes, tota gojosa i satisfeta, contempla qui contempla aquella bona de flor.

Amb això sa jaieta bifa i esquerda que tenía Na Catalineta i En Juanet dins aquell grandiós palau i les feia de mare, guaitant per una finestra, me colombra Na Catalineta i sa magnífica *flor de jerical* a 's mig des jardí.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que guipar aquella jaieta aquella flor a 's mig des jardí, i posar-se com una picada d' aranya, va esser tot u. Agafa una aixada, i ¡cap a sa *flor de jerical* com la bala! E-hi arriba, s' hi afica per dedins, i ¡xadada i altra a sa soca d' aquella flor! fins que hu hagué passat tot a foc i a sanc.

—Pero ¿que heu fet, padrineta? va dir s' al·lotona amb un plors fora mida com va veure aquella destrossa de sa *flor de jerical.*

Tant ella com En Juanet an aquella jaieta bifa i esquerda, li deien *padrina.*

—Catalineta, diu sa jaia, ¡fora plorar pus! ¿Creus que negú te vol més bé que jo!

—No! va dir Na Catalineta. ¡Pero la m' heu feta massa grossa així mateix d' esbucar-me i esbenarme aqueixa flor tan preciosa que m' havía costat catorze dies que he faltat d' assí!

—¡Tot e-hu sé lo que has fet! diu sa jaieta; pero deixem-ho anar per ara per l' amor de Deu! ¿Vols es teu bé o no el vols?

—Sí que el vui! diu Na Catalineta.

—Idò bono, diu sa jaieta, aide 'm a replegar totes ses flors que havía tretes sa que tu havíes duita i havíes sembrada aquí. No 'n pot romandre ni

una en-terra! E-hu hem de fer així, i després ja t' esplicaré tot es misteri.

Repleguen d' en una en una totes ses flors i fuies d' aquelles flors que hi havía escampades p' en-terra; i sa jaieta les afica totes dins una ampolla, fora una flor d' aquelles que era sencera, i que la sembra amb so capoll cap amunt i s' ui cap avall. I encara no l' hagué sembrada com ja va haver aferrat, i se posa a treure uis i uis, i aqueis creix qui creix, fins que tornaren dur es vorjó d' un carro de parei envelat, tot atapit de flors i flors.

Na Catalineta n' estava amb sos cabeis drets de veure tot allò, i se 'n feia creus.

Mentres tant sa jaieta se 'n va a omplir aquella ampolla d' aigo de set pous que hi havía dins aquell jardí, i amaga s' ampolla ben amagada; i llavò agafa Na Catalineta, i li diu:

—¡O Catalineta! ara que tot ès passat, gracies a Deu, te contaré tot es misteri d' aquesta flor que tu havíes duita. Sa qui te posá dins es cap que te 'n anasses a dur-la i la sembrasses dins es nostro jardí, es una mala ánima que et volía llevar des mig més que depressa. Si haguessen tocades hores amb aquella flor plantada a 's mig des nostro jardí, així com tu l' havíes sembrada amb so tronc dins sa terra, sería sortit un drac d' allà dins i t' hauría engolida a 's temps de dir Jesús.

—¿Què me deis, padrineta? s' exclama s' al·lotona.

—Lo que sents, Catalinons! diu sa jaieta. Sí, si jo no som tan prompte de arrabassar-la de rel an aquella flor i arriben a tocar hores amb aquella flor a 's mig des jardí, no te 'n seríes escapada des drac; estava fet de tu.

—¡Ai padrineta, quin favor més gros que m' heu fet! diu Na Catalineta. ¡Vos m' heu salvada sa vida! ¡O que vos estim i que vos estim!

—Bono! diu sa jaieta. Ara te diré per que mos servirán aquelles fuies de ses flors que hem aficades dins aquella ampolla, que l' he omplida d' aigo de set pous. Mos serviràn per afinar si hi ha cap traidor o traidora que mos vulga dur a perdre.

—¿Vol dir també mos serviràn per això aquelles fuies? diu Na Catalineta.

—¡Vaja si mos hi serviràn! ¡i tant com mos hi serviràn! diu sa jaieta. Figure 't que, tirant un ratjolí d' aquella aigo mesclada amb aquelles fuies dins cap plat blanc pla, s' hi escamparà ben escampada i allà dins sortirà sa cara d' aquell traidor o traidora; i així mos ne porem guardar com d' unes cases que cauen.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, des cap d' un parei de dies de tota aquesta feta, passa per davant es grandiós palau de sa jaieta bifa i esquerda aquella mellenga mala pell, aquella mala fada, i ja me guipa En Juanet que jugava per sa carrera a la pilota, una pilota tota d' or i que botava una cosa mai vista.

¿Què me 'n direu? Ell aquella mala fada ja l' escomet an En Juanet, dient-li amb mel a sa boca.

—¡Bon dia i bon any que Deu mos dó, o bell jovenet!

—¡Bon dia, germaneta! diu s' al·lotó.

—¿Vol dir t' estraies es cos jugant a la pilota? diu aquella mellenga.

—Si-fa! diu En Juanet.

—¡O quina pilota més preciosa que tens tu, fii meu dols estimat des meu cor i de sa meua ànima! diu aquella.

—Sí, diu En Juanet, es una bona pilota; però encara tenc coses que m' agraden més.

—Ai de bo? diu sa mellenga. ¡O que m' agradaría i que m' agradaría veure-les! ¡T' estimaría mil sous més si les me mostraves! ¡Ja es de raó que a un bell jove com tu li pertoca tenir-ne moltes de coses precioses per entretenir-se i passar el temps, xalest i devertit! ¡Vaja idò si m' ho mostres tot, fii meu dols estimat des meu cor i de sa meua ánima!

Tot agradat En Juanet de sa bona llabia de aquella jaia i de aquell tracte tan dols que demostrava tenir, la fa entrar dins aquell grandiós palau, i la mena cap dret an es jardí davant una gabia que hi havía com unes cases de gran, tota plena d' aucells, grossos, petits i mitjansers i de tots es colors que vos pogueu imaginar, i no n' hi havía cap que fés es mateix cantet; tots el feien diferent, i si un refilava bé sa veu, s' altre le hi refilava més.

—¡O quina gabia que tens ¡o jovenet! més preciosa i més preciosa! diu la mala fada. ¡O que m' agrada de molt! ¡O quins aucells més garridois i xelestons! ¡ell no tenen repòs a ses ales ni a sa llengo! ¡I quina cantoría que fan més alta de punt i més de sentir! Jo no havía sentits mai aucells refilar sa veu tan bé i que donassen tant de gust de sentir i de veure! Perque ¡e-hu son garrits i aguts de tot, pero de tot! ¡Jo m' hi estaría tota la vida aquí davant mirant-los-me i escoltant-los! Pero mira, jovenet, una cosa te diría, si no t' havía de sebre greu!

—Digau, germaneta! diu En Juanet. ¡Vos don paraula de que no me 'n sabrá de greu!

—Idò n' hi falta un d' aucellet dins aqueixa gabia! diu la mala fada. E-hi falta s' *aucellet d' or!* Si hi teníes s' *aucellet d' or*, e-hu tendríes tot. Ja veus si hu son garrits i si la hi refilen bé sa veu tots aqueis aucells que ara tens dins aqueixa gabia. Idò has de sebre que encara hi tornaríen més garrits, pero molt més, i la hi refilaríen molt més fi a sa veu, si tu arribaves mai a atényer s' *aucellet d' or* i que l' amollasses dins aqueixa gabia amb tots aqueis aucells!

—¿I aquesta m' ès vera, germaneta? s' exclama En Juanet.

—Passa de vera! diu la mala fada.

—I ¿a on trobaría jo aquest *aucellet d' or*, germaneta? diu En Juanet.

—¡Prou que el trobaríes, diu aquella, si tu feies tot lo que jo 't diría!

—Digau-ho idò, diu En Juanet. Mirau que ja ès com si tengués foc dins ses sabates, tantes són ses ganes que'm petxuquen de partir.

—No res idò, diu la mala fada. Copa-li cap a mitjorn, sempre tot dret cap a mitjorn, i de d' allà sensa engaltar-te gens ni a man dreta ni a mà esquerra. En fer set dies que caminaràs, te trobaràs dins un grandiós pinar, a on sentiràs cantar molts d' aucells, pero molts d' aucells; i no t' has d' aturar fins que afins damunt un pi una gabieta d' or. Tu t' enfiles an aqueix pi, t' amagues dins sa rama ben amagat, i allà esperes que es fassa mig-dia. En punt de mig-dia compareixerà s' *aucellet d' or* i s' aficarà dins aquella gabieta d' or, i ¡bones cantades allà dins! que es cuidarà a astellar. I tu, com el veuràs que estarà més infundat amb sa cantoría, allargues un bras i *zas!* li tanques es

portelló de sa gabi; pero tan aviat que, com ell se 'n temi, tu ja el tengues tancat. Agafaràs llavò sa gabieta, i te 'n vens corrents cap aquí, i l' amolles dins aquesta grandiosa gabi amb aqueis altres aucells, i veuràs com tots tots tornaràn encara molt més garrits i que refilaràn sa veu molt més, pero molt més polit que no ara, que ja la hi refilen tant. I mira! ¡esta-li alerta a s' *aucellet d' or!* ¡Vel·la-li bé es ble, que es més pòlissa que ses genetes! perque ès tan trempat per parlar com per cantar. Ell com se veurà engabiat, te farà mil promeses de que 't donarà tot aquest mon i l' altre, si l' amolles; pero tu no 'l t' escoltis, per l' amor de Deu, si no vols romandre encantat. Si li amollaves, romandríes a l' acte encantat en forma d' una quintera de pedreny mort, i allà estaríes fins que vendríen a desencantar-te.

—¿Teniu res pus que fer-me avinent, germaneta? diu En Juanet.

—No, fii meu dols estimat des meu cor i de sa meua ànima! diu la mala fada.

—Idò per amor de Deu sía tot això que m' heu dit, diu En Juanet. Ara mateix m' hi esquitx cap a cercar s' *aucellet d' or*. Amb Deu siau, germaneta!

—¡Que Deu te guart de perill, o jovenet! s' exclama la mala fada, i de d' allà cap a ca-seua! per que no la vessen pus p' es mig.

I En Juanet ja va esser partit, camina caminaràs cap a mitjorn, tot dret sempre cap a mitjorn per atènyer s' *aucellet d' or*.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, com En Juanet va haver caminat set dies sensa engaltar-se gens a dreta ni a esquerra, se troba

cop en sec dins un grandiós pinar a on capllevaven esbarts i més esbarts d' aucells, armant una piuladissa i cantadissa alta de punt de tot. En Juanet no s' hi embadalí gens amb tot allò, sino que seguí tot xarpat sempre endavant endavant i mira qui mira per tots es pins a veure si damunt cap afinaría sa gabieta d' or que aquella jaia li havía dit. I mira qui mira per tots es pins; pero en-lloc en-lloc guipava sa ditxosa gabieta d' or. Ja comensava a perdre s' esperança de aglapir-la, quant *zas!* n' afina una damunt un pinarro que no eren tot berbes sa grossaria que duia. S' hi enfila soca amunt, i ja s' afica per dins sa rama i brancam, i s' hi amaga ben amagat esperant que compareguès s' *aucellet d' or*. I allà està qui està esperant el sant adveniment. Molts se 'n arrambaven d' aucellets devers sa gabia, uns blancs, altres verts, altres vermeis, altres color de cel, pero cap se 'n presentava de groc ni color d' or.

—¡Ja no vendrà mai aqueix dimoni d' aucell! arribà a exclamar-se En Juanet.

Pero encara no va haver dit això com *tac!* compareix un aucellet groc, ben groc, color d' or, s' *aucellet d' or*, tot generós i xalestó, amb una cantoría alta de punt ferm. Volatetja qui volatetja, s' arriba a aficar dins sa gabieta d' or, i allà dins sí que les va reprendre ben granat a ses seues cantades! I allà canta qui canta, que es cuidava astellar de tant de tot que hu feia.

I heu de creure i pensar que, quant En Juanet el va veure més distret i infundat amb so cantar, com d' amagat d' amagat s' era fet ben aprop de sa gabieta, que, allargant sa ma, ja li arribava,— allarga cop en sec es bras i *zas!* ja ha tancat es

portelló de sa gabieta, amb s' *aucellet d' or* dedins; i ja davalla des pi amb sa gabieta i s' aucellet, i, de d' allà cametes me valguen! cap a ca-seua.

¡O que hi va romandre i que hi va romandre d' esglaiat s' *aucellet d' or* com se va veure tancat dins aquella gabieta i que En Juanet el se 'n duia bil·lo bil·lo! Ell en lloc de seguir cantant, va rompre amb paraules, que li sortíen a bolics, a forfollons, i no parava de dir:

—¡Ah Juanet! Juanet! ¡bona la m' has feta de tancar-me dins aqueixa gabieta! ¿I això trobas tu que es pas de fer a persones? ¿I trobes que està bé anar-me amb aqueixa traidoría de tancar-me dins sa gabi, com m' has vist tan infundat amb so cantar? ¡Sí que hu es una gran polissona sa qui t' ha donat aquest consei! ¡Amolle 'm si vols estar bé! ¡Jo t' assegur que no te queixaràs de mi, si m' amolles! ¡Demane 'm qualsevol cosa! que, per grossa que sia, jo la t' accediré, sols que m' obrigues es portelló d' aquesta gabieta! ¡Demana, Juanet! que sa teua boca serà mesura! ¡T'ho assegur, t' ho assegur! t' ho assegur! Com som s' *aucellet d' or*, que no t' engàn!

Poc el s' escoltava En Juanet a tot aquest sementer que li feia s' *aucellet d' or;* lo que feia ell, remenar es galindons tan aviat com poría, sempre de d' allà cap a ca-seua.

A la fi hi arriba, i se 'n va tot dret dins es jardí i cap a sa grandiosa gabia a on tenía tots aquells altres aucells, que hi feien una cantoría sa cosa més de sentir i que qualsevol s' hi sería embadalit.

En Juanet no s' hi embadalí gens, sino que pega tirada an es portelló de sa gabia gran per obrir-la i amollar-hi s' *aucellet d' or*. Pero justament aquells

dies havía plogut molt, i es portelló havía revengut, i era mal d' obrir. Puny qui puny En Juanet per obrir, sa jaieta bifa i esquerda el guipa d' una finestra a on guaità per xamba: li veu sa gabieta d' or amb s' *aucellet d' or* davora, i pega crit:

—¡Juanet, què fas? ¡Alerta si no vols esser difunt! ¡Ja venc! ¡no fasses res, si no vols acabar la vida!

I ja va esser partida correns cap an En Juanet! E-hi va esser amb quatre llongos, i ja li diu:

—Pero ¿què ès que vols fer?

—Posar dins sa gabi gran aquest aucellet que duc dins aqueixa petita, diu En Juanet. ¿I per això, padrineta, ja havía de colar la vida?

—Segons i com, diu sa jaieta. Veiam, treu-lo primer an aquest aucellet; i tu que tens bona vista, mira-li be tot es plomatge, a veure si li afines cap ploma o plomissó negre!

—Negre, i veis que tot es or pur? diu En Juanet.

—Te dic, diu sa veieta, que l' espluguis bé, veiam si en té cap de ploma o plomissó negre!

En Juanet mira bé tot es plomatge de s' aucellet, i ¿què me 'n direu? Ell li afinà una mica de plomissó negre dins cada ala i dins sa cóva.

—¿Que tal? diu sa veieta. ¿Que 't deia jo? Mira, arrabassa-li tot aqueix plomissó negre abans de més raons.

—I es precís precís haver-le-hi d' arrabassar? diu En Juanet.

—¡I tant com e-hu es precís! diu sa jaieta. Pero per ara no 't puc dir es per-que.

En Juanet, ben creient com era, arrabassa aquell plomissó negre de cada ala i de sa cóva de s' *aucellet d' or;* i llavò sa jaieta li diu:

—Bé ara torne 'l posar dins sa gabieta, i ¡fora treure 'l per posar-lo dins sa gabi gran! sino que le hi has de posar amb sa gabieta i tot, i ben tancada aquesta per que mai per mai en puga sortir s' *aucellet d' or* i mesclar-se amb sos altres!

En Juanet va creure: posa s' *aucellet d' or* dins sa gabieta, li tanca es portelló ben tancat, arriba a obrir es portelló de sa gabia gran, e-hi posa dadins sa gabieta amb s' *aucellet d' or;* i a les-hores tots ets altres aucells de dins sa gabia gran tornaren molt més polits i galanxons que no eren abans, i refilaren sa veu d' una manera més fina i delitosa que no l' havíen refilada mai.

Aquí sa veieta pren la paraula i diu:

—¡O Juanet, estimat des meu cor i de sa meua ánima! A l' hora d' ara ja no seríes viu si no me creus. Si tens la mala sort d' amollar s' *aucellet d' or* a lloure dins sa gabi gran sensa sa gabi petita i sensa arrabassar-li aquell plomissó negre de cada ala i de sa cova, ell sería tornat un drac amb sis ales que amb un brúfol t' hauría engolit a tu i tots ets aucells de sa gabi gran. I si ara encara le hi amollasses sensa sa gabi petita, a l' acte tots ets altres aucells torceríen es coll i quedaríen tots an es siti.

Com En Juanet, sentí tot allò, romangué amb sos cabeis drets.

—¿I tot això m' hauría succeit, padrineta? deia s' al·lotó.

—Sí, fiet meu estimat! deia sa jaieta.

—¡O que vos estim i que vos estim, padrineta meua benvolguda! deia En Juanet.

I ja va estar aferrat p' es coll de sa jaieta, i besades i més besades.

—Mira, li diu sa jaieta. Aquest *aucellet d' or* si tu no el toques mai en res ni per res que jo no t' ho diga, mos servirà de molt, però de molt!

—¿Com-es-ara? diu En Juanet.

—Jo t' ho diré, Juanet, diu sa jaieta. Ses fuies de *sa flor de jerical* que Na Catalineta va anar a dur, les tenim amb aigo de set pous dins una ampolla; i sempre que fassem roiar dins un plat blanc pla un ratjolí d' aquella aigo, s' aigo s' escamparà, i allà dins vorem sa cara de qualsevol traidor que mos ne vulga fer cap de grossa: i si llavò duim sa gabieta amb s' *aucellet d' or* davant aquell plat, s' *aucellet d' or* mos cantarà tota sa mala passada que aquell traidor mos voldría fer.

—¿Que me deis, padrineta? s' exclama En Juanet. ¿I aquesta ès vera?

—Passa de vera! diu sa jaieta. Ten per segur que es així com te dic, que ja saps que mai vos he enganats jo!

—Sí que teniu raó, padrineta! diu En Juanet.

I ja se torna aferrar p' es coll de sa jaieta, i ¡bones besades!

Amb això En Juanet i Na Catalineta ja tornaven guaitar p' es portal, per ses finestres, p' es balcons, per ses galaníes, p' es terrats d' aquell grandiós palau que habitaven; i ja hu crec que la mala reina véia les se veia sempre davant; i el dimoni la se 'n duia de rabia.

Envía a demanar aquella mellenga del dimoni, aquella mala fada, que li havía promès llevar des mig aquells dos jovenets des grandiós palau de d' allà davant, que ella veia ben clar que eren es dos bessonets de la reina Francineta; però la mala fada, veient-se sa ruixada damunt, perque s' era

entressentida que Na Catalineta i En Juanet eren tornats de dur sa *flor de jerical* i s' *aucellet d' or*, pero que sa jaieta bifa i esquerda havía taiada sa bruixería de tal *flor* i de tal *aucellet*, i que los tenía preparats per fer-los servir per tot lo contrari de lo que la Reina véia volía,—fogí com la bala de sa ciutat del Rei, i se tirà dins un altre reinat per que la mala Reina véia no li fes s' ebré.

Com la mala Reina va veure que la mala fada no compareixía, se posà feta un dimoni.

—No la m' ha feta que no la m' haja pensada! deia ella, fent flamaradeta.

Pensa qui pensa com s' ho faría per llevar des mig aquells dos bessonets de la Reina Francineta, mirau quina la se va pensar, sa gran polissarda. Va dir:

—Ja sé que faré. Diré an es meu fii que convit a dinar aqueis dos bessonets, i jo les posaré metzines dins es menjar; en menjaràn, i allà mateix batrán es peus.

Pensat i fet, se 'n va an el Rei, i li diu:

—Mira, havía pensada una cosa.

—Digau quina es, ma mare, diu el Rei.

—Idò que poríem convidar a dinar aqueix jovenet i aqueixa joveneta de aquí davant, que son tan galanxons i ben carats; i així, esplugant-los amb preguntes de llevant i de ponent, tal volta poríem aclarir qui són ells i de quines egos venen, perque bé hu saps tu que encara no hem pogut aclarir d' on mos surten.

—Trop que heu pensat bé, diu el Rei. Ara mateix e-hi enviaré un criat a convidar-los.

Així hu va fer el Rei, i es criat se presenta an aquell grandiós palau de allà davant; demana sa

senyora de la casa, i surt sa jaieta bifa i esquerda, i es criat diu:

—El senyor Rei m' envía a dir-vos que vol que es dos jovenets de aquesta casa venguen a dinar amb ell.

Com aquella jaieta sent allò, diu tot d' una.

—Ja direu an el senyor Rei que li agraïm molt s' atenció que mos té; pero que, per anar-hi es dos joves, e-hi tenc de venir jo, i ademés s' al·lotella ha de dur una ampolla i s' al·lotell una gabieta amb un aucellet dadins.

—Perdonau, germaneta, diu es criat. Jo aniré a dir-ho an el senyor Rei, veiam si hi està conforme.

Se 'n hi va, i el Rei diu:

—¡Que venguen tots es que vulguen i que duguen tot lo que los don gust i gana!

I es criat gira en cóva, i cap a dir això a sa jaieta bifa i esquerda, que va dir:

—No res idò, digau an el Senyor Rei que avui mateix vendrem.

I hu feren tenir ver. Damunt mig dia se presenta a ca 'l Rei sa jaieta bifa i esquerda amb Na Catalineta i En Juanet, aquella amb s' ampolla i aquest amb sa gabieta.

Les fan entrar allà on era el Rei amb la Reina Francineta i la mala Reina véia, an-e qui feren molt mals averanys aquella ampolla i aquella gabieta amb s' aucellet, i sobre tot sa jaieta bifa i esquerda; pero procurà no fer res coneixedor.

Arribà s' haver-se de seure a sa taula, i es criats anaven a prendre s' ampolla a Na Catalineta i sa gabieta an En Juanet; pero sa jaieta bifa i esquerda, els-e trencà el davant, i va dir:

—Senyor Rei, si Na Catalineta no pot tenir s' ampolla a sa taula i En Juanet no hi pot tenir sa gabieta, ni ells ni jo porem dinar aquí.

An el Rei li va venir de-nou tot allò, i va dir an es criats:

—¿I com estam aquí? ¿Qui vos ha manat que prenguésseu aqueixes coses an aqueis dos jovenets? Ara som jo que vui que les tenguen a sa taula.

Amb això s' hi asseuen amb aquelles coses Na Catalineta, En Juanet i sa jaieta bifa i esquerda davant per davant del Rei, la Reina Francineta i la mala Reina véia, que hu tenía preparat per cometre es gran crim de emmatzinar aquells dos jovenets tan abrinats, desxondits i galanxons.

Les duen a ells dos es primer plat fet, pero sa jaieta bifa i esquerda diu:

—Abans de pegar cuierada, necessitam un plat blanc pla.

Es criats n' hi duen un, i ella diu a Na Catalineta:

—Aboque-hi un ratjolí de s' aigo de s' ampolla!

Na Catalineta hi aboca es ratjolí, aquella aigo s' escampa per tot es plat, i tot d' una hi veren dadins sa cara de la mala Reina véia.

—Senyor Rei! cridà cop en sec sa jaieta bifa i esquerda, ¡aquí hi ha una traidora! ¡Mir dins aqueix plat, i li vorà sa cara!

El Rei mira dins aquell plat blanc pla, i hi veu sa cara de sa mare.

—*Aucellet*, diu llavò sa jaieta bifa i esquerda, diga-mos quina traidoría mos volía fer aqueixa traidora! ¡Diga-mos si ja mos n' ha fetes d' altres de traidoríes!

Aquí s' *aucellet d' or* pren la paraula, i ja es partit a dir:

—Mòques de peix! mòques de peix! metzines! metzines! La mala Reina véia veu dos bessonets, nin i nina, que neixen. ¿De qui són? de qui no són? A la Reina Francineta els ha enviats el Bon Jesús; són per ella i p' el senyor Rei? Que hu diga la mala Reina véia, que 'ls agafa i *zas!* dins un senaió tapats amb mòques de peix! ¡Hala tu criada! du això a tirar an es riu, per que no hu vegen pus amb tanta pudor que fa! I ¡hala vora vora riu aquella mesquina que no gosa, no gosa tirar a s' aigo allò que no sap que ès, i que pesa pesa pesa! ¿Que serà això? que no serà? S' asseu de cansada; afica sa ma devall mòques de peix. ¿Que ès lo que toca? Lo que la mala Reina véia hi 'via posat: es present que 'l Bon Jesús havía fet a la Reina Francineta i an el senyor Rei. ¿Què 'n farem? què no 'n farem? Passau vos a-les-hores, ¿no es ver, jaieta bifa i esquerda? Ses mòques de peix an es riu, i es dos bessonets a ca-vostra. Vos e-hu sabeu si us han costat de criar i pujar! A la vista està si n' heu sabut i si heu pogut!... Metzines! metzines! Si, emmetzinat està lo que han duit dins es plat per Na Catalineta i En Juanet, p' es fiions des vostro cor, senyor Rei i senyora Reina jove! Sí sí. ¿Qui hu ha emmetzinat? Que parli la mala Reina véia! Prou que hu sap! massa que hu sap!... Mòques de peix! mòques de peix!... metzines! metzines!

El Rei i la Reina Francineta, com sentíen tot això, n' estaven amb sos cabeis drets, esglaiats, aborronats. Se miraven En Juanet i Na Catalineta ben arreu, i el Rei deia amb ell mateix:

—No hi ha remei! s' al·lot es just sa mare, just Na Francineta, i també té cosa de mi!

I la reina Francineta que també deia amb ella mateixa:

—No hi ha remei! s' al·lota es just son pare, just el Rei; pero també té cosa de mi!

Com s' *aucellet d' or* acabà es seu sementer, el Rei i la Reina jove no pogueren pus: s' aixequen de sa taula plorant i cridant un i altra:

—¡Fiis meus des meu cor! ¡fiis meus des meu cor!

I ja se tiren damunt Na Catalineta i En Juanet abrassant-los ben fort i omplint-los de besades, que com que los s' haguessen de menjar.

Tothom d' allà dins plorava a les totes davant aquella passada tan feresta, tothom fora la mala Reina véia, que estava feta una furia, i allà mateix de sa rabia i de sa betzerria que duia, va esclatar, i el dimoni la se 'n va dur més que depressa a fer flamada dins l' infern.

El Rei i la Reina jove i tothom de la Cort no hi cabíen d' alegría i gaubansa de veure aquells dos bessonets Na Catalineta i En Juanet, tan abrinats, tan desxondits, tan galanxons, salvats de ses ungles de la mala Reina véia, fiis del senyor Rei i de la senyora Reina jove. I no sols va esser la Cort que se 'n alegrà fora mida, sino tot es reinat; i s' armaren per tot festes i més festes i sarau per llarc.

El Rei i la Reina volgueren tenir amb ells sa jaieta bifa i esquerda, i amb ella i amb sos seus fiions benvolguts En Juanet i Na Catalineta visqueren anys i més anys i encara són vius, si no són morts. I al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

ES TIT I SA TITA [1]

AIXÒ era i no era un pare i una mare que tengueren un fii, un poi, que com va esser garrut, diu:

—Me vui casar.

—I ¿qui t' ha de voler? diuen son pare i sa mare.

—Qui? diu ell. Sa pussa.

—¿Vol dir la porem anar a demanar? diuen son pare i sa mare.

—Ja hi hauríeu d' esser estats! que en fris massa! diu es tit.

Son pare i sa mare se posen ses cames an es coll, i de d' allà cap a demanar sa pussa.

Com prou les varen haver tengudes es pares i mares de cada banda sobre sa dot des dos noviis-esperaven-esser, a la fi romanen closos i donen

1 La 'm contaren ma mare, al cel sia ella, Na Rafela Llodrana *Calona* de So 'n Servera, la meua cunyada Magdalena Durán i Ordines, el noble senyor D. Juan Orlandis i Despuig i madó Balaguera de Capdepera.

Tit es un nom amb que els infants, en comensar a embarbollar, anomenen els animals, tota classe d' animals, i la gent gran hi anomena els pois.

Tita se diu especialment de les gallines, sobre tot per cridar-les quant les han de donar menjar. An aqueixa rondaia la pussa s' anomena *tita* per analogía amb lo poi.

dia per ses nosses, i ja foren partits a convidar tots es parents, amics, coneguts i benefactors.

Arriba es dia selietjat, i tothom li envela cap a nosses.

Es tit vos assegur que se desxondí dematí ferm, i se va fer ses piules tan bé com va sebre.

Com partía diu an es bancs.

—Bancs, ¿que veniu a nosses?

—Vol dir te cases? diuen es bancs.

—Si-fa! amb sa pussa! diu ell. ¡Vaja si hi veniu!

—No porà esser, diuen es bancs, perque si venía negú, no poría seure, i la gent romandría massa descompassada.

—No res idò, diu es tit a ses portes: veniu-hi voltros.

—Noltros? diuen ses portes. Ja mos agradaría venir; pero ¿i qui tancaría la casa? Es lladres poríen entrar peu pla i dur-se 'n-ho tot, sensa deixar ponedor ni pel a raure.

—Bono idò! diu es tit: si voltros no voleu venir, me 'n hauré d' anar tot sol.

I ja li hagué estret ben peus alts, bras sonant i oreia fumant.

Camina caminaràs, topa un aucellet volant volant i *tiu-tiu tiu-tiu,* i es tit ja li enfloca.

—Aucellet, ¿que vens a nosses?

—¡Ai a nosses! diu s' aucellet. ¿I qui ès que se casa?

—Jo amb sa tita! diu es tit. ¡Hala, idò, si vens!

—No porà esser, diu s' aucellet, perque sa meua tasca, si jo me 'n anava, quedaría sensa fer.

—¿Sa tasca des volar i des cantar? diu es tit.

—Sa mateixa! diu s' aucellet. El Bon Jesús la mos ha donada i l' hem de fer, forsat forsat!

—No res idò, diu es tit. Jo faré sa meua via. Amb Deu siau!

—Deu te guart de perill! diu s' aucellet i que 't vaja bè sa casada.

I es tit seguí de d' allà amb unes passes ben llargues. Topa sa figuera, i ja li diu:

—Figuera, ¿que vens a nosses?

—¡Ai a nosses! diu sa figuera. I ¿qui ès que se casa?

—Jo amb sa tita, diu es tit. ¡Vaja si vens!

—Trob que no 'm convé, diu sa figuera, perque tenc ses rels massa fondes i massa envitricollades, que no sé si en treuría agüier amb tant de relum com Deu ha vist!

—No res idò, diu es tit, jo faré sa meua via. Amb Deu siau!

I es tit seguí de d' allà ben atacadet.

Camina caminaràs, topa es bou, i ja li diu:

—Bou, ¿que vens a nosses?

—¡Ai a nosses! diu es bou. I ¡qui ès que se casa?

—Jo amb sa tita, diu es tit. ¡Vaja si vens!

—No porà esser, perque he d' anar a llaurar, diu es bou.

—No res idò, diu es tit, jo faré sa meua via. Amb Deu siau!

I seguí de d' allà ben acanalat.

Camina caminaràs, topa es pou, i ja li diu:

—Pou, ¿que vens a nosses?

—¡Ai a nosses! diu es pou. I ¿qui ès que se casa?

—Jo amb sa tita, diu es tit. ¡Hala si vens!

—Ell no porà esser, diu es pou, perque llavò vendríen ses criades del Rei a dur-se 'n aigo, i

se 'n hauríen de tornar de buit, i el Rei e-hu poría prendre tort, i Deu sab es cabermoni que s' armaría.

—No res, idò, diu es tit, jo faré sa meua via. Amb Deu siau!

I seguí de d' allà ben afuat com un moix que s' aborda a una rata.

Camina caminaràs, arriba a la fi a ca-sa-tita, i hi troba ja tots es parents, amics, coneguts i benefactors, que estaven esperant es seu adveniment amb sa tita, tota enllimonada i més endiumenjada que un altar de Coranta-Hores.

Sobre tot, ell se va fer s' esclafit, se casaren es tit i sa tita, i allà tothom bots i xecalines i crits, que pareixía que tots havíen perdut es cap.

A la fi es coc diu que se poren posar en taula, que s' arròs ja es cuit.

S' hi posen tots, i allà venguen plats d' arròs i plats d' arròs, i llavò una bona platada de bollit, i una altra grandiosa platada d' aufegat dols, i llavò ses oreianes, ses magranes dolses i aubars i ses mel·les torrades i es vin blanc per fer brindis.

Tots menjaren a rompre, fins que pogueren dir pruna; i es qui hi pegà més fort va esser es tit, que llavò no se poría atxafegar; i vos hauría fetes massa riaies com hagué de sortir a ballar an es ball que armaren tot d' una d' aixecar-se de sa taula; i un ball de lo més vitenc que va esser, perque no tots havíen carregat tant fort com es tit.

Cansats de ballar, se 'n anà cadascú a ca-seua, després de donar mil enhoresbones an es dos noviis, que també s' hi hagueren d' espitxar cap an es seu niu, perque a ca-sa-tita eren una niarada grossa i no hi cabía es matrimoni novell.

I ses raons foren per arribar es tit a ca-seua, amb sa grandiosa panxada que es toixarrut havía pegada, perque vos assegur que era tocat de bon gust i afectat ferm de pinyata.

Així com pogueren, arribaren a caseua es tit i sa tita, i se 'n anaren a colgar abans de pus raons.

Sa tita dormí ben descansada, com un sauló, tota sa nit; ara es tit no hi va haver remei per ell d' aclucar ets uis ni d' aferrar es sò perque sa seua panxa era com una olla de caragols, i com que hagués d' esclatar.

Sa cosa arribà a un punt, que es tit s' hagué d' aixecar, i tanta de sort que rompé per baix, i va omplir tota sa cabuda que hi havía a la casa: es bassí, es ribell, sa gerra i s' olla.

Amb aquella buidada tan feresta l' homo se creia estar llest ja, i se torna posar an es llit, pero al punt sa panxa ja li tornà fer mal i mal, i el pobret ja se tornà veure sa ruixada damunt.

--Sobre tot! deia ell. ¡Voldría sebre a on li tenc d' amollar! si ja hu tenc tot ple!

¿Què me 'n direu? Ell la cosa se posà tan malament, que, com anava a botar des llit, li escapa i n' umpl tots es llensols.

Aquí se desxondeix sa tita; i, com se sentí p' es nas aquell perfum del dimoni, no foren tot berbes s' escàndol que va moure an es tit, que no badà boca, tot carregat de culpa com estava.

Sa tita, més cremada que un diner de mistos, desfà es llit, extén es llensols, tots soiats, dalt es llenyer; per rabetjar-los d' aigo se 'n va an es gerrer, i me troba sa gerra plena des mateix concert, i llavò hi troba es ribell, i llavò s' olla.

Se tita cuidà fer es tro de rabia, i no tengué

altre remei que anar-se 'n an es pou a fer sa gran escatada, i comana an es tit que aguii es dinà al manco, i que fassa *fava-parada* amb xuia.

Se 'n va ella an es pou a fer s' escatada, i es tit posa s' olla an es foc, després de passar-la de lleixiu i d' aigo clara; e-hi tira ses faves parades i sa xuia, i allà còu qui còu.

I es tit, cada punt anava a destapar s' olla a veure si covía bé.

Què me 'n direu? Ell un pic s' hi abocà tant, que es carabassot pesa més que es còs, i *pataplum!* cau dins s' olla, i allà romangué aufegat i cuit.

Amb això sa tita acaba s' escatada devers mitjàn cap-vespre, se 'n torna a ses cases, entra, no veu es tit, el crida, no li respòn, i diu:

—Deu sab a on serà s' embàlit! Lo millor que puc fer ès dinar! i ja dinarà ell, en venir.

Agafa una escudella, destapa s' olla, e-hi afica es cuierot, i amb sa primera cuierada ja me treu es tit, mort i re-de-mort.

Es cuierot li cau de ses mans a sa pobre tita, i ja ès partida a fer un plant sa cosa més llastimosa que vos pogueu pensar.

—¡O titet meu! deia ella. ¡O companyieta meua! ¡Sí que n' hem tengudet poc de temps d' estar plegats! ¡Qui m' ho hagués hagut de dir, es segón día d' estar plegadets, ja haver-te de morir!

Sa mesquina se pegava amb so cap per ses parets, s' arrabassava es cabeis un grapat amb cada mà, i s' esqueixà es mantell nou que duia de nosses, i el se feu benes!

I heu de creure i pensar i pensar i creure que com es bancs veren aquell plors i descapdell de sa tita, demanen:

—Pero tita! ¿què ès estat això?

I sa tita respòn:

—¡O si hu sabíeu!
de pena bé esclataríeu!
¡Què ha d' esser estat!
¡Que es tit s' ès aufegat!
I jo, plors i descapdell,
m' he esqueixat tot es mantell.

—Idò noltros ballarem per la casa! diuen es bancs.

I ja son partits a ballar per la casa, acompanyant es plors de sa tita.

Amb això ses portes diuen:

—Bancs, ¿i què ès aquest escàndol, aquest talabastaix que moveu?

I es bancs responen:

—¡O si hu sabíeu!
de pena bé esclataríeu!
¡Què ha d' esser estat!
¡que es tit s' ès aufegat!

Sa tita llamenta i plora, s' ha esqueixat tot es mantell i noltros ballam per la casa.

—Idò noltros sortirem de pollaguera! diuen ses portes.

I encara no hu hagueren dit, com *zas!* surten de pollaguera, i cop per aquí i sembatuda per allà i telabastaix per llarc.

Amb això passa un aucellet; i, com sent tant d' estabó, diu a ses portes:

—Portes, i ¿què ès tant d' estabeig?

I ses portes diuen:

—¡O si hu sabíeu!
de pena bé esclataríeu!
¡Què ha d' esser estat!
¡que es tit s' ès aufegat!

Sa tita llamenta i plora i s' ha esqueixat tot es mantell, es bancs ballen per la casa i noltros som sortides de pollaguera!

—Idò jo m' escoaré! diu s' aucellet.

I *zas! zas!* amb so bec bones espipellades a ses plomes de sa coa! i al punt ja el tengueren tot escoat.

Vola qui vola s' aucellet amb prou penes perque li mancava sa coa, arriba a sa figuera, i s' hi posa damunt

—I ara ¿què ès això, sensa coa? diu sa figuera,

I s' aucellet respòn:

—¡O si hu sabíeu!
de pena bé esclataríeu!
¡Què ha d' esser estat!
¡que es tit s' ès aufegat!

Sa tita llamenta i plora, i tot es mantell s' ha esqueixat, es bancs ballen per la casa, ses portes són partides de pollaguera, i jo me som escoat!

—Idò jo m' esbrancaré! diu sa figuera.

I encara no hu hagué dit, com *ta-trac ta-trac!* sa figuera tota esbrancada!

Amb això s' hi arramba es bou que acabaven de llevar-lo de s' arada i l' amargenaven per allà.

Alsa es cap per espampolar unes quantes de fulles a sa figuera, i la me veu tota esbrancada, i ja li demana:

—Figuera, i ¿què ès estat? ¿com ès que estàs tota esbrancada?

I sa figuera ja respòn:

—¡O si hu sabíeu!
de pena bé esclataríeu!
¡Què ha d' esser estat!
¡que es tit s' ès aufegat!

Sa tita llamenta i plora, i tot es mantell s' ha es-

queixat, es bancs ballen per la casa, ses portes són sortides de pollaguera, s' aucellet s' ès escoat i jo me som esbrancada!

—Idò jo m' esconnaré! diu es bou.

I encara no hu va haver dit com ¡bones caparrotades p' en-terra! fins que no tengué tros de banyam condret.

I ¿què fa es bou a-les-hores? Se 'n va an es pou a beure.

Com es pou el veu d' aquella manera, ja li diu:

—Bou, i ¿què ès estat? ¿Com ès que t' han esconnat?

I es bou respòn:

—¡O si hu sabíeu!
de pena bé esclataríeu!
¡Què ha d' esser estat!
¡que es tit s' ès aufegat!

Sa tita llamenta i plora, i tot es mantell s' ha esqueixat, es bancs ballen per la casa, ses portes són sortides de pollaguera, s' aucellet s' ès escoat, sa figuera s' ès esbrancada i jo me som esconnat.

—Idò jo m' aixugaré! diu es pou.

I encara no hu hagué acabat de dir, com *zas!* es pou s' aixuga, però ben aixugat.

Amb això se 'n venen ses criades del Rei amb una gerra per-hom per dur-se 'n aigo, i se troben es pou més aixut que es 'bril, i ja li diuen:

—Pou, ¿i això ès pas de fer, aixugar-te d' aqueixa manera, sensa dir ase ni bestia? ¿Què ès estat això?

I aquí es pou respòn:

—¡O si hu sabíeu!
de pena bé esclataríeu!
¡Què ha d' esser estat!
¡que es tit s' ès aufegat!

Sa tita llamenta i plora i tot es mantell s' ha esqueixat, es bancs ballen per la casa, ses portes són sortides de pollaguera, s' aucellet s' ès escoat, sa figuera s' ès esbrancada, es bou s' ès esconnat i jo me som aixugat!

—Idò noltros trencarem les gerres! diuen ses criades del Rei

I *zas! zas!* rebaten ses gerres p' en-terra, i en fan benes i se 'n tornen per allà on eren vengudes.

Com arriben a ca 'l Rei, topen la Reina, que, com les veu que se 'n venían sensa ses gerres, ja les demana:

—I ses gerres? ¿I que no mos duis s' aigo? ¡Veiam que ès estat això!

I ses criades diuen:

—¡O Senyora Reina, si hu sabía
de pena bé esclataría!
¡Què ha d' esser estat!
que es tit s' ès aufegat!

Sa tita llamenta i plora i tot es mantell s' ha esqueixat, es bancs ballen per la casa, ses portes són sortides de pollaguera, s' aucellet s' ès escoat, sa figuera s' ès esbrancada, es bou s' ès esconnat, es pou s' ès aixugat i noltros hem trencades ses gerres.

—Idò jo me treuré es cambuix! diu la Reina.

I encara no hu va haver dit com *zas!* se pega grapada an es cambuix, i tots es cabeis a lloure! i flocs de cabeis per un vent i flocs de cabeis per un altre vent i tot anava cabeis, perque vos assegur que la Reina en tenía de cabeiera per sa mare i per sa fia, i fins i tot per sa neta, si m' apurau.

Amb això arriba el Rei de cassar i me troba la Reina tota escabeiada com una bruixa que se 'n volgués anar a fer qualque fetxida.

—I ara ¿què ès això? diu el Rei. I ¿a on s' ès vist mai anar tot una Reina tan escabeiada? Pero ¿què ès estat?

I la Reina sortí com un pinyol de cirera dient:

—¡O si hu sabíes!
de pena bé esclataríes!
¡Què ha d' esser estat!
¡que es tit s' ès aufegat!

Sa tita llamenta i plora i tot es mantell s' ha esqueixat, es bancs ballen per la casa, ses portes són sortides de pollaguera, s' aucellet s' ès escoat, sa figuera s' ès esbrancada, es bou s' ès esconnat, es pou s' ès aixugat, ses criades han trencades ses gerres i jo me som escambuixada.

—Idò jo me tomaré es bigots! diu el Rei.

I ja m' amerra unes tisores i *gic-gic-gic* ¡bones estisorades devers es bigots!

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, encara no los s' hagué tomats, com se mira dins es mirai, i s' hi veu tan lleig, que sa rabia li revé i diu:

—Pero bono! ¿I perque es tit s' ès aufegat, ara tot ha de fer ui i tots hem de romandre afollats? ¡Això no va pus! Está vist que toda sa pesta vé de demanar un a s' altre *què ès estat?* Ja sé que faré: posar pena de la vida a qualsevol que 'm demanarà *per que m' he tomats es bigots.*

E-hu va fer així, i ja hu crec que negú s' atansà a demanar-li des bigots, i d' aquesta manera es mal va esser mort, vui dir, s' acabà sa coa de barbaridats que s' aufegament des tit havía duites.

I qui no hu creu, que hu vaja a cercar! o si no amb un gatovell, *¡rac-a-rac!* bones fregades per sa pell!

Es pas des jeure davant i des jeure darrera [1]

QUANT el Bon Jesús i St. Pere anaven p' el mon s' estrevengué una vegada que pegaren a una possessió hora-baixet, i el Bon Jesús diu:

—Alabat sia Deu!

—Per a sempre sia alabat! respòn una veu de dins la casa.

Era sa Madona que feinetjava per allà dins, i sortí a veure qui era.

El Bon Jesús li diu:

—¿Que no mos voldríeu donar posada per aquesta santa nit?

Si fa, diu sa Madona. Lo que hi ha, germanets, que noltros campam tant curt que només vos porem oferir per jeure una márfega que tenim enterra a un recó dins sa cambra des padrí, que, per dir-ho així com ès, ès una mica mal sofrit.

—Qualsevol cosa mos basta! diu el Bon Jesús. Tot lo que mos donareu, e-hu besarem i vos ho agraïrem.

—Sa paia de sa màrfega, diu sa Madona, sí

1 M' ho contà ma mare, al cel sia ella i tots los morts. Amen.

que vos assegur que ès fresca i ben estufada, perque encara no sé si hi ha jegut negú des que la mudàrem.

—Idò encara estarem còme Papes! diu St. Pere.

—No més e-hi ha això, diu sa Madona, que està en-terra perque es nostros possibles no mos arriben a porer fer fer dos bancs i ses posts corresponents damunt per ajassar-hi sa màrfega.

—Això no ès res! diu el Bon Jesús. Que no heu sentit dir mai:—*Voleu esser rics? Siau pobres de desigs.*

—Si, germanet, que hu he sentit dir! diu sa Madona. ¡I ben ver que ès! ¡bon reconna!

Conversa qui conversa amb sa Madona el Bon Jesús i St. Pere, al punt vengué de sa feina l' Amo amb sos missatges, que s' agradaren ferm de sa conversa del Bon Jesús, com ès bo de veure. Ara a St. Pere casi no li sentiren sa veu perque allà on el Bon Jesús duia la paraula, ell solía posar-se un punt en boca, per allò que va dir aquell senyor Rector.—*Quant jo predic, l' orga no sona.*

Amb això se feu fosca negra, passen el Rosari i un bon enfilai de *Pare-nostros* a tots es Sants i Santes del cel, sopen i se 'n van a jeure: es missatges a *sa paia*, l' Amo i sa Madona an es seu llit, es padrí an es seu i el Bon Jesús i St. Pere dalt sa màrfega d' aquell recó de sa cambra des padrí.

Es padrí digué es quatre *Pare-nostros des jeure* que solía dir, i ¡tómbola! ja estigué ajegut.

Patía el pobre de dormir prim i li bastava un nores per no deixar-li agafar es sò i per trencar-le-hi si ja l' havía agafat.

Amb això hi va haver un entrevers, perque el

Bon Jesús i St. Pere, asseguts damunt sa màrfega se posaren a passar es *Pare-nostros des jeure,* i allà ¡venguen *Pare-nostros* i més *Pare-nostros.*

El Bon Jesús deia petit, pero St. Pere no hi deia tant, i el Bon Jesús que l' avisava:

—Pere, no digues tan fort! que desbarataràs es padrí de dormir-se, i això no està bé a casa externa.

St. Pere deia un poc mès petit tot d' una; pero, com se 'n temía, ja tornava alsar es xep-a-xep.

Es padrí prou que el sentía, pero de tot d' una no digué res per criansa, perque se tractava de gent externa. Ara com va veure que es xep-a-xep no arribava a acabar, no pogué pus, i diu de dins es seu llit.

—Pero bono! ¿i que no heu d' acabar mai? ¿Com no veis que no deixau dormir ets altres?

—E-hu veus, Pere? diu el Bon Jesús, ben petit. ¿No t' ho deia jo que diguesses més petit?

—Teniu raó, mon Mestre, respòn St. Pere: ès que àls la veu sensa temer-me 'n.

Seguí St. Pere dient es *Pare-nostros* ben petit ben petit; pero al punt ja hagué tornada alsar la veu. I es padrí, com el torna sentir, se fa curt de tot, bota des llit, agafa unes corretges que tenía avinent per un cas de casos, i ja ès partit cap a sa màrfega, i ¡hala bones simades an es qui alsaven aquell xep-a-xep dalt aquella màrfega!

La mala sort, St. Pere s' era ajegut davant, i el Bon Jesús darrera i per això totes ses corretjades aplegaren St. Pere i cap el Bon Jesús.

Com es padrí estigué cansat de donar llandera, se 'n torna an es seu llit.

A-les-hores St. Pere, ben ablanit, diu an el Bon

Jesús, ben petit ben petit, que es collaret casi no'l sentía:

—Mon Mestre, deixau-me passar darrera! que m' ha dit massa tort esser-me colgat davant.

—Passe-hi! diu el Bon Jesús, ¡veiam si t' hi camparàs millor amb aqueix xep-a-xep tan alt que dus per dir es *Pare-nostros!*

Com St. Pere encara no havía acabat de dir es que acostumava, seguí sa tasca, pero tan petit com poría.

I ¿què me 'n direu? Ell sensa temer-se 'n, torna alsar es xep-a-xep; i aquell mal sofrit des padrí, com el sent de bell nou, no pogué suportar-ho pus, pega bot des llit, agafa ses corretges i ¡cap a sa màrfega! tot dient:

—S' altra vegada ha rebut es qui jeia davant; ara rebrà es qui jeu darrera!

I ¡bones simades an es que jeia darrera! I si fort havía pegat sa primera vegada, més fort pegà sa segona; pegà fins que tengué alè.

Aquí St. Pere taià caps an es dir *Pare-nostros*, més atupat que un ase de llenyater. Així com va porer, s' adormí, i pus mai volgué jeure dins cambres que hi hagués padrins mal-sofrits.

I qui no hu creu, que hu vaja a cercar.

Aquest tom VII de l' *Aplec de Rondaies Mallorquines*, s' acabà d' estampar a la ciutat de Sóller a l' estampa de *La Sinceridat* dia 12 de Setembre de l' any del Senyor 1915

RONDAYES MALLORQUINES

APLECH

DE

RONDAYES MALLORQUINES

D'EN

JORDI DES RECÓ

(MN. ANTONI M.ª ALCOVER)

AB DIBUIXOS

D'EN

FRANCESCH DE BORJA MOLL

TOM VIII

AB LLECÈNCIA DE L'ORDINARI

BARCELONA
Depòsit: Llibreria Alvar Verdaguer
RAMBLA DEL CENTRE, 5
1924

CENSURA ESGLESIÁSTICA

Nihil obstat
El censor
DR. GABRIEL AUGUET Y ROSET
Canónigo Penitenciario

Imprímase
RAMÓN, OBISPO DE BARCELONA
Por mandato de Su Excia. Ilma. el Obispo mi Señor,
DR. JUAN BOADA Y CAMPS
Canónigo, Secretario

Aquesta obra ès propietat de l'Autor, qui se reserva tots els drets que la Llei li concedeix.

TAULA

— DE —

Les *Rondayes* contengudes dins aquest tom VIII

		Planes
1.	Sa llampria meravellosa	1
2.	En Pere Catorze	54
3.	La Mare Baleneta	78
4.	Es Mèl·loro Rosso	119

SA LLAMPRIA MERAVELLOSA [1]

Això eren dos germans; un cristià i un moro. Es cristià era casat, i el Bon Jesús los envià fruyt de bendició, això ès, un infant; li posaren Juanet, i al punt ja va esser com un homonet, però aviat una malaltia traidora se'n dugué son pare a veure Sant Pere, i se quedà s'al·lotó ab sa mareta viuda, i elze venia tan just tan just no morirse de fam.

Un dia passa es germà moro, onclo de s'al·lotó, i troba aquest que jugava p'es carrer.

—¡Som blonco teu! diu es moro a s'al·lotó. Si no hu creus, ves-ho a demanar a ta mare.

—No importa, diu En Juanet. Me basta sa vostra paraula.

—Idò mira, diu es moro, anem a passetjar una micoya.

—¡Anemhi! diu En Juanet.

I ja son partits blonco i nebot de d'allà, ben atacats, sempre cap envant.

Camina caminaràs, s'al·lotó còmensà a estar cansat i a anyorarse.

—Blonco, deya ell desiara, ¿i encara no hem de girar? ¿Encara no trobau que mos basta de caminar? Blonco, tornem a ca-nostra, que ma mare tendrà massa ànsia perque no sap aont som.

—¡Ca! deya es blonco, ¡no hayes por! ¡Ja hi serem d'hora! ¡no temes! Al punt arribam, faré una feyna

(1) La me contà un al·lotet de So'n Servera que feya de bover a canostra; havia nom Antoni Rotger. Me vengué molt de nou el nom de *llampria* en lloch de *llàntia;* no he tornat sentir pus tal nom a cap altra persona. Després també la me contaren lo noble senyor D. Pere Orlandis i Despuig a. c. s. e., de la Ciutat de Mallorca, i madò Magdalena Garrovera, de Campanet.

que hi tench, i llavò mos ne tornam a ca-vostra i ta mare estarà ben contenta de veure't.

Amb això es sol era ben post, i sa nit que se'n venia, manades fetes, per taparho tot de foscor. A la fi onclo i nebot arriben baix d'un penyalar molt ample i com tres o quatre campanars d'alt, i abaix feya com un repeu o recingle.

—Ara som arribats, diu es blonco. Lo que mes mos convé ès comensar foch, per lo que puga esser.

En comensen de foch demunt aquell recingle. Fer flamada es foch i obrirse aquell roquissal, va esser tot ú.

Poreu fer contes En Juanet si se degué retgirar davant aquell avench que tan cop en sech s'era badat tan prop d'ells.

—¡Ay, blonco! diu En Juanet ¡quina por i quina por que m'agafa!

—¡Hala, beneytot! ¡mes que beneytot! deya es blonco. ¿I de què has de tenir por? ¿de ses cucales de Manacor?

I s'al·lotó allà mes retgirat que un cuch, i es blonco ¡unes bones riayes! fins que de sa boca de s'avench surt una mica de clarendera, i es blonco diu:

—¡Hala Juanet! ¡Fora por! ¡Ara ès s'hora de fermos richs tot dos! ¡En sa teua mà està es fermos-hi anit mateix!

—¿I com? diu En Juanet.

—Jo t'ho diré, diu es blonco, si tu'm promets de fer lo que jo't mani!

—¡Vos ho promet! diu s'al·lotó.

A-les-hores es blonco se treu un anell de dins sa butxaca, i, mostrantlo an En Juanet, li diu:

—¿Veus aquest anell? Jo el te posaré an es dit des mitx de sa ma esquerra; te fermaré ab sa faixa que duch, per sa cinta; t'amoll dins aquest avench; endins de tot ey trobaràs un coval en forma d'esglèsia, i allà a's mitx ey veuràs una llampria crema qui crema, i baix de sa llampria una caixa amb un mort. Sa questió ès despenjar aqueixa llampria, i treurela

defora; si tu la treus, serem richs jo i tu tota la vida. Lo que hi ha que, per despenjar aqueixa llampria, t'éts d'enfilar demunt aquella caixa des mort.

En Juanet amb s'esperansa d'esser rich allarga es coll a tot lo que es blonco li deya. Es blonco el ferma ab sa faixa per sa cinta, li posa aquell anell an es dit des mitx de sa ma esquerra, i ja ès partit a amollarlo dins s'avench bil·lo bil·lo.

I es blonco ja ès partit a cobrar faixa, estira qui estira...

Com se'n tem, ja ès abaix de tot; i se troba En Juanet dins aquell coval que es blonco li havia dit, ab sa caixota de mort a's mitx i sa llampria encesa part demunt, crema qui crema.

En Juanet no hi reparà gens d' enfilarse per dalt sa caixota. Lo que no la poria desfermar en via neguna an aquella llampria, fins que a la fi, la desferma, l'agafa ben agafada, i se'n va a s'endret de sa boca de s'avench, i diu an es blonco:

—¡Ja la tench! ¡Tirau mes que depressa!

I es blonco ja ès partit a cobrar faixa, estira qui estira i puja qui puja En Juanet avench amunt.

Quant ja el tenia casi defora de tot, com es blonco lo que volia era pendreli sa llampria i amollarlo a ell altra volta dins s'avench i que ab sa cayguda

se fés tot bossins, li pega grapada a sa llampria; però En Juanet la tenia tan estreta, que an es blonco, per pendreli sa llampria, sa faixa li escapa, i Juanet i llampria per avall.

Tanta de sort que s'al·lotó va pegar de peus com es gats, an es fons de s'avench; i, sensa voler, fér ab sa llampria a una penya, i s'anell que es blonco li havia posat, li resquilla per sa llampria i *¡zas!* li surt un negret, lo mes xalestó i atxaravit, i ¡hala bons bots i xecalines! i no s'aturava de dir an En Juanet:

—¡Mane'm feynes com esclau teu que som i de tots es qui porten l'anell! ¡Mane'm feynes com esclau teu que som i de tots es qui porten l'anell!

En Juanet se retgirà fort, com poreu creure, davant aquell negret tan ballugadís i renover; però com el va veure tan xaravel·lo, prasent i marraner, arriba a cobrar coratge, i es negret que n'hi donava ferm i no s'aturava de dirli:

—¡Hala, Juanet! no estigues gens incorregut de demanarme qualsevol cosa! ¡Si, maname'n de feynes! ¡maname'n com esclau teu que som i de tots es qui porten l'anell!

I es moro de defora que cridava amb tota quanta forsa poria:

—¡Juanet! ¡O Juanet! ¿Que no t'has fet mal? ¿Has tengut cap de-nou? ¿Tens res romput: cama, cuixa, bras, espal·la, espinada, ansa des coll?

—¡No, gràcies a Deu! responia de dins s'avench En Juanet.

—¡Vaja, idò! deya es blonco. ¡Pose't bé, i te tornaré pujar! ¡Vaja quina passada que ès estada, escaparme sa faixa, com ja te tenia demunt!

En Juanet se posà bé per que es blonco el tornàs pujar; però es negret li pega grapada a sa faixa, la hi desferma, i hi penja una roca foradada i redoladissa que hi havia per allà, que devia fer devers un quintar, i diu an En Juanet:

—Diguès an es blonco: ¡Tirau!

—¡Tirau, blonco! diu En Juanet.

I es blonco ja va esser partit tira qui tira, pujant sa roca foradada.

Ara figurau quin perboch no degué esser p'es moro trobarse amb aquella roca, en lloch de sa llampria i En Juanet.

Crida que crida En Juanet, i En Juanet ¡ben alerta a respondre! ¿Com havia de respondre? si es negret li havia dit:

—Es blonco lo que cerca ès sa llampria, i de tu ¡un esclat a sa paret! ¡o tornarte tirar dins aquest avench! Sí, lo que ell cerca ès sa llampria perque sap que, en pegarli una fregada, jo tot d'una surt, i fas tot quant me mana es qui tenga sa llampria, com també surt jo, en fregar p'en lloch aqueix anell que es blonco te posà an es dit des mitx de sa ma esquerra, perque tu poguesses trobarli sa llampria, i ab s'idea de tornarlo't pendre, en haverle-hi trobada i quant ell l'hauria tenguda en ses seues mans. Es que aqueix blonco teu ès mes polissó que Deu piadós, ¡i mira si hu ès molt piadós Deu!

Sentint En Juanet aqueixes comandacions des seu blonco, bo ès de veure que no li volgués respondre, el deixà cridar tot lo que volgué, fins que aquell mal homo se'n anà fent flamada, tirant llamps i pestes, aspergiant i renegant com un carreter.

Amb això es negret era descomparegut an En Juanet sensa sebre com, fins que s'al·lotò pega fregada ab s'anell a sa llampria, i *¡zas!* ja torna comparèixer es negret, tan xalestó i atxaravit com s'altra vegada, i no s'aturava de dirli:

—¡Mane'm feynes com esclau teu que som i des qui porten l'anell! ¡Mane'm feynes com esclau teu que som i des qui porta l'anell!

—Sa feyna que't man, diu En Juanet, ès que'm dugues a l'acte a ca-nostra, i mos tregues demunt sa taula per mi i per ma mare un dinar de primera que hi poguem acabar sa talent.

I encara no hu va haver acabat de dir En Juanet com *¡zas!* ja se trobà dins ca-seua amb una gran

platada d'arròs engrogat, una greixonera amb uns escaldums d'allò d'allò, i una pella plena de tayades de llom, sobrassada i botifarró i llavò un bon got de vi d'aquell mes valent.

Ara figurauvos quina alegria no havia d'esser per sa mareta veure-se altra volta En Juanet davant i aquell dinar demunt sa taula. Aquella doneta ja estigué aferrada p'En Juanet i besades i mes besades, i en Juanet besades a ella, fins que En Juanet va dir:

—Ma mare, trop que convendria ara tastar aqueixa arrossada i demés concert que tenim dalt sa taula, que'm pens que ha d'esser de primera bona.

—Trop que has pensat bé, diu sa mareta.

I allà ¡nyam nyam! tots dos an aquell endiumenjat de demunt sa taula, i vos assegur que, tant un com s'altre, pegaren una panxada d'aquelles d'aquelles, perque vos assegur que'n duyen de fam enrera.

Poreu fer contes En Juanet i sa mare si devien botar d'alegria de veure-se amb aquella llampria tan meravellosa, que amb ella tenien qualsevol cosa que elze passàs per s'escudeller; perque, en fregar sa llampria ab s'anellet que s'onclo moro havia posat an es dit d'en mitx de sa ma esquerra d'En Juanet i que En Juanet may el deixava, sortia tot rebent es negret, i elze treya tot quant li demanaven, tant per la menjua com per tota altra cosa.

Aixi ès que an aquella casa ja no hi va haver pus rusca ni anaren pus ab cap anca rossegant, sino que campaven polents de tot, i En Juanet i sa mare estaven com uns si-senyors, i només les mancava ronya per gratar.

Bo ès de veure que an aquella ditxosa llampria l'havien de tenir ben regositjada: tancada ab pany i clau, i sa clau dins sa butxaca d'En Juanet, que desiara se paupava es butxacó que s'havia fet fer aposta per durla, per veure si la hi duya o si la hi havien saupada.

Sa gent al punt se'n va tèmer de sa baldor que

hi havia a ca'n Juanet, i sobre tot es veynats en comensaren a estarne mal a pler i a passarlos-se per sa garrova tan En Juanet com sa mare, i tot perque deyen:

—Però ¿què dimoni deu esser estat que primer no porien alsar xella i hi corria tan poch xorrèstich per dins aqueixa casa, que set doblés no los feyen un sou, i ara campen tan polents? ¿Serà cosa que hagen tret cap encantament o que les sia sortit cap negret o que s'al·lot haja pegat qualque salt a part o banda? ¡Aquí hi ha cosa devall es terròs!

en topar tant En Juanet com sa mare, los feyen la bona ferm ..

I heu de creure i pensar que es mateixos que derrera deyen totes aqueixes coses i en pensaven de pitjors sensa gosar a dirles, en topar tant En Juanet com sa mare, los feyen la bona ferm, perque sa gent ès estada sempre aixi: en veure negú que camp bé, derrera el criticaràn i li llevaràn sa pell per un tres i no res, però davant li fan de l'amich i s'hi acosten tant com poren, per treure'n raca o estella, com se suposa.

Amb això passen un parey d'anys, i En Juanet

ja va esser tot un bergantell, i ja comensava a mirarse mes ses al·lotelles que no ets al·lotells, i, com mes garrides i ben tayades eren, mes les aluyava es revel·ler.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que assetsuaxí arribà a oreyes d'En Juanet que el Rey havia fetes unes dictes que estava resolt de casar sa seua fiya, que no'n tenia altra i que per això la volia casar bé, vuy dir, que no volia per genre cap pela-canyes ni cap torra-pipes ni cap babaluet assoleyat i afectat de fayó, sino que fos un estornell de pel arreveixinat, llevent, desxondit, que pesàs es sol abans de sortir, que nigú li pogués menjar sopes demunt es cap, per lo quant amb el temps hauria d'esser el Rey, i, per esserho conforme l'aubarà canta, s'era mester no badar gota, no patir gens de sa caixa de St. Pere, anar ben uys espolsats i ben destravat i estar sempre an el temps. Per totes aqueixes raons el Sr. Rey posà a ses dictes que se casaria ab sa seua fiya es fadrí que faria sa proesa mes grossa dins es termini d'un més.

No hu volgueu sebre ets escabotells de fadrinel·los que's presentaven a ca'l Rey per fer proeses, però disposts tots a carregarse la creu del sant matrimoni ab la senyora Princesa. I un feya una proesa i s'altre en feya una altra, i tots ho feyen de tot per porerse tapar es cap devall es llansol ab sa fiya del Rey.

I allà el Rey ab tota la cort que mirava fer ses proeses i un boldró d'escrivans escriu qui escriu ses proeses que's feyen i es nom des qui les feyen, per porer sebre llavò finis finis qui hauria guanyada s'acció i se'n hauria duyta la pauma.

¿Què me'n direu? Ell En Juanet, com sentí ses veus que corrien de tot aquest endiumenjat, un dia alsa es cap i ab sa llampria a s'esquena i s'anellet an es dit des mitx de sa ma esquerra, pren es bobiot cap a ca'l Rey.

Ey arriba i el me troba ab tota la Cort que mira-

va fer proeses an es fadrins que's presentaven. Com va veure que aqueys ja havien esfet, se planta davant el Rey i la Cort, i diu:

—Senyor Rey ab tota la companyia: ¿se conté veritat que Vossa Reyal Magestat ha fetes unes dictes que es fadrí que dins es termini d'un més farà sa proesa mes grossa, se casarà ab la Senyora Princesa?

—¡Sí que ès ver! diu el Rey.

—Idò jo venia, diu En Juanet, a provar si seré jo que faré aqueixa proesa per lo quant m'agradaria ferm ferm porer esser genre de Vossa Reyal Magestat.

—Idò, diu el Rey, si tantes ganes en tens, ja pots esser partit a fer sa proesa.

—Bono, Sr. Rey, diu En Juanet: parlem clars! jo sa meua proesa no la puch fer davant la gent; he de ser tot sol i a banda que negú me puga veure.

—I ¿com hem de sebre, diu el Rey, que éts tu que l'has feta i no un altre?

Es ben bo d'arreglar, Sr. Rey, diu En Juanet. Que me tanquin dins una cambra qualsevol, i que posin guaytes an es portal i a totas ses finestres o espirays que aquella cambra tenga, i d'allà dins sortiré ab sa proesa feta, que estarà a la vista de tothom.

Com el Rey sent allò, se gira an es senyors grossos que componien la Cort, i elze diu:

—I ¿què hi deys voltros?

—¡Que aquest jove parla bé! diuen aquells senyors.

—No res idò, diu el Rey, ¡ja pots veure quina cambra t'agrada mes per tancart'hi i fer sa teua proesa!

—¡A mi totes me son bones! diu En Juanet.

N'hi mostren una que només tenia una mica de finestroneu amb un retxats de ferro ben espessos i ab puntes. En Juanet s'afica ab sa llampria dins aquella cambra, le hi tanquen rodant clau i sa clau dins sa butxaca del Rey, i quatre guaytes an ès por-

tal i quatre abaix des finestró a defora, i allà està qui està esperant tothom sa proesa d'aquel estornell que va venir molt de nou a tothom, comensant p'el Rey i p'es senyors de la Cort, i va fer molt mals averays an ets altres fadrins que ja estaven llests de ses seues proeses.

—¿Què farem? deyen ells entre sí mateys. ¿Que serà cosa que mos safalch a tots i mos don es brou, aquest xeval? ¡Fiauvos-ne des revel·ler!

Sobre tot, ell En Juanet com se va veure dins aquella cambra i que negú li poria aglapir ses seues mangarrufes, s'asseu ben assegut, se posa sa llampria demunt es genoys, i ¡zas! una bona fregada a sa llampria ab s'anellet des dit des mitx de sa ma esquerra, i a l'acte ja li compareix es negret dient tot remolest:

—¡Mane'm feynes com esclau teu que som i de tots es qui porten l'anell!

—Sa feyna que't man, diu En Juanet, que'm plantis davant ca'l Rey un casat set vegades mes gran i mes preciós que es mateix casat del Rey, tot acabat, fora una finestra defora, i tot moblat per dedins.

I encara En Juanet no hagué acabat de dir això, com *¡zas!* se planta davant ca'l Rey un casat set vegades mes gran i mes preciós que ca'l Rey, tot acabat fora una finestra de defora i tot moblat, ab totes quantes de coses ey pot haver a una casa, i sensa faltarhi un amèn de res.

Amb això En Juanet se torna carregar sa llampria a s'esquena, com si res fos estat, toca a sa porta, li obrin el Rey i tota la Cort estaven allà tots esperant el «sant adveniment»; i En Juanet diu:

—¡Ja està feta sa proesa!

—¿I a on ès ella? diu el Rey.

—¿A on? diu En Juanet. Surta Vossa Reyal Magestat a defora, i la veurà.

El Rey i tota la Cort surten defora, i m'hi tròben es grandiós casat que es negret acabava de plantarhi,

set vegades mes preciós que ca'l Rey, nou de trinca, tot llest i acabat fora una finestra, i per dins tot amoblat ab tots quants de mobles ey sol haver a una casa de prínceps, sensa que hi faltàs en-lloch un amèn.

Poreu fer contes com degué romandre el Rey ab tota la Cort i demés gernació, com se veren aquell grandiós casat davant. Se'n feyen creus, se miraven uns ab sos altres, allargaven es coll, s'enconcaven d'espal·les, n'estaven ab sos cabeys drets.

A-les-hores En Juanet se destira d'aquesta:

—Bono, Sr. Rey, ja veu que hi he deixada una finestra sensa acabar. L'he deixada així per que es picapedrers de Vossa Reyal Magestat, o bé ets altres que hi haja, provin d'acabarla, veyam quin temps ey posaràn.

A l'acte es picapedrers del Rey se posaren an aquella finestra per acabarla i deixarla com ses altres, i varen haver de mester mes d'un més, i encara se coneixia a la llego que no era de sa mateixa ma que ses altres, això ès, que era massa mal fetota.

Aquí el Rey i tota la Cort varen dir an En Juanet:

—No hi ha remey: tu has guanyada s'acció. Tu t'has feta teua la senyora Princesa.

I el Rey que va dir an En Juanet:

—Lo que s'ha d'empenyorar que se venga! Anem ara mateix a sa meua fia, t'hi presentaré; i dins tres dies, casats! i així en sortirem amb un aixech!

¿Què me'n direu? Ell a l'acte presenten En Juanet a sa fiya del Rey, tots dos s'agradaren prou, enrengaren sa cosa, i dins tres dies se feu s'esclafit, vuy dir, se casaren, i venguen unes nosses ben vitenques, i un ball ben rabiós, i festes i sarau per llarch.

Però no cregueu que tot s'acabàs amb aquest casament p'En Juanet. Va esser tot lo contrari.

Casat En Juanet ab sa fiya del Rey, se'n anaren a estar an aquell grandiós casat, set vegades mes gran y mes preciós que ca'l Rey mateix. En Juanet

era tan viu que no deya a negú ni a sa dona d'on treya tant de recapte cada dia, perque ell i sa dona feyen una taula millor que a ca'l Rey, i tenien un gros estol de criats i criades, que no n'hi havia cap de desmenjat, i tots eren tocats de bon gust: s'estimaven mes un plat d'arròs que set de faves, i un talabant de porcella rostida que un cocarroy. I ¿com s'ho feya En Juanet per sostenir tot allò? Idò desiara pegava fregada ab s'anellet pe'sa llampria, i tot d'una ja li compareixia es negret, que deya tot rabent:

—¡Mane'm feynes com esclau teu que som i de tots es qui porten s'anell!

I En Juanet li solia demanar una senaya de dobles de vint de carassa d'aquelles tan grogues, i gastava d'allà fins que n'hi havia; i, quant les acabava, tornava fer sa mateixa endemesa de fregar s'anellet pe'sa llampria, li tornava sortir es negret, li demanava una altra senayada de dobles de vint de carassa, es negret les hi treya, i l'homo tornava tenir p'es llayt de la casa, tant gastàs.

Negú se'n poria avenir de que En Juanet pogués aguantar tot aquell llayt, perque no sabien d'ont treya tota aquella dobberada que gastava. I ell ¡ben alerta a dir que hu tregués de sa llampria! que la tenia dins sa cambra de mes endins, sensa cap finestra que miràs defora i tancada amb una porta de set forrayats, cadascún ab pany i clau, per que negú nat del mon ey pogués entrar ni venir sospites a negú de que hu treya tot d'aquella llampria, que era tota come de ferro-vey i pareixia mes veya que es pastar. En Juanet sempre duya demunt ses set claus des forrayats de sa porta d'aquella cambra, per que no hi pogués entrar negú i ferli seuvatge sa llampria.

Mentres tant s'onclo moro d'En Juanet no s'aturava de córrer de la Xeca a la Meca a veure si trobaria En Juanet per espampolarli sa llampria, des llevant o des ponent.

A la fi arriba a sa ciutat d'aquell Rey, i li conten

de que la senyora Princesa s'era casada amb un pollastrell aixi i aixi que havia plantat ab un sant-i-amèn davant ca'l Rey un casal set vegades mes gran i mes bo que ca'l Rey mateix, i que allà s'estava ab sa seua dona, que era la senyora Princesa, i que manetjava es diners a palades, sensa que negú hagués pogut afinar ni aclarir d'ont los se treya.

—¡Ja ès En Juanet! pensà s'onclo moro. No pot esser negú mes que ell; i tot això ès ab sa llampria que'm va robar a mi, que hu fa. ¡A veure com jo la me torn fer meua!

Pensa qui pensa com s'ho faria, ja ès partit a rondar per davant es casal d'En Juanet, anant i venint carrer amunt carrer avall, però ben alerta sempre a no topar may En Juanet per que no se'n mal-pensàs i no n'hi fés qualcuna d'ase i seca.

En Juanet s'era fet molt cassador; ey duya una varera loca ab so cassar, i molts de dies se'n anava es dematí i no tornava fins es vespre.

Com s'onclo moro va haver espiat tot això, va prendre sa seua, ben resolt a ferho de tot per espampolarli sa llampria an En Juanet, costàs lo que costàs. I ¿què fa es gran polissardo? S'esquitxa a cas'argenter, i li fa fer tres llànties totes d'or; i es dia que els hi tengueren fetes, observà si En Juanet se'n anava a sa cassera. El guipa que s'hi espitxava amb un escabotell de criats i de cans encoblats, i quant ja no'l veren en tot es carrer, que calculà que ja seria fora de la Ciutat, sa mala ànima de s'onclo moro ja se carrega ses tres llànties d'or i ¡hala a anar i venir per davant ca'n Juanet, crida que crida ab tota quanta de veu se poria treure:

—¡Hala, germanets del Senyor! ¡qui'm barata llànties veyes, de qualsevol cosa sien, ab llànties d'or noves de trinca! ¡Hala qui me'n barata! ¡Hala! ¡hala! ¡hala!

La gent com sentien i veyen allò, elze venia molt de nou, i se returaven per asegurarse de si hu havien mal entès o de si aquell eu havia mal-dit; i

¡Qui'm barata llànties veyes...!

com veyen que era així com eu havien entès, eu trobaven gros de tot.

I al punt ja hi compareixen una tracalada de gent carregats ab llànties veyes, i ja s'aboquen a s'onclo moro, i tots que li deyen, presentantli cadascú sa seua llàntia:

—¡Vaja si feym es barat amb aquesta!

—¡No, amb aquesta altra, germà!

—¡Uep! ab sa meua, que ès mes prenidora!

—¡Ab sa meua ha d'esser ell! ¡Jo som davant!

No vos dich res es marrutxell que s'armà entre aaquella gent perque tots volien esser es de davant, de porque tenien de no porerhi arribar tots a sa llàntia d'or, veyent que aquell homo només en duya tres; però s'onclo moro aviat se'n va esser desfet, perque agafava una d'aquelles llànties que li presentaven, li pegava just una uyada, i ja la tornava entregar a son amo dientli:

—¡No'm serveix, això! no ès lo que jo cerch.

I n'agafava una altra, li pegava just s'uyada, i ja la tornava a son amo dientli que no li servia. I a tots es qui li presentaven aquelles llànties, va fer sa ma-

teixa endemesa; i aquella gent, bé hu poreu creure, se grifaven de no haver pogut fer aquell barat que elze seria estat tant ventatjós.

Ses criades de ca'n Juanet eren estades ses primeres de temerse d'això de ses llànties, i s'eren acostades a s'onclo moro que'n feya sa crida, a demanarli si anava de bo que volgués baratar llànties véyes qualsevols ab llànties d'or, i s'onclo moro les va dir:

—¡I tan de bo com va! Mirau si va de bo, que si me'n duys una de llantiota que té es vostro senyor, i que ès segur que de véya i retuda que ès, ja no la feys servir, jo vos donaré aqueixes tres, totes d'or, i llavò hi haurà una alegració per voltros.

—¿Quina alegració? digueren aquelles dues mandragolines, badant uns uys com uns platets.

—¿Quina? diu s'onclo moro. Una botonada d'or (1) per-hom a voltros dues, i tres vies de cadena d'or per fermarvos pe'sa cinta i que encara les vos pogueu passar p'es coll ab lo que sobrarà, i unes brassaroles totes d'or per la Senyora Princesa.

No vos dich res aquelles dues revel·leres lo que feren, com sentiren aquelles comandacions de s'onclo moro: piquen de talons cap a contarho a la Senyora Princesa, com unes botges, que no sabien que les passava.

La trobaren que s'acabava d'aixecar i de rentar, i ja li diuen:

—Senyora Altesa, escolt per amor de Deu lo que mos diu un homo que hi ha a's mitx des carrer, que va carregat ab tres llànties d'or, noves de trinca!

—¿Què ès lo que diu aquest homo, grans marxandes, que vos ne veniu amb aqueys crits? diu la Senyora Princesa.

—¿Què diu? diuen aquelles. Que el Senyor Prín-

(1) La *botonada* son dotze *botons* (sis a cada mànega des gipó ne gre) que duen ses dones, i que forma part de sa *caixada* o *adrès* que les fan, en casarse. A les al·lotes pobres les fan uns *botons* de mes poch preu; però tothom fa lo possible per que siguen d'or.

cep té una llantiota véya, que ja no deu esser bona a res a res, perque lo que's diu noltros no l'hem vista lluir may en tota aquesta casa; i diu aqueix homo que, si la hi duym, la mos baratarà ab tres llàn-ties noves de trinca totes d'or, que les du penjades a s'esquena, i llavò mos donarà a noltros una botonada perhom i llavò tres vies de cadeneta d'or per fermarmos pe'sa cinta i que ab lo que mos sobrarà, que mos bast per passarles-mos p'es coll; i llavò per Vossa Altesa un collar de perles i diamants i unes brassaroles totes d'or, també!

—¿Però què me deys, al·lotes? se va esclamar la Senyora Princesa. Però ¿que no veys, grans beneytotes, que això no pot esser ver? ¿Con no veys que això és que hu heu somiat?

—¡Bona casta de somiar, Senyora Altesa! digueren aquelles mandragolines. ¡Ara mateix el porem anar a fer venir, i Vossa Altesa mateixa se porà treure es gat des sach!

—¡Idò anauhi! diu la Senyora Princesa.

Aquelles dues, com senten allò ja s'esquitxen a s'onclo moro, que va esser ben falaguer de presentarse tot xalest davant la Senyora Princesa, i li feu ses mateixes ofertes que havia fetes a ses criades sobre aquella llantiota véya que va dir que el Senyor Príncep tenia.

—¡Però jo may n'hi he sentit parlar! s'esclama la Senyora Princesa.

—Es que ell la deu tenir per dalt es porxo o a qualque recó, i deu estar empegueit d'haverla-hi de presentar a Vossa Altesa! diu es gran polissardo de s'onclo moro.

La Senyora Princesa, que ja li eren entrades unes ganes de baratar sa ditxosa llantiota véya, unes ganes mes fortes que ses que aquelles dues criades tenien, va dir an aquell:

—Mirau, noltros registrarem tota la casa, veyam si la trobam an aqueixa llàntia véya que deys, i tornau demunt migdia; i si l'hem trobada, farem es barat; i, si no, no'l farem.

—¡Bé ha parlat Vossa Altesa! diu s'onclo moro, i se'n va ab ses tres llànties d'or a s'esquena, però ja sensa cridar que les volgués baratar ab cap de véya.

I heu de creure i pensar i pensar i creure, que com si haguessen tengut foch dins ses sabates, ja foren partides la Senyora Princesa i aquelles dues criades cerca qui cerca per tota la casa aquella llantiota véya que les havia dit aquell desconegut que hi havia. Miren per tots es porxos, i res; miren per tots es recons mes esbarrats, i res; s'afiquen dins totes ses cambras, rebosts, botigues, auberjons i enfonys, i res. Allà ont no pogueren entrar perque no tenien ses claus va esser an aquella cambra de sa porta de set forrayats tots ab pany i clau, i que negunes ey eren entrades may perque el Senyor Príncep tenia tancat sempre i duya ses claus demunt, fins i tot per dormir.

—¡Ja ès aquí dins aqueixa bona de llantiota véya! s'esclama la Senyora Princesa.

—¡Es aixi com diu Vossa Altesa! s'esclamen aquelles dues criades.

—¡Però bé! diu la Senyora Princesa. ¿Com ey entram aquí dins, si està tancat ab set panys i claus, i el Senyor Príncep du ses claus demunt?

—¿Com? diu una d'aquelles criades. ¡Ara me'n he pensada una, un poch massa grossa!

—¡Amolla-li! diu la Senyora Princesa.

—Idò, diu aquella, d'obrir una trapa an es sòtil de sa cambra, i una de noltros amollarle-hi amb una corda; i si hi ha sa llàntia, aquella la treu, i ja estam salvades.

—¡Sí que has pensat bé! diu la Senyora Princesa. ¡Ara mateix!

I ja se'n van totes tres amb un bech-de-grua dalt es sòtil, i ja son partides a deslloriguerar un parey de mitjans a s'endret de sa cambra des set forrayats; a forsa de forses obrin sa trapa, una d'aquelles criades se ferma un lliga-bayasses per ses cuixes; i la

Senyora Princesa i s'altra criada l'amollen per endins i per endins.

—¡Prou! va dir aquella, com va tocar ab sos peus enterra.

l'amollen per endins i per endins...

Li amollen un llum encès, i la dona pogué veure tot quant ey havia dins aquella cambra. I ¿què me'n direu? ell ey va esser sa llantiota vèya que aquell homo havia dit, i hu era ben vèya i retuda de tot.

—¡Si que hi ès! crida tot d'una aquella criada.

—¿Vol dir ey ès? s'esclama la Senyora Princesa.

—¡Si, Senyora Altesa! diu aquella d'allà endins.

—¿I encara no l'has amarrada? diu la Senyora Princesa.

—Sí, Senyora Altesa. ¡Ja me poren pujar, en voler! diu aquella.

La pugen ab sa llantiota, i com la va veure d'aprop la Senyora Princesa, no se'n poria avenir de que aquell desconegut en volgués donar tant d'aquella endèria. I tan tapada anava aquella beneyta, que may anà a pensar que, quant aquell desconegut en volia donar tant, qualque virtut grossa havia de tenir aquella llantietxa tan aldana i retuda an es parèixer.

¿Què me'n direu? Ell s'onclo moro s'hi presenta demunt migdia, li mostren sa llantiota, que deya ell, i a l'acte entrega ses tres llànties d'or, es collar de perles i diamants i ses brasseroles d'or a la Senyora Princesa, i ses botonades d'or i ses tres vies de cadeneta d'or que havia promeses a ses dues criades; li donen a ell sa llantiota, que era sa mateixa «llampria meravellosa», i ¿quina la fa ell tot d'una? Pega fregada a sa llampria ab s'anellet que ell duya com es d'En Juanet, i a l'acte li compareix es negret que li diu tot remolest:

—¡Mane'm feynes, com esclau teu que som i de tots es qui porten l'anell!

—Ses feynes que't man, diu s'onclo moro, que a l'acte mos ne dugues tots amb aquest casal demunt aquella muntanya que saps tu que hi ha dins mar dotze grosses (1) de llegos allà dessà aont fan es nius ses segues (2) dins es grech.

I encara no hu va haver acabat de dir s'onclo moro, com *¡zas!* aquell negret se'n va dur tot aquell casal ab tota quanta de gent i ab totes ses altres coses que hi havia dedins: tot se'n ho va dur demunt

(1) Una «grossa» son dotze dotzenes=144; per lo mateix, dotze «grosses» de llegos, son 1728 llegos.

(2) Dins el poble mallorquí hi ha la creència de que no s'ès sabut may aont ses segues fan es niu, i diuen que això vé de que quant St. Jusep i la Mare de Deu fogien amb el Bon Jesuset cap a Egipte, ses *segues* tapaven ses petjades per que es soldats d'Herodes no sabessen per ont havien pres. Per això hi ha s'adagi que diu: ***Qui ès nat ni neixerà, nius de sega no trobarà.***

aquella muntanyota que hi havia dins mar, dotze grosses de llegos allà dessà aont fan es niu ses segues dins es grech.

No vos dich res si es veinats i es de ca'l Rey se'n temeren prest de que aquell grandiós casal del Senyor Príncep i de la Senyora Princesa havia descomparegut, sensa deixar rastre de res ni sebre negú per ont s'era fus.

Ara figurauvos quin trastorn i quin mal cop no havia d'esser allò per la Reyna i p'el Rey, i sobre tot p'En Juanet, com tornà de cassar, es vespre, i no trobà dona ni casal ni res.

Com el pobre Juanet va veure que li havien llevat es seu casal ab sa dona i tot quant ey tenia, comensant per sa «llampria meravellosa», tot d'una ja va veure que era s'onclo moro que li havia feta s'endemesa, arribantli a sa «llampria». Lo que no comprenia com la hi havia sabuda trobar. Ja veya ell que, tot d'una que s'onclo moro li hauria pogudes posar ses mans demunt, l'hauria fregada ab s'anellet que aquell també tenia, li seria sortit es negret, i hauria manat an aquest que se'n ho dugués tot a banda aont no fos possible trobarlos. Per veure si afinaria cap camí ni remey, pega fregada ab s'anellet a una llàntia de ca'l Rey, d'amagat de tothom, i ès ver que li sortí es negret; però tot trist, mostiy i alís, i li va dir:

—¡Ah Juanet, Juanet! ¡Ja la t'han feta! ¡t'han presa sa llampria meravellosa! Cop en sech he sentit que'm cridaven. Surt, i ès estat s'onclo moro, que me diu: A l'acte, du aquest casal ab tots noltros i tot quant ey ha, a demunt un penyal que veuràs que s'alsa dins mar, dotze grosses de llegos allà dessà aont fan es niu ses segues, dins es grech. I jo, com ell portava l'anell i havia fregada amb ell sa llampria, no he tengut altre remey que creure'l.

—I ¿ara no m'hi pories dur, tu, demunt aqueix penyal? diu En Juanet.

—No puch, diu es negret. Jo només puch fer lo

que me mana es qui frega l'anell per sa llampria meravellosa. Mentres tu no la torns tenir i no hi freguis l'anell, no'm cridis, que tant mateix no't sortiré, perque no puch, Juanet.

I a l'acte es negret va descomparèixer, i deixà En Juanet com poreu pensar.

En Juanet feu una bona plorada, i el Rey i la Reyna que no feyen altra cosa mes que plors i mes plors, i tota la Cort per lo mateix, fins que el Rey agafa En Juanet i li diu:

—Juanet, ¿i es teus contes, quins son?

—¡D'anarme'n a cercar sa meua dona, i de cercarla fins que l'haja trobada! diu En Juanet.

—¿I quin cabal tens tu per anarte'n-hi? diu el Rey.

—¡No tench aont caure mort! diu En Juanet. Tot quant tenia, era dins sa casa; per lo mateix m' han deixat com un jonch de fuyes.

El Rey aquí li dona un cavall i un serró de dobles de vint, i En Juanet diu:

—No res, me'n vaig a cercar sa meua dona, i no m'aturaré que no l'haja trobada i recobrada. Primer cauré mort.

I se despedeix del Rey i de la Reyna, i ab so serró ben amagat pega bot demunt es cavall, i esperonada an aquest, i aquest trot trot, i de d'allà ben acanalat cap a grech, cap allà ont es negret li havia dit que s'en havia duyt es casal ab la Senyora Princesa i tota la resta.

Camina caminaràs, i demana qui demana a tothom que trobava si li sabrien donar clarícia d'un penyal que sortia dins mar amb una casa an es cap-curucull; però negú n'hi sabia donar gens de clarícia.

I el pobre, hala per envant sempre sensa perdre es coratge may, sempre cap a grech, i no parava de demanar a tothom que topava, sobre aquell ditxós penyal que s'alsava dins mar amb una casa an es cap-curucull, però negú n'hi sabia donar cap entresenya.

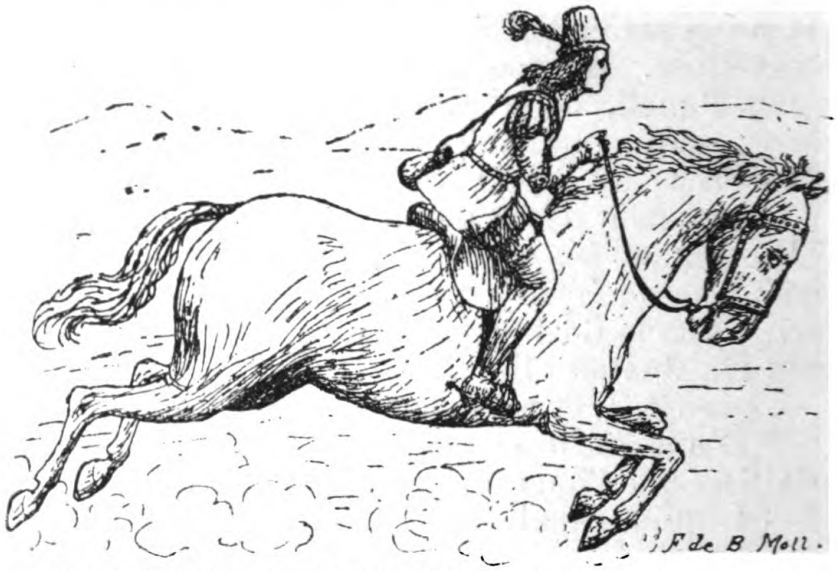

pega bot demunt es cavall, i de d'allà ben acanalat cap a grech...

Com ja feya una partida de setmanes que caminava sempre cap a grech, topa una ciutat. Se'n hi entra, tresca qui tresca carrers i mes carrers, i assetsuaixí surt a sa plassa. Ey veu un remolí de gent; s'hi acosta, i va romandre esglayat. Aquella gent estava enrevoltada d'un mort i sa dona i set infants des mort, tot arrufats devora es baül i plora qui plora: i un esgotzí que elze guardava, arrabassantse una cara de Caifàs lo mes an el viu.

Demana En Juanet què era tot allò, i un des quí miraven aquella feta li diu:

—Jo vos ho diré què ès això. Aquest homo s'ès mort carregat de deutes i sensa cap cobransa; i an es qui se moren així, aquí tenim per costum de durlos a's mitx de sa plassa amb sa dona i ets infants que hagen deixats, per veure si mouràn a compassió qualque bona ànima que pagui es deutes des mort. Si en surt cap dins tres dies, que pagui aquells deutes, enterren es mort i amollen sa dona i ets infants. Si no n'hi ha cap que fassa s'homonia de pagar aquells deutes, enterren es mort i vènen sa seua dona i ets infants, vuy dir, els encanten aquí en mitx

ab tot quant es mort deixà, i lo que'n treuen, s'ho reparteixen aquells an-e qui es mort devia.

—¡Vaja quines costums que teniu per aquí! diu En Juanet.

—¿Vol dir trobau que no feym bé? diu aquell.

—Trob, diu En Juanet, que ès massa cruel això d'haver de vendre sa dona i ets infants a punt de bísties! ¿Què hi inculpa sa dona ab sos deutes de s'homo? ¿Què hi inculpen ets infants ab sos deutes de son pare?

—¡Ja hi inculpen, ja, devegades! diu aquell. I voltros per sa vostra terra, perque supòs que vos no sou de per aquí (si hu fósseu, no haurieu gastada tal paraula), que no deys que «una dona fa la casa i una dona la desfà»?

—Sí que hu deym, diu En Juanet. Per això mateix, si sa dona no ha fets es deutes, sino que ès estat s'homo que'ls ha fets ab so seu mal cap, ab so seu mal maneig, ¿per que hu heu de fer pagar a sa pobre dona, venentla com si fos una mula o una somera?

—Però ¿i si ès sa dona, diu aquell, que ab so seu mal cap i mal maneig ha fus tot es cabal de s'homo?

—An aquest cas, diu En Juanet, ja no hi tench res que dir que hu fassen pagar a sa dona, si va esser ella que feu es mal. Però lo que succeeix per sa meua terra, i supòs que per aquí vos ne pendrà lo mateix, que, de deu vegades nou, es qui fa es deutes ès s'homo, i no sa dona.

—¡Però bono! diu aquell. ¿I vos sou homo, i vos ne veniu aquí a defensar ses dones?

—Jo, diu En Juanet, sempre m'ha agradat defensar sa raó allà on ès, perque trop que fa golafre i grosser defensar just sa conveniència. Ja m'agrada a mi aixi mateix lo que'm convé; però sa raó ha d'anar sempre davant. O som homos o no hu som.

—Me pareix, diu aquell, que amb aqueixa lley que vos duys, no fareu gayre carrera ni cases amb arch.

—¡Serà lo que Deu voldrà i no mes! diu En Juanet. Però encara hem deixats ets infants. ¿A on treu cap haver de vendre es pobres infantons, si son pare ès mort ab mes deutes que cobranses?

—¿I si ets infants, diu aquell, en son causa des deutes, que fan lluna (1) i no deixen pel a raure a son pare i el deixen an es pobre pare com un joch de fuyes?

—Però ¿i si no fan res d'això? diu En Juanet. ¿I si son uns bons al·lots que no hagen fet mal mes que an es pa? ¿I si son petits encara com aqueys que hi ha ara aqui's mitx, que encara duen aferrades ses busques des niu?

Era ben ver: aquells al·lotons des mort cabien tots devall un arer; es mes gran per molt tendria deu anys, i sa pobra viuda per molt si n'havia doblegats trenta, i era una dona plantosa de lo mes i ben tayada de per tot, i que feya cara de bona dona ferm, i de tot aquell remolí de gent no hi havia negú que li retregués cap perjudici ni cayre flach.

Aquell que les havia amb En Juanet no s'atansà tampoch a dir que aquells set infantons fossen causa, pes seu mal-cap, des deutes de son pare, ni tampoch tengué pit per tirar sa somada demunt sa pobre viuda, i lo que va fer s'aliardo va esser deixar en banda En Juanet perque trobava que aquest l'havia calsat just ferm.

En Juanet va recórrer un poch aquell remolí de gent, i demanà an aquest i an aquest altre quina casta d'homo era es mort i sa dona i ets infants, i tothom li va dir lo mateix:

—Es mort era curtet de gambals. Es seus pares li deixaren una partida de possessions ben bones, però tot li va anar tan tort, que sensa sebre com ni com no, i sensa que li coneguessen cap tara ni cap vici, com se'n va témer, eu va haver fus tot, i s'ha-

(1) Si una dona d'amagat de s'homo o els fiys d'amagat de llur pare treuen coses de la casa, i hu venen per llur mal-gast, se diu que «fan lluna».

gué d'endeutar per porerse omplir es gavatx ell i tota la barquera. ¡I sabeu aixi mateix que'n lleven de concert des vent, nou freixures! perque eren nou, ell i sa dona i es set bigarnius. En quant a sa viuda, ès una santa al·lota que no ha donat may un que xarrar ni li han poguda posar may sa llengo demunt. Dets infants no hi ha que parlarne, tan tenres com son.

—¿I que no tenen parents? digué En Juanet a un d'aquells que preguntava.

—¿Parents? contestà aquell. Aixi mateix en tenen que no campen malament, però ja sabeu lo que sol succeir, que de sa misèria tothom en fuig i que es berenats no coneixen es dejuns. Si això fos gent molt rica, que tenguessen una caixa al raset de dobles de vint, tothom voldria esser parent: però com son mes pobres que es ropit, es parents i tot se'n amaguen d'esserho.

I mentres tant negú s'arrambava a s'esgotzi a dir:

—Jo pach es deutes d'aquest homo; per lo mateix, duyslo-vos-ne a enterrar.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que tot allò tocà tan fort es cor d'En Juanet, li feu tanta i tanta de compassió aquell mort i aquella viuda i aquells infantons, que ets uys li comensen a espiretjar i aviat li vengué un esclator de cor que li costà molt, però molt no rompre ab plors, fins que se planta davant s'esgotzi, i sensa baubetjar ni trampoletjar gota li diu:

—¿Què s'ès mester per porer soterrar aquest homo i per que aqueixa dona i aqueys infantons se'n puguen anar franchs de tot a ca-seua?

—Que qualcú pach es deutes que deixà es mort, diu s'esgotzi amb aquella cara tan sarracena que s'arrabassava.

—I ¿quins són es deutes que deixà aqueix homo? diu En Juanet.

Fer En Juanet aquesta pregunta i saltar una

quinzena d'homos devant ell, va esser tot ú; i tots un derrera s'altre, ja foren partits a dirli:—A mi'm devia cent lliures!—A mi cinch-centes!—I a mi, mil! —I a mi tres milia!—I a mi quatre milia!

—Jo estich dispost a pagar tot lo que aqueix mort devia...

I n'hi va haver d'altres que encara s'enfilaren mes amunt.

En Juanet, davant tot allò, va dir:

—Jo estich dispost a pagar tot lo que aqueix mort devia de bon de veres, si es dobbers me basten, que crech que'm bastaràn; però vuy veure sa forsa de com mentres aqueix mort devia tot això.

—Aviat la veureu, digueren aquella quinzena d'homos.

S'esquitxen tots cadascú a ca-seua a dur s'aubarà des deute; i al punt ja tornaren ab sos papers. Ey compareix es bal·le amb un escrivà, que se posen a mirar aquells papers. Les donaren per valedors; i En Juanet obri es serró de dobles de vint, i allà, dany-dany, pagà tots es deutes d'aquell mort. Just dos durets d'or li quedaren dins es serró.

Tothom, davant aquella feta tan grossa d'En Juanet, romangué sensa polsos, ab sos cabeys drets; negú se'n poria avenir.

Sa pobra viuda agafa es set infantons, i s'agenoya amb ells davant En Juanet per besarli es peus donantli milions de gràcies amb un plors desfet.

En Juanet no volgué res de tot allò, sino que digué a sa pobra viuda que se'n anàs a ca-seua ab sos infantons, i que fés bonda i Deu no la desempararia perque Deu no hu ha fet may encara de desamparar negú, i manco una viuda ab set infants.

Sa viuda, fort i no't mogues, volgué que En Juanet al manco se'n dugués una recordansa, s'única cosa que conservava seua es seu homo: unes uyeres.

En Juanet, per no ferli es despreci, les va pendre, demanà an es bal·le que soterrassen tot d'una es mort, i així hu feren. I En Juanet pega bot demunt es cavall despedintse de tota aquella gent, i ja va esser partit de bell nou de d'allà cap a grech, cap a cercar sa seua dona i sa llampria meravellosa.

Com En Juanet tornà esser partit de d'allà, que ja era sortit d'aquella ciutat, s'hi girà i va dir:

—Així mateix me'n duch una bona recordansa d'aqueixa ciutat: ses uyeres d'un que va fondre mes que no tenia, i un serró qui seya en-terra de ple que era de dobles de vint i que ara està tan pansit que just ey son romasos dos trists durets d'or.....

Això el posà molt consirós an En Juanet, i fins comensà a entrarli funestedat i engronyament; però assetsuaixí se redressa de cor i diu:

—¿I com estam aquí? ¿I què ès això que m'entra ara? ¿Tristor i funestedat d'haver feta una obra bona com ès pagar es deutes d'aqueix mort per que el poguessen enterrar, i sobre tot per que no haguessen de vendre aquella viuda i es set infantons? ¿I quant s'ès vist que a un li haja dit malament per haver obrat bé? ¿No mos diu s'adagi: «fé bé i no miris an-e qui»? ¿Qui sap si aqueixa bona obra que he feta, me durà fins allà aont son sa meua dona i sa llampria, i si les me farà recobrar? ¡Animetes santes, que sia així! ¡Amèn que sia així!

Amb aquests pensaments En Juanet va recobrar un coratge fora mida i ja no estigué pus consirós ni engronyat; ja se'n anava de d'allà ben xalest d'esperit, encara que una mica massa jugeret de bossa; però lo que pensava ell:

—Amb aqueys dos durets d'or que'm queden, puch fer un parey de dies de camí si m'estauviy de tot lo superfluix, si no fas mes llayt que just lo necessari. ¡Mes envant, Deu ja proveirà!

Amb això arriba a un hostal, i hagué de camviar un duret per pagar s'hostalatge. Segueix endavant, se torna aturar a un altre hostal; i com hagué pagat aquell altre hostalatge, que ja no li quedava cap creu des duret que havia camviat, notà que dins es serró no estava tot-sol aquell duret sensa camviar, sino que n'hi havia comparegut un altre, i per lo mateix tornava tenir dos durets d'or en pessa.

—¡Cap com aquesta! s'esclama En Juanet. ¿I d'ont me deu haver comparegut aquest altre duret d'or? Sobre tot, jo el tench aquí dins, i ja hu veurem que serà això! ¡Bé pinta sa cosa per ara, gràcies a Deu!

Seguí endavant camina caminaràs, sempre cap a grech. S'atura a un altre hostal, i, per pagar s'hostalatge, camvia un altre duret d'or; ¿què me'n direu? Ell com hagué pagats tres o quatre hostalatges an ets hostals aont feya returada, quant ja no li quedava cap creu des duret que havia camviat, nota que dins

es serró ey tornava tenir dos durets d'or; n'hi havia comparegut un altre de bell nou. No vos dich res si en cobrà de coratge En Juanet ab tot allò, i com mes anà mes en tengué, perque cada vegada que acabava de gastar un duret d'or, *¡zas!* n'hi compareixia un altre dins es serró; i, en haver gastat aquell, *¡zas!* un altre; i ja'n tornava tenir dos de durets d'or. Per això Eu Juanet may camviava mes que un duret; sempre se deixava s'altre dins es serró, i aquell no volia estar tot-sol, i en cridava un altre.

I lo bo també va esser un dia que camviava es duret d'or, i sa plata que li tornaven des camvi no li acabava de fer; i, per mirarla-se bé, li vé s'idea de posarse aquelles uyeres des mort d'aquella ciutat que li havien donades per recordansa i que encara no les s'havia provades. Les se posa, i l'homo romangué esglayat, perque tant com li allargava sa vista, va veure per tot sensa que parets ni portes ni embalums, en no esser cossos de persona, li tapassen la vista; de manera que per sa seua vista, duguent aquelles uyeres, tot era come de vidre; i l'homo se mirava una casa o un embalum qualsevol, i tot d'una ja veya tot quant ey havia dins aquella casa, dins aquell embalum, per amagat i per tancat que estigués. Però no sols li succeí això amb aquelles uyeres, sino que s'homo que li camviava es duret d'or, tot d'una que En Juanet se posa ses uyeres, el va perdre de vista an En Juanet, i ja hu crech que pega crit i ja se posa a dir:

—Però ¿què dimoni ès això? ¿Per ont m'ha pres aquest homo, que li camviava es duret d'or? ¿Com pot esser, abolirse un homo aixi davant sa meua vista?

I En Juanet sentia tot allò i veya aquell homo lo mateix que abans de posarse ses uyeres; però aquell homo no'l veya a ell. Era que aquelles uyeres tenien aqueixa virtut: que es qui les duya posades, eu veya tot i negú el veya a ell.

¿Per ont m'ha pres aquest homo.. ?

—¿Així va això? diu En Juanet. ¡Bé mos va es joch! ¡Ja pot esser que me en servesca ferm ferm d' aqueixes uyeres! Me sembla que me serviràn, si Deu ho vol i Maria, per obrirme molts de portells. ¡Que'm tirin d'una passa si jo no fas molta de carrera amb aquestes uyeres i ab sos dos durets d'or dins es serró, que, en llevarne un, n'hi compareix un altre! ¡Sí que'm va convenir que aquella pobre viuda m'oferís aqueixes uyeres per recordansa! ¡Si que'm va convenir topar an aquella ciutat i aturarme an aquella plassa i pagar es deutes d'aquell mort!... Bons siguem noltros, que Deu may falta.

I ¿què fa En Juanet? Se lleva ses uyeres i les s' estorja ben estorjades, i a l'acte aquell homo des camvi el se torna veure davant, i ja hu crech que tornà romandre esglayat de que assetsuaixí li hagués tornat comparèixer.

En Juanet li va fer es desintès; acaba d'arreglar lo des camvi, pega bot dalt es cavall, i llenderada an aquest, i es cavall de d'allà ben acanalat cap a grech, sempre cap a grech.

I heu de creure i pensar i pensar i creure, que a tothom que trobava, demanava clarícies d'un penyal que s'alsava dins mar amb un casal an es cap-curucull, però negú n'hi sabia donar cap nova, negú en sabia mè ni perdiu de tal penyal ni de tal casal.

¿Vos creys que per això En Juanet perdés gens es coratge? Idò no'l perdia gota, i sempre tirava endavant, camina caminaràs i demana qui demana a tothom que veya, des penyal de dins mar amb un casal an es cap-curucull.

Si poca clarícia li donava un, manco n'hi donava s'altre, fins que un dia topa una doneta véya, que li demana almoyna, dientli que feya set dies que no havia tastadet res nat del mon. I ¿què fa En Juanet? Se destira des serró, l'obri, treu un des dos durets d'or en pessa que hi duya, i el dona an aquella jayeta, i *¡zas!* li compareix un altre duret d'or dins es serró, i ja en tornà tenir dos en pessa.

¡Poreu fer comptes aquella jayeta si hi degué romandre satisfeta! i ¿què me'n direu? Ell com En Juanet li demanà des penyal de dins mar ab so casal an es cap-curucull, ella va dir:

—Jo no t'ho sabria dir ¡o jovenet! aont devers cau aqueix penyal que'm demanes; però poria esser que hu sabés un germà meu ermità que està demunt aqueixes muntanyes que tenim davant, dins es grech. Aquest germà meu ès el Rey dets animals de la terra, i poria esser que ell eu sabès aont cau aquest penyal, perque ell per via dets animals sab moltes de coses.

En Juanet, com sentí això, pega esperonada i altra an es cavall, i ja li dona cap an aquelles muntanyes que tenia davant dins es grech.

Camina caminaràs, s'enfila per aquelles muntanyes, arriba a sa cucuya, i afina s'ermità que aquella jayeta li havia dit, davant sa seua ermita, que la tenia an es cap-curucull mes alt de tot aquell serral. S'hi acosta, i l'escomet ab tota cortesia.

—Ermità de Deu, li diu En Juanet. ¿Se conté veritat que sou el Rey de tots ets animals de la terra?

—¡Per ell me tench! diu s'ermità, que era un jay esquerp i ravascós, amb uns uys come calius i una barba blanca que li pegava per sa cinta, i hàbit de llatra de pauma que li tapava tot es còs, fora es cap, ses mans i es peus.

—I ¿per quines cinch centes, diu s'ermità an En Juanet, te'n vens ara a demanarme tot això?

—¡Jo vos ho diré, ermità de Deu! diu En Juanet.

I aquí l'homo li conta a s'ermità tot lo que li havia passat: que li havien presa sa dona, i la se'n havien duyta dins un casal an es cap-curucull d'un penyal que s'alsava dins mar, dotze grosses de llegos allà dessà aont fan es niu ses segues dins es grech; i que ell, En Juanet, havia feta sa promesa de cercar aquella dona seua fins i tant que l'hauria trobada, costàs lo que costàs.

—Trob, va dir s'ermità, que es teus pensaments son molt avenguts, i que fas lo que vol Deu. ¿Ets casat? Idò te pertoca estar ab sa dona. ¿La t'han presa? Idò l'has de cercar fins que l'hages trobada!

—Idò bono, diu En Juanet, a vos venia jo, ¡oh ermità de Deu! a veure si, come Rey de tots ets animals de la terra que sou, me sabrieu donar un camí per trobar aquest casal aont està tancada sa meua pobra dona.

—No res, diu s'ermità. Demà dematí a punta de dia cridaré tots ets animals de la terra; i les demanarem si saben ells aont devers cau aquest penyal que surt dins mar amb un casal an es cap-curucull.

—¡Gran mercè me fareu, ermità de Deu! diu En Juanet.

—¡Bono! diu s'ermità. Ara passarem el Rosari, soparem, i llavò ¡a geure! per porermos aixicar de bona hora demà dematí.

—Sí que heu pensat bé! diu En Juanet.

Resen el Rosari; sopen, i tómbala! cadascú dins sa seua cel·leta, perque s'ermità en tenia tres: una per ell, i dues p'ets anadors i venidors que topaven per aquells paratges tan lluny de remeys, i li demanaven cobri.

Lo endemà dematí a trench d'auba s'ermità, que ja feya hores que estava amb oració, desxondeix En Juanet, passen plegats es *pare-nostros* de s'aixicarse, berenen ab quatre grapades, i tot d'una que co-

mensà a esser de dia, s'ermità s'enfila demunt s'ermita, i ja ès partit a siular, i tot allò resplendia ab sos seus siulos. Semblava mentida que una mica de jay com era ell, hagués de porer siular tan granat. I entre siulo i siulo deya ab tota quanta de veu se poria treure, que era una cosa d'espant:

—¡Hala, animalets de Deu, que vos he mester forsat forsat! ¡Es el Rey que Deu vos ha posat, que vos crida! ¡Hala idò, si compareixeu! ¡Hala idò, fora sòn! ¡fora vessa!

I heu de creure i pensar i pensar i creure que a l'acte se comensà a sentir una remor esglayadora com sa que fa la mar en anar molt moguda, com sa que fa una torrentada grossa que se'n vé, esbroncant per tot i arregussantho tot. Eren ets animals de la terra que compareixien, tots tan peus alts com porien. I al punt tot allò va esser ple d'animals i mes animals; i estaven mes espessos que's cabeys des cap, i omplien tot lo que destriava sa vista desde s'ermita.

—¡Vamostaquí, Sr. Rey! ¡manaumos feynes que sapiguem fer! digueren tots, cadascú ab sa seua llengo baldufenca.

—Sa feyna que vos man, diu s'ermità, ès que'm digueu si heu vist may o si sabeu aont devers cau un penyal amb un casal an es cap-curucull, dotze grosses de llegos allà dessà a on fan es niu ses segues dins es grech.

Cap d'aquells animals de tota aquella tracalada de milenars de milions badà boca; esperaven que es caporal de tots, es lleó, motàs. A la fi es lleó digué:

—¡Jo no he vist may tal penyal, ni noves!

—¡Ni jo tampoch! digué s'elefant.—¡Ni jo tampoch! diu es tigre.—¡I jo manco! diu es llop.

I tots aquells animals, un derrera s'altre, varen dir que may havien vist tal penyal, ni noves.

—Sr. Rey, arribà a dir sa raboa: ¿que poria dir una paraula?

—Maldament siguen dues, diu s'ermità.

A la fí es lleó digué:—¡Jo no he vist may tal penyal, ni noves!

—Idò, diu sa raboa, trop que ès natural que noltros que no mes trepitjam terra, que no sabem volar ni nedar; ès molt natural que no sapiguem mè ni perdiu d'un penyal de dins mar amb un casal an es cap-curucull, que se veu que cap de noltros ey ha capllevat may, tota vegada que negú l'ha vist ni en sap trallat ni memòria. Això tal volta eu sabrien es peixos de la mar o ets aucells del cel.

—¡Si que té raó sa raboa! s'esclamaren tots aquells milenars de milions d'animals.

—¡No res, idò! diu s'ermità. Ja vos ne poreu tornar per allà ont sou venguts, ¡oh animalets de Deu! ¡I tantes de gràcies a tots! ¡i perdonau de l'enfado!

—¡No hi ha enfado ningún! digueren tots aquells animalets de Deu, i se'n tornaren tots, cadascú pes seu vent, cap an es seu agre, amb un peu davant s'altre i tris-tràs tris-tràs.

—Bono, diu s'ermità an En Juanet. ¡Ja'l veus an es frit! Te convendria arribar fins an el Rey des peixos de la mar, que ès un altre ermità germà meu

que té s'ermita demunt aquell serrat de muntanyes tant blavenques que destriam dins es grech; té sa seua ermita just an es cantell d'un bech de penyes com nou o deu campanars d'altes que bequen dins mar, i d'allà dalt té bo de retgir es peixos de la mar.

—¡Idò ara mateix m'hi espitx! diu En Juanet. ¡I milions de gràcies, ermità de Deu, d'aqueix favor tan gros com m'heu fet!

—¡Això no ès cosa! diu s'ermità.

En Juanet pega bot dalt es cavall, i de d'allà cap an aquell serrat de muntanyes tan blavenques dins es grech.

Camina caminaràs En Juanet cap an aquelles muntanyes va haver de mester uns quants dies per arribar an es cap-curucull. Com ey va esser, mira qui mira si colombraria en-lloch aquell ermità, Rey de tots es peixos de la mar, a la fi el guipa que feynetjava davant s'ermiteta, xaravel·la i menudona i asseguda just an es cantell d'aquell bech de penyes tan altes, an es peus de les quals s'esbaltien ses ones de la mar, renoueres o apacivades segons es vent d'ont venia. S'ermità era un vey esquerp i ravascós, amb una barba blanca que li pegava per sa cinta i amb uns uys come calius flametjants.

En Juanet s'hi acosta, i l'escomet ab sa reverència i cortesia que pertocava, tot dientli:

—¡Alabat sia Deu, ermità del Senyor!

—¡Alabemlo per a sempre! diu s'ermità.

—Si no vos dich per què som vengut, diu En Juanet, no hu sabreu.

—Jovenet, diu s'ermità, si totes les dius tan avengudes, parlaràs molt garrit.

—Idò, diu En Juanet, vench de veure es vostro germà, el Rey de tots ets animals de la terra, que m'envia a vos, perque m'ha dit que sou el Rey de tots es peixos de la mar.

—Per ell me tench, diu s'ermità, perque Deu m'hi ha fet.

—Idò, diu En Juanet, heu de creure i pensar, ermità de Deu, que a mi m'han feta sa mala injustícia de pendre'm sa dona, i la se'n dugueren dins un casal an es cap-curucull d'un penyal que s'alsa dins mar, catorze grosses de llegos allà dessà ont fan es niu ses segues, dins es grech.

—¡Si que la se'n han duyta enfora, idò, an aqueixa dona teua, oh jovenet! diu s'ermità.

—¡Bé hu poreu dir, ermità de Deu! diu En Juanet. Idò jo perque m'hi vaig casar, vuy estar amb ella; i estich ben resolt a no aturarme de cercarla fins que la puga atènyer.

—¡Trop que fas molt bé, oh jovenet! diu s'ermità. Qui és casat, que estiga ab sa dona. Això vol Deu.

—Idò bono, diu En Juanet. Corre qui corre mon i cerca qui cerca per tot sa meua dona, vaig topar a ses muntanyes des vostro germà el Rey de tots ets animals de la terra, a veure si ell me sabria dir cap aont havia de pendre per trobar això que cerch. Me diu ell que no hu sab, i crida tots ets animals de la terra, i elze demana si cap d'ells ha vist ni topat may tal penyal ni casal, i cap n'hi hagué que l'hagués vist ni topat may. Llavò ell me digué que tal volta vos eu sabrieu, aont cau tal penyal o hu poríeu aclarir ab sos peixos de la mar, perque per forsa n'hi han de topar de peixos devers aquell penyal si s'alsa de dins mar.

—May havia sentit anomenar tal penyal ni casal, diu s'ermità; però porem cridar es peixos de la mar, veyam si cap d'ells mos ne dona clarícies!

—¡Oh, quin favor mes gros me faríeu, ermità de Deu, si elze cridàveu an es peixos i els ho demanàveu an això! diu En Juanet.

—Això costarà poch, diu s'ermità. Lo que hi ha que no elze porem cridar fins demà demati abans que ets animalons prenguen bordada, perque ¡sabeu que han de trompitxar, els pobrets, per besquetjarse la vida!

—Massa favor me fareu, diu En Juanet, si elze cridau demà demati.

—¡Idò hu farem així, diu s'ermità de Dèu. I ara porem passar el Rosari, llavò soparem, i llavò ¡a geure! per porermos desxondir de bona hora.

—¡Ben pensat! diu En Juanet.

I «en nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant» se senyen, passen el Rosari i un bon enfilay de «pare–nostros», sopen primet per no passar mala nit, i se'n van a geure.

Un poch passat mitja nit s'ermità s'aixeca per fer ses seues devocions, i a punta d'auba crida En Juanet, que s'aixeca tot rabent; passen plegats es «pare–nostros» de s'aixecarse, berenen ab quatre grapades; i, com comensava a esser dia clar, s'ermità de Deu se posa just an es cantèll d'aquell bech de penyes, girat a la mar, i ja ès partit siula quí siula.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que se treya uns siulos tan forts i tan forts aquella mica de vey d'ermità, que pareixia mentida que pogués siular tan granat; tot resplendia, i entre siulo i silo deya cridant:

—¡Oh, peixos de Deu! ¡tots voltros que coetjau i trescau per dins mar! ¡compareixeu aquí mes que depresa, tots quants sou! ¡De part de Deu que m'ha fet Rey vostro, vos dich i vos man que compareigueu! ¡Hala, idò, peixos de Deu, no vos fasseu esperar massa! ¡Aquí teniu tots ses feynes! ¡Hala idò, per l'amor de Deu!

¿Què me'n direu? Ell al punt comensen a comparèixer baix d'aquell bech de penyes, an es peu d' aquell penyalar, esbarts i mes esbarts de peixos grossos, petits i mitjansers. Allà haurieu vists estols de balenes i de molars, estols de cavalls marins i veys–marins i taurons, estols de delfins i de peixos-espases, i de peixada menuda no hu volgueu sebre es milions de caparrins que hi guaytaven; perque això sí, tot aquell peixam, tot aquell peixum, tot aquell peixim, tant de milenars de milenars de peixos com compareixien, tots s'arremolinaven baix

al punt comensen a comparèixer esbarts i mes esbarts de peixos...

d'aquell penyalar de s'ermita de s'ermità de Deu; tots treyen es nas fora de s'aygo, tots guaytaven i aluyaven el Rey a veure què les diria de demunt aquell bech de penyes que volava demunt la mar, fent una barbacana esglayadora.

—Bono, va dir s'ermità de Deu, vos he cridats per veure si cap de voltros me sabrà donar claricia d'un penyal que s'alsa de dins mar i que té un casal an es cap-curucull, i això ès dotze grosses de llegos allà dessà ont fan es niu ses segues, dins es grech.

Cap d'aquells peixos badava boca perque cap volia esser es primer, fins que a la fi parla sa balena i diu:

—Jo no sé res de tal penyal ni de tal casal. Pot esser que qualque pich en sia passada ran-ran, sensa temerme'n. Si es casal estigués a sa vorera de mar, devora s'aygo, ja l'hauria reparat. Si està an es cap-curucull i aquest ès molt aguyonat, may el puch haver colombrat, perque noltros per dins mar no miram tan amunt ni sa vista mos allarga tant.

Tots ets altres peixos de la mar, un derrera s'al-

tre, vengueren a dir lo mateix: que'n veyen a betzef de penyals i que n'havien vists sempre, però que ells no miraven es cap-curucull, i manco si aqueix era gayre alt, sino que miraven mes devers ses voreres aont s'esclafen i s'esbalteixen ses ones, per no pegar a penyes o no romandre encallats dins cap arenal. En rudes, cap d'aquells milenars de peixos va sebre res de cap penyal que tengués an es cap-curucull cap casal ni casull. I llavò es delfí demanà sa paraula i s'ermità de Deu la hi donà, i va dir:

—Senyor Rey de tots es peixos de la mar, això que Vossa Reyal Magestat mos demana a noltros seria mes fàcil que hu sabessen ets aucells del cel, ells que van a l'ayre i les lleu mes escampar la vista per dalt cucuyes i cap-curuculls de muntanyes i turons. Això ès lo que hi trob, i hu he volgut amollar per lo que puga convenir a Vossa Reyal Magestat.

—Gran mercè m'has feta, estimat delfí, amb això que m'has dit, que prou eu tendrem en compte.

I a-les-hores se gira s'ermità de Deu a tot aquell peixim, peixam i peixum, i elze diu:

—No res idò, animalets de Deu, ja estau llests de lo que jo volia de voltros. Ja vos ne poreu tornar per allà ont sou venguts, i feys tots sa vostra via tan bé com sabreu! ¡Tantes de gràcies a tots, i perdonau de l'enfado!

—¡No hi ha enfado negún! digueren tots aquells milenars de milenars de peixos, i cadascú va pendre per son vent mes que depressa cap an es seu agre per besquetjars'hi la vida segons costum.

—Bono, va dir s'ermità an En Juanet. Ja has sentit es manifest; no'n saben res es peixos de la mar d'aqueix penyal ab so casal an es cap-curucull, que tu cerques. Lo que hi ha que es delfí, ab lo que mos ha dit, t'obri un portell que't pot servir de molt. Es ben ver que si negú ha d'haver vist aquest casal han d'esser ets aucells del cel. I caurà bé, perque justament un altre germà meu que caplleva demunt aquelles muntanyes que guayten tan blavenques

dins es grech, ès el Rey de tots ets aucells del cel. Per lo mateix ¡oh jovenet! te convé a caramull espitxart'hi, veyam si ell te podrà encaminar bé cap allà ont dius que ès sa teua dona.

En Juanet va donar milions de gràcies an aquell ermità de Deu; i dientli «A-reveure» i «ab Deu-siau» ja li va haver envelat cap an aquelles muntanyes tan blavenques que guaytaven allà lluny dins es grech.

L'homo se'n anava tot xarpat, bras sonant i oreya fumant i ple de coratge, amb aquelles uyeres d'aquell mort que tenien tanta de virtut, ben estojades, i ben alerta que anava a posarles-se gens mentres no li fos precís, perque deya ell:

—No convé abusarne; just han d'esser per un cas de casos. I llavò que si les comensava a dur, estaria mes esposat a perdreles o a que qualcú de copdescuyt les me fés seuvatges.

Ab so serró ja no poria fer lo mateix, perque cada instant el s'havia de treure, perque ja's sap que un no hi pot anar p'el mon sensa treure's es serró, ja que cada instant ey ha que afluixar la mosca i amollar clopinsos.

En Juanet aixi mateix li tenia molt de compte an aquell serró, perque li era mes necessari que no ses uyeres, i d'un bon tros. Basta considerar què li hauria passat si li saupen aquell bo de serró, que ab so haverlo buydat per pagar es deutes d'aquell mort, havia cobrada aquella virtut tan meravellosa que, quant En Juanet en treya un des dos durets d'or, es qui hi romania tot d'una en cridava un altre, i En Juanet ja tornava tenir per tirar endavant. Jugeret anava l'homo de bossa, però no la duya buyda may; sempre hi duya prou recapte per ferse envant, i aixi encara li convenia mes per no veure's esposat a que qualque companyia de lladres li pegàs un salt.

No ès idò gens estrany si també el duya ben estojat i ben regositjat an aquell serronel·lo En Jua-

net, tant com ey duya ses uyeres, perque sensa allò pronte seria romàs enrocat i hauria fet es bategot i hi hauria deixats ets ossos per aquella mala petja del dimoni d'aquelles mars perdudes per ont trescava per trobar sa dona i sa «llampria meravellosa» que sa mala ànima de s'onclo moro li havia espampolades.

—¡Alabat sia Deu, ermità del Senyor!

I heu de creure i pensar i pensar i creureque En Juanet tant potoyà cap an aquellesmuntanyes que s' alsaven lluny ben lluny dins es grech i tant s'hi arribà a enfilar sempre cap amunt i cap amunt, que arribà an es cap-curucull de tot, i allà m'hi troba aquell ermità que cercava, que feynetjava davant sa seua ermita. Era un vey esquerp, ravascós, amb una barba que li pegava per sa cinta, amb uns uys come calius flametjants.

En Juanet s'hi acosta i l'escomet ab tota sa cortesia que va sebre.

—¡Alabat sia Deu, ermità del Senyor! diu En Juanet.

—¡Alabemlo per a sempre! diu s'ermità.

—¡Oh ermità de Deu! diu En Juanet, si no ès massa preguntar, me dirieu si sou vos que teniu altres dos germans ermitans?

—Si que dius ver, oh jovenet! diu s'ermità. ¿I com eu saps que elze tench?

—Perque som romàs ab cada un d'ells un vespre a sa seua ermita, diu En Juanet.

—I ¿com aixi topares a sa seua ermita? diu aquell ermità.

—Es que qui ha mester foch ab sos dits lo cerca, diu En Juanet. Heu de sebre ¡oh ermità de Deu! que una mala ànima me va pendre sa meua dona i tot quant tenia, i se'n ho dugué tot ab sa casa que jo habitava; quant jo no hi era, se'n ho dugué tot an es cap-curucull d'un penyal qui s'alsa dins mar, dotze grosses de llegos allà dessà a on fan es niu ses segues, dins es grech.

—Si que la se'n dugueren enfora, idò, an aquesta casa teua, diu s'ermità.

—¡Bé hu poreu dir! diu En Juanet. I ¿què vaig fer jo, com vaig veure que m'havien presa sa dona? Me pos ses cames an es coll i ja som partit a córrer el mon, cerca qui cerca per tot sa meua dona, ben resolt a cercarla fins que l'haja trobada.

—Trob que fas molt bé, ¡oh jovenet! diu s'ermità. Qui ès casat, que estiga ab sa dona!

—¡Això ès lo que jo dich! s'exclama En Juanet. Idò bé, vaig topar a s'ermita des vostro germà, que ès el Rey de tots ets animals de la terra. Li demàn si sap a on cau aquest penyal de dins mar que té an es cap-curucull sa meua casa i sa meua dona, i me diu ell que no hu sab; crida tots ets animals de la terra, els ho demana i tampoch no hu saben. Llavò top a ca-s'altre germà vostro que ès el Rey de tots es peixos de la mar, i tampoch no hu saben. Llavò aquest germà vostro m'encamina cap a vos, dientme que sou el Rey de tots ets aucells del cel...

—Per ell me tench, perque Deu m'hi ha fet, diu s'ermità. Lo que hi ha ¡oh jovenet! que no'n sé res

de tal penyal ni de tal casal, ni n'havia sentit parlar may.

—Bono, diu En Juanet; i si vos no'n sabeu res, ¿que no poria esser que ets aucells del cel, lo manco qualcún de tants i tants com n'hi ha, sabessen cosa d'aqueix bo de penyal?

—Tens raó, diu s'ermità. No res, idò, demà dematí a punta de dia cridarem tots ets aucells del cel, i elze demanarem si'n saben res de tal casament.

—¡Oh quin favor tan gros que me fareu, ermità de Deu! s'exclama En Juanet.

—¿Saps idò què poriem fer, suposat de que ja ès hora baixa? diu s'ermità. Passar el Rosari i tots ets altres pare-nostros, sopar, i anarmosne a geure, per porermos desxondir de bona hora demà dematí.

—Sí que heu pensat bé, diu En Juanet.

I «en nom del Pare i del Fill i de l'Esperit-Sant» comensen el Rosari, i després diuen un bon enfilay de «pare-nostros» a tots es sants de sa seua devoció, sopen primet per no passar mala nit, i se'n van a geure cadascú dins sa seua cel·leta, i al punt estigueren mes adormits que un sauló.

Devers mitja nit s'ermità ja se desxondí per fer ses devocions, i a trench d'auba crida En Juanet: diuen s'enfilay de pare-nostros de s'aixecarse, berenen ab quatre grapades; i s'ermità s'enfila dalt s'ermita, i ja ès partit a siular, siula qui siula, però uns siulos que aixordaven de forts que eren, i semblava mentida que una mica d'homo com era aquell ermità, pogués siular tan granat. I entre siulo i siulo, deya cridant ab tota sa forsa:

—¡Oh aucellets del cel! ¡oh tots voltros, animals de ploma, grossos i petits i mitjansers, que anau per l'ayre! ¡Es vostro Rey, el Rey que Deu vos ha dat, vos crida! ¡Veniu tots, per l'amor de Deu! ¡Hala, aucellets de Deu, si veniu depressa! ¡Espediu tots! ¡Just serà una pregunta per fer un obra de caridat! ¡Veniu, idò, tots, aucellets de Deu!

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, encara s'ermità no havia acabada de fer aqueixa crida, com se comensà a sentir una remor sorda, però forta de tot, com d'una barrumbada grossa d' aygo que se'n vé o de mar com va molt alsurada. Era que s'entregaven mes que depressa tot ets aucells del cel; i n'hi havia tants i tants, que ab ses ales feyen tota aquella remor esglayadora.

I allà hi haurieu vist cent esbarts d'àligues, voltors, milans, corps, arpellots, esparvers, falcons, segues, tórtores, coloms, xorichs, ólibes, puputs, perdius, estornells, gavines, juyes, torts, passarells, oronelles, gorrions, cadarneres, reyetons, vitrachs, buscarets, uys de bou, valzies, terroles, cucuyades, sól·leres, mèl·leres, guàl·leres, capxiriganys, mussols, engana-pastors, ferrerets, mata-mosques, sordays i tots quants d'altres animals de ploma vos pogueu imaginar.

¿Què me'n direu? Ell es voltants d'aquella ermita fins allà on arribava sa vista per aquelles cucuyes, tot anava aucells i no veyen altra cosa mes que aucells, i tots que tenien sa vista demunt s'ermità come Rey seu que Deu les havia donat, i com que tots li diguessen ab sa vista mirantlo-se fit a fit.

—¡Vemostaqui, senyor Rey! ¡manau feynes!

—¡Oh aucellets de Deu! va dir s'ermità a-leshores. Es motiu de cridarvos a tots, ès per veure si entre tots sabreu aont cau un penyal que surt de dins mar amb un casal an es cap-curucull, dotze grosses de llegos allà dessà a on fan es niu ses segues, dins es grech.

Cap d'aquells aucells badà es bech, perque cadascú esperava que ets altres rompessen es foch.

—¡Vaja, aucells de Deu! tornà dir s'ermità, ¿n'hi ha cap de voltros que haja vist may aqueix bo de penyal que surt de dins mar amb un casal an es cap-curucull?

—I jo no recort haverne vist cap may de penyal aixi, diu s'àliga.

—¡Ni jo tampoch! va dir es voltor.

—¡Ni jo! diu s'esparver.

—¡I jo manco! diu es falcó.

I tots ets altres aucells, un derrera s'altre, digueren lo mateix.

No vos dich res En Juanet com se posà davant tal endiumenjat; ja hu donava tot per perdut, quant assetsuaixí comensen a sentir una remor llunyana que s'anà acostant acostant. Tothom se gira cap allà d'ont venia tal remor, i va esser una àguila disforja que s'entregava.

—¡Ah! s'esclamaren tots ets aucells. ¡Es s'àliga de Portugal! ¡Ella pot esser que hu sàpiga an això que'l senyor Rey mos demana!

Aquella àguila se coneixia que venia de molt lluny i molt cansada. Se posa davant s'ermità, i li diu:

—¡Senyor Rey! que m'ho perdoni, si he fet un poch tart! ¡Sap que hi vench de lluny! ¡Ja me pensava no esserhi a temps!

—I ¿d'ont ès que vens, si's pot sebre? diu s'ermità.

—¡I jo le hi diré, Sr. Rey! diu aquella àguila. Vench d'un penyal que surt de dins mar dotze grosses de llegos allà dessà aont fan es niu ses segues dins es grech. Jo ja l'havia vist an aquest penyal altres vegades, passant, feya estona; peró ahir, passanthi, vaig reparar que hi han fet un grandiós casal an es cap-curucull, un casal que per mi hi ha pochs reys que'n tenguen cap que s'hi puga comparar. Això me va venir molt denou, i no heu d'estranyar si vaig fer una mica sa torniola per mirarm'ho an allò, que vos assegur que ès ben de veure! Allà era jo com Vossa Magestat ha comensat a siular; i som partida tot d'una, fent tota quanta de via poria fer. En feya tanta, que'm pensava que aqueixes ales meues m'arribarien a botir.

No hu volgueu sebre s'alè que va fer En Juanet com senti descapdellar s'àliga de Portugal d'aquella manera. Cuydava esbrendir de goig i de gaubansa.

A-les-hores s'ermità va dir:

—No res, idò; tu, àliga de Portugal, espere't una mica; ara tots ets altres sí que vos ne poreu anar, cadascú per son vent. Mil gràcies així mateix per lo creyents que sou estats de comparèixer tots tan lleyalment a sa meua crida. Deu vos pach sa llealtat, i perdonau de l'enfado.

—No hi ha enfado negún! digueren tots aquells aucells.

I ¿què feren ells? Aixamplaren ses ales, i de d'allà tots per amunt i per amunt, cadascú per son vent.

Quant foren tot sols s'ermità, En Juanet i s'àliga de Portugal, s'ermità va dir:

—¡Oh àliga de Portugal! ès aquest jovenet que afretura d'anar an es casal des cap-curucull d'aquell penyal de dins mar d'ont tu éts venguda, perque diu que li varen pendre sa dona i tot lo altre que tenia i se'n ho dugueren dalt tal penyal i dins aqueix casal. ¿Com eu hauria de fer aquest jovenet per porer arribar an aquest casal? Es un favor que te demàn, i el t'agrairé com si el me fesses a mí...

—¡Bono, idò! diu s'àliga de Portugal. ¿Què li he de dir jo, Sr. Rey, a Vossa Reyal Magestat? Aquest jovenet per porer arribar an aqueix penyal, no té altre remey que aixancarse demunt sa meua esquena, i jo le hi poré dur; però això ha d'esser quant jo haja reposat, que serà d'aquí a set dies. Tres n'haurem mester, però ben aprofitats, per arribarhi. Jo necessit un corter de bou cada dia p'es bech per porer dur sa somada que aqueix jovenet suposa. Per lo tant, d'avuy a set dies jo compareixeré aquí mateix i d'aquí partirem, si Deu ho vol.

En Juanet ja hu crech que va estar conforme ab tota aquesta cosa, s'ermità li digué que poria estar amb ell aquells set dies i s'àliga de Portugal li envelà cap a s'encletxa de penyes aont tenia es jas per ferhi una bona reposada, que prou l'havien mester aquelles ales seues ab sa volada feresta que havien

haguda de fer aquell dematí per passar amb un parey d'hores es camí de tres dies, que hi havia fins an aquell penyal de dins mar ab so casal an es cap-curucull, dotze grosses de llegos allà dessà aont fan es nius ses segues dins es grech.

Idò heu de creure i pensar i pensar i creure que tot d'una que s'àliga de Portugal va esser fuyta, En Juanet diu a s'ermità:

—¡Oh ermità de Deu! i ¿aont trobaré jo tres corters de bou per dalt aqueixes muntanyes, mes pelades que's call de sa mà?

—Mira, diu s'ermità, pren cap a llevant i no t'aturs fins que veuràs un grandiós comellar; devallehi, i hi toparàs una guarda de bous, i diràs de part meua an es bover que te'n deix desxuyar un.

En Juanet eu feu aixi. Se posa ses cames an es coll, i de d'allà cap a llevant.

Camina caminaràs, hora-baixa de tot afina aquell comellar, el pren, topa aviat sa guarda de bous, escomet es bover de part de s'ermità sobre desxuyar un bou, es bover li diu que si, i En Juanet n'embarriola un amb una corda que duya, el ferma a sa soca d'un abre, li afica un clau an es batcoll, es bou aixampla es potons, En Juanet l'escorxa, en fa quatre corters, en pren tres, i lo en demà s'aixeca ben dematí i cap a s'ermita del Rey de tots ets aucells del cel! Ab s'ermità salaren aquells corters per que no tornassen pudents i no congriassen virons, i les posaren ben acondicionats.

Des cap de set dies, se presenta s'àliga de Portugal ben aixarmada i mes fresca que una cama-rotja, fa sa cortesia a s'ermità come Rey seu i an En Juanet li diu:

—¡Porem partir en voler!

—¡Idò, ara mateix! diu s'al·lotó.

Agafa es tres corters de bou i los se ferma ben fermats, per que no li caiguessen, dona milions de gràcies a s'ermità des favor tan gros que li havia fet de tenirlo amb ell tots aquells dies i d'haverli trobat

qui li sabés mostrar es camí per arribar allà on era sa seua dona i lo demés que li havien fet seuvatge, s'aixanca demunt s'àliga, aqueixa aixampla ses alotes, i ja ès partida per amunt i per amunt i de d'allà, tot dret tot dret cap a grech.

Des cap d'un dia arriben a la mar, se posa s'àliga a un bech de penyes, demana un corter de bou, En Juanet le hi dona i ella *¡zas! ¡zas!* ab quatre espipellades el se cala tot, mentres En Juanet se passetjava per dalt aquell penyalar per estirarse ses cames una mica.

—¡Hala si hi tornam! diu s'àliga.

En Juanet s'hi torna aixancar, s'animal aixampla ses ales i de d'allà ben depressa per dins mar, però ben amunt ben amunt, i En Juanet que s'aferrava tan com poria per no llenegar i no caure.

I s'àliga vola qui vola, ben afuada, com un estel.

Com feya dos dies que volaven, topen un grandiós penyal que brollava de dins mar.

—¿Es això es penyal que cercam? diu En Juanet.

—No encara, diu s'àliga. Aquí mos aturarem una mica, perque aqueix gavatx meu ja torna esser buyt i demana recapte.

S'àliga se posa demunt aquell penyal, En Juanet li dona es segón corter de bou, ella amb un sant-i-amèn el s'empassola, i ja torna esser partida amb En Juanet demunt s'esquena, i de d'allà com la bala, sempre per s'endret de mar i cap a grech, ¡hala petit!

Com va fer es tres dies que volaven, hora-baixa de tot comensen a colombrar un penyalarro a s'entrelluu dins es grech.

—¡Allò ès es penyal que tu cerques! diu s'àliga.

Poreu fer comptes si hi degué estar content En Juanet davant aquelles comandacions.

S'àliga se'n anava com la bala d'aviat, i al punt ey varen esser. Se posen a penyes, ses primeres que varen atènyer.

S'àliga brollava de suor, ja no poria pus. Si fos estat es penyal mitja hora mes lluny, ja no hi arri-

bava: seria cayguda a la mar ella i En Juanet, i En Juanet i ella. No hu volgueu sebre si pantaixava espès, demunt aquelles penyes.

Com allò li va esser espassat una mica, demana es corter de bou que feya tres, En Juanet le hi dona, i ella *¡zas! ¡zas!* bones espipellades!

I ¿què fa En Juanet a-les-hores? No cregueu que pogués estar de no enfilarse per aquell penyal fins an es cap-curucull per veure si hi era sa seua casa que s'onclo moro li havia presa ab sa dona i sa llampria meravellosa.

Per lo que pogués esser, se posa ses uyeres d' aquell mort, que, en durles, negú el veya a ell i ell eu veya tot, sensa que parets ni res nat del mon li tapàs sa vista, i ja s'enfila penyal amunt.

Va haver de mester mes d'una hora per arribar an es cap-curucull.

Ja era fosca negra, però prou que se destriava es grandiós casal que hi havia.

En Juanet s'hi arramba, el se mira a les fosques ben d'aprop, l'enrevolta p'es quatre vents, i va veure que allò era, al manco de part-defora, just aquell mateix casal que ell havia plantat davant ca'l Rey, que li havia valgut es casarse ab la senyora Princesa.

—¡Bono! va dir En Juanet. De part defora és ben igual ben igual. Ara mos falta veurehu de part dedins. Per això haurem d'esperar demà dematí, perque aquestes bones d'uyeres, si no hi ha res valent per taparlos sa vista, sensa sa claror natural des dia no serveixen per res, son tan curtes com ses altres.

En Juanet, bé hu poreu creure, la tenia ben avall a sa són, i anava tan fora corda, que no tenia posa ni conhort en-lloch. Trescà tots es contorns d'aquell casal, llosquetjant per demunt aquelles timbes, i havia de badar ets uys ferm, per no redolar i anarse'n an el dimoni.

Amb això s'entrega s'auba ben xalesta, se fa dia clar, i En Juanet, uyeres posades per que negú el pogués guipar, sobre tot s'onclo moro.

¿Què m'en direu? Ell tot d'una que va esser ben de dia, es dianxa d'En Juanet amb aquelles uyeres que duya, va veure tot quant ey havia dins aquell casal, dins totes ses quadres, corredors, cambres, lligadors i auberjons. Va veure s'onclo moro que s'aixecava des llit tot morrotós i nial, i que barretjava la gent que trobava, aquella pobra gent, tots es criats i criades que anaven i venien fent feyna, però tots ben mostiys i ala-baixa; i dins una cambra fosca hi afina la senyora Princesa, sa seua dona estimadíssima, allà dins, tota soleta, tancada ab pany i clau, just ab sa pell i ets ossos, sensa fesomia. I dins sa cambra de mes endins, tancada amb una porta de ferro ab set forrayats i set claus, m'afina sa «llampria meravellosa», aquella bona de «llampria» que tant li havia costat i tant de marruell li havia duyt.

Bé hu poreu creure si vos dich que en Juanet, com va veure sa seua dona i sa «llampria», es cor li donà un tomb i va rompre en plors; però va fer un esfors perque qualcú no'l sentís, i no li esborrossonassen la cosa.

I assetsuaixí s'onclo moro surt an es portal de defora, i diu an es de dedins:

—Bono ¡me'n vaig, i no m'espereu fins a's vespre! ¡Si trop res mal adesat, sabreu jo qui som!

Dit aixó, li estreny, passa just per devora En Juanet sensa que'l guipàs gens per amor de que En Juanet duya ses uyeres posades, i al punt ja no'l veren en tot allò.

—¡Ara ès sa meua! s'esclama En Juanet.

Com es casal era ubert, se'n hi entra, s'afica per tots es portals que veu uberts, troba criats i criades feynetjant i traüllant, però ben mostiys tots i ala-baixa, i llavò que eren just es mateixos que ell tenia quant s'onclo moro li feu seuvatge aquell casal ab tot quant ey havia dedins.

Mira per tot a veure si hi hauria altra gent en tot es casal, i no hi afinà negú estern. S'acosta a sa porta des set forrayats aont estava tancada sa llampria,

i prou que hi estigué ben tancada. Va empènyer, però ¡què s'havia d'obrir, ella! S'en va a sa porta de sa cambra on era sa seua dona, i la troba tancada també, però ben tancada en fort.

Assetsuaixí veu dos criats i una criada que se topen, i ¿què fa ell? Se lleva ses uyeres, i aquells tres tot d'una el se veuen davant.

Poreu fer comptes si elze vengué de nou, allò. Se posen a mirarlo-se i mira qui mira, tot esglayats, i com mes anava, mes.

—¿Me coneixeu o no me coneixeu? els arribà a dir En Juanet.

—¡Senyor Altesa! s'esclamen tots tres. Però ¿i eu ès Vossa Altesa, Sr. Princep? ¿I ets uys no mos fan dos? ¿I no somiam, ara?

—No, diu En Juanet, no somiau. ¡Som jo, som jo!

Amb això passen altres criats i criades, i al punt ey foren tots, i allà tots aferrats per ell plorant i cridant:

—¡Senyor Altesa! ¡Senyor Altesa!

I En Juanet que també plorava, i no s'aturava de dir:

—Però ¿i la senyora Princesa? ¿què me'n deys d'aquella esposa meua estimadissima?

I aquí tots aquells criats i criades li digueren que la senyora Princesa s'onclo moro la tenia tancada dins una cambra fosca, i le hi menaren davant aquella cambra, i li contaren que s'onclo moro la tenia allà dins perque may havia volgut casarse amb ell, i que ell prou l'insultava sempre que volgués esser dona seua, però ella may per may ey consentí ni li donà cap esperansa de res, i que per això la tenia tancada dins aquella cambra fosca, i just li donava pa i aygo i molt de bastó; i a ells, a tots es criats i criades, perque se demostraven de sa part de la senyora Princesa, també elze tractava a barrades, i no feya mes que tabuixarlos tot quant poria.

Amb això la senyora Princesa de dins aquella

cambra se'n tem d'aquell truyer, i s'arramba a sa porta, i se posa a cridar:

—¿Què ès això? ¿què ès això?

Com En Juanet la sentí, cuidà a perdre es «kirie-eleison»; i ella, com el sentí a ell, lo mateix.

—¿Aont són ses claus d'aqueixa cambra? diu En Juanet.

—¡S'onclo moro les du sempre demunt! diuen criats i criades.

—¡Idò duysme una destral i una picassa! diu En Juanet.

Les hi duen, i a destralades estella aquelles portes, se'n entra allà dins, i poreu pensar quin abràs no se degueren donar ab la senyora Princesa.

Però al punt ell digué:

—¡No ès hora de perdre temps! Encara manca lo millor.

I ¿què fa ell? Agafa sa destral i sa picassa, i ¡cap a sa porta de sa cambra de mes endins aont ey havia tancada sa llampria!

I destralada vé i destralada va, i picassada vé i picassada va an aquelles portes, fins que les hagué estellades, i pogué passarne.

Encara no hi va esser dedins, pega grapada a sa llampria i hi frega s'anell seu ben fort.

¿Què me'n direu? Ell a l'acte compareix es negret tot afuat i dient:

—¡Mane'm feynes com esclau teu que som i de tots es qui porten l'anell!

—Espera un moment, si vols, pots i no't sap greu, diu En Juanet.

I surt d'aquella cambra sensa amollar de ses mans sa llampria, i crida la senyora Princesa i tots es criats i criades, que compareguerent mes que depressa, i ell los diu:

—¿Ey sou tots? ¿N'hi falta cap?

—¡Tots ey som! ¡No n'hi falta cap! diuen ells.

—Idò bé, diu En Juanet. ¡Fora mourevos ni batergarvos gens fins que jo vos ho diga!

La senyora Princesa ab tots es criats i criades eu feren aixi, i En Juanet se'n entra ab sa «llampria» dins aquella cambra de mes endins, s'hi tanca, i diu an es negret:

—¡Hala, negret! ¡Dumos-ne tots amb aquesta casa i tot quant ey ha dedins! ¡Dumos davant ca'l Rey, pare de la senyora Princesa i sogre meu!

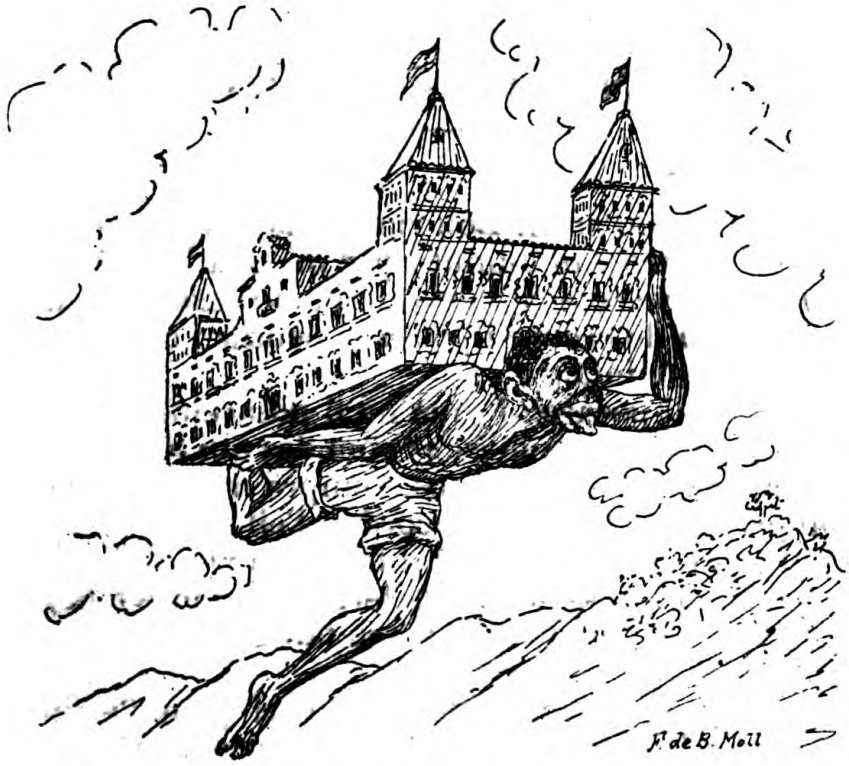

Es negret tornà davant ca'l Rey aquella grandiosa casa...

I encara En Juanet no hu hagué dit, com *¡zas!* es negret tornà davant ca'l Rey aquella grandiosa casa amb En Juanet, la senyora Princesa, criats i criades i tota quanta cosa hi havia allà dins.

En Juanet i la senyora Princesa a l'acte s'entreguen a ca'l Rey, i poreu fer comptes, com el Rey i la Reyna elze veren, si se degueren aferrar per ells i si les ne degueren donar d'aferrades p'es coll i de besades; i tots ploraven d'alegria.

Dins tota la ciutat i en tot es reynat se feren tres dies de festa de s'alegria que entrà a tothom, com se va sebre tota aquella cosa.

I En Juanet ab la senyora Princesa i el Rey i la Reyna visqueren anys i mes anys; i encara son vius si no son morts; i al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

EN PERE CATORZE [1]

Això era i no era... Bon viatge fassa la cadarnera. Per voltros un aumut i per mi una barcella.

Idò una vegada hi havia un homo casat amb una dona, i heu de creure i pensar i pensar i creure que tengueren un infant.

—¿Què li posarem? ¿què no li posarem? Posemli Pere, diu s'homo, que ès es nom des qui té ses claus del cel; i així, en morirmos, sempre mos servirà de qualque cosa havermos recordat d'ell.

Li posen Pere, i aquell infant creixia com una carabassera i posava costats ferm; i sa mare tota gojosa de veure aquell rebroll seu tan bufarell, no s'aturava de dir:

—¡Oh estrella meua des meu cor! ¡Que t'estim i que t'estim! ¡Catorze en voldria tenir com tu!

—¡Calla botxa! ¡no digues això! ¡no digues desbarats! deya es seu homo.

—¿An això dius desbarats, tu? deya ella. ¡Eu dich i eu redich! ¡Catorze en voldria tenir de fiys com aquest! ¡Catorze! ¡catorze!

No'n va tenir d'altre; però aquell comensà a ferse tan revengut i reforsat, que pronte va tenir tanta de forsa com catorze al·lots des seu temps; però

(1) La'm contaren Na Rafela *Calona*, N'Antoni Artigues i N'Antoni *Rotget*, tots tres de So'n Servera.

també resultà que tornà tan menjador, que se menjava el! tot sol es menjar de catorze, ès a dir, catorze olles de faves i catorze pans.

Com sa gent va veure això li posaren de mal-nom *En Pere Catorze.*

Son pare i sa mare al punt se veren apurats, sobre tot sa mare, que no donava raó a cuynar ni a pastar.

¡Figurauvos, cada dia haver de fer just per s'al·lot catorze olles de cuynat i una pasterada de catorze pans!

—¿Eu veus? li deya s'homo. ¡I tu en demanaves catorze d'infants com aquest! ¡Veyès si el Bon Jesús t'hagués escoltada! Si amb un que'n tenim ja no li porem donar recapte ¿què succeiria si en teníem catorze?

—¡Bon Jesús meu! deya sa dona. Sí que tens raò. ¡Vaja quina passada¡ !Quin perboch, Bon Jesús! ¡Jo ja no sé per on tench de pendre!

Com prou hagueren fet cloquetjar es cap, les va venir aquesta idea:

—Lo mes curt serà menar s'al·lot an el Rey, per que li don feyna i el mantenga; i ja se'n desfarà des trunfos, el Rey.

Dit i fet, agafen En Pere i li diuen:

—¡Pere, anem ab noltros!

—Supòs que no'm menareu a cap banda dolenta, diu ell.

—¡A ca'l Rey! li diuen son pare i sa mare.

—¡Hala, idò, a ca'l Rey! diu s'al·lot.

Parteixen tots tres, tris–tras tris–tras cap a ca'l Rey.

Ey arriben, demanen entrada, les ne donen, i ja velosmetaquí davant el Rey.

—Senyor Rey, diuen son pare i sa mare; aquí li menam aquest al·lotó, que mos ès sortit tan trempat per fer feyna com per menjar; fa feyna per catorze, però també menja per catorze. Sa seua racció son catorze olles de faves i catorze pans cada dia.

—¡Si que arregussa, idò, aqueix al·lotó! diu el Rey.

En Pere badava uns uys com uns salers, tan revengut i tan cepat com era.

—¡Bono! diu el Rey an En Pere: ¿i tu que vols quedar aquí, i faràs lo que't manaràn?

—Si me donen sa meua racció de cada dia, si-fa, diu ell.

—¡No't faltarà sa racció, homo! diu el Rey. Si no't basten catorze olles de faves i catorze pans, te'n treurem vint i vuyt. No hajes por; no mos acabaràs ses faves ni es pans.

—¡Idò vuy quedar! diu s'estornell.

Son pare i sa mare feren una mica sa plorinyaya, i se'n tornen a ca-seua, i En Pere ben xaravel·lo devers ca'l Rey ab s'esperansa de que no li mancarien may ses catorze olles de faves i es catorze pans cada dia.

Pensa qui pensa el Rey quina feyna li manaria, s'hi presenten es cuyner i es forner, i li diuen:

—¡Senyor Rey, ell acabam sa llenya de tot! se fa precís demà anarne a dur, o si no demà passat ja no porem aguiar.

—¿Amb aquestes estam? diu el Rey. ¿I com no m'havíeu avisat mes prest?

—Es que mos érem descuydats, Sr. Rey, digueren tots dos. ¡Que no hu prenga tort, que tampoch no hu hem fet per mal!

I ¿què fa el Rey? Diu: ja sé que faré. Ey enviaré En Pere Catorze a dur sa llenya ab un parey de bous, i l'enviaré an es comellar des lleons, i així hu veurem si ès tan esforsegat com diuen.

Es comellar des lleons era un comellar que hi havia molt fondo a's mitx d'unes muntanyes molt sobergues aont no s'acostava negú may perque tot eren lleons que hi havia i s'empassolaven tot lo que les venia davant, per poca popa que hi ensumassen.

I lo endemà dematí el Rey crida En Pere i li diu:

—Mira, aniràs amb un carro i un parey de bous

an es comellar des lleons a dur una carretada de llenya, perque no'n tenim p'es fogó ni p'es forn.

—¿Té res pus que manarme, Sr. Rey? diu En Pere.

—Per avuy no res pus, diu el Rey. Mira; ja vendrà un criat ab tu, i te mostrarà aqueix comellar.

—Molt bé, diu En Pere.

¿Què me'n direu? Ell En Pere juny es dos bous an es carro, i ja ès partit amb aquell criat cap an es comellar des lleons, En Pere es mes descansat del mon, aquell criat mes retgirat que un cuch i tremolant com una fuya de poll.

I En Pere ¡bones cantades! i simada i altre an es dos bous, que se'n anaven daixo-daixo, això sí, sensa perdre passa, cap an es comellar des lleons.

Camina caminaràs, com ey foren aprop, aquell criat ja li havia amollat dins es calsons des retgiró que duya, i diu an En Pere:

—¡Germanet, jo no sé que m'ha agafat! No puch agontar pus! ¡Per amor de Deu, deixaume devallar des carro, veyam si en-terra això m'espassarà! Vos poreu seguir endavant, i es mateix camí vos durà an aquest bo de comellar. Es ben coneixedor: tot ès pinar, però que es pins estàn mes espessos que es cabeys des cap.

En Pere atura es carro, aquell criat devalla, i s'asseu, i En Pere el deixa allà, i ¡cap an es comellar des lleons, es mes descansat del mon!

Aquell criat, tot d'una que va haver perdut de vista es carro, ja li ha copat cap a ca'l Rey, mes que depressa, i tot eren lleons que veya a dreta i esquerra sensa que n'hi hagués cap en tot allò. Al punt va esser a ca'l Rey.

I En Pere aviat va esser an es comellar des lleons. Eu va conèixer per s'espessura de pins que hi va veure.

I ¿què fa ell? Atura es carro, posa forqueta, desjuny es bous per que pasturin, i ja ès partit a tayar pins.

No se servia de cap destral. Abraonava un pi, li pegava espolsada, i ta-trach! aquell pi romput. I hala a un altre pi, i li feya sa mateixa funció. I llavò a un altre, i lo mateix.

¿Què me'n direu? Ell al punt en tengué una estesa de pins que feya feredat.

A-les-hores els encista demunt es carro, i hi va haver una carretada com unes cases. La ferma i l'agarrota ben fermada i ben agarrotada ab ses cordes que duya; se gira llavò allà on havia amollats es bous, i m'hi afina dos lleons que els acabaven de desnossar. Ja només en romania s'ossam.

—¡Ah grans noninguns! diu En Pere. ¿Vol dir m' heu espampolats es dos bous i les vos heu empassolats? Idò ara voltros m'haureu de dur sa carretada. ¡No us ho cregueu que la me'n vulga dur jo!

Sobre tot, ell pega fua an es lleons, n'agafa pe'sa cabeyera un ab cada mà, i les se'n du rossegant cap an es carro; els hi juny com dos i dos fan quatre; i ¡simada a un! i ¡simada a s'altre! les dona cap a ca'l Rey, i es dos lleons no tengueren altre remey que haver de tirar endavant. I En Pere ¡bones cantades! demunt sa gran carretada.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que el Rey s'estava an es balcó escampant la vista i mirant la feta, i assetsuaixí sent sa veu d'En Pere que's cuydava esgargamellar cantant demunt sa gran carretada de llenya que se'n venia mes que depressa, tirant es dos lleonots davant davant i amollant uns brúfols i uns bramuls que feyen pell de gallina i entraven dins es cervell.

Poreu fer comptes, quant el Rey va veure allò, com se posà. Sa pipa li cau des morros, torna mes blanch que sa paret, se posa a cridar com un boig:

—¡Criats i criades, veniu aquí! ¡tancau ses portes! ¡tancau tots quants de portals ey ha! ¡Ja estam perduts! ¡Aqueys lleonots que En Pere mena jonyits an es carro, mos mengen a tots! ¡No se'n escaparàn ni ses rates! ¡Oh, mal no hi hagués pensat may a en-

viar aqueix alicorn d'En Pere a dur llenya des comellar des lleons! ¡Mal me toch pesta si le hi torn enviar pus may! ¡Oh, mal no haguessen trobat es camí son pare i sa mare d'En Pere, com el me menaren! ¡I jo tan ase, que'l vaig admetre! Si son pare i sa mare no'l porien sofrir ni agontar, ¿perque el m'havien d'arrambar a mi? ¡Oh, mal no hi hagués pensat may a donarli entrada!

Amb això acudiren corrents tots es criats i criades i tancaren totes ses portes ben tancades de tots es portals i finestres, perque el Rey tenia por de que es lleons, si trobaven tancat an es portals, s'enfilarien pe'ses finestres per fer una berenada d'ell i de tota quanta de gent ey havia allà dins.

Mentres tant En Pere era arribat davant ca'l Rey. Li va venir molt de nou que li haguessen tancats tots es portals i fins ses finestres, i se posa a cridar de dalt sa carretada:

—¡Uep! ¡Ja som aquí! ¡Hala si obriu! ¡Obriu, dich!

Veyent que cap portal ni finestra s'obria, devalla de sa carretada, s'acosta a sa portassa d'ont era sortit a's dematí ab so carro, i ja ès partit a pegarhi bons cops de puny, i no s'aturava de dir:

—¡Obriu, grans paparrers! ¡Mirau que, si no obriu, esbuch ses portes i llavò vos amollaré es lleons! ¡Tots sou difunts si no obriu mes que depressa!

Aquí un criat treu es cap per un finestrò, tot esblanqueit, que pareixia un condamnat a mort, des retgiró que duya, i ab ses llàgrimes an ets uys diu an En Pere:

—¡El Sr. Rey mos té privats d'obrirte per amor d'aquells lleonots que menes! ¡Ten compassió de noltros, Peret, per amor de Deu! ¡Mira que noltros no'n som res! Tots te demanam perdó d'agenoyats si t'hem agraviat de res! ¡Si en res t'hem fet tort, ès estat sensa temermos-ne! ¡Jo t'ho asegur per cosa certa, com han dita missa avuy!

—¡Cap com aquesta! s'esclama En Pere. ¿De manera que ara tots teniu por de que es lleons no vos mengin? No vos menjaràn si m'obriu tot d'una. Ara si vos estorbau una mica, jo vos ho assegur que vos menjaràn a tots, i el Sr. Rey es primer, si ès ell que no vol que obrigueu. ¿Per què m'hi ha enviat an es comellar des lleons a dur sa llenya? Com me'n som temut, aqueys dos lleons han haguts desnossats es dos bous; i ¿com havia de venir jo ab sa llenya, si no hi juny es dos lleons que m'havien fet es delicte d'engolirse es bous? ¿O m'hi havia de jonyir jo an es carro? ¿Eu trobau voltros? ¡Demanau-le-hi an el Rey, si hu troba ell!

—¡Oh Peret meu estimat! diu aquell des finestró. Sa raó te vessa per demunt ses espal·les! ¡Per amor de Deu i de la Mare de Deu, ten una mica de paciència, i jo aniré correns a dirho an el Sr. Rey a tot això que m'has dit, i ès segur que el Sr. Rey, com eu sabrà, donarà orde d'obrir, confiat ab sa teua paraula!

—¡Vaja idò! diu En Pere. ¡Veshi mes que depressa! ¡I ja hauries de tornar esser aquí, si no voleu que la vos fassa d'esbucar ses portes i amollarvos es lleons per que vos fassen quatre xicotines de ses seues!

S'esquitxa aquell criat a dir tot això an el Rey, que, com sentí tot s'endiumenjat, va dir:

—Anau a dir an En Pere que jo man que desjunya es lleons, i los se'n torn an es seu comellar, i els hi deix, i que voltros ja descarregareu sa carretada i hu adesareu tot així com pertoca.

Aquell criat torna an En Pere, i li passa s'orde del Rey; i En Pere se destira d'aquesta:

—¿El Rey eu vol així? Idò així hu farem; que es creure ès criansa, m'ensenyaren mun pare i mu mare. I ¿vos voleu riure des qui comanda? Feys lo que ell vol.

I En Pere ab tota sa seua calma desjonyí es lleons, i sense treurelos ses cabessades, les se passa

davant, menantlos p'es sedenys, i ¡bones llenderades devers ses anques, i aquells lleons de d'allà amb uns bons brúfols i uns bramuls esglayadors, i tothom que se decantava, i per fogir deixaven es caminar p'es correr, i es qui porien mirar la feta d'una finestra, no la miraven de terra plana.

Ab manco d'una hora ja foren an es ditxós comellar. En Pere elze treu ses cabessades i els amolla alloure, i aquells lleons ¡cametes me valguen comellar endins! Ey anaren ben alerta a returarse gens, de por que En Pere no elze tornàs aglapir.

I En Pere ab ses cabessades i es sedenys ja li va haver envelat cap a ca'l Rey.

I aquells lleons ¡cametes me valguen...!

Com ey arribà, es criats ja varen haver descarregada sa llenya i arreconat es carro. Es cuyner el crida i li treu ses catorze olles de faves i es catorze pans, i llavò, per afegitó i per que estigués content, catorze sobrassades, i l'homo ja hi està abordat, i ¡nyam-nyam! fins que hu va haver llevat tot des vent.

A-les-hores se presenta an el Rey, i li diu:

—Senyor Rey, ¿que té mes feynes que manarme, avuy?

—No, diu el Rey.

—¿De manera, diu En Pere, que me'n puch anar a fer quatre passes?

—Per part meua, sí, diu el Rey. Però mira, Pere, que mos n'has feta una com un covo ab so venirte'n ab sos dos lleons jonyits. ¡No vals tant tu com es retgiró que mos has donat! I tots ja mos vèyem dins sa butza d'aquells lleonots.

—Però ¿i per que, diu En Pere, s'havia de creure Vossa Reyal Majestat i es demés habitants d'aquesta casa que jo havia d'esser tan barbatxo i tan mal entranyat, que may consentís que es lleons se desmandassen poch ni gens contra Vossa Reyal Magestat ni cap altra persona nada? Quí els havia poguts jonyir ¿no'ls havia de porer subgectar i capturar de fer mal?

—¡Tens raó, diu el Rey; però no digues, que es lleons tenen es jochs masa feixuchs i massa mals arrambatges! Així ès que no t'hi torns atansar a entregarte aquí ab tals garameus. Si ells t'havien escorterats es bous, fosses vengut sensa llenya.

—Però ¿no m'havia dit Vossa Reyal Magestat, diu En Pere, que ni es cuyner poria aguiar ni es forner coure pa pe'sa fretura grossa que hi havia de llenya a la casa?

—Es ver, diu el Rey; però m'estim mes estar sensa aguiats i sensa pa, que no que m'envesti un lleonarro i m'engolesca i ja no'n cantin pus galls ni gallines de mi. Sobre tot, no vuy lleons dins sa casa ni una hora al redó.

—Bono, diu En Pere, ja hu sabré per un altre pich.

I se'n va anar a fer quatre passes per la Ciutat.

Com va esser foscando se retira, passen el Rosari i sopen, i se presenta an el Rey, i li diu:

—Bono, Sr. Rey; ¿i demà dematí, a on li he de pegar? ¿Quina feyna he de pendre?

El Rey ey pensa un poch, i diu:

—¿Saps que pories fer, demà? Anarte'n a llaurar.

—¿De bestiar de cabreste o de bous? diu En Pere.

—Lo que t'estims mes, diu el Rey. ¿T'agraden es bous?

—¡Prou que m'agraden! diu En Pere.

—¡Idò pegalí de bous! diu el Rey. Ves a sa guarda, i pren es que mes te piatxin.

—Parlem clars, Sr. Rey, diu En Pere. A mi'm diuen En Pere Catorze, com sap Vossa Reyal Magestat, perque en tot li pech de catorze. Sa meua mida son catorze pareys i catorze arades.

—¿Què ès això que dius? s'esclama el Rey. ¡Un poch ne llevarem!

—Me farà felló, Sr. Rey, si m'en lleva cap de parey ni d'arada des nombre de catorze, diu En Pere.

El Rey, després de pensarhi una mica, diu:

—Sobretot, per això no mos hem de barayar. ¿Vols catorze pareys de bous i catorze arades? Prenlos, que per massa pa no hi ha mal any.

¿Què me'n direu? Ell En Pere lo endemà dematí agafa catorze pareys de bous, elze juny, els enganxa ses arades corresponents, ferma sedenys i dogals a ses coes des bous per porerlos menar bellament, i ¡cap an es sementer, ab tot aquell bovum i aradum!

Ey arriba, posa es bous i ses arades a punt, i venga simada i altra an aquells bous! que ja foren partits de d'allà, llaura qui llaura.

I En Pere derrera derrera; i un cop servava es manti d'una arada i un cop es manti d'una altra: acudia a sa que veya que hu havia de mester mes. I com eren an es cap des tornay, les feya girar an es catorze pareys, i ¡hala un altre solch i llavò una altra girada a s'altre cap de tornay, i venga un altre solch!

D'aqueixa manera passà En Pere tot lo sant dia, i no hu volgueu sebre si llaurà un bon talabant de terra! ¡Arragussen molt de tros, catorze pareys, aixi mateix!

No vos dich res; dins set o vuyt dies ja va haver llaurat En Pere tota quanta terra tenia el Rey llauradora.

Això sí: aquells pobres bous se'n varen dur una

mala tabuixada, i arribaren que casi no feyen ombra. I qui la corria també, era es pobre cuyner, que li havia de treure cada dia an En Pere ses catorze olles de faves cuynades i es catorze pans ab so companatge corresponent.

Encara no havia acabat es cuyner, i ¡tach! se presenta es bover.

I es cuyner se presenta un dia an el Rey, i li diu:

—Senyor Rey, ja estich acabat, amb En Pere. Jo no puch dur tanta de somada tot sol. ¡Ell no basta pa ni pasta, amb aquest dimoni d'homo! ¡Catorze

olles de faves i catorze pans cada dia i llavò es companatge! ¡Me crega, Sr. Rey! ¡mos ho des-solarà tot! ¡S'ossa i tot, mos menjarà!

Encara no havia acabat es cuyner, i ¡tach! se presenta es bover.

—Sr. Rey, diu es bover. Me som cregut an es cas de venir a ferli avinent que aquest missatge nou que ha pres, En Pere Catorze, mos passarà an el dimoni tots es bous de sa guarda. Si no mes n'empràs dos, manco mal. ¡Però, si se'n mena vint i vuyt cada dia, i les mos torna croixits que no s'aguanten de cansats i des-sustats! ¡Allò no ès un homo! ¡allò ès un dimoni, Sr. Rey! Sobre tot, si això segueix uns quants dies mes, no'n romandrà cap de bou per nat senyal. ¡N'estiga segur, Sr. Rey!

El Rey davant es manifest des cuyner i des bover romangué com estafaril-lat, fins que obri boca i diu:

—¡Res! D'un vent o altre, el mos haurem de llevar de davant an aquest dimoni d'homo. ¿Sabeu que porem fer? Enviarlo a tal castell ab s'escusa d'anarmos a dur un serró de diners; i hi enviarem davant davant un propi que diga an es des castell que, en acostars'hi En Pere, li desparin tots es canons fins que l'hagen fet bossins, i aixi en sortirem d'una vegada.

—¡Trop que ha pensat bé, Sr. Rey! diu es cuyner.

—¡Bona idea ha tenguda Vossa Reyal Magestat! diu es bover.

I quedaren aixi el Rey, es cuyner i es bover.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, com En Pere, a's vespre, se presenta an el Rey a veure quina feyna havia de fer lo endemà, tota vegada que ja no hi havia pus terra que llaurar, el Rey li diu:

—Mira, te'n aniràs demà a tal castell a durme un serró de dobles de vint que hi tench penjat a una estaca, dins sa cambra de mes endins.

—I ¿que el me deixaràn pendre, es qui guarden es castell? diu En Pere.

—Tant si volen com si no volen, tu m'has de dur es serró, diu el Rey.

—Jo no-més le hi deya, diu En Pere, per que llavò no hi haja esclips i esclops, com bellament poria succeir.

El Rey no li contestà an això, i el deixà en banda. I En Pere lo endemà dematí ja li ha collat cap an aquell castell; però era partit davant ell es propi del Rey, que arribà primer, i va dir an es soldats:

—En veure un homo així i així que s'acostarà an es castell, espediu a despararli tots es canons. Sa qüestió ès no deixarlo acostar an es castell, perque ses seues intencions no son gens bones. Per lo mateix, vel·lauli bé es ble, que no vos ne fassa qualcuna.

En Pere, cada bala que se veya venir, l'amparava amb una ma i la tornava tirar...

I En Pere «tris-tras» cap an es castell. Tant s'hi arribà a acostar, que es soldats que estaven a l'aguayt, l'afinen; i com el tenen a un centenar de passes lluny, ja li diuen:

—¡Germà, feys la bondat de tornar arrera, si no voleu una magrana p'es morros!

—¡Ara ès hora de magranes! diu En Pere, tot remolest.

I segueix tris-tras cap an es castell; i aquells soldats no'n tayaren pus; comensen a desparar canons i mes canons an En Pere.

I ¿què me'n direu? Ell En Pere, cada bala que se veya venir, l'amparava amb una ma, i la tornava tirar a sa boca des canó d'ont era sortida, i sa bala

romania clavada dins aquell canó, i el dimoni que la tregués d'allà dins.

Amb això es soldats despararen tots es canons que tenien i no elze quedà temps per tornarlos parar, i per lo mateix En Pere ja va esser davant sa portassa des castell, i *¡toch-toch!* a ses portes, tancades i ab ses barres derrera.

I ses portes ¡ja hu crech! no s'obrien, i En Pere *¡toch-toch!*

—¡Al·lots! arribà a dir an es de dedins. ¡Ses berbes se son acabades! ¡Obriu, si no voleu que esbuch ses portes ab so primer cop de puny; i llavò si que no vos n'escapau cap de voltros! ¡Amb un altre cop de puny perhom, vos pas per uy sa post des pit, però ben passada per uy! ¿sabeu? I no hi bovetgeu ab Na Rossa, que no vos tir qualque cossa.

Com es soldats sentiren aqueix rossinyol, s'esclamaren:

—Si ab sa ma mos ha amparades ses bales i les mos ha tornades entaferrar dins es mateixos canons ¿com no ha d'esbucar ses portes amb un cop de puny? ¿i com no n'ha de fer una coca de tots noltros, llavò? ¡No hi ha altre remey que obrirli, i demanarli perdó d'agenoyats i donarli lo que mos demanarà, si hu tenim!

Dit i fet, se'n van a sa portassa, lleven ses set barres de derrera, i obrin, i s'agenoyen tots davant En Pere, gement i plorant i dient:

—¡Germanet, digau què voleu que fassem! Perdonaumos per l'amor de Deu, que això que vos hem fet, ès que mos ho havien manat! ¡Germanet, noltros no som mes que uns missatges de manament, i de manament baix de pena de mort! ¡No hu hem fet per mal, de tirarvos totes aquelles magranes! ¡Es estat d'orde que teniem del Rey! ¡Perdó, germanet! ¡perdó!

—¡Per part meua quedau perdonats! diu En Pere. I així mateix aqueix Rey nostro té ses seues coses. M'envia a mi a durme'n es serró de dobles de

vint que té dins sa cambra de mes endins, i an es mateix temps vos envia a voltros aquí que m'entafarreu aqueix raig de magranes que m'heu entafarrades, que, si no vos vel·l tant es batuts, estàveu ben esposats a devallarme una ceya, o ferme un escal·lèbit an es front o a sa closca o una merxa o un cop blau aont se vuya: i qui se'n hauria duytes ses tornes, seria estada sa meua còrpora, que tampoch no hi inculpava res. ¡Bono! tot això ja ès passat, gràcies a Deu. Ara lo que interessa ès que'm mostreu sa cambra de mes endins, i me'n duré es serró de ses dobles de vint.

—¡Però, germanet! digueren aquells soldats, ¿i ès el Sr. Rey que vos envia a durvosne aqueix serró, i el mos fa gordar a noltros tan ben gordat baix de pena de la vida dins aquest castell?

—El Rey mateix ès que m'envia, diu En Pere, i ses raons sien acabades. ¿A on ès sa cambra de mes endins?

Aquells soldadets, mes retgirats que un cuch, li mostren aquella ditxosa cambra, le hi obrin, ell ey entra, veu es serró penjat a una estaca, el paupa, veu que hu ès ple de dobles de vint, el se posa demunt una espal·la, i ja li ha collat de d'allà cap a ca'l Rey.

I es soldadets, que'l se miraven de dalt es castell, tot estorats, tremolant encara des retgiró que duyen, i no s'aturaven de dir:

—¡De bona mos som escapats! ¡Això ès un dimoni! ¡No li veuen ses banyes ni sa coa ni es peus forcats; peró ès que les du estorjats! I ¡ventura que se veu que no ha d'esser venjatiu! Si hu fos estat gens, en feya una coca de tots noltros. I ¿ambe quin sant devem haver tengut bo? Però i ara ¿com quedam davant el Rey? ¿Què mos ha de dir, quant venga i no trop es serró de dobles de vint de sa cambra de mes endins? ¡Bé! Noltros porem dir: el se'n dugué es que Vossa Reyal Magestat envià a durlo-se'n. ¿Què haviem de fer, noltros? ¿Haviem d'aturar que

ell complís ses ordes que duya de Vossa Reyal Magestat?

I mentres tant En Pere tris-tras tris-tras cap a ca'l Rey.

Ey arriba, el Rey el guipa, i ja li diu:

—¡Hola Pere! ¿tu per aquí? ¿Vol dir el me dus an es serró?

—¡Vaja si le hi duch! diu En Pere. ¡No'n mancaria altra que no le hi dugués! ¿Què me'n ha manada cap may de feyna, que no la hi haja feta, jo?

—Es ver, diu el Rey. ¡Ets de lo mes creyent!

—Però així mateix, Sr. Rey, diu En Pere, ¡Vossa Reyal Magestat té unes coses ben rares, i me perdón allà on ès!

—¿Com ès ara? diu el Rey. ¿Que has tengut res de nou?

—¡No he tengut, però anava a ma de tenir! diu En Pere.

—I ¿què ès estat, Pere? diu el el Rey. ¡Veyam! ¡conte'm-ho!

—¿No hu sap Vossa Reyal Magestat, què ès estat? diu En Pere. ¿No sap ses ordes que havia enviades an es soldats des castell sobre entafarrarme aquell raig de magranes que m'han entafarrades com jo arribava, que si jo no estich tan alerta, m'esceyaven o me feyen un escal·lèbit an es front o a sa closca o merxa o cop blau a qualque altra banda? Ventura que elze vel·lava es batuts, i els ho he tornades tirar per que les se menjassen ells, an aquelles magranes, perque an aquelles saons jo no estava en boca. I llavò no me volien obrir sa portassa! Les he fetes ofertes d'esbucarlos ses portes i llavò de passarlos per uy sa post des pit, i a-les-hores m'han ubert, i m'han dit que dispensàs, que era d'orde de Vossa Reyal Magestat que m'havien feta aquella rebuda. Jo no hu he volgut endardellar, sino que els he dit que me mostrassen, mes que depressa, sa cambra de mes endins; la'm mostren, ey entr, afín es serró, l'aplech, i valtaquí, Sr. Rey! I me diga si per avuy té altres feynes que manarme.

—No, Pere, diu el Rey, poràs reposar fins demà dematí, que ja te diré quina altra tasca serà sa teua. Ara ves-te'n an es cuyner, que ès segur que't deu tenir a punt ses catorze olles de faves, es catorze pans i demés carro-portal.

Així va esser; es cuyner le hi tenia ja a punt de pastora mia, i En Pere ja s'hi aborda, i allà «nyam-nyam» fins que hu va haver des-solat tot, que no deixà rovís ni regastayes, i llavò se'n anà ben xaravel·lo a fer una volta per la ciutat, bras sonant i oreya fumant.

El Rey, com En Pere el va haver deixat, va romandre pensatiu de tot.

—Sobre tot! sobre tot! va dir ell. ¡Ell aquest Pere no té barrera! ¿Que havia de creure jo que es soldats des castell no'n fessen una coca, desparantli tota s'artilleria? Idò bé ¡ell es dimoni, segons veig, els ha maparades ses bales ab sa ma i els ho ha entaferrades a ells per mes burla i afronta! De manera que an aqueix dimoni d'homo ses bales no li fan res! ¡ey juga com que jugar a la pilota! ¡I ara hu veurem com mos ne desfarem d'ell! Perque lo que's diu jo no'l vuy pus aquí dins! ¡No he mester que un dia li agaf sa mosca, i mos fassa benes a tots! ¡Tampoch no tench sa vida avorrida!

Com prou se va haver fet cloquetjar es cap, el Rey se va treure aquesta:

—No res, demà fas posar un retgiment de soldats ben amagats dins ès jardí. Jo hi enviaré llavò En Pere a dur un viatge de taronges amb un ase; i mentres ell cuirà ses taronges, es soldats l'arcabussetjaràn fins que sa seua còrpora sia mes foradada que qualsevol filachs! ¡Així en sortirem d'una vegada!

I dit i fet, el Rey passa orde de que lo endemà dematí a trench d'auba es posi un regiment de soldats dins es jardí, peró ben amagats ets soldats per tots es recons decantats des tarongers, que feyen un rol·lo a's mitx; i es soldats tots ab sos arcabussos pa-

rats i barres altes i ses monicions devora ells, per porer fer foch fins que fos mester.

En Pere lo endemà dematí se presenta an el Rey i ja li diu:

—Senyor Rey, ¿i aont li hem de pegar, avuy?

—Poràs anar a dur un viatge de taronges des jardí, ab s'ase, diu el Rey.

—Conforme, Sr. Rey, diu En Pere. Però Vossa Reyal Magestat ja sap que a mi'm diuen En Pere Catorze.

—Massa que hu sé, diu el Rey. ¿I què?

—¿Què? diu En Pere. Que no'm basta un ase; n'he mester catorze.

—¿Ay catorze? diu el Rey. ¡No hu crech que hi siguen a la casa! No res, eu porem mirar.

Eu miren, i en tots ets estables i boals del Rey no hi va haver mes que dos ases; i En Pere se va haver de contentar amb aquells dos.

I ¿què fa ell? Elze posa es bast i una gran sàrria perhom demunt, i de d'allà cap an es jardí del Rey ab sos dos ases.

Arriba an es jardí, se'n hi entra, devora es tarongers atura ses bísties, les ferma a una pomera, i ell ja ès partit a cuir taronges, canta qui canta, es mes xalest del mon.

Amb això es soldats comensen a tirarli arcabussades i mes arcabussades.

—¡Uep! diu En Pere, com sent ses bales que rebotien p'es ramatge des tarongers.—¿Qui ès ara que tira metzines? ¿Veyam qui serà que té ara tanta de tirera?

Mentres deya això, li fan una altra descàrrega, i una bala li toma es capell, una altra li fa botir mitja oreya, i una altra li frega una ma.

—¡Re cent milions de carretades de senayes de nius buyts! diu En Pere. ¡No, ell tiren a ferir! Però ¡o el dimoni m'en durà, o s'hi posaràn sa ma tots aqueys que'm desparen!

A-les-hores es soldats surten de s'amagatay per

En Pere no fa mes que agafar un ase per una cama de derrera amb una ma i s'altre ase ab s'altre ma, i ja envest es retgiment de soldats...

porerli tirar de mes aprop i sensa noses. I heu de creure i pensar i pensar i creure que En Pere no fa mes que agafar un ase per una cama de derrera amb una ma i s'altre ase ab s'altra ma, i ja envest es retgiment de soldats, i bons tochs i bon ventays ab sos dos ases, que deixaven una estesa de soldadets estesos en-terra i ben estormeyats; i En Pere ¡asada vé asada va! i ¡soldats i mes soldats de copes i de folondres, uns arrenyonats, ets altres esclatats, tots fets mal-bé! I es qui porien escapar, que deixaven es caminar p'es córrer, pegantse ab sos talons pe'ses anques.

¿Què me'n direu? Ell En Pere pegà fins que va tenir tros d'ase dins ses mans i fins que va veure soldats en tot aquel contorn.

I ¿què fa ell, llavó? Se torna posar a cuir taronges, fins que en tengué plenes ses beyasses; i les se carrega ell mateix i ¡cap a ca'l Rey manca gent!

I lo bo va esser quant an es portal de ca'l Rey, ey topa el Rey mateix, i tengueren aquestes:

—¡Bon dia tenga, Sr. Rey! diu En Pere.

—¡Bon dia i bon any que Deu mos do! diu el Rey .¿I com així te'n vens carregat ab ses beyasses?

—¿Vossa Reyal Magestat no hu sap com ès? diu En Pere.

—¡No hu sé! diu el Rey. I es dos ases que te'n has menats ¿que te son fuyts?

—Pot anar Vossa Reyal Magestat, diu En Pere, a demanarho an aquells soldats que no sé qui havia fets amagar dins es jardí per que me tirassen metzines. Però no crech que tornin tenir ganes de tirarme'n. Es qui han pagada la festa son estats es dos pobres ases; els he batuts, fins que n'he tengut tros, demunt s'esquena des soldats.

Com el Rey sent aqueixes comandacions, muda de vert en blau, pert ses riayes de tot, deixa En Pere en banda i se'n va a tancarse dins sa seua cambra, amb orde a criats i criades que no fos negú que s'hi acostàs per res. I tot-sol allà dins sa cambra comensa a descapdellar amb aquestes cansons:

—¡Sobre tot, sobre tot! Aquest dimoni d'homo d'En Pere m'ha d'arribar a les ètiques. ¡Això ès un dimoni! Ni s'artilleria ni s'infanteria no li fan res. Per ell ses bombes son magranes, ses bales d'arcabús metzines. I ja hu veig massa clar: un dia li passarà p'es carabassot ferne un acop de tots noltros, i el farà a's temps de dir una «Ave-Maria»... No, i ja porem veure de quin cap feym estelles...

Com prou s'hagué fet cloquetjar es cap, el Rey se pensa aquesta:

—Ja sé que faré. L'enviaré a l'infern a dur es dimoni mes gros de tots. Allà trobarà sabata de son peu i el posaràn a ca-seua, i no mos farà rentar pus llana negra.

Dit i fet, lo endemà demati crida En Pere, i li diu:

—Mira, Pere, sa teua tasca d'avuy ès que t'espitxis a l'infern i mos dugues es dimoni mes gros que hi haja.

—Està bé, diu En Pere; però primer m'han de

fer unes estenayes de catorze quintars, i aixi l'agafaré p'es nassot an En Barrufet, i el tendré ben subgecte i bo de traginar.

Li fan es ferrers del Rey ses estenayes de catorze quintars, les se carrega demunt s'espal·la, i ja li ha collat cap a l'infern.

Aixi com demanant demanant troben Roma, lo mateix En Pere trobà l'infern que tenia sa boca dins un coval d'un barranch molt fondo i aborronador. Se planta davant sa portassa, i *¡toch-toch!* ab ses estenayotes an aquella portassa.

Com aquell dimoni se veu En Pere davant...

—¿Quí ès? cridà d'en dins una veu molt esquerdada des dimoni cucarell que feya de porter.

—¡Amichs! diu En Pere. ¡Hala si obriu depressa, si no voleu que vos esbuch ses portes!

—¡Qui ès, dich! torna dir es dimoni cucarell amb una veu molt mes esquerdada que es primer pich.

—¡Ja us ho he dit qui ès! diu En Pere. ¡Som En Pere Catorze!

—¡Bé va! ¡catorze ànimes! diu el dimoni cucarell, i obri de bat en bat ses portes de l'infern, segur de veure-se catorze animetes davant, esperant que les enforcassen segons costum.

Com aquell dimoni se veu En Pere davant amb aquelles grandioses estenayes demunt s'espal·la, va romandre sensa polsos, i no va sebre per ont pendre.

En Pere, con el me veu tot estafaril·lat, li diu:

—¿I tu no deus esser es dimoni mes gros?

—¡Ni d'una bona estona! diu aquell dimonió. Jo no som mes que una mica de dimoni, comparat ab so mes gros.

—Idò bé, diu En Pere. ¡Jo vench p'es mes gros! ¡I fris massa per haver de fer gens sa torniola per aquí! ¿A on ès s'estornell? ¡Passe'm davant i mene'm-hi allà on ès s'aliardo!

Com aquell dimonió sent aquelles comandacions se retgirà una cosa grossa; i no va tenir eyma per tancar sa portassa ni de fer gens es per-que an aquell desconegut que parlava tan granat i que se'n venia tan manades fetes. Lo que li feya mes feredat an aquell dimonió eren ses grandioses estenayes que En Pere duya demunt s'espal·la, perque pensava amb ell mateix:

—Si m'etziba amb aqueixes estenayes, en farà una coca de sa meua còrpora, i ja no en cantaràn pus galls ni gallines de mí.

I ¿sabeu lo que va fer aquell dimonió? Creure En Pere, i li digué:

—¡Bono, idò! veniume derrera, i vos menaré an es dimoni mes gros, que ès qui hu comanda tot aquí dins; però mirau, que té molt mals arrambatges; i que si no li vel·lau bé es ble, vos pot donar un disgust mes gros que no vos feys contes.

—¡Hala, fotimó de la guitza! diu En Pere. ¡Fé sa teua via mes que depressa, i deixa fer s'ansi per mí!

I es dimonió ja va esser partit per endins, i En Pere derrera derrera. I tot eren dimoniets, dimonieus, dimoniel·los, dimonietxos, dimonieys, dimoniots, dimoniassos i dimoniarros que trobaven, que anaven i venien, molt atrafegats ab so turmentar i botxinetjar ses ànimes des pobres condamnats; i com me veyen En Pere ab ses estenayotes dalt s'es

pal·la anarse'n tan xarpat derrera aquell dimonió, se returaven una mica per mirarlo, de de-nou que allò elze venia, però cap d'ells s'atreví a demanarli quants d'anys tenia ni a ferli cap jutipiri ni pessigoya, perque elze feya mal averanys.

Tan endins se feren dins l'infern aquell dimonió i En Pere, que a la fi a s'enfront de mes endins de tot topen un dimoniarro com una torre de molí de vent, amb unes banyes com espigons d'arada, amb un caparrot com una bota congrenyada, amb una coa que li donava set voltes per tot es còs, amb una pinyota que li tombava davant sa boca com un sach de nou barcelles.

Estava assegut a un trono de foch, treya foch p'es caixals, i ab cada brúfol que pegava, li sortien p'es nassarrot dos caramells de fumassa negra com a fumerals de forn de gerrer.

Aquell dimonió s'agenoyà davant aquell dimoniarro, li fa una capada fins en-terra, que no sé com no se trencà s'espinada, i va dir:

—¡Senyor dimoni de tots es dimonis, aquest que'm vé derrera, vos cerca! ¡Ell vos dirà què vol!

Aquí En Pere Catorze s'acosta an aquell dimoniarro, mirantlo-se fit a fit, i li diu:

—¿Vol dir tu ès es dimoni mes gros de tot l'infern?

—¡Per ell me tench! diu aquell.

—¡Idò per tu vench! diu En Pere.

I ¿què fa aquest tot d'una? Li fa la senyal de la Creu, «en Nom del Pare i del Fill i de la Esperit Sant, Amèn»; es dimoniarro tot d'una se posa a tremolar des retgiró, i En Pere *¡zas!* ja l'ha agafat ab ses estenayes devers es nassarrot, i ja ès partit de quatres cap adefora, duguentse'n es dimoni gros rossegant rossegant; i tots ets altres dimonis abordats an En Pere! però En Pere elze feya la senyal de la Creu, i romanien tots com enrampats, i uns queyen d'esquena, i altres de costellam i altres de folondres. I En Pere de d'allà ab so dimoni gros rossegant ros-

I se'n entra dins sa cambra ab so dimoniarro...

segant! Com es dimoni de sa portassa havia deixat ubert, pogué passar peu pla, i ¡cametes me valguen cap a ca'l Rey! Ey arriba; i tothom, com veren que En Pere se'n venia ab aquell dimoniarro rossegant, fent uns remeulos lo mes esquerdats, treguent flamarades de foch pe'sa boca i dos fumerals tan ferests p'ets aranells, poreu fer contes si fogien mes que depressa, aficantse per dins ses cambres, auberjons i enfonys, allà ont porien. El Rey i la Reyna i tots ets Infants eren fuyts dins sa cambra de mes endins, i s'hi eren tancats; però allà se'n anà En Pere ab so dimoniarro rossegant, i allà *¡toch-toch!*

—¡Senyor Rey! deya es revel·ler. ¡Ja'l té aquí an es dimoni mes gros! Vaja si surt, i el se porà mirar de prop! ¿No m'envià a durlo? ¡Vaja, idò! ¡ja'l té aquí!

Com el Rey no li obria, l'homo acaba sa paciència, i enverga cossa a ses portes, i les esbuca; i se'n entra dins sa cambra ab so dimoniarro.

Com el Rey i la Reyna i ets Infants veren aquella feristea, torcen es coll tots, i morts. També colaren la vida, des retgiró, casi tots es criats i criades i casi tota sa senyoria de la Cort.

Se'n torna a l'infern com cent mil llamps...

I ¿què fa En Pere, com veu allò? Amolla an es dimoni gros, que se'n torna a l'infern com cent mil llamps; i En Pere quedà amo, senyor i rey de tot allò, ab satisfacció de tothom. Anà a cercar son pare i sa mare, que encara eren vius, i trià de totes ses al·lotes que li acusaren, sa mes garrida i condreta d'ànima i de còs, i s'hi casà a l'acte; i venguen festes i sarau per llarch, i tothom ben gojós i content.

I encara son vius si no son morts, i al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

LA MARE BALENETA [1]

Allò eren dos germanets, un al·lotet i una al·lotesta, que romangueren, molt tenres, sensa pare ni mare. Ell nomia Bernadet i ella Catalineta, que era s'al·lotona mes ben tayada de per tot i mes garrida que es sol escaufava.

(1) La me contaren madò Francina Camps de Puigpunyent i Na Rafela *Quelona* de So'n Servera.

Se feren grans, i En Bernadet an es vint anys se'n hagué d'anar a servir el Rey, i deixa Na Catalineta ab sa dida, que era mes pòlissa que un gat negre, encara que duya es mal ben amagat, i tenia una fia que nomia Marió, que no èra gens tiradora ni mal-carada, però que no's poria posar ni de cent llegos devora Na Catalineta, encara que ella, Na Marió, se figurava guanyarli d'un bon tros en garridesa i galania; i ès que amb aquesta cosa ses dones may se donen una pe's'altra, perque ancque s'ho sentin que una altra elze guanya, no hu volen confessar.

En Bernadet an es vint anys se'n hagué d'anar a servir el Rey...

Tant En Bernadet com Na Catalineta eren bons al·lots de tot, no feyen mal mes que an es pa, i se guanyaven pe'sa seua bondat es cor de totes ses persones amb-e qui conferien, en no esser que tals persones fossen mes xereques que lo que tiren o fetes de ses retayadures de Judes, que sempre sol haver-n'hi qualcuna que'l dimoni no-mes li guanya de banyes.

Idò heu de creure i pensar i pensar i creure que

En Bernadet an es servici, al punt va esser es mes estimat de s'estol, i es Majors no sabien què ferse per ell, i tots el volien per assistent. I lo bo va esser que el Rey eu va sebre, i se va treure aquesta:

—Quant tots es Majors el volen per assistent, forsat forsat ha d'esser una primera. Per lo mateix, el vuy per mí; que venga a servirme a mí.

I es Majors s'hagueren de pegar un toch a la barra i se'n hagueren d'estrènyer es cap.

I ja tengueren En Bernadet a ca'l Rey, i tothom encantat ab ell, perque era lo mes prasent per tot, no feya es per-què a negú may, se feya s'escala d' encortinar de tots, no tenia mal dia may, era lo mes potxós i ab ses seues sortides feya esclatar de riure tothom, i an el Rey li ballava l'aygo davant.

El Rey era fadrí encara perque patia de massa prim-siula en matèria d'al·lotes; a totes les trobava minves o sobres; sempre les afinava qualque defecte de llevant o de ponent, de mitjorn o tramuntana.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que un dia crida tots es criats, i les diu:

—¡Vaja, al·lots! Ara m'heu d'acusar totes ses allotes que sabeu mes bufarelles, mes ben tayades de per tot, mes garrides, mes etxaravides, que guardin mes poch de mals pensaments, però *¡uep!* bones allotes, que no les puguen signar ab so dit ni posarlos sa llengo demunt. ¡Vaja, un miray de bondat i de virtut! No fos cosa que embrutàssem es net! Lo primer ès lo primer; ¿m'enteneu?

—¡Prou que l'entenem! varen dir es criats. ¡No'n mancaria altra que Vossa Magestat s'aferràs ab una mitja pell, o que haguessen de dir mitja paraula de res d'allò que ès es tot de ses dones.

—¡Sols que m'hàgeu entès! s'esclamà el Rey. ¡Vaja, idò! ¡ja poreu esser partits a treureme'n d'allotes, veyam si n'hi haurà cap que m'entr per s'uy dret i que m'aplech baix des jou del sant matrimoni, perque aixi mateix ja seria ben hora de jonyirm'hi an aqueix bo de jou!

—¡Sí que parla bé, Sr. Rey! digueren tots es criats.

I ja foren partits a acusarli al·lotes i al·lotes, una bona s'altra millor; però el Rey no feya mes que escoltar i ¡ben alerta a motar de res! fins que notà que En Bernadet estava come consirós, sensa badar boca, i li diu:

—I tu, Bernadet, ¿com ès que no motes? ¿Cap cap en saps d'al·lota que sia treguedora a rol·lo? ¡Per mi en saps qualcuna, i no goses dirho!

—Sols que m'ho haja endevinat, senyor Rey! diu En Bernadet.

—¿Vol dir en saps, gran traydor, i no hu deyes? s'esclama el Rey.

—¡Es que esperava que ets altres desplegassen! diu s'al·lotó.

—¡Vaja idò! diu el Rey, ¡amollali tu ara! ¡Vaja! ¿qui ès aquesta al·lota que tu saps?

—¿Creurà, Sr. Rey, diu En Bernadet, que estich com empegueit de dirho?

—Vaja! diu el Rey, no'm fasses passar pus angúnia ¡amollali!

—Idò sa meua germana Catalineta! diu En Bernadet.

—Veyam, diu el Rey, ¿i quines habilidats son ses seues?

—Jo le hi diré, Sr. Rey, diu En Bernadet. Ancque m'estiga lleig es dirho perque som germà seu i me porien dir: «es veynats son a dur oli! i ¡alabe't ruch, que a vendre't duch!» lo cert ès que, comensant pe'sa bondat, la juch ab qualsevol; i en quant a garridesa i galania, no men por que cap altra allota la safalch ni li arrip an es turmells; i llavò una altra cosa: que, en rentarse es peus, tot son peixos que surten de s'aygo, però una peixetada d'allò mes fi: «calroys, déntols, serrans, anfossols, palomides, cap-plans, calamarins, molls, llagostes»; en rentarse ses mans, surt blat i xeixa a forfollons; en pentinarse, perles i diamants, tants en volgueu; en plorar, plou; i, en riure, fa sol.

Tothom va romandre amb un pam de boca com sentiren totes aqueixes habilidats de tal al·lota, i el Rey mes que tots, i acaba per dir:

—Aquesta ès sa que'm convé! Ara mateix l'enviy a demanar.

A l'acte el Rey crida un patró, i ja li diu:

—¿Que no tens sa barca a punt de saupar?

—En voler Vossa Reyal Magestat, porem partir! diu es patró.

—Idò ara mateix, diu el Rey, t'embarques cap a Mallorca.

—¿Cap an-e quin port ha d'anar, Bernadet? diu el Rey.

—Cap an es Port-Vey de So'n Servera, diu aquest.

Com sentiren es criats So'n Servera, les va venir molt de-nou que a una mica de poble com allò, s'hi fessen al·lotes com lo que havia dit En Bernadet que era sa seua germana; i un, fins s'atansà a dir:

—Sr. Rey, ¿que puch dir una paraula?

—Maldement siguen dues, si no has de sortir a un altre tancat, diu el Rey.

—Idò, Sr. Rey, diu aquell criat, jo no voldria fer mal, i que no hu prenga tort En Bernadet, però jo recort una cansó qui diu:

No'm vuy casá a So'n Servera
perque tots son badulins,
ell son come ratulins
surtint de sa lluriguera.

Aquella cansó va fer moltes de riayes an el Rey i a tots ets altres criats i an En Bernadet també, fins que'l Rey va dir:

—Sobre tot, diga lo que diga sa cansó, jo lo que vuy ès veure d'aprop aqueixa serverineta, que En Bernadet mos ha dit que té tantes d'habilidats, i que ja hauria d'esser aqui, perque en fris massa de veurele'm davant, veyam si En Bernadet mos ha dit ver o si mos ha emblanquinats.

I el Rey se gira an es patró, i li diu ben remolest:

—¡Hala cap a Mallorca! ¡cap an es «Port-Vey» de So'n Servera, a durme aquesta gran pitxorina de Na Catalineta!

Aquí es patró se gira an el Rey, i li diu:

—Però bé, Sr. Rey! ¿com m'he de presentar jo a So'n Servera? ¿a on he d'acudir per trobar aquesta serverineta, que diu Vossa Reyal Magestat? ¿I ja sap si voldrà venir ella? ¿I si m'envia allà ont no hi plou? ¡I tendria motiu de ferho! perque ¿què dirien d'ella i de mi, que la me'n dugués tota sola?

—Sr. Rey, diu En Bernadet, ¿sap què poriem fer? Que venguès amb ella sa dida, que la té a caseua. ¡Es que no tenim parents propins!

—Ben pensat! diu el Rey, i girantse an es patró li diu: Tu te'n vas; i, en esser a So'n Servera, demanes de part del Rey aont caplleva una al·lota aixi i aixi, que nom Catalineta, i no té pare ni mare, sino just un germanet que nom Bernadet i serveix el Rey, i d'orde del Rey que venga inmediatament ab sa dida per casarse amb el Rey, si ès ver lo que ha dit En Bernadet, germà seu!

—Bono! diu es patró, ara ja sé com m'he de presentar i com eu he de fer. ¿Vol res pus de mi, senyor Rey?

—Res, diu el Rey, sino que ja m'hauries d'haver presentada aquesta Catalineta de So'n Servera!

—Idò, diu es patró, ¡que estiga bonet, Sr. Rey ab la companyia! ¡a reveure i ab-Deu-siau!

—Que Deu vos guard de perill! diu el Rey i tots es criats.

I aquí es patró lo que va fer, agafar ses anques ab ses dues mans, i ¡cap a sa barca falta gent! Ey arriba, ey bota, saupen àncores, estenen veles, i ¡de d' allà cap a Mallorca! ab un ventitjol de popa ben xalestó, que aquella barca se'n anava de d'allà com si volàs, com un estel.

Lo endemà, sol-sortint, ja veren apuntar a s'entrellúu ses montanyes de Mallorca: i ja peguen bor-

dada tot dret an «es Cap de Formentor», i d'allà tot dret an «es Cap des Pinar» d'Alcudi, i llavò tot dret an «es Cap de Ferrutx» d'Artà, i llavò tot dret an «es Cap des Freu», i llavò tot dret a sa farola de «Cap-de Pera», i llavò tot dret an «es Cap Vermey» de ses Coves d'Artà, i llavò tot dret an «es Cap des Raig»; i, com ey foren, el dobleguen, se'n entren a «Cala-Nau», i ja foren an «es Port-Vey» de So'n Servera. Aquí atraquen, donen fondo, es Patró salta en terra, i ja s'espitxa a So'n Servera ben peus alts. Tot d'una que arribà, s'esquitxa a ca's Bal·le; el troba, i li diu:

—¡Bon dia tenga, Sr. Bal·le!

—¡Altre bon dia, germà! contesta aquest.

—Sobre tot, diu es patró, si no li dich perque vench, no hu sabrà.

—Sí que li pegau a endevinar, germanet! diu es Bal·le.

—Idò, diu es patró, aquí ont me veu, Sr. Bal·le, vench de part del Rey per menarme'n una al·lota que no té pare ni mare, i un germanet que té, ara serveix el Rey. Pareix que an aquesta al·lota li diuen Catalineta. I per menarlame'n, el Rey m'ha fet venir ab sa barca, i m'ha comanat que me'n meni també sa dida d'aquesta al·lota per llevar es què xarrar de sa gent, perque vostè mateix, Sr. Bal·le, ja hu veu que no acabaria de pegar que un homo com jo, casat i amb infants, me'n menàs una fadrineta tota sola.

—Però bé, diu es Bal·le, ¿i per que la vos n'heu de menar an aquesta al·lota? ¿que ha fet cap delicte?

—¡Ca, no senyor! diu es patró. ¡Segons estich entès, no hi ha res de delicte ni sant delicte! Es que el Rey encara ès fadrí, i li han acusada aqueixa al·lota com una primera bona en matèria de garridesa i de galania i per una partida d'habilidats que diuen que té; i sembla que el Rey la vol per casar. ¿M'entén ara, Sr. Bal·le?

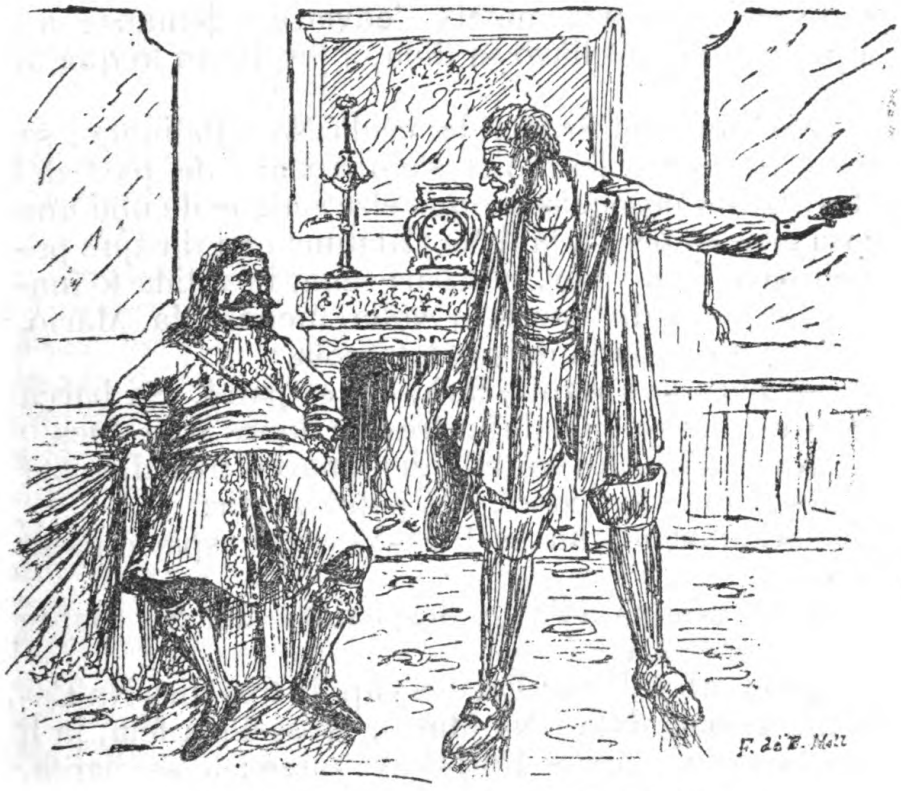

—Sr. Bal·le, lo que li dich ès la pura veritat.

Es Bal·le va romandre ab sos cabeys drets davant aquelles comandacions des patró, i es patrò que li arribà a dir:

—Sr. Bal·le, lo que li dich ès la pura veritat; jo no som homo de dir una cosa pe's'altra, ni estich gens per perdre temps. Si caplleva per aquí aquesta bona d'al·lota, m'ho diga si ès servit; si no, aniré a una altra banda a veure si toparé mes.

Es Bal·le va veure que aquell patró tenia poques ruques i que era mes capaç de fer ses coses que no de dirles, i va compendre que lo mes curt era donarli es camí que demanava, no fos cosa que llavò el Rey hagués de sebre que no havia fet cas d'aquell enviat seu. Per això fonch que li va dir an es patró:

—Per l'amor de Deu, germanet! Prou que la conech a Na Catalineta que deys. Seys una estona, si

sou servit, que ara mateix l'enviaré a demanar an aquesta al·lota i llavò sa dida, i les direm lo que fa al cas.

Aixi hu fa el Sr. Bal·le: crida Na Catalineta i sa dida, i es patró les dona s'embaixada de part del Rey. Bé hu poreu creure que elze vengué de nou una cosa grossa; però a la fi Na Catalineta va dir que porien partir, en voler, per part seua, i sa dida lo mateix, si bé va dir que se'n volia menar Na Marió, perque no la poria deixar tota sola.

—Gens de nosa me farà, diu es patró. Sa barca ès gran, i tan n'hi cabràn tres de dones com dues.

Na Catalineta i sa dida demanaren tres dies per enllestir totes ses coses, i es patró va dir:

—Conforme; an es Port-Vey vos esper dins sa barca!

I s'hi espitxà a l'acte, despedintse del Sr. Bal·le ab tota cortesia.

¿Què me'n direu? Ell des cap de tres dies Na Catalineta ab sa dida i Na Marió, trosselleta feta, ja li han copat cap an es Port-Vey; pugen a sa barca, saupen àncores i estenen veles, i per endins i per endins ¡cap a fora Mallorca!

Però heu de creure i pensar i pensar i creure que a sa dida i Na Marió les entrà una enveja del dimoni de Na Catalineta, i se posaren a dir:

—¡Mirau això si ès sufridor! ¡ella haver d'esser la Reyna i noltros haver d'esser criades seues! ¿I d' on li pot esser venguda tanta de mereixera? ¿I qui ès ella per haver d'esser la Reyna i noltros haverla de servir? ¡Això no pot esser, i no pot esser en via neguna!

I allà rabia que rabia totes dues, però ben d'amagat, que Na Catalineta ni negú pus de sa barca se'n temessen gens gens.

I aquell foch covat, com mes anava, mes revenia, i allà rabiar i mes rabiar, que arribaren que no hi veyen i que cuydaven a fer es tro, tan sa fiya com sa mare.

Tant s'arribà a embrutar sa cosa, que sa dida un dia agafa Na Marió, i li diu:

—Mira, ja sé com eu hem de fer per que aquesta Catalinot no arrip a esser la Reyna.

—Veyam! diu Na Marió. ¿Què ès que hem de fer?

—Tirarla a la mar de cop descuyt, diu sa dida.

—¿Què vol dir, tirarla a la mar? diu Na Marió.

—Vol dir que, amb escuses de mirar peixos, hem de cridar Na Catalinot, la farem goytar a sa parabanda de sa barca; i, en temermos que no hi haurà cap mariner que mir, l'abraonam jo i tu, i la tiram a la mar, i tot d'una mos posam a cridar noltros dues, i direm que sa qui ès cayguda a la mar ès Na Marió, éts tu, i jo m'escabeyaré i me raparé sa cara, dient: «Pobre Marió! pobre fieta meua que éts cayguda a la mar!» I tu també faràs un gran plant, figurant que éts Na Catalineta. Es patró i es mariners, com mos coneixen tan poch, s'ho creuràn, arribarem a ca'l Rey, i tu te presentes com si fosses Na Catalineta, i te cases amb el Rey, i foris.

Na Marió hu trobà un poch gros i un poch massa lleig haver de fer aquell atentat; però ses ganes que li eren entrades d'esser Reyna i que no hu fos Na Catalineta, eren tan grosses i tan ferestes, que allargà es coll a tot.

I dit i fet: criden Na Catalineta a un costat de sa barca, dient totes dues:

—Vina, Catalineta! depressa! vina, vina per un gust! ¡Oh, quin esbart de peixos! ¡quin esbart tan gros! ¡quins peixos tan garrits!

Na Catalineta, sensa pensar mal negún, s'hi arramba, treu es cap, guayta a la mar part demunt sa barana, mira qui mira si guiparia aquell bo d'esbart de peixos. I bé mirava, però no afinava ni un llambre.

—No afín res de lo que deys! s'esclamava sa mesquina.

—Mira mes arreu! deya sa dida. Però ¿i ara no veus aqueix grandiós esbart de peixos? ¿O tens ets uys an es clotell?

I Na Catalineta mira qui mira a veure si guipava en-lloch cap peix.

Mentres tant sa dida reparava si hi havia cap mariner per allà. Vé un moment que no n'hi havia cap; i ella i Na Marió *¡zas!* abraonen Na Catalineta i ¡paplam! la tiren a la mar.

¿Què me'n direu? Ell encara no era arribada a s'aygo, com ey va haver una balena qui va treure es cap i l'engospà a l'ayre com un ca un tros de pa que li tiren, i ja no la veren pus a sa mesquina de Na Catalineta.

I aquí foren ses bones de sa dida i Na Marió: rompen en crits i plors i descapdell totes dues, com unes desesperades:

—¡Oh fieta meua des meu cor! deya sa polissona de sa dida. ¡Ja no't veuré pus! ¡tan jove i que hages haguda de caure a la mar i un peixot engolirte tot d'una! ¡Jo m'hi tiraré també a la mar! ¡si no me paren, m'hi tir! m'hi tir! m'hi tir!

I Na Marió aferrada per ella, i cridant:

—¡Dideta, no la fasseu an aquesta! ¡Ja basta que hi sia cayguda Na Marió, aquella fiyeta vostra, aquella amiga meua des meu cor! ¡Pobre Marió! ¡tan jove i haver de caure a la mar i que t'haja haguda d'engolir un peixot!

Amb això compareix es patró i es mariners:

—¿Què ès això ¿però què ès estat això ara? deyen tots.

—¡Què ha d'esser estat! deya sa polissona de sa dida. ¡Que aquella fiyeta meua dolsa des meu cor, Na Marió, mos ès cayguda a la mar i un peixot la s'ha engolida! ¡Ay que no hi ha consol per mi! ¡Ay que ara mateix m'hi tiraré jo a la mar, perque no puch agontar pus! ¡sa pena em mata! vos dich que'm mata! ¡Ara mateix m'hi tir! m'hi tir! m'hi tir!

Es mariners l'agafaren, i agafaren també Na Marió, que's presentava com si fos Na Catalineta, i que també deya que se volia tirar a la mar, forsat forsat, perque no poria viure ella sensa Na Marió.

A la fi a forsa de forses es patró i es mariners arribaren a apacivarles i a calmarles, i aviat sa pena les va esser espassada.

Ni es patró ni es mariners se sospitaren de res, varen creure ab tota sa bona fe del mon que sa qui era cayguda a la mar era Na Marió, sa fiya de sa dida; i com sa dida ni sa que ells tenien per Catalineta no'n resaren pus de sa que era cayguda a la mar, ells també se n'oblidaren, entre altres motius, per allò de que «qui poch t'atany, poch te plany».

Sobre tot, arriben an es port de sa ciutat del Rey; i es patró desembarca ab sa dida i amb aquella que ell tenia per Na Catalineta, i cap an el Rey falta gent.

Arriben a ca'l Rey, demanen el Rey, les fan entrar allà on el Rey era, i es patró li presenta aquelles dues, tot dient:

—Sr. Rey, vetaquí aquella serverineta que Vossa Reyal Magestat me va dir que li anàs a menar; i, ja hu veu, vé acompanyada de sa dida, així com Vossa Reyal Magestat me va comanar.

El Rey les se mirà a totes dues, sa veya i sa jove, però sobre tot sa jove. No la trobà tan de primera com En Bernadet le hi havia pintada, però no ès que la trobàs gens lletja tampoch, perque no hu era Na Marió, si bé no's poria comparar ab Na Catalineta.

—No res, pensà el Rey, això serà que se deu esser maretjada, i ara treu un poch de mala cara.

—Bono! diu es patró. Me sembla, Sr. Rey, que ja he acabades aquí ses meues feynes. A veure si m'ha de mester pus, Vossa Reyal Magestat!

—No, diu el Rey. Te'n pots anar, i ja aclarirem contes un altre dia.

—Cap conte tenim que aclarir! diu es patró. Ja sap que jo i sa barca estam sempre a sa disposició de Vossa Reyal Magestat. ¡A reveure i ab Deu siau, Sr. Rey ab la companyia!

I es patró se'n tornà a sa barca, i el Rey va fer

anar Na Marió i sa dida a sa cambra que havia feta preparar per Na Catalineta; i dona orde d'enrengar la cosa per ferse es casament dins tres dies, perque en frissava massa d'esser casat.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, quant Na Marió i sa mare foren dins sa cambra que hi havia preparada per Na Catalineta, tiraren junta per veure com en sortirien d'aquell marruell aont s'eren tirades, perque lo que deya sa véya:

—Fiyeta, hem de tenir es pla ben fet per allò de que «un mentider ha de tenir bon cap». Perque ara se presentarà En Bernadet per veure sa seua germaneta; i ja hu crech, tot d'una el mos abocaràn, i ja hi serem a bous. Tu però t'has d'agontar fort que éts Na Catalineta, que ab tants d'anys com fa que ell serveix, tu has mudat una mica perque ès propi d' al·lotes d'es teu tenor es fer tramudansa.

—Però, i si En Bernadet se posa fort que jo no som Na Catalineta? va dir Na Marió.

—Tu t'has de posar forta que hu éts! diu sa mare. I no hayes por: jo ja t'aydaré i faré sa teua causa bona. I si ab tot això no'l porem fer catòlich, direm an el Rey que el deix anar, que En Bernadet sempre va de berbes i que ès afectat de fer trempes i de donar pitja i creu a sa gent, i que ès per això que ara diu que això no ès sa seua germana. I sobre tot, Marió, «negú fa ses gloses mes avengudes que s'enamorat» o s'enamorada, vuy dir, que has d'esser tu qui en rudes has de tayar es vent an En Bernadet i li has d'esborrossonar tots es seus enderivells; has d'esser tu que t'has de tirar el Rey de sa teua banda: ben enllestida i ben enllimonada sempre i ab ses piules ben fetes, es cap ben viu, sa riaya a sa boca i aguda sempre ab so parlar; i, sobre tot, demostrarli an el Rey que tu no penses ni somies altra cosa que donarli gust tant com pugues en tot i per tot. Sa questió ès embarriolarlo. Has d'escar bé sa pesquera i no plànyer sa gamba i sebre tirarli s'ham per que, en temerse'n, ja'l tenga clavat dins l'ànima i ja no's puga despescar ni treure-lo-se tossint.

¿Eu veys com eu era una ploma de cap d'ala aqueixa dida i si en duya de polissonada devall es cabeys? Sobre tot, ell Ma Marió ab tot aqueix pla que li havia fet sa mare, cobrà coratge fora mida, i com tenia naturalment unes ganes rabioses d'esser Reyna, va dir:

—No tengueu ansi, ma mare, que no's perdrà per mi. Jo hi jugaré es tot p'es tot; ey faré tot quant sabré.

—Es lo que pertòca, diu sa mare. Perque aquí hem de parlar clar: ab so tirar Na Catalineta dins mar, mos som tirades dins un enderivell tan ferest que o tu en sortiràs Reyna i jo sogra del Rey o mos faràn sa pell a totes dues. No mos n'escapam: o demunt es trono o fermades a ses coes de quatre cavalls i esbenades amb un «sant-i-amèn».

Amb això toquen a sa porta de sa cambra, cridant:

—¿Poren entrar?

Sa dida se'n va a obrir, i va esser una criada que digué:

—Perdonàu, senyora mia, però aquí hi ha En Bernadet qui demana per veure sa seua germana. I no ès ja aquí perque el Sr. Rey té orde passada, i el Rey mort i s'avi i es rebesavi i es rede-rebesavi, segons conten ja duyen sa mateixa lley, que cap homo no s'atans a tocar i manco a entrar dins cap cambra de dones sensa permís des que hi ha dedins, i que ses dones hagen de fer lo mateix ab ses cambres d'homos.

—Si que ho son, idó, escrupulosos i esquitarells aqueys reys! diu sa dida.

—Ja vos ho assegur! diu aquella criada. Però, senyora mia, això ès lo que hi ha i no tenim altre remey, perque ja hu diu s'adagi: «Te vols riure des qui comanda? Fé lo que ell vol».

—Sí que teniu raò! diu sa dida. Bono, idò, digauli an En Bernadet que pot entrar, en voler.

Aquella criada se'n va a cercarlo, i sa dida diu a sa fiya:

—Li he dit que'l fassa entrar, perque mira, «mal camí, passarlo prest», i «lo que s'ha d'empenyorar, que se venga».

—De manera, diu Na Marió, que ja hi som dins es ball.

—I tant! diu sa mare. ¡I sa questió ès ballar bé i alerta a perdre cap punt! que ja t'ho he dit: ey va sa pell des diumenges i des dies feners!

—No passeu ansi d'això, ma mare! diu Na Marió. «An es qui cualca, no li digueu: serve't».

Ab això toquen a sa porta *¡toch! ¡toch!*

—¿Qui ès? diu sa dida.

—En Bernadet, criat del Sr. Rey i vostro! respón sa veu.

—Entrau, entrau! diu sa dida, i se'n va a obrir sa porta.

I ara poreu fer contes quins uys no degué fer En Bernadet com se veu davant Na Marió i sa dida. L' homo anava tan segur que era Na Catalineta, aquella germaneta seua tan estimada i que anyorava tant i tant, que tot d'una se'n anà a donarli un abràs i Na Marió no vos dich res si va fer gens es desmenjat ab talent, per enganar mes aquell pobre al·lot fentli creure que era sa seua germaneta; i no hu volgueu sebre sa dida si va sebre fer bé es paper. Vaja, una i altra li feren una xacota may vista, i allà no s'aturaven de ferli preguntes des llevant i des ponent i esclamacions per la dreta i espants per l'esquerra, i hala a dirli, com a molins que han perduda sa nadia:—¡Qué tal, Bernadet!—¿Com te va?—Com t'éts campat tot aquest temps?—¡Saps que treus de bona cara!—Massa se veu que tens bona pastura!—¡Ell no caps en pell!—¡Oh quin pler de veure't!—¡Oh que t'anyoràvem!—¡Oh i que mos hi'nirà de bé ara tots plegadets!—¡Si no botam ara d'alegria, ja no botarem may!

En Bernadet davant aquell delobi de paraules, juanets i afalagadures que l'envestien d'aquella manera i mirant d'aprop i de prim conte aquella al·lota

que ell anava tot d'una que era sa seua germana, però que trobava que no hu acabava d'esser,—va romandre com estafaril·lat, com entabanat. No sabia què li passava. Per dir que allò era sa seua germaneta, no acabava de trobar que hu fos; per dir que no hu era, també hu trobava massa gros. Però aquells duptes, aquella incertitut, aquell mal estar reprenia reprenia de cada moment, i aviat va tenir por de perdre el mon de vista, i se va haver de treure aquell pa que tan cop en sech s'era congriat dins es seu gavatx. El pobre, com no va porer pus, se gira a sa dida, i li diu:

En Bernadet devant aquell delobí de paraules, va romandre com estafaril·lat...

—Oh dideta! jo veig i no sé què veig! O ets uys me fan dos o no sé què m'haja de dir.

—I ara ¿què t' ha agafat, Bernadet? diu sa dida. ¿O ès que de sa alegria t'ha pegat cosa an es cap?

—No hi ha res de tot això, diu En Bernadet. Es que això me sembla mes Na Marió vostra que no Na Catalineta germana meua!

—¿I ara aon surts? diu sa dida. ¡Ja hu ès que ets uys te fan dos! ¡Es que s'alegria t'ha tocat es cervell! ¡No hi posis cap dupte! ¡Veyès si ara això no seria Na Catalineta! ¿I aon treu cap anar a sospitar si seria Na Marió meua? ¡Noltros no te n'haviem volgut parlar per no haver de reverdir ses nafres

de sa desgràcia ferestissima que tenguèrem p'es camí!

—I ¿què va esser? diu En Bernadet.

—¿Què va esser? diu sa dida. ¡Que Na Marió mos va caure a la mar i un peixot tot d'una ja la se va haver engolida, i no la vèrem pus! ¡Pobre Marioneta meua! ¡Pobre Marioneta meua!

—¡Pobre Marioneta, germaneta meua de llet! va rompre aquí Na Marió fent de Catalineta. ¡Ja no't tornaré veure pus, tan amigues com èrem, tant com mos estimàvem!

I allà mare i fiya plors i descapdell davant En Bernadet, sabent fer es paper lo mes an el viu, fins que sa véya se va esclamar:

—¡Vaja, Bernadet! ¡si no'm vols matar de pena, no m'ho digues pus que Na Catalineta ès Na Marió! ¡M'ès un clau a's mitx des cor tal suposansa! ¡Si no'm vols matar de pena, no m'ho torns dir an això! ¿Trobes que no me basta es perboch que me'n he duyt de perdre aquella fieta meua, i tot per acompanyar Na Catalineta, perque se pogués casar amb el Rey? ¿Aixi m'agrairíeu aqueix favor?

—Sí que deys ver, dideta meua des meu cor! deya Na Marió, fingintse Na Catalineta, ben an el viu. ¡Per amor de Deu, Bernadet! ¡no ofengues d' aquesta manera s'única persona de demunt la terra que mos estima de cor, suposantla capaç de fermos tal farsa! No m'ofengues a mí, renunciantme de germana! ¡Què vol dir suposar que jo no som Na Catalineta, sino Na Marió, la pobre Marió que mos va caure a la mar, i aquell peixot la s'engolí! ¿I aquesta poria pensar jo de tu? ¿Això ès sa benvinguda que me dones, dir que jo no som jo, que no som sa teua germaneta? ¡Veyam qui seré, idò, si no som Na Catalineta?

En Bernadet davant tot aquell sementer que mare i fiya li feyen, com mes anava mes confús se veya, es cap li bollía com una olla de caragols, se va sentir ferse un núu a sa llengo, s'hagué d'asseure per

no caure de baticor, i no va tenir altre remey que anarse'n a defora per veure si, tocantlo s'ayre, allò li espassaria.

Així hu va fer, però ¡ca! com mes anava mes pena tenia, s'engunia era mes sobrada, i mes confús se veya.

Ets altres criats se'n temen, i se'n van a contarho an el Rey, i el Rey el crida i li diu:

—Però bono, ¿què ès això ara? ¿Aquest engronyament, aquesta engunia, ara que tens aquí sa teua germana?

—¡Ah Sr. Rey! s'esclama En Bernadet plorant. ¡Aquí està es rè! ¡Es que trop que no hu acaba d'esser sa meua germana! Sa dida sí que hu ès sa dida! però Na Catalineta trop que no hu ès Na Catalineta. ¡Ni estich segur que hu siga ni que no hu siga! Si dich que hu ès, me venen duptes de que no hu ès; i si dich que no hu ès, llavò me venen duptes de que hu ès! ¡A mi me sembla que era Na Marió, sa fiya pròpia de sa dida; però me diuen que ès impossible perque precisament Na Marió com venien ab sa barca, les va caure dins mar i un peixot la s'engolí!

Com el Rey sent allò li va venir ben de nou i li revengué s'estranyesa que li causà Na Marió com le hi presentaren es patró i sa dida come Catalineta.

I què fa el Rey? Crida es patró de sa barca, que al punt haguè comparegut, i ja li diu en tot secret:

—Escolta tu, ¿i com no m'havies dita sa desgràcia que hi havia haguda p'es camí?

—¿De sa fiya de sa dida que mos va caure a la mar? diu es patró.

—¿Vol dir ès ver que vos hi va caure? diu el Rey.

—I tant com hu ès ver! diu es patró.

—¿I com dimoni va esser això? diu el Rey.

—Jo diré lo que succeí, diu es patró. Un dia jo no sé què feya, i cop en sech sentim crits i plors i llaments; jo guayt a veure què era, i trobàrem sa dida i Na Catalineta com unes desesperades perque Na Marió les acabava de caure a la mar; i elles s'hi

volien tirar també, de sa pena que tenien. De manera que les vàrem haver de parar. Però allò los arribà a espassar, i ja no'n resaren pus, ni jo tampoch.

Com el Rey sent es manifest des patró, romangué encara mes confús. Diu an es patró que se'n pot tornar a sa barca, i dona orde de suspendre tot es *tu autem* des casament, per aclarir abans aquell passol de Na Catalineta i sa dida que's presentava tan embuyat. Crida es senyors mes grossos de la Cort per tirar junta sobre lo que convendria fer davant aquell cabermoni. Es senyors demanaren tres dies per pensarhi.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, aplegada la Cort des cap de tres dies, aquells senyors grossos varen dir an el Rey:

—Senyor Rey, ey hem pensat ab sa comanda que mos va fer, i trobam que ha d'esser Vossa Reyal Magestat mateix que ha de resoldre si s'ha de casar amb aqueixa al·lota que li han menada de So'n Servera. ¿Li agrada sa pessa o no li agrada? Si no li agrada, que no s'hi cas! ¿Li agrada? Idò que s'hi cas, com mes prest millor, i deix anar si ès sa mateixa que li acusaren o no. Sa questió ès que's casi a gust.

—Trop que heu pensat bé, diu el Rey.

I ja va esser partit cap a sa cambra de Na Marió i sa dida i *¡toch! ¡toch!* a sa porta.

—Entrau, entrau! digueren elles.

El Rey empeny sa porta i entra, i aquelles li saberen fer tan bona rebuda, foren tan el dianxa per ferli sa garangola i per entrarli pe's'uy dret, sobre tot Na Marió, tan endiumenjada com anava i que no era gens tiradora, sino ben galanxona i mes xalesta que una titina, amb uns uys que travessaven, que no vos dich res: el Rey en quedà tot etsisat, feritl'ha, fins a s'estrem de dir a Na Marió, prenintla per Na Catalineta:

—Sobre tot, Catalineta, ¿saps quina la m'havia pensada?

—Sr. Rey, diu Na Marió, si vol que hu endevin, no sé que mos farem, perque ès una mica mal de fer endevinar es pensament de ses persones.

—Idò que mos casem mes prest avuy que demà! diu el Rey.

—Trop que ha pensat molt bé, diu sa revel·lera. Per part meua, en voler, Senyor Rey.

—Idò demà, que ès es dia mes prop! diu el Rey.

—Idò demà, si ès es gust de Vossa Reyal Magestat, diu Na Marió.

¿Què me'n direu? Ell el Rey anava tan tapat i tan fuyt i tan desbaratat amb aquella pitxorina de Na Marió, que feu enrengar la cosa tropell-tropell, i lo endemà se va fer s'esclafit, se casaren, i ¡venguen unes nosses de pinyol vermey i un ball ben vitench i festes i mes festes i sarau i mes sarau!

Passaren ses festes, i el Rey tot gojós i xaravel·lo ab Na Marió, ben segur de que era Na Catalineta, i En Bernadet fent com que creure que hu era sa seua germana aquella gran mandragolina, i demostrava creurehu per por de sa por; i allà ja no li deixaven fer de criat, sino que el tractaven com un sisenyor, ben menjat i ben begut, come germà de la Reyna, come cunyat del Rey, però de part dedins s'angúnia el matava, perque no hu poria arribar a creure que allò fos Na Catalineta, sa seua germaneta.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que un dia que el Rey estava mans-fentes, sensa sebre aont fermar s'ase, li vé s'idea d'entrar dins sa cambra de la Reyna, i una criada li diu en es portal:

—Ara la pentinen.

—¿Si? va dir el Rey.

I tot d'una li vengué s'idea de veure si era ver allò que li havia dit En Bernadet que, en pentinar sa seua germaneta, li sortien des cabeys perles i diamants, perles i diamants.

I ¿què fa el Rey? Se'n entra dins sa cambra i se planta davant la Reyna enrevoltada de dames i ab sa pentinadora pentina qui pentina. Bé mirà el Rey

si'n queya qualcuna d'aquells cabeys de perla o diamant, però no'n va guipar cap ni un.

Poreu fer contes si li degué venir de-nou tot allò, però s'ho guardà per ell sensa ferne part a negú; i allò anava coucouant coucouant i ponyint i ponyint com un banyarriquer.

Un altre dia que la Reyna jove era dins es lligador que se rentava ses mans, se'n hi entra el Rey per veureles'hi rentar; mes ben dit, per veure si era ver allò que hàvia dit En Bernadet, que, en rentarse sa seua germaneta ses mans, en sortia blat i xeixa. Bé va mirar el Rey si'n veuria brollar cap granet de blat o de xeixa de ses mans de la Reyna, i ¡què havia de veure, s'aubercoch!

Se tornà beure es cop com sa figuera, no'n va dir res a negú, però aquell corcó l'anava ponyint i ponyint dins lo mes endins del cor i el feya estar mal a pler ferm qualque estona.

Un altre dia, un dematí, que encara no havia vista aixecada la Reyna, diu a una criada:

—¿I la Reyna?

—Se renta es peus, diu sa criada.

—¡Aquesta ès sa meua! diu el Rey. Ara me'n hi vaig a veure si ès ver lo que'm digué En Bernadet que, en rentarse es peus sa seua germana, tot son peixos que surten de s'aygo des ribell.

Dit i fet, el Rey s'afica dins es lligador, i me troba la Reyna qui se rentava es peus.

—¿I ara? diu ella.

—Vuy veure si los te saps rentar bé!

Allò li va fer riayes a la Reyna, i esclatà de riure, però unes riayes ben fresques.

I el Rey mira qui mira si d'aquella aygo ab que la Reyna se rentava es peus, brollava cap calroig, cap déntol, cap serrà, cap anfossol, cap palomida, cap cap-pla, cap calamarí, cap moll, cap llagosta. I ¡què havia de veure, es bereyol! ¡Ni un per nat senyal que no'n comparegué de peix dins aquell ribell!

Amb això la Reyna encara reya amb unes riayes

ben fresques perque el Rey ey era anat a veure si se sabia rentar es peus. I això va fer que'l Rey se recordàs d'allò altre que li havia dit En Bernadet que, en riure sa seua germana, feya sol. I hi pensà el Rey perque aquell dia el cel estava tot ennigulat, un dia d'aquells mes xumordos.

—Però bono! pensà el Rey. ¿No ha rigut tant la Reyna, i el cel segueix tan tapat i ennigulat com abans de riure ella? ¿a on ès es sol que fa?

La Reyna aquí va notar que el Rey tenia cosa, que'n duya qualcuna entre ceya i ceya, i ja s'esclama:

—Però bono, ¿i ara què tens? ¿que te'n passa qualcuna? ¿O ja no tens confiansa ab mi? ¿Vol dir ni de sa teua dona te fies? ¿Creus que hi ha negú pus que t'estim mes que jo?

El Rey aquí no pogué aguantar pus, i hu va amollar tot, dient:

—Es teu germà Bernadet, com me parlà de tu sa primera vegada, me va dir que, en pentinarte tu, des cabeys te brollaven perles i diamants; i, en rentarte ses mans, sortia blat i xeixa; i, en rentarte es peus, tota s'aygo tornava peixos; i que, en riure tu, feyes sortir es sol, per ennigulat que estiguès; i que, en plorar tu, feyes ploure. Això me va dir ell per cosa certa, i ara resulta que t'he vista pentinar, rentarte ses mans i es peus i t'he vista riure, i no ha succeida cap cosa d'aquestes. Ara només falta veure't plorar, per sebre si amb això també m'ha enganat En Bernadet.

Com Na Marió sent tot aquell sementer, com ella sabia que tot allò que havia dit En Bernadet de Na Catalineta, era ben ver, va pensar que llavò era s'hora de safalcar En Bernadet i de llevarlo des mitx per que no arribàs a destapar sa farsa i sa trempa que ella i sa mare havien feta ab Na Catalineta.

—Ara, va pensar ella, tendré bo de fer creure que En Bernadet no ès mes que un embuyós i un mentider i que se va riure del Rey fentli creure to-

tes aquelles coses que no n'hi havia cap de vera. El Rey tendrà una prontitut de ses seues, i el passarà a ses mines des sofre o a qualque altra banda mes dolenta, i al manco no'l tendrem pus per aquí, fentmos mes nosa que companyia.

¿Què me'n direu? Ell aquella polissona de la Reyna cop en sech esclata en plors desfet, amb un xinglot lo mes alt de punt, que com que no pogués tornar alè, i no s'aturava de dir:

—¡Mesquina de mi! som sa dona mes desgraciada que es sol escaufa! Vaig perdre mon pare i ma mare! ¡No tench altra cosa mes que un germà, mes mentider que ses mentides! ¡es mes embuyós del mon! ¡Veyès anar a dir an el Rey que, en pentinarme jo, sortien des meus cabeys perles i diamants! i, en rentarme ses mans, blat i xeixa! i, en rentarme es peus, peixos! i que, en riure jo, feya sol! i que, en plorar, feya ploure! ¿Qui hu ha vist may anarme a posar tots aqueys barrets, essentne ben neta? ¿Qui hu ha vist may anarme a posar tots aqueys falsos testimonis? ¡I això un germà meu! ¡I no'n tench cap altre de germà ni parent! ¡Mesquina de mi! ¡mesquina de mi! ¡mesquina de mi!

Aqueix plant xapà es cor del Rey i el va encendre de ràbia contra En Bernadet, perque ab tantes de plorayes de la Reyna no'n va caure cap gota d'aygo del cel, i el Rey s'esclamà:

—Se veu ben a lo clar que En Bernadet se'n va riure de mi com me va dir totes aquelles habilidats que tenia Na Catalineta! Ara que ella ha plorat tant ¡veyès si n'ha feta cap gota del cel! ¡Se'n ha volgut riure de mi, es polissó! Ja no se'n riurà pus! ¡jo le hi assegur!

I ¿què fa el Rey a l'acte? Passa orde de que agafin En Bernadet i el pengin an es cap-curucull de sa torre mes alta del Palau.

I a l'acte m'agarroten es pobre Bernadet, i el me pengen an es cap-curucull de sa torre mes alta, i ¡bona nit, si't colgues!

I ses grans polissones de Na Marió i sa mare, totes satisfetes perque En Bernadet ja no les faria pus nosa ni pus mal d'uys.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que Na Catalineta, com aquella balena la s'engolí, va romandre viva dins sa grandiosa butza d'aquell peixarro, sensa res que li fes mal; però fermada amb una cadena de plata, per que no pogués fogir.

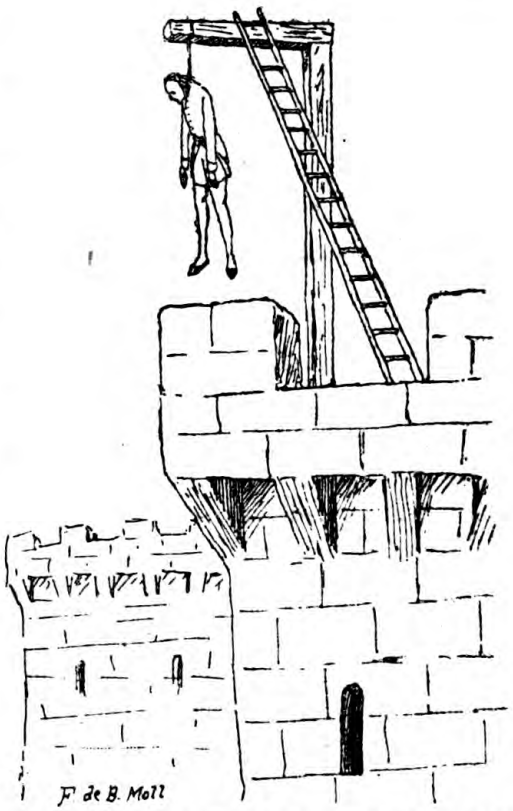

el me pengen an es cap-curucull de sa torre mes alta...

Passen una partida de dies, i ella sempre a les fosques dins sa butza de sa balena.

Al punt comensà a estarne cansada, i un dia s'esclama:

—¡Oh que m'agradaria porer sortir defora, maldament no-més fos una estoneta, sols per porerme pentinar i rentar i per escampar una mica la vista!

Aquí sentí una veu ben dolsa i ben prima que li deya:

—¡Demanehu, dona, a la Mare-Baleneta, que t'amoll nou pams de cadeneta per porer sortir defora una micoya a esplayarte qualque poch!

Ja hu crech que Na Catalineta, com sentí aqueix cantet, se posa a dir tan amorosament com sabé:

—Mare Baleneta, nou pams de cadeneta per amor de Deu! ¡Nou pams de cadeneta, Mare-Bale-

neta! per sortir una estoneta just per pentinarme i rentarme i escampar una micoyinoya la vista! Mare Baleneta, per amor de Deu nou pams de cadeneta! ¡Compatiuvos d'aqueiys cabeyets meus, que, de no pentinarme, se rompen, se rompen, Mare-Baleneta!

—¡Si t'amoll nou pams de cadeneta, diu la Mare Baleneta, fugiràs com un llonzi, i ja no't veurem pus lluir!

—Com som Catalineta, que no vos fogiré, Mare-Baleneta! diu sa gran pitxorina.

Sobre tot, ell la Mare-Baleneta li amolla nou pams de cadeneta; guayta s'al·lotona a defora, i se troba a sa vorera de mar a un arenal, a on era sortida la Mare-Baleneta per que Na Catalineta se pogués esplayar.

I ¿què fa Na Catalineta? S'asseu demunt s'arena, i se posa a pentinarse, pentina que te pentina aquells cabeys rossos rossos com or filat, aquells cabeys que li arribaven fins part devall es genoys, fins a prop des turmells. I cada vegada que se passava sa pinta p'es cabeys ¡venga un bon ruixat de perles i diamants que rebotien per tot allò!

Llavò Na Catalineta se renta aquelles mans tan menudes, tan grassetes i tan fines que tenia, i cada fregada que s'hi donava ¡venga un bon raig de blat i xeixa i blat i xeixa!

Llavò se posa a rentarse aquella mica de peus que tenia tan ben tayats i tan purificats que era pecat que haguessen de tocar en-terra, i ella, ¡bones grapades d'aygo an aquells peuets! I encara s'aygo no'ls hi havia tocats com *¡zas!* ja'n brollaven calroys, dèntols, serrans, anfossols, palomides, capplans, calamarins, molls, llagostes.

I ¿què fa Na Catalineta? En tira una partida d'aquell peixim demunt s'arena; i, com haguè acabat de rentarse es peus, fa una mica de foch, tira aquell peixim demunt sa caliuera, el torra ben torrat, i dassa qui dassa el se menja, i ben re-de-bo que'l trobà.

Com se torcava es morrets, escampa la vista per tot allò, i no colombra en-lloch mes que arena i arena ,penyes i penyes, mar i mar. Bé va mirar i mirar a llevant i a ponent, a tramuntana i a mitjorn si guiparia en-lloch cap animeta nada, i en-lloch en va veure lluir cap. Eren ella i la Mare-Baleneta totes solines.

Na Catalineta aquí se posà trista i trista,i li mancava ben poch per rompre en plors, quant assetsuaixí compareix una colometa vola qui vola a l'ayre; i anava i venia, i hala enfuytes d'assí i d'allà, com si cercàs que Na Catalineta li digués qualque cosa; fins que s'al·lotona li enfloca aquesta:

—Colometa colomina! ¿no'm diries, si hu sabies, què ès estat de mon germà Bernadet?

—¡A l'ayre està penjadet! diu sa colometa.

—¿I sa dida, i sa dida? diu s'al·lotona.

—¡En cadira d'or servida! diu s'animaló.

—¿I Na Marió, i Na Marió? diu Na Catalineta.

—¡Riu i folga amb el rey Faraó! diu sa colometa.

—¡Oh Deu bo! diu s'al·lotona. ¡Es ella i havia d'esser jo!

Aquí Na Catalineta romp amb un plors desfet. I a l'acte el cel s'ennigula, i al punt un bon ruixat! i aygo i mes aygo!

Des cap d'una estona de ploure, sa colometa arriba a dir:

—Catalineta, riu una miqueta, per que s'espass sa ruixadeta, fassa soleyet i jo me puga aixugar ses plometes, que les tench totes roadetes.

I heu de creure i pensar que Na Catalineta fa una riaya, i tot d'una s'espassa es ruixat i s'ennigulada, se posa a fer sol, i sa colometa al punt tenguè ses plomes aixutes, i ja li va haver estret a l'ayre, i de d'allà.

Se fa hora de Na Catalineta tornar entrar dins la Mare-Baleneta; se'n hi entra, i la Mare-Baleneta ja li ha copat per endins, i per endins ben acanalada.

Des cap de set dies a Na Catalineta ja li tornaren

venir ganes de sortir de la Mare-Baleneta per esplayarse una estoneta i pentinarse una micoya, perque aquells cabeyets seus ja se rompien, se rompien.

—¡Oh Mare-Baleneta! diu ella, ¡amollaume nou pams de cadeneta! que puga sortir defora una micoya a esplayarme qualque poch! ¡que puga sortir a pentinarme, que tench aqueys cabeyets meus que se rompen, se rompen!

—Si t'amoll nou pams de cadeneta, diu la Mare-Baleneta, fogiràs com un llonzí, i ja not veurem pus lluir.

—¡Oh Mare-Baleneta! diu s'al·lotona, ¡com som Catalineta! que no fogiré si m'amollau nou pams de cadeneta! ¿Que vos vaig fogir s'altra vegada?

—No, diu la Mare-Baleneta.

Aquí la Mare-Baleneta li amolla es nou pams de cadeneta, i Na Catalineta guayta adefora, i se trobà an es mateix arenal de s'altra vegada. S'asseu demunt s'arena i se treu sa pinta, i ¡bones pentinades an aquells cabeys tan llarchs i tan rossos! i ¡bons ruixats de perles i diamants! Llavò se renta ses mans, i ¡venguen bons roys de blat i xeixa! Llavò se renta es peus, i ¡hala calroys, déntols, serrans, anfossols, palomides, cap-plans, calamarins, molls, llagostes. Na Catalineta en tira un parey de grapades demunt s'arena, fa foch i les torra ben torrats, i *¡nyama, nyama!* elze s'etziba tots, i ben bons i ben saborosos que les trobà!

Mira qui mira a llevant i a ponent, a tramuntana i a mitjorn si colombraria negú en-lloch, i en-lloch veu lluir cap animeta nada.

Na Catalineta aquí se posa trista i trista, i ben poch que li mancava per esclafir en plors; però tot amb-u li torna comparèixer aquella mateixa colometa de s'altra vegada, vola qui vola part demunt ella; i anava i venia, i anava i venia, com si cercàs que Na Catalineta li digués qualque cosa.

I ja hu crech que Na Catalineta l'envest, i tengueren aquestes:

Na Catalineta:—Colometa, colomina! no'm diries, si hu sabies, què ès estat de mon germà Bernadet?

Sa Colometa:—¡A l'ayre està penjadet!

Na Catalineta:—¿I sa dida? ¿i sa dida?

Sa Colometa:—¡En cadira d'or servida!

Na Catalineta:—¿I Na Marió? ¿Na Marió?

Sa Colometa:—¡Riu i folga amb el rey Faraó!

Na Catalineta:—¡Oh Deu bo! ¡ès ella, i havia d'esser jo!

Aquí Na Catalineta romp en plors; i a l'acte el cel ja s'ennigula, i el punt un bon ruixat, i aygo i mès aygo.

Des cap d'una estona de ploure, sa colometa arriba a dir:

—Catalineta, riu una miqueta, per que s'espass sa ruixadeta, fassa soleyet, i jo me puga aixugar ses plometes, que les tench totes roadetes.

I heu de creure i pensar que Na Catalineta fa una riayeta, i tot d'una s'espassa sa ruixada i s'ennigulada, se posa a fer sol, i sa colometa aviat tengué ses plomes aixutes, i ja li va haver estret a l'ayre a a l'ayre, i de d'allà.

Se fa hora de Na Catalineta tornar entrar dins la Mare-Baleneta; ey entra, i la Mare-Baleneta ja li ha copat per endins i per endins, ben acanalada.

¿Què me'n direu? Ell des cap de set dies agafen ganes a Na Catalineta de tornar sortir defora a esplayarse una mica, demana a la Mare-Baleneta es nou pams de cadeneta, aquesta les hi amolla; se pentina, i li brollen perles i diamants des cabeys; se renta ses mans, i ratja blat i xeixa; se renta es peus, i brollen tots aquells peixos; n'agafa una partida, fa foch, i elze torra, i elze se clava; li compareix sa colometa, i li fa ses mateixes preguntes de ses altres vegades, i sa colometa li respòn lo mateix; Na Catalineta romp amb plors, i se posa a ploure; llavò sa colometa li demana que riga per aixugarse ses plometes totes roadetes, i s'al·lotona riu, i se posa a

fer sol, i sa colometa s'aixuga ses plometes roadetes i fuig; i Na Catalineta se torna enfonyar dins la Mare-Baleneta, que ja li copa de d'allà mar endins.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que cada set dies Na Catalineta demanava a la Mare-Baleneta nou pams de cadeneta, per sortir defora a esplayarse, pentinarse i rentarse mans i peus, i li succeía sempre lo mateix, que li brollaven perles i diamants des cabeys, blat i xeixa de ses mans, i peixos i mes peixos des peus; i llavò li compareixia sa colometa, i li donava ses mateixes clarícies d'En Bernadet «a l'ayre penjadet», i de sa dida «en cadira d'or servida» i de Na Marió «rient i folgant amb el rey Faraó», i Na Catalineta plorava, i tot d'una se posava a ploure; i llavò reya, i es sol tot d'una sortia.

I heu de pensar i creure i creure i pensar que un dia que Na Catalineta era sortida de la Mare-Baleneta a esplayarse com ses altres vegades, se va estrevenir que el Rey cassava per devora aquell arenal ; i, com sa colometa va haver donades totes aquelles clarícies d'En Bernadet, sa dida i Na Marió, que Na Catalineta rompé en plors, i tot d'una s'ennigulà i se posà a ploure, però una batuda ben forta, —aquella aygo aplega al Rey ab tots es qui cassaven, que fogiren cap a ses penyes de mar a veure si hi hauria cap cova aon arreconarse. I me troben Na Catalineta demunt s'arenal davant la Mare-Baleneta i tota plorant, i aquella colometa part demunt ella fent sa barca ales esteses i amparant aquell ruixat; i senten sa colometa que diu:

—¡Oh Catalineta! riu una miqueta i sortirà es soleyet i me poré aixugar ses plometes que ja les tench massa roadetes.

A l'acte s'aturà de ploure, surt es sol, sa colometa s'aixuga ses plometes i Na Catalineta *¡zas!* s' enfonyà dins la Mare-Baleneta, que ja li ha copat mar endins ben acanalada.

El Rey i tots es qui l'acompanyaven romangueren ab sos cabeys drets de tot allò. No hi sabien do-

nar volta que poria esser allò; i havent esperat una estona per veure si succeiria res pus, se cansaren de esperar, i s'espitxaren cap a ses cases, ralla qui ralla d'aquella feta tan estraordinària.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que el Rey, a's vespre, conta a la Reyna jove es pas que les havia succeit com se'n eren anats a arreconarse de s'aygo a una cova de ses penyes de mar, que havien trobada demunt s'arena una fadrineta sa cosa mes garrida del mon plora qui plora, fermada amb una cadeneta de plata a sa boca d'una balena que treya es cap de s'aygo, i amparava aquell aygat amb una colometa que feya sa barca part demunt ella a l'ayre; i que assetsuaixí se colometa havia dit:—¡Oh Catalineta! riu una miqueta i sortirà es soleyet i me poré aixugar ses plometes que ja les tench massa roadetes!;—i que a l'acte era sortit es sol i s'era aturat de ploure, i que llavò sa colometa era fuyta a l'ayre i sa fadrineta s'era enfonyada dins sa balena, i aquesta de d'allà mar endins!

Com la Reyna jove sentí tot aquell sementer, l'ànima li va caure an es peus; tot allò li va fer uns mals averanys del dimoni; però va malavetjar no fer res coneixedor, i va sortir a un altre tancat, mudant de conversa.

El Rey així mateix eu estranyà que la Reyna no hi digués res demunt aquella feta tan meravellosa de sa fadrineta, sa colometa i sa balena de sa vorera de mar; però no se malpensà gens, i allò li fogí des cap.

Mentres tant cada set dies, sens may fallar, sortia Na Catalineta a esplayarse demunt aquell arenal i li succeia sempre lo mateix, que, en pentinarse, li brollaven des cabeys perles i diamants; i, en rentarse ses mans, brollava blat i xeixa, i peixos en rentarse es peus; i llavò compareixia sa colometa, i li donava totes aquelles clarícies de «sa dida en cadira d'or servida», d'En Bernadet «a l'ayre penjadet», i de Na Marió «rient i folgant amb el rey

Faraó»; això feya esclatar en plors Na Catalineta, i tot d'una ja tenien sa batuda d'aygo a demunt, fins que sa colometa demanava a Na Catalineta que rigués un poch; i aquesta reya, i sortia es soleyet i es ruixat s'espassava; i Na Catalineta de bell-nou dins la Mare Baleneta, i sa colometa de d'allà com la bala.

¿Què me'n direu? Ell un dia que el Rey, sensa temerse'n, cassa qui cassa, topà devers aquell arenal, se troba que cop en sech se tapa el cel, i ¡hala una batuda d'aygo ben forta! Hagueren de deixar es cassar per arreconarse a part o banda, i se recordaren d'aquella cova de ses penyes de mar de s'altra vegada. S'hi espitxen mes que depressa, i me troben demunt s'arena es mateix endiumenjat d'aquella fadrineta tan garrida plora qui plora, fermadeta amb una cadeneta de plata a sa boca d'aquella balena i sa colometa a l'ayre part demunt fent sa barca, i amparant fadrineta i colometa aquell ruixat tan fort. I assetsuaxí senten sa colometa que diu:

—¡Oh Catalineta! riu una miqueta, i sortirà es soleyet, i me poré aixugar ses plometes, que ja les tench massa roadetes!

I a l'acte s'atura de ploure, surt es sol, sa colometa s'aixuga ses plometes i fuig com la bala, i sa fadrineta *¡zas!* s'enfonya dins la Mare-Baleneta, que gira en coua, i de d'allà mar endins.

Poreu fer contes el Rey i tots es senyors i criats que l'acompanyaven si hi degueren romandre ab sos cabeys drets. No se'n porien avenir i se'n feyen creus de tot allò. Se'n anaren cap a la ciutat, sensa parlar d'altra cosa.

Ses bones foren, quant el Rey arribà a ca-seua i contà a la Reyna jove tot es pas. Aquella polissona se posà feta un Nero, i ja va esser partida a dir:

—¡Mira que me'n dones de gust amb aquestes contarelles que'm fas! ¿I ja no teniu altra banda a on anar a cassar mes que devers aquell arenal? ¿Ja no tenieu altre enfony a on arreconarvos mes que an aqueixa cova de s'arenal? ¡Bona mellenga deu esser

aqueixa fadrinarda que dius que hi havia demunt s'arena! ¡Quant la tenen fermada amb una cadeneta, ha d'esser que n'ha feta qualcuna de grossa! ¡No deu porer anar a lloure sa polissona! ¡Quant li fan amparar ruixats tan forts, es segur que ès per castich de bal·landines que ha fetes sa noninguna! Sobre tot, ¡ey tenieu tantes de feynes an aquell arenal com es cans a l'esglèsia! ¿Eu trobes tu que homos casats, com éreu casi tots es de sa casssada, està gayre bé que se'n vagen a veure al·lotellotes males pells, assegudes o agegudes demunt arenals ran de mar? Si altres eu haguessen fet, voltros serieu es primers de dir que això ès no tenir vergonya!

¡Com el Rey sentí la Reyna descapdellar d'aquella manera...

Com el Rey sentí la Reyna descapdellar d' aquella manera, tot d'una li volia respondre tirantli s'escandalosa; però llavò se perpensà i va creure que convenia mes mirar es bou de sa barrera per ell pendre sa seua, per que l'homo, davant aquell esclat de ràbia de la Reyna, entrà en sospites molt fortes que aquella Catalineta de sa vorera de mar no tengués qualque cosa que veure ab la Reyna i ab sa dida i amb En Bernadet que ell havia fet penjar a sa torre mes alta des castell. Per això deixà la Reyna en banda, i se tanca dins sa seua cambra pensa qui pensa i fila qui fila què poria esser allò d'aquella Catalineta de sa vorera de mar. En tota

sa nit no aclucà ets uys fentse cloquetjar sa testa sobre aquell endiumenjat tan envitricollat, fins que se esclama i diu:

—Sobre tot, ¡com som homo! que jo n'he de veure la fi de tot això! Ses dues vegades que hem trobada aqueixa Catalineta ès estat de cap-vespre; idò bé, d'avuy endavant cada dia, en haver dinat, me'n tench d'anar a amagarme dins aquella cova d'aquell arenal, per treure'm es gat des sach de tot això.

I hu va fer tenir ver el Rey. Aquell dia, com va haver dinat, ¡cap an aquella cova de s'arenal! just amb un parey de criats. Ey arriben, s'hi amaguen, i allà vel·la qui vel·la. Se feren les quatre, les cinch les sis, se pon es sol, i may compareglueren colometa, fadrineta ni baleneta.

Se'n torna el Rey amb aquells criats cap a ses cases; i lo endemà de cap-vespre altra volta ¡cap an aquella cova! S'hi passen tot lò sant de cap-vespre, i tampoch no hi veren res d'allò que el Rey cercava; però el Rey, fort i no't mogues, seguí anant cada dia de cap-vespre a vel·lar an aquella cova amb aquells mateixos criats.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, es dia que feya set, des cap d'una estoneta de vel·lar de dins aquella cova, cop en sech veuen dins mar una balena que s'acostava s'aeostava a sa vorera, fins que va esser an es rompent de ses ones. Allà s'atura, obri sa boca, i *¡zas!* en surt aquella mateixa fadrineta ab sa cadeneta de plata, trista, ben trista mostia ben mostia, però garrida i gayarda una cosa de no dir. I ¿què fa ella? S'asseu demunt s'arena, se treu una pinteta, i ¡hala bones pentinades! devers aquells cabeys seus tan rossos, tan llarchs, tan esponerosos que li tapaven casi tot es còs com un mantell reyal.

El Rey i aquells criats estaven ab sos cabeys drets de veure tot allò, i tenien clavada sa vista demunt aquella fadrineta, sobre tot el Rey, que ni pipellejava de tan arreu que la mirava. Tant el Rey com

es criats notaren prou bé que li botien an aquella al·lotella des cabeys, cada vegada que s'hi passava sa pinta, unes bolletes resplandents que llambretjaven, ses perles i diamants.

Se posa llavò sa fadrineta a rentarse ses mans, i *¡zas!* bons rays de blat i xeixa d'aquelles mans de sa fadrineta.

Se posa llavò ella a rentarse es peus, i al punt tota s'aygo que li tocava aquells peuets, tan fins i petitoys, tornava peixos i peixos, i tot eren calroys, déntols, serrans, anfossols, palomides, cap-plans, calamarins, molls, i llagostes.

A-les-hores sa fadrineta pega grapada an aquells peixos, en tira una partida demunt s'arena, fa foch elze torra, i *¡nyam! ¡nyam!* elze s'empassola.

Escampa llavò la vista a llevant i a ponent, a tramuntana i a mitjorn, i prou que reparà que dins aquella cova hi havia gent qui vel·lava; però feu com qui no haverho vist.

Amb això compareix sa colometa, i se posa part demunt sa fadrineta vola qui vola, i fua d'aquí i fua d'allà.

Aquí sa fadrineta se posa a dir:

—¡Colometa, colomina! ¿no'm diries, si hu sabies, què ès estat de mon germà Bernadet?

—¡A l'ayre està penjadet! diu sa colometa.

—¿I sa dida? ¿i sa dida? diu sa fadrineta.

—En cadira d'or servida! diu sa colometa.

—I Na Marió? i Na Marió? diu sa fadrineta.

—Riu i folga amb el rey Faraó! diu sa colometa.

—¡Oh Deu bo! s'esclama sa fadrineta, ¡ès ella i havia d'esser jo!

Aquí sa fadrineta esclata amb un plors desfet; i tot d'una el cel ja estiguè tot ennigulat, i aygo i mes aygo, però una batuda com sa d'aquells altres dos dies que havia obligat el Rey a arreconarse dins aquella cova.

Poreu pensar com se devien trobar el Rey i es qui l'acompanyaven, davant totes aquelles coses tan

estranyes, i mes com sentiren que sa colometa se posà a dir:

—¡Catalineta riu una miqueta, i sortirà es soleyet, i jo me poré aixugar ses plometes, que ja les tench massa roadetes!

¿Que me'n direu? Ell Na Catalineta feu una mica de riaya, es sol sorti cop en sech, s'atura de ploure, sa colometa fuig i sa fadrineta s'enfonya dins sa balena, i sa balena de d'allà mar endis!

El Rey i tots es qui l'acompanyaven, devant tot aquell pas, n'estaven com a beneyts, no hi sabien donar volta que poria ser allò.

El Rey se posà tot capficat, i ja no li tregueren cap paraula pus, com tornaven a la ciutat. Arriba a ca-seua, no volguè parlar ab la Reyna, se tanca dins se cambra, i allà pensa qui pensa en tot allò que havia vist a sa vorera de mar. Es seu cap era una olla de caragols, no hi veya de cap bolla, se pensava tornar boig.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que'l Rey no pogué cloure ets uys en tota aquella santa nit, pensa qui pensa en tot allò que havia vist i sentit an aquella vorera de mar d'aquella Catalineta, d'aquella colometa, i de la Mare-Baleneta; i no s'aturava de dir:

—Sobre tot! sobre tot! Si que hu es ferest! Ell n'hi ha per perdrehi es cap! ¡Ell aquella Catalineta ha fet tot lo que En Bernadet digué que feya sa seua germana! S'ès pentinada, i li han brollat des cabeys perles i diamants! S'ha rentades ses mans i ha brollat blat i xeixa; s'ha rentats es peus, i han brollat peixos; ha plorat i s'ès posat a ploure; ha rigut, i ès sortit es sol! I en quant a garridesa i galanía ¿qui hu dupta que aquella Catalineta guanya a totes quantes d'al·lotes haja vistes jo may? I ¿qui hu dupta que guanya, però de massa, a sa Catalineta que me va dur aquell patró de So'n Servera, vuy dir, aquella que se presentà dient que era ella Na Catalineta, germana d'En Bernadet!... I ¿que'n

direm de lo que ha dit aquella colometa? ¡Ell ha dit que En Bernadet «a l'ayre està penjadet»! ¡I es ben ver que hi està es germà de Na Catalineta! I ha dit també sa colometa que «sa dida» està «en cadira d'or servida». ¡I es ben ver que'n tenim una aquí de dida així! I ha dit que «Na Marió riu i folga amb el Rey Faraó»! I ¿qui ès el Rey Faraó mes que jo mateix? I llavò sa fadrineta ha rebatut es clau dient: «¡O Deu bo! ¡ès ella i havia d'esser jo!» I la pobreta caplleva dins una balena! Ara ja hu veig! ¡serà aquell peixot que diuen que s'engolí aquella que, com venien, va caure a la mar! Me digueren que era Na Marió que hi era cayguda i que es peixot la s'havia engolida! ¡Es segur que va esser Na Catalineta que hi tiraren a la mar i que es peixot la s'engolí! ¡Que'm tiren d' una passa si no és així! ¡I llavò Na Marió sa presentà dient que era Na Catalineta! ¡Per això En Bernadet deya que allò no li acabava de semblar sa seua germana! Per això sa Catalineta que jo tench i que m'hi vaig casar com un pastanaga, no té cap de ses habilidats que aquella Catalineta de sa vorera de mar ha demostrades tenir ab so pentinarse, rentarse mans i peus, plorar i riure! ¡No hi ha vel! ¡allò ès Na Catalineta de bon de veres! ¡allò ès sa germaneta d'En Bernadet!

I heu de creure i pensar i pensar i creure, que es dia que feya set el Rey passà orde a tota la Cort, comensant per la Reyna i sa dida, que, en haver dinat ¡tothom an aquell arenal de sa vorera de mar!

I com hagueren dinat tothom amb un peu devant s'altre derrera el Rey ¡cap an aquella vorera de mar! I el Rey també feu dur es cos d'En Bernadet, que s'era assecat i no s'era podrit, penjat dalt sa torre mes alta tot aquell temps.

Arriben an aquell arenal, el Rey fa posar tota sa tracalada de gent a sa boca d'aquella cova de ses altres vegades i es cos d'En Bernadet just devora allà on solia sortir a esplayarse aquella fadrineta de la Mare-Baleneta.

Amb això compareix de dins mar aquella mateixa balena, s'atura an es rompent de ses ones, i en surt aquella mateixa fadrineta fermada ab sa cadeneta de plata, trista ben trista, mostia ben mostia, però garridísima i gayardíssima.

El Rey i tota la Cort romanen amb un peu alt, ab sos cabeys drets; ara la Reyna i sa dida quedaren de pedra, tornaren de mil colors, sa cara elze queya de vergonya. El Rey i ets altres massa que hu notaren.

Amb això aquella fadrineta s'asseu demunt s'arena, se treu sa pinta, i bones pentinades devers aquells cabeys seus! i a cada passada de pinta, venguen perles i diamants i perles i diamants! Llavò se posa a rentarse ses mans, i venguen bons rays de blat i xeixa! Se posa a rentarse es peus, i de cada grapada d'aygo que s'hi tirava, *¡zas!* ja brollaven peixos i peixos! Aquí Na Catalineta s'aixeca amb una revulgada, n'agafa una partida d'aquells peixos elze tira demunt s'arena, fa foch i elze torra.

Amb això compareix a l'ayre aquella colometa de ses altres vegades, i ja se posa a dir:

—Senyor Rey, que'l tast an aqueix peix que'l tast per un gust.

El Rey s'hi acosta, i sa fadrineta n'hi dona un de peix; el Rey el tasta i el troba com un sucre.

—Que'l tastin ets altres també! diu sa colometa.

El testaren tots fora la Reyna i sa dida, que digueren que no estaven en boca; ara ets altres el trobaren de primera de primera.

Aquí sa fadrineta alsa la vista a sa colometa i li diu:

—¡Oh Colometa colomina! no'm diríes si hu sabíes què ès estat de mon germà Bernat?

—A l'ayre estava penjadet, diu sa colometa; però l'han despenjadet, i aquí el tens demunt aqueixa arena estiradet.

Sa fadrineta el se mira una estona fit a fit; ets uys li espiretjaven i ja anava a esclafir en plors, però sa colometa cridant li diu:

—¡No ploris encara per amor de Deu, Catalineta! ¡No es hora encara!

Na Catalineta fa un esfors, aufega ses llàgrimes i diu de bell nou a sa colometa:

—¿I sa dida? i sa dida?

—«En cadira d'or servida» fins ara; però ja no hi estarà pus! diu sa colometa.

—¿I Na Marió? diu Na Catalineta.

—«Reya i folgava amb el Rey Faraó»; però ja no hi tornarà riure ni folgar! diu sa colometa.

—¡O Deu bo! ¡es estada ella i havia d'esser jo! diu Na Catalineta.

Aquí la pobre no pogué pus, i esclata en plors. A l'acte el cel s'ennigula, i aygo i mes aygo.

El Rey aguantà aquell ruixat i casi tots es senyors de la Cort; els altres ab la Reyna i sa dida s'arreconaren dins sa cova.

Des cap d'una micoya sa colometa diu:

—¡Oh Catalineta! ¡riu una miqueta per que surta es soleyet, i me puga aixugar ses plometes que ja les tench massa roadetes!

Na Cataliueta fa un poch sa mitja! i tot d'una es sol surt, s'aygo s'espassa, i sa colometa diu:

—Senyor Rey! ¿i encara hi posa dupta de que això ès Na Catalineta que En Bernadet li acusà que era sa fadrineta mès gayarda que's sol escaufava! i que quant se pentinava, li brollaven perles i diamants; i quant se rentava ses mans, brollava blat i xeixa; i quant se rentava es peus, brollaven peixos; i que quant plorava, plovia; i quant reya, feya sol? Ey posarà cap dupte encara que aqueixa Catalineta no ès la Reyna, sino aqueixa mesquina fermada ab sa cadeneta de plata a sa boca d'aqueixa balena? Aqueixa balena va esser que angospà Na Catalineta quant ses dues polissones de sa dida i sa seua fiya Na Marió la tiraren a la mar ab s'idea de Na Marió ferse passar per Na Catalineta i casarse ab Vossa Reyal Magestat! Aquesta balena, la Mare-Baleneta, s'engolí Na Catalineta, però sensa ferli gens de mal, i

fins avuy l'ha gordada per Vossa Reyal Magestat; la hi ha gordada sana i sencera, amollantli cada set dies nou pams de cadeneta per que sortís a esplayarse demunt aquesta arena, per que sortís a pentinarse i a rentarse mans y peus demostrant totes aqueixes habilidats que té per que qualcú la vés i la cosa s'escampàs i Vossa Reyal Magestat se'n arribàs a témer i vengués a durla-se'n a Na Catalineta allà on li pertoca estar, an es trono, a l'esquerra de Vossa Reyal Magestat... Eu veu, Sr. Rey, com En Bernadet havia dit ver de tot lo que li contà de se seua germaneta? ¿Eu veu com tenia raó quant deya que aquella que li presentaven per germana seua, no poria arribar a creure que hu fos? I perque deya lo que se sentia, perque no li era traydor com tants i tants d'altres que le hi son, perque deya ver, Vossa Reyal Magestat el va fer penjar a sa torre mes alta des castell.

Devant tot aquell sementer de sa colometa, el Rey no'n va tayar pus: s'acosta tot remolest a la Mare-Baleneta, i li diu:

—Mare-Baleneta, donaume per amor de Deu lo que ès meu, si poreu, voleu, i no vos sap greu!

—I ¿que ès lo que ès seu, Sr. Rey? diu la Mare-Baleneta.

—¡Que ha d'esser! diu el Rey. ¡Na Catalineta! que teniu fermada ab nou pams de cadeneta.

—Per lo bé que ha parlat Vossa Reyal Magestat, diu la Mare-Baleneta, jo li donaré Na Catalineta; però primer s'han de fer dues altres coses.

—Digau quines son, Mare-Baleneta! diu el Rey.

—Prou que le hi diré, diu la Mare-Baleneta. Acostarme lo primer En Bernadet, i l'ensumarè, veyam si ès viu o mort!

Dos criats del Rey, d'orde d'aquest agafen En Bernadet i l'acosten an es nas de la Mare-Baleneta, que tot d'una enverga tal brúfol, que tira d'esquena aquells dos criats embolicats amb En Bernadet, i romanen tots tres ben xops des ruixím que sortí p'ets aranells de la Mare-Baleneta.

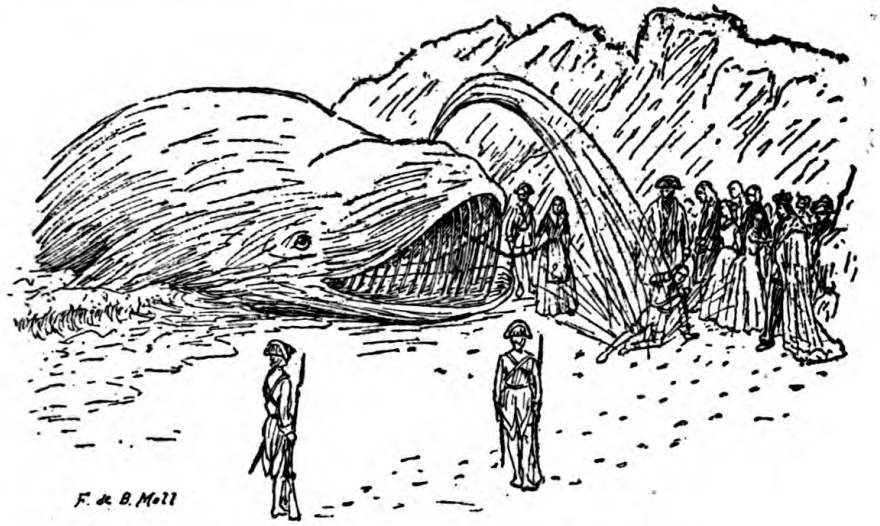

aquell ruixim feu reviscolar En Bernadet...

¿Que me'n direu? Ell aquell ruixim feu reviscolar En Bernadet, que al punt obri ets uys, s'aixeca tot rabent, se veu Na Catalineta devant, i ja està aferrat per ella i besades i mes besades, i plors i descadell.

—¡Oh germaneta meua! deya ell. Ja'm pensava no veure't pus may!

—¡Això ès sa meua germaneta, Sr. Rey! deya ell girantse cap an el Rey: això es ella, com som Bernadet!

Poreu fer contes el Rey i tota la Cort quins uys i quina cara devien fer devant totes aquelles coses, fins que que la Mare-Baleneta s'arrabassa aquesta:

—Però, Sr. Rey! ¿no diu que vol Na Catalineta?

—Prou que la vuy, Mare-Baleneta! diu el Rey.

—Idò la Reyna i sa dida que s'arrambin i que enfonyin totes dues es bras endret dins sa meua boca i que despassin, d'un ganxo que hi tench, sa primera baula de sa cadeneta de plata a on està fermada Na Catalineta!

—¿Justament han d'esser elles? diu el Rey.

—Justament, diu la Mare-Baleneta.

I aquí foren ses bones. Ell en via neguna ni la Reyna ni sa dida se volien arrambar a la Mare-Ba-

leneta; massa veyen elles la mar bruta. Ell el Rey s'hi hagué de posar ab ses dents estretes, i elles a la forsa i de males retranques ferm s'arramben a sa boca de la Mare-Baleneta, i llavò no les bastava cor allargar es bras i enfonyarlo dins aquella bocarra. A la fi le hi arriben a enfonyar; despassen entre totes dues d'aquell ganxo sa primera baula de sa cadeneta de plata, i la Mare-Baleneta diu tot d'una:

—¡Fuig, Catalineta, mès que depressa!

Na Catalineta se decanta, i tot amb-u la Mare-Baleneta pega xuclada, s'engoleix la Reyna i sa dida, girà en coa i de d'allà mar endins! I al punt ja la varen haver perduda de vista.

—Sobre tot, va dir el Rey devant aquella feta. ¿La Mare-Baleneta s'ha engolides aquelles dues polissones? Ben engolides están! Mos han escusada sa feyna de fermarles a ses coes de quatre cavalls per que les fessen benes, que era lo que se teníen re-degonyat.

Tothom trobà que el Rey havía parlat bé; i l'homo llavò se girà a Na Catalineta, i ja li diu:

—¿Estàs conforme, Catalineta, de que mos casem, com mès aviat, millor?

—Si ès es gust de Vossa Reyal Magestat, ès es meu! diu Na Catalineta.

¿Que me'n direu? Ell se'n anaren mès que depresa a la Ciutat, i lo endemà se feu s'esclafit: se casà el Rey ab Na Catalineta, i se feren unes noces de pinyol vermey, i un ball ben vitench, i festes i sarau per llarch dins tot aquell reynat.

I, si no son morts, son vius; i, si no son vius, son morts; i al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

ES MÈL·LORO ROSSO [1]

Això era un Rey que només tenía una fiya, que nomía Elienoreta. Cau malalta, però d'una malaltia tan maleyta, que no li feyen res metges ni medicines; com més anava, pitjor.

El Rey s'arribà a veure tan perdut i acabat que fa unes dictes que tots es qui sàpien gens de curar, que's presentin a veure si troben remey per la Senyora Princesa.

Se'n hi presentaren un xinxer, però cal tots feren ets ous en-terra; la Senyora Princesa cada dia se trobava pitjor.

Però heu de creure i pensar i pensar i creure que un dia cop en sech se presenta an el Rey una fada, i li diu:

—La Senyora Princesa no s'adobarà que no li passin es *Mèl·loro Rosso* per devant la vista.

—I ¿que dimoni ès es *Mèl·loro Rosso?* diu el Rey.

—Jo, diu sa fada, només puch dir que ès una casta d'aucell que té tal virtut que, si el passen per devant sa vista de la Sra. Princesa, romandrà la Senyora Princesa sana i bona a l'acte.

—Però bé, diu el Rey, ¿i aont trobarem aquest *Mèl·loro Rosso?*

—En té un el Rey-Tortuga, diu sa fada.

—¡El Rey-Tortuga! diu el Rey. ¡No l'havia sentit anomenar may! ¿Per ont caplleva?

—El Rey Tortuga, diu sa fada, ès un rey que està dins un castell dalt unes muntanyes de dins es llevant. Han de caminar set dies i set nits per arribarhi; això en haver passada sa partió des reynat de Vossa Reyal Magestat. I per haver es *Mèl·loro Rosso,* han de fer bo ab N'Amet, que ès es majordom del Rey-Tortuga; perque si escometen el Rey-Tor-

(1) La me contà Na Maria Mascaró i Reus de Campanet.

tuga, com només apareix com una *tortuga*, no aclariràn res, perque ja's sap que una tortuga no parla.

—Bono, diu el Rey, ja sabem ara aont caplleva aquest bo de *Mèl·loro-Rosso*. ¡A veure de quin enginy mos hem de valer per que N'Amet mos deix tal aucell per passar-lo per devant sa vista de sa malalta!

—¿De quin enginy s'ha de servir? diu sa fada. Ha d'enviar es senyor mès gros de la Cort ab set criats vestits de gala, an aquell castell; se presenten a N'Amet, i li diuen:—De part del Sr. Rey venim a demanar-vos, per amor de Deu i per amor de sa Mare, si mos farieu la mercè de deixar-mos-ne dur es *Mèl-loro-Rosso* per passar-lo per devant la vista de la Senyora Princesa, que està malalta i ni metges ni medicines li han poguda desllapissar tal malaltia. Aquí N'Amet dirà:—Vos ne deixaré dur es *Mèl·loro Rosso* baix d'aqueys dos pactes: 1.er, el mos heu de tornar; i 2.on que, des cap d'un any i un dia m' heu de dur lo que jo vos diré. Si s'enviat de Vossa Reyal Magestat diu que sí, N'Amet deixarà es *Mèl-loro Rosso*, i la Senyora Princesa cobrarà sa salut.

—Això es lo que hem mester! diu el Rey: que s'adob sa meua fiya, i ja durem a N'Amet tot quant mos demanarà.

Com el Rey en frissava massa de sa salut de sa seua fiya Elienoreta, agafa es senyor mès gros de la Cort, i li diu tot lo que feya al cas, i li dona set criats vestits de gala. I aquell senyor amb aquells set criats ja ès partit cap a llevant.

Camina caminaràs, passen sa partió des reynat, i segueixen de d'allà, sempre tot dret cap a llevant.

¿Que me'n direu? Ell com hagueren caminat set dies i set nits, se trobaren demunt aquelles muntanyes que sa fada havia dit i devant un grandiós castell.

Toquen a ses portes, i surten a obrir set criats ben arromangats.

—Què demanau? digueren an aquell senyor i an es set que l'acompanyaven.

N'Amet surt, i aquell senyor fent-li sa cortesia...

—¿Es aquí es castell del Rey-Tortuga? diu aquell senyor.

—Si fa, diuen aquells set.

—Idò venim per parlar ab so Marjordom, si pot esser! diu aquell senyor.

Un d'aquells set que eren sortits a obrir se'n va a dir a N'Amet que un senyor ab set criats vestits de gala el demanen.

N'Amet surt, i aquell senyor fent-li sa cortesia que li pertocava, va dir:

—¿Sou vos es Majordom del Rey-Tortuga?

—Per ell me tench! diu N'Amet.

—Idò, diu aquell senyor, noltros venim perque el Rey nostro mos envia, que té sa seua fiya Elienoreta molt malalta, i li han dit per cosa certa que no se curarà que no li passin per devant la vista es *Mèl·loro Rosso* que teniu dins aqueix castell. Per això mos envia el Sr. Rey, per que de part seua vos demanem per amor de Deu i per amor de sa Mare que mos deixeu aquest *Mèl·loro Rosso* a veure si s'adoba la Senyora Princesa, i llavò tot d'una el vos tornarìem an aqueix bo d'aucell.

—Sí que vos ha encaminats bé es qui vos ha en-

caminats, diu N'Amet, Es ben ver tot quant vos han dit; però jo no vos puch contestar que no parl primer amb el Rey-Tortuga, que ès es qui en comando des *Mèl·loro Rosso*. No res, seys una estona i jo aniré a veure el Rey-Tortuga que hi diu.

Se'n va N'Amet a veure el Rey-Tortuga, i al punt torna, i li diu an aquell senyor.

—El Rey-Tortuga està conforme de deixar-vos es *Mèl·loro Rosso*, però baix d'aqueys dos pactes: 1er, que tot d'una que l'hàgeu passat per devant sa vista de la Senyora Princesa, el mos heu de tornar; 2on, que dins un any i un dia mos heu de dur lo que vos direm.

—Conformes! diu aquell senyor. En nom del Rey nostro vos donam paraula de que cumplirem aqueys dos pactes, cost lo que cost.

Com N'Amet sent això, se'n va, i al punt torna amb una gàbia d'or, i es *Mèl·loro Rosso* dedins, un aucell sa cosa mes gentil i purificada que vos pogueu imaginar. L'entrega an aquell senyor, aquest l'agafa, ab sos set criats vestits de gala fa una gran reverència a N'Amet, i ja es partit d'allà cap a ca'l Rey.

Presenten an el Rey sa gàbia d'or ab so *Mèl·loro Rosso* dedins; el Rey l'agafa, ja ès partit cap a sa cambra aont jeya sa seua fiya la Senyora Princesa, que com va veure aquella gàbia d'or i aquell aucell tan gentil i agradòs que hi havia de dins, en va tenir una alegria grossa grossa. Son pare meteix li passà es *Mèl·loro Rosso* per devant la vista, i a l'acte va romandre sana i bona la senyora Princesa.

Ara figurau-vos quina alegria no'n havia de tenir el Rey i tota la Cort de veure la Senyora Princesa sana i bona allà ont ja no esperaven que s'adobàs may.

Se feren tres dies de festa i balls i sarau per llarch; i des cap de tres dies el Rey agafa aquell senyor, es mes gros de tota la Cort, i ja li diu:

—Pactes son pactes: N'Elienoreta està sana i bo-

na, gràcies a Deu. Varem prometre an el Rey-Tortuga que li tornaríem es *Mèl·loro Rosso*. Avuy mateix pose't en camí ab sos set criats vestits de gala cap an es castell del Rey-Tortuga i entrega a N'Amet es *Mèl·loro Rosso,* i que te diga que ès lo que li hem de dur dins un any i un dia, i le hi durem bil·lo bil·lo i cost lo que cost. No'n mancaria altra que ara romanguéssem malament!

Aquell senyor agafa es set criats vestits de gala, i ab so *Mèl·loro Rosso* ja son partits de d'allà.

Camina caminaràs arriben an es castell del Rey Tortuga, toquen, i surten a obrir aquells set criats tan arromangats, que, com veren aquells, amb so *Mèl·loro Rosso,* s'exclamaren:

—¡Bona gent sou! que cumpliu sa paraula que donau i agraiu es favors que vos fan.

—Es sa nostra obligació! va dir aquell senyor.

—Prou que sí! digueren aquells set. ¿I a sa vostra terra tothom que la cumpleix a s'obligació?

—Ni la mitat de la mitat! va dir aquell senyor.

Amb això compareix N'Amet, i ès senyor li entrega es *Mèl·loro,* i li diu:

—¡Milions de gracies de part del Senyor Rey i la Sra. Princesa! I ara digau-me, si us plau, que ès lo que vos hem de dur dins un any i un dia.

—Jo vos ho diré, diu N'Amet. El Rey-Tortuga demana que li dugueu la Sra. Princesa!

Com aquell senyor i es set criats vestits de gala sentiren aqueix rossinyol, quedaren de pedra; s'hagueren d'esseure, llavò romperen en suor, llavò se posaren a tremolar. No tenien eyma ni de conversar ni de caminar.

N'Amet va descomparèixer, i es set criats digueran aquell senyor i an es set que l'acompanyaven:

—Suposat de que ja sabeu lo que demanàveu, com noltros tenim moltes de feynes, mos farieu favor si buydàveu.

Aixi hu feren es senyor i es set criats vestits de gala, i les costà una cosa de no dir porer arribar a ca'l Rey de s'enuig que duyen.

I lo ferest va esser quant el Rey sentí ses comandacions que aquell senyor i es set criats vestits de gala li donaren de part del Rey-Tortuga.

El Rey, bé hu poreu creure, cuydà a tornar boig de sa pena. Allò va esser un clau p'es seu cor de pare; però s'arribà a fer sa reflexió, i va dir:

—No hi ha remey: varem prometre que duriem an el Rey-Tortuga qualsevol cosa que mos demanàs, si curava sa meua fiya! ¡La m'ha curada! La me demana a ella mateixa! No tench altre llivell que enviarle-hi! Paraula de Rey no pot mentir.

¿Que me'n direu? Ell com va fer s'any i es dia, aquell mateix senyor ab sos set criats vestits de gala agafen la Sra. Princesa, i ja son partits de d'allà cap an es castell del Rey-Tortuga.

Camina caminaràs, a la fi hi arribaren, toquen, surten a obrir aquells mateixos set criats tan arromangats.

Com aquells homos veren N'Elienoreta tan agraciada, tan gentil, romangueren amb un peu alt. Van a cercar es Majordom.

Surt N'Amet, i ¡sabeu que també la hi troba de garrida i de garrida a N'Elienoreta!

—Bono, va dir N'Amet an aquell senyor. Ara ja heu cumplit es pactes que teníem: heu tornat es *Mèl·loro Rosso*, i ara me duys la Senyora Princesa. Per lo mateix, estam cabals fins que tornem jugar. Poreu fer sa vostra via.

Aquell senyor ab sos set criats vestits de gala estaven amb un coret com una llentia, plorant come nins petits, d'haver de deixar dins aquell castell la Senyora Princesa; però los va esser forsat haverle-hi de deixar.

Se'n anaren fent tots un plors desfet, i cuydaren a caure morts per arribar a ca'l Rey.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que N' Amet, quant aquell senyor de la Cort del Rey ab sos set criats vestits de gala se'n foren anats, agafa N' Elienoreta, i li diu:

—Sra. Altesa, ara l'he de presentar an el Rey-Tortuga. Si vol estar bé, fassa tot quant ell li dirà.

—Eu faré diu N'Elienoreta, si me diu coses fedores, coses que establesquen a una al·lota com som jo.

—Sobre tot, diu N'Amet, Vossa Altesa ja sap quin pa l'assacia, i ja s'en avendrà de lo que li puga venir.

—Deixa estar s'ànsia per mi, diu N'Elienoreta.

—N'Amet la mena dins sa cambra del Rey-Tortuga, que era una tortuga disforja com mitja cortera i estava demunt un llit de set matalassos de plomes i part demunt tenia es *Mèl·loro Rosso* dins sa gàbia d'or penjada an es paladar de sa cambra.

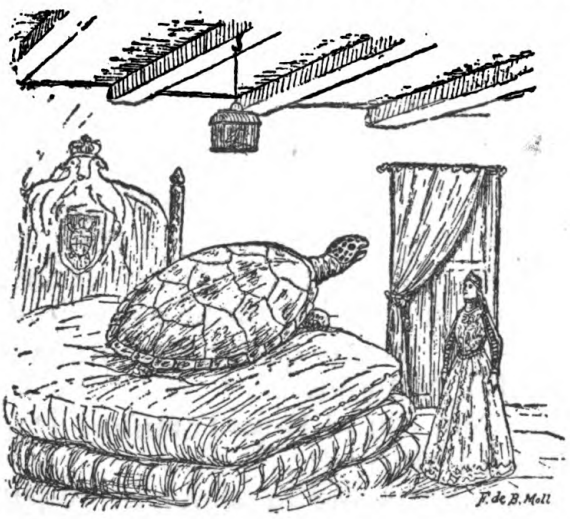

Que sega Na Elienoreta, si es servida...

—Bon dia tenga Sr. Rey, diu N'Amet. Vetaquí N'Elienoreta que son pare, segons lo pactat, envia a Vossa Reyal Magestat, perque fa s'any i un dia que li enviàrem es *Mèl·loro Rosso*, que la deixà sana i bona, sols de passar-le-hi per devant la vista.

—Bé! va dir el Rey-Tortuga. Que sega Na Elienoreta, si ès servida, a una d'aqueixes cadires encoixinades; i tu, Amet, buyda d'aquí, i deixamos tots sols.

N'Amet se'n anà mès que depressa, N'Elienoreta se va asseure a una d'aquelles cadires encoixinades, i clava sa vista an es *Mèl·loro Rosso*, i es *Mèl·loro Rosso* la hi clava a ella i el Rey-Tortuga va dir:

—Bono, Elienoreta: no t'he demanada a ton pare per fer-te cap mal terç. Aquí seràs respectada de tothom com una reyna, sols amb una condició que no te diré ara, sino d'aquí set dies. En tu sortir d'aquí dins, N'Amet t'entregarà totes ses claus d'aquest palau, i negú hi mourà un peu que no sia des teu gust, i d'aquí a set dies veurem en lo que jo't demanaré, si't posaràs a coses de raó.

—Jo, Senyor Rey, diu N'Elienoreta, li promet desde ara posar-me o coses de raó, perque sempre procur anar-hi per sa raó. Així m'ho ensenyaren mon pare i ma mare; i, si Deu no me deixa de sa seua ma, no cont mudar may de proceir.

Aquí el Rey-Tortuga crida N'Amet; i, com se presenta, li diu:

—Amet, entrega desde ara totes ses claus d'aquest palau a N'Elienoreta, i que negú moga un peu dins aquesta casa que no sia des gust de la Senyora Princesa. Presenta-li tots es criats, i diguelos a ells de part meua això mateix que jo t'he dit a tu.

—Té res pus que manar-me Vossa Reyal Magestat? diu N'Amet.

—No, diu el Rey-Tortuga, Poreu fer sa vostra vía un i altra.

Aquí N'Amet fa senya a N'Elienoreta i surten tots dos de sa cambra del Rey-Tortuga. N'Amet crida tots es criats, i ja elze diu:

—Al·lots, veyau quines ordes acaba de passar el Sr. Rey: fins altra orde, la Sra. Princesa Elienoreta tendrà totes ses claus d'aquesta casa, i que no sia negú que s'atrevesca a moure un peu que no sia des gust de la Sra. Altesa. Això son ses ordes que vos passa el·Sr. Rey.

—Està bé! digueren tots aquells criats.

I se giraren tots a N'Elienoreta, i li digueren:

—Que man feynes, Sra. Altesa! ¡Tots estam de peus per servir-la!

N'Elienoreta les va dir que seguissen fent lo que havien fet fins llavó, i que esperava que tots se portarien bé amb ella.

—D'això estiga descansada, Sra. Altesa! digueren aquells criats: que de part nostra no estaria mès respectada a ca-seua de lo que hi estarà aquí.

Amb això N'Amet entregà totes ses claus d'aquell palau a N'Elienoreta i li va dir:

—A les seues ordes, Sra. Altesa!

—Feys lo que sempre heu fet, diu N'Elienoreta. Per jo dir res, primer han de passar una partida de dies. En jo sebre que ès lo que vol el Rey-Tortuga de mi, llavò jo ja hi diré sa meua, i a les hores veurem si vos he de manar feynes o que.

Demana a N'Amet quina cambra seria bona per ella estar i dormir descansada. N'Amet n'hi mostra una de ben armada de tot lo que escau a una cambra de princesa; i N'Elienoreta en tots aquells set primers dies no se deixà veure de N'Amet ni de cap criat mes que a's temps des menjar. En avisarla, ella sortia an es menjador, prenia lo que li presentaven; i, encara no havia pegada sa derrera bossinada, ja se tornava enfonyar dins sa seua cambra; i allà no's movia fins que la tornaven avisar que es berenar, dinar, o sopar, lo que fos, estava dalt sa taula. Lo que no poria penetrar es seu cap, era què poria esser aquell Rey-Tortuga i sobre tot aquell *Mèl·loro Rosso*, dins aquella gàbia d'or.

Es dia que feya set, N'Amet se presenta a sa cambra de N'Elienoreta, i *¡toch! ¡toch!* a ses portes.

N'Elienoreta surt i N'Amet li diu:

—Sra. Altesa, el Sr. Rey la demana.

—Anem-hi ara mateix, diu N'Elienoreta, veyam què ès lo que vol de mi.

Se'n van a sa cambra del Rey-Tortuga, i me tornen trobar sa tortugota demunt es llit de set matalassos de plomes, ab so *Mèl·loro Rosso* dins aquella gàbia d'or part-demunt ell.

—Bon dia tenga, Sr. Rey! diu N'Amet. Vetassí la Sr. Princesa Elienoreta. ¿Vol res pus de mi?

—No, diu el Rey-Tortuga. Pots fer sa teua via.

N'Amet se'n va; i el Rey-Tortuga fa seure N' Elienoreta a una cadira encoixinada, i li diu:

—Bono, Elienoreta: t'han tractada bé aqueys criats meus?

—Bé de tot, diu N'Elienoreta.

—Tens cap queixa de mi ni de la casa? diu el Rey-Tortuga.

—Cap queixa tench de negú, diu N'Elienoreta. Lo que hi ha que, com ès natural, m'estimaria cent vegades mes esser a ca-nostra ab mon pare i ma mare que no aquí dins.

—Bono! diu el Rey-Tortuga; ès natural que es primers dies anyors ca teua; però si tu vols, estaràs millor que si fosses a ca-teua. Te vaig dir que dins set dies te diria lo que vuy de tu: ès arribada s'hora de dir-t'ho. Jo som un rey encantat en forma de tortuga; i per desencantar-me ha d'esser una fiya de rey com tu que se vulga casar ab mi. Fa una mala fi d'anys que m'estich d'aqueixa manera, esperant sa fiya de Rey que me trega de pena. Tu éts sa que m'hi pories treure; tu me desancantaries si me donaves es sí per casar-mos. Per lo mateix, ara m'has de dir si't vols casar ab mi o si no t'hi vols casar: un bon sí o un bon no.

N'Elienoreta com sentí allò, ès natural que li venguès ben de-nou; estiguè una estona estafaril·lada, sensa sebre què respondre. Llavò alsa sa vista an es *Mèl·loro Rosso*, que la se mirava a ella de dins sa gàbia, i allò l'omplia de gaubansa a N'Elienoreta, i Deu li posà dins sa boca aqueixes paraules:

—Senyor Rey, Vossa Reyal Magestat ha volgut estar set dies per demanarme això que m'acaba de demanar; idò jo n'hi demàn altres set per pensar bé sa resposta, perque sempre he sentit dir a mon pare i ma mare que ab *so casar i ab so sembrar, a Deu s'han de comanar.*

—Concedits aqueys set dies que demanes per respondre, diu el Rey-Tortuga. I ara te pots retirar, en voler.

N'Elienoreta se'n torna dins sa seua cambra i s'hi tanca, i allà pensa qui pensa qui poria esser el

Rey-Tortuga i sobre tot es *Mèl·loro Rosso*. El trobava tan garrit, tan agradós an es *Mèl·loro Rosso*, que sols de veure'l oblidava totes ses congoixes i angúnies.

Fila que fila es seu cap aquells set dies, no sabia per ont pendre: per tot veya cent llegos de mal camí; però de lo que estava mes enderrer era des *Mèl·loro Rosso*.

I ¿què me'n direu? Ell es dia que feya set, que havia de tornar sa resposta an el Rey-Tortuga, com s'aixecava, li vengué aqueixa idea:

—Ja sé què faré: diré an el Rey-Tortuga que jo no li donaré es sí ni es no, que ell no me diga qui ès es *Mèl·loro Rosso*.

Amb això toquen a ses portes de sa cambra; ella s'acaba de vestir i d'enllimonarse, surt; i va esser N' Amet que venia a dirli que el Rey-Tortuga la demanava.

N'Elienoreta entra dins sa cambra del Rey-Tortuga, li fa sa cortesia que pertocava, i el Rey li diu:

—Avuy fa es set dies que'm demanares per respondre'm a lo que't vaig dir de casarte ab mi.

—Es ver, diu N'Elienoreta.

—Idò, diu el Rey-Tortuga, a veure quina ès sa resposta que'm dones.

—Per respondreli a lo que me demana Vossa Reyal Magestat, diu N'Elienoreta, primer m'ha de dir Vossa Reyal Magestat qui ès aqueix *Mèl·loro Rosso* que té dins aquixa gàbia d'or penjada an es paladar d'aquesta cambra. Aquest *Mèl·loro Rosso* ja sap que me tornà sa salut sols de passarlo-me per davant sa vista. No estranyi Vossa Reyal Magestat que jo estiga tan enderrer de sebre qui ès.

An el Rey-Tortuga li va venir tant de nou sa sortida de N'Elienoreta, que el deixà sensa paraula, fins que s'esclamà tot enfadat:

—¡Maleit sia qui t'ha donat tal consey!

—¡Sr. Rey! diu N'Elienoreta; no'l m'ha donat negú.

—¿Que ès N'Amet que el t'ha donat? diu el Rey.

—No, senyor! diu N'Elienoreta.

El Rey-Tortuga tornà quedar parat sensa sebre si le hi havia de dir o si no le hi havia de dir a N' Elienoreta lo que era es *Mèl·loro Rosso;* però a la fi, tantes eren ses ganes que tenia de casarse ab N'Elienoreta per lo garrida i xaravel·la que era, que va dir:

—No res, Elienoreta, jo te diré qui ès es *Mèl·loro Rosso,* si tu'm dones paraula de que me voldràs per marit.

—Si Vossa Reyal Magestat me diu qui ès es *Mèl·loro Rosso,* llavò en porem parlar d'aprop de si mos hem de casar o no.

Aquí el Rey-Tortuga va compendre que si no deya a N'Elienorera aquest secret des *Mèl·loro Rosso,* no hi hauria res que fer amb ella, que se veya que no les hi empataven, i que era mala de tòrcer ferm.

—¡Bono! diu el Rey-Tortuga; perque éts tu que m'ho demanes, t'ho diré qui ès es *Mèl·loro Rosso.* Es *Mèl·loro Rosso* ès un altre rey encantat, mes jove que jo, que jo vaig sebre per una fada amiga meua que aquest rey me pendria s'al·lota que jo mes estimaria per casarm'hi; i per que no me fés may tal endemesa, el vaig fer encantar en forma d'animal de ploma dins una gàbia d'or. I encantat i tot té aqueixa virtut: que en passarlo per davant la vista d'un malalt, aquell malalt se cura. I lo bo ès que ell tampoch no es desencantarà en no esser que una fiya de rey s'en enamor i s'enfil dalt aqueix llit per despenjar sa gàbia i la se'n duga correns. Però com jo no'm moch may d'aquí, sa primera al·lota que s'acostàs per despenjar aqueixa gàbia, jo ab ses meues mordales l'aplegaria devers es turmells, les hi engrunaria, cauria estesa aquí mateix i ja no caminaria pus...

Com N'Elienoreta sentí tot aquest endiumenjat, no'n va tayar pus, i va dir ben resolta an el Rey-Tortuga:

—Sr. Rey, parlem clars i fora embuys. Jo no li he de dir una cosa per s'altra a Vossa Reyal Magestat. Vossa Reyal Magestat se pos sa ma an es pit i me diga si jo no estich mes an es cas de voler aqueix altre rey encantat, es *Mèl·loro Rosso,* que no Vossa Reyal Magestat. Qui m'ha tornada a mi sa salut i sa vida no ès estat Vossa Reyal Magestat, sino es *Mèl·loro Rosso.* Per lo mateix, o jo no'm cas, o me cas ab so *Mèl·loro Rosso.*

Com el Rey-Tortuga sentí tals comandacions, se posà fet un Nero contra N'Elienoreta. No hi hagué paraula lletja que no li digués ni flastomia que no li tiràs, i l'engigà a crits de dins sa cambra, dientli:

—Fuig de davant mi, i en tots es dies de sa teua vida no't tornes presentar davant mi. ¡Tu sabràs jo qui som! ¡ Jo t'ho assegur!

N'Elienoreta se'n anà a tancarse dins sa seua cambra, veyentse sa mort derrera s'oreya, però jurant i perjurant que ella, o no's casaria, o se casaria ab so *Mèl·loro Rosso.*

N'Elienoreta no n'esperava cap de bona del Rey Tortuga. Massa veya que n'hi faria qualcuna d'ase i seca per haverli donat carabassa; però ella, com mes anava, mes forta estava a no casarse ab negú mes que ab so *Mèl·loro Rosso,* que era es qui li havia tornada sa salut i sa vida; perque lo que deya ella:—Es bé ès des qui el se guanya.

El Rey-Tortuga va pensar set dies quina l'havia de fer a N'Elienoreta; i, es dia que feya vuyt, crida N'Amet, i li diu:

—Agafa N'Elienoreta, menala-te'n dins un bosch, tayali es cap i es coll, i de sa seua sanch umpl una redoma, i dula-me plena i la me beuré. Sí, me'n vuy assaciar de sa sanch d'aqueixa gran polissona, que no m'ha volgut per marit.

N'Amet, com coneixia ets arrambatges del Rey-Tortuga, no recapitoletjà gens, sinó que s'en va i diu a N'Elienoreta:

—Senyora Altesa, d'orde del Rey-Tortuga fassa favor de venir ab mi.

—En voler, diu N'Elienoreta.

—Idò que me seguesca, si ès servida! diu N' Amet.

I ¿què fa ell? Surt des castell amb una redomà en sa mà i N'Elienoreta derrera ell, i N'Amet cap a un bosch, cap-baix, mújol, sensa badar boca. I N' Elienoreta derrera derrera boca closa, però que entre ella mateixa no s'aturava de dir:

Surt des castell amb una redoma en sa má i N'Elienoreta derrera ell...

—Ja hu veig! Ara me duen a matar! No me'n escap d'aquesta, si Deu i la Mare de Deu no hi alsen la mà.

La pobreta mentres tant no s'aturava de comanarse a Deu i a la Mare de Deu posant amb ella tota sa seua confiansa.

I N'Amet de d'allà, *tris-tras tris-tras*, sènsa badar boca.

Era que no hi poria consentir haver de matar N'Elienoreta, i l'homo anava pensa qui pensa per no haverla de matar i donar entenent an el Rey-Tortuga de que l'havia morta.

Camina caminaràs, ja eren ben endins des bosch quant topen una cabrida perduda, bela qui bela.

N'Amet se pega un cop an es front i s'esclama:

—Es Deu que la m'envia.

Agafa aquella cabridel·la, i diu a N'Elienoreta:

—Senyora Altesa, aqueixa cabridel·la ha salvada Vossa Altesa. Ses ordes que tench del Rey-Tortuga son de matar Vossa Altesa i omplir de sa seua sanch aqueixa redoma i durla an el Rey-Tortuga, que ha dit que se vol assaciar de sa sanch de Vossa Altesa, perque Vossa Altesa no l'ha volgut per marit. Ara que tench aquesta cabridel·la, la mataré, ompliré de sa seua sanch sa redoma, la duré an el Rey-Tortuga, i li diré:—Vetaquí sa sanch que Vossa Reyal Magestat m'ha demanada. Bega fins que tenga set! Així me desfaré d'aqueys trumfos. Però per que això mos surta bé ès necessari que Vossa Altesa se'n vaja de d'allà tan lluny com puga, a fi de que el Rey-Tortuga may per may arribi a sebre que Vossa Altesa encara ès viva i que jo l'he enganat, duguentli sa redoma plena de sanch d'una cabrida en lloch de sanch de Vossa Altesa.

Poreu fer contes quins uys degué badar N'Elienoreta com sentí aquell rossinyol. Lo que va fer ella agenoyarse an es peus de N'Amet per donarli milions de gràcies d'haverli salvada sa vida.

N'Amet la fa aixecar, i li va dir:

—Se'n vaja, Sra. Altesa! Fuja mes que depressa! I se'n vaja lluny, ben lluny! Que el Rey-Tortuga no sàpia may per ont para!

N'Elienoreta hu va fer així: se'n anà de d'allà, sensa sebre camí ni carrera, just ab s'idea de ferse lluny ben lluny des castell del Rey-Tortuga.

I ¿què fa N'Amet? Mata sa cabrida, li fa donar sa sanch dins sa redoma; i, com sa redoma fonch plena, N'Amet l'agafa, i ¡cap an el Rey-Tortuga!

Arriba an es castell, se'n entra dins sa cambra reyal i presenta sa redoma plena de sanch an el Rey-Tortuga, que se posa sa redoma a sa boca, i allà *glech glech* s'engoleix tota aquella sanch.

—¡Sabs que la hi trob de bona an aqueixa sanch! deya el Rey-Tortuga desiara a N'Amet. ¡Ja t'ho assegur que la hi trob com un sucre! ¡Ell així ma-

teix passava de mida sa que'm va fer N'Elienoreta de no voldre'm per marit!

Ara poreu fer contes quines gloses no hi havia de fer N'Amet amb ell mateix com sentia aqueix raig de doys del Rey–Tortuga, ell qui sabia tot es misteri i que aquella sanch no era de N'Elienoreta, sino d'aquella cabridel·la que li havia comparegut dins es bosch.

Mentres tant la pobra Elienoreta seguí de d'allà, camina caminaràs per allunyarse del Rey-Tortuga, a fi de que aquest no arribàs a sebre may per may que ella encara era viva.

Poreu fer contes com se devia trobar aquella mesquina, tota soleta per dins es bosch, sensa sebre camí ni carrera, sensa redòs ni cobiti de res.

Sa mesquina a estones plorava i a estones se comanava a Deu i a la Mare de Deu.

I heu de pensar i creure i creure i pensar que, hora-baixa de tot, quant mes apurada comensava a estar N'Elienoreta perque no sabia a on arreconarse per passar sa nit, li compareix aquella mateixa fada que, quant ella estava tan malalta que no's trobà cap metge que la sabès curar, havia dit an el Rey que sols se curaria si li passaven per davant es *Mèl-loro–Rosso;* i tot d'una ja l'escomet, dientli:

—¿Però, Sra. Princesa? ¿I aont la veig per dins aquest bosch tota solina i an aquestes hores?

N'Elienoreta, com se veu aquella jaya davant, que li parlava d'aquella manera, com si fossen estades conegudes i amigues de tota la vida, va romandre tot d'una sensa paraula. Li semblava que allò era un sòmit, que era un desvarieig des seu cap, fins que va veure que aquella jayeta, que tenia davant, no era cap fantasma, sino una persona de carn i os, i llavò li va dir:

—¡Oh germaneta del Senyor! ¡No vos conech ni sé qui sou, però estich ben segura ben segura que ès Deu o la Mare de Deu que vos envien! Com me dau es tractament de Princesa, ès que sabeu que som

fiya de rey. Sí, eu som per sa meua desgràcia! Estava malalta, cap metge me sabia curar, digueren a mon pare que no me curaria que no'm passassen per davant la vista es *Mèl·loro Rosso*...

—Vaig esser jo, Sra. Altesa! diu sa fada.

—¡Oh germaneta! diu N'Elienoreta. Jo he de creure que no hu féreu per mal; però ara vos contaré sa coa que m'ha duyta aquest *Mèl·loro Rosso*...

—Es *Mèl·loro Rosso*, diu sa jaya, no li ha duyt gens de mal, sino molt de bé: li tornà sa salut, que després de sa gràcia de Deu, ès es bé mes gros del mon.

—Teniu raó, germaneta, diu N'Elienoreta. Però causa d'aquest *Mèl·loro Rosso* llavò me varen haver de dur an es castell del Rey-Tortuga...

—Eu sé, diu sa jayeta, tot lo que li ha passat, Sra. Altesa, que el Rey-Tortuga, com li hagué entregades totes ses claus des castell i posats a ses ordes de Vossa Altesa es seu Majordom i es criats, llavò li demanà si el volia per marit, i Vossa Altesa li va dir que, allà on es *Mèl·loro Rosso* li havia tornada sa salut, no se casaria may o s'hauria de casar ab so *Mèl·loro Rosso*.

—Però, germaneta! s'exclama N'Elienoreta. ¿I quin possible ès que vos sapigueu totes aquestes coses?

—Ah! diu sa jayeta. Si jo le hi deya, sabria tant com jo. ¡Mesquina de Vossa Altesa si haguès dit que sí an el Rey-Tortuga! que ès una mala ànima. Tota sa seua idea ès d'aturar que es *Mèl·loro Rosso* s'arrib a desencantar perque ès un fiy de rey com no se'n troben baix de la capa de Deu de tan garrits, galanxons i de bona part; i llavò que es dia que surta de s'encantament, serà es rey mes poderós de la terra. I ha d'esser Vossa Altesa que l'ha de desencantar, consentint a casarse amb ell...

—Ja hi estich consentida! diu N'Elienoreta.

—Ja hu sé, diu sa jayeta; i per això ès que li comparesch dins aqueix bosch, per donarli un camí

a fi de que puga arribar an aqueix enfront de desencantar es *Mèl·loro Rosso*.

—¡Oh que'm feys de contenta i de contenta, germaneta! diu N'Elienoreta.

I ja va estar aferrada p'es coll de sa jayeta, i allà besades i besades, que la se cuydà menjar.

Sa fada amb això se posa mà a sa butxaca, se treu un llibret, el dona a N'Elienoreta i li diu:

—Bono, Sra. Altesa, acursem raons, que jo faig falta a altres bandes. Vetaquí aqueix llibret. El s'estoig ben estojat, i el guard ben guardat. Si el perdia o le hi prenien, estaria fet de Vossa Altesa sensa apellació. En voler res que Vossa Altesa no puga fer, obrirà aqueix llibret ab cada ma i li dirà:—*Llibret, llibret! la bona fada m'ha comanadet que tot quant jo demanaria, me fos alcansadet: te demàn tal cosa.* I a l'acte li sortirà, Sra. Altesa, aquella cosa que haurà demanada. Amb això i ab so such de cervell que té Vossa Altesa arribarà dins poch temps a desencantar es *Mèl·loro Rosso*.

—I ¿aquesta m'ès vera? diu N'Elienoreta, agafant aquell llibret i estojantlo-se, ben estojat.

—Tan ver, diu sa fada, com avuy han dita missa!

Dir això i sa fada descomparèixer com s'ànima de Robert, va esser tot-u.

Ja vos assegur que li va venir ben de-nou tot allò a N'Elienoreta!

Pensa qui pensa aont s'ajassaria per passar sa nit, no sabia a ont ficarse.

A la fi se pega un toch an es front i diu:

—Ja sé què faré. Obriré es llibret, i li demanaré un palau millor que es del Rey-Tortuga, ab set criades i set criats p'es meu servici i tot es recapte que s'ès mester dins una casa per viure. Dit i fet; se treu es llibret, l'obri ab cada ma, i ja se posa a dir:

—Llibret, llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant jo demanaría,
me fos alcansadet:

Demàn un palau millor que es del Rey-Tortuga, ab set criades i set criats p'es meu servici i tot es recapte que s'ès menester a una casa per viure.

I ¿què me'n direu?

Ell encara no hu va haver acabat de dir, com *¡zas!* se planta allà mateix un grandiós palau, molt mes polit y bufarell que es del Rey-Tortuga, ab set criades i set criats, tots vestits de gala i ab tot es recapte que s'ès mester per viure a una casa.

Es set criats i ses set criades estaven an es portal fent filera, i amb una gran capada a N'Elienoreta tots digueren:

—¡Senyora Altesa, aquí mos té tots per servirla! ¡Que man feynes!

N'Elienoreta va dir:

—Me poreu fer es sopar i es llit, perque estich cansada i me convé anar a geure dejorn.

—I ¿què vol per sopar, la Sra. Princesa?

—Sopes i un ou estrellat, diu N'Elienoreta.

N'Elienoreta va trescar per tot aquell palau i hu trobà tot a punt de pastora mia, que no hi faltava en-lloch un amèn.

I ¿sabeu què va fer ella llavò? Passar el Rosari, sopar i anarse'n a geure.

El Rey-Tortuga no se'n sabia aconhortar de sa carabassa que N'Elienoreta li havia donada, i tanta de ràbia en tenia que hi havia estones que no n'acabava d'estar segur de que N'Elienoreta fos morta, de ses ganes que tenia de que hu fos; perque lo que deya ell desiara:

—¿I si N'Amet m'engana? ¿I si, en lloch de sanch d'aquella polissona, me va dur sa sanch d'un ca o d'una geneta o d'un ase, i deixà fogir aquella noninguna?

I ¿sabeu quina la feya es betzol? Se feya dur, cada dia de bon sol, demunt sa torre mes alta des castell ab so *Mèl·loro Rosso,* i allà dalt se cuydava a

treure la vista mira qui mira p'es llevant, p'es ponent, per sa tramuntana, p'es mijorn, a veure si afinaria en-lloch senya de cap fiya de rey que s'hi arrambàs per desencantarlo, i també per veure si colombraria cap senya ni indici de que N'Elienoreta per mala sort fos viva encara.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que un dia que el cel estava molt clar i no hi havia gens de boyra ni calitja en tot el cel, el dimoni del Rey-Tortuga afinà a s'entrelluu, lluny ben lluny, una mica de taca blanquinosa que may havia afinada. I ja hu crech que es seu carabassot ja va esser partit a filar què poria esser i què no poria esser aquella taca blanquinosa que may havia colombrada.

Ell lo endemà el cel tornà estar clar sensa cap boyra ni calitja en-lloch, i ja hu crech que aquella taca blanquinosa de s'entrelluu tornava destriarse allà mateix, i era una cosa que no se movia, ben fixa.

Aquí sí que el Rey-Tortuga comensà a ferse cloquetjar fort es carabassot sobre lo que poria esser i deixar d'esser aquella taca blanquinosa de s'entrelluu.

¿Què me'n direu? Ell es dia que feya tres el cel tornà estar tan clar com es dos dies abans, i prou que's tornava destriar aquella taca blanquinosa de s'entrelluu i just an es mateix lloch que ets altres dies.

—¡Aquí hi ha cosa! diu el Rey-Tortuga. ¿I seré jo tan beneyt que tenint set criats i un majordom que no tenen altres feynes que servirme, no'm trega es gat des sach sobre aqueixa taca blanquinosa de s'entrelluu què no sabem què ès?

Crida un d'aquells criats, i li diu:

—Mira, pren recapte per la menjua, i ves-te'n mes que depressa cap an aqueixa cosa blanquinosa que's destria a s'entrelluu, i no t'aturs fins que hi sies arribat i aclarit què dimoni ès, i no torns que no'm dugues clarici de tot.

Aquell criat va fer a l'acte tot quant el Rey-Tortuga li havia manat. Pren pa a taleca, i ja ès partit cap an aquella taca blanquinosa de s'entrelluu.

Camina caminaràs, com mes s'hi acostava, mes grossa tornava i mes clara aquella cosa blanquinosa, i aquell criat va coletgir que allò no era mes que un gran casal que hi havien fet, i d'aquells mes grans i mes polits. I l'homo, ja hu crech, de d'allà cap an aquell casal per veure què dimoni seria tanta de casa dins aquells paratges tan desolats, perque en-lloch en veyen altra de casa, caseta ni castell; tot era bosch i garriga i garriga i bosch, i mala petja ferm per tots es vents.

¡No havia tengut mal pich, no, el Rey-Tortuga! Aquella taca blanquinosa que destriava ell a s'entrelluu, aquell casal que es seu criat ja veya d'aprop i que cuydava estellarse per arribarhi aviat, era es palau de N'Elienoreta, allà on ella se passava la vida amb aquells set criats i set criades, servida i regositjada com una reyna.

N'Elienoreta era tan desxondida que, per tayar ses cames a tots es seus contraris i capturar tots es qui li volguessen fer mal, sobre tot el Rey-Tortuga, cada dia dematí, com s'aixecava, en nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant, obria ab ses dues mans es llibret que sa fada li havia donat, i ja era partida a dir:

—Ah llibret llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant demanaria,
que me fos alcansadet!

Te demàn que me digues si avuy s'acostarà negú nat del mon an aquest palau per ferme'n qualcuna.

Es llibret sempre li deya:

—No haja por a res, Sra. Altesa, per avuy, si Deu ho vol i Maria!

Però es dia que es criat del Rey-Tortuga havia d'arribar an aquell palau, perque va haver de mester tres dies per arribarhi, es llibret, quant N'Elienoreta li demanà allò, va respondre:

—Sra. Altesa, estiga alerta avuy, que arribarà un criat del Rey-Tortuga per veure què ès i què no ès aqueix palau i quina gent ey habita i deixa d'habitarhi.

—¿Ay de bo? s'esclamà N'Elienoreta. ¿An aquestes estam? ¿Un criat del Rey-Tortuga? No li faré mal perque el pobre no hi culpa res, però sabrà per què ès vengut i serà ben poca sa clarícia que puga durse'n p'es qui l'envia.

I ¿què fa N'Elienoreta? Crida es set criats i ses set criades i les diu:

—Fins altre orde, tancauvos tots cadascú dins sa seua cambra, i no sortigueu que jo no vos crit.

Es set criats i ses set criades eu feren així.

N'Elienoreta guayta per una finestra i me guipa es criat del Rey-Tortuga unes trecentes passes enfora del palau, que se'n venia ben acanalat, cuydantse a treure ets uys mira que mira tant d'embalum de casa i tant de balconam i finestram i portam.

N'Elienoreta aquí torna obrir es llibre ab ses dues mans, i ja li diu:

—Ah llibret, llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant te demanaría,
que me fos alcansadet!

Te demàn que's moga ara mateix un vent es mes fort que se sia vist may, i que fassa anar i venir totes ses portes d'aquest palau, fins que jo diré: *basta*.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, encara N'Elienoreta no havia acabat de dir aquelles paraules, com se mou entorn d'aquell palau una ventada tan feresta i tan horrorosa, que se'n duya ses pedres a l'ayre, i tot quant de portam ey havia an aquell palau anava i venia, s'obria i se tancava, i se tornava obrir per tornarse tancar i tornarse obrir, movent un telabastaix esglayador...

Es criat del Rey-Tortuga, així com pogué s'afica dins s'entrada del palau i me troba N'Elienoreta que corria d'un portal a s'altre, tanca qui tanca portes, i aquell homo li diu:

—¿Però què fa, senyoreta? ¿I que no hi ha dins aqueix palau criats ni criades per fer aqueixa feyna, que l'haja de fer vossa-mercè?

—Es que tots justament fan altres feynes que no les poren deixar.

—No res idò, diu aquell criat del Rey-Tortuga. ¡Ja tancaré jo totes aqueixes portes fins que n'hi haja cap d'uberta! ¡Això no va que una senyoreta com vossa-mercè haja de fer tal estray!

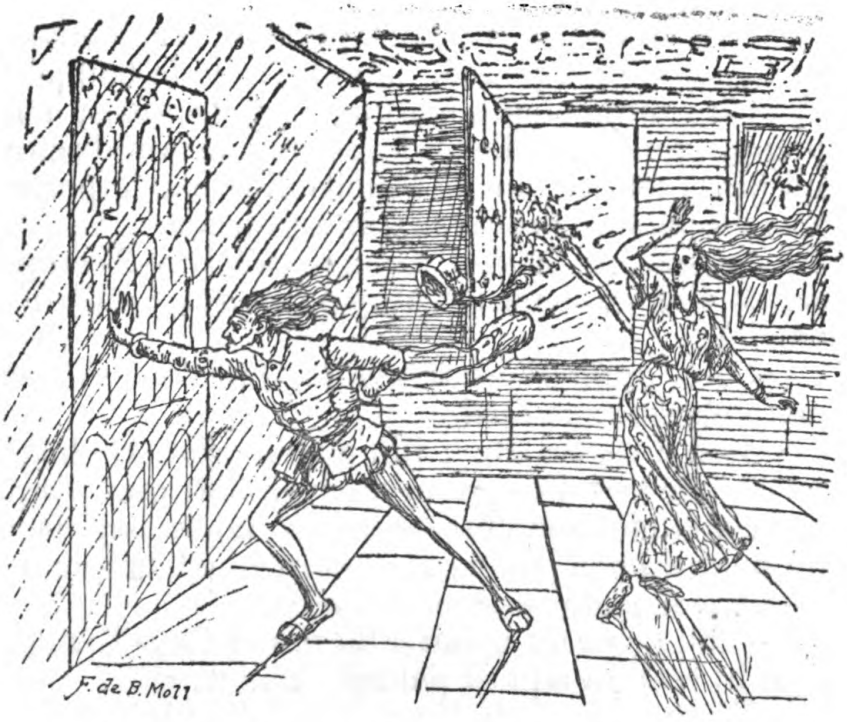

I aquell criat ja es partit a tancar portes i mes portes...

I aquell criat ja ès partit a tancar portes i mes portes; però encara no acabava de tancarles com *¡zas!* es vent ja les havia tornades obrir; i aquell pobre homo que cuydava a fer uy trompitxant a les totes perque aquella senyoreta no li diguès:

—Germà, així mateix serviu ben poch per sa feyna que vos sou oferit a fer per mi!

I es vent, que com mes anava, mes fort bufava i

mes violència duya, i mes portades i fortes feya fer dins aquell palau. I es mesquí de criat del Rey-Tortuga que ja estava croixit i no hi veya de cap bolla de tant de tancar portes, que tot d'una se tornaven obrir, i li entaferraven qualque costerada que el tiraven de cul o l'arronsaven d'una espal·la o de tota s'esquena o li fregaven es nas i es morros, i li feyen perdre el mon de vista.

Tan apurat i acabat s'arribà a veure aquell pobre homo, que's va fer trons d'aquell palau i de tots es qui pregaven per ell i des qui le hi havia enviat, i en fogí així com pogué, anantse'n de la banda de la banda i ranquetjant, perque tots ets ossos, tenrums, nirvis i canyelles li feyen mal de tant d'estray com havia fet per tancar aquells dimonis de portes, que com mes les tancaven, mes s'obrien.

I coixeu-coixeu s'en tornà a ca'l Rey-Tortuga, que, com el va veure tan atupat, mostiy i abatut, li demanà:

—Però ¿què ès estat això? ¿Què t'ha succeit? ¿quina clarícia me dus?

—Jo li diré, Sr. Rey, diu aquell criat. He hagut de caminar tres dies per arribar an allò que d'aquí pareix una taca blanquinosa; però no ès cap taca, sino un grandiós palau, sa cosa mes polida que uys de persones nades hagen vist may.

—¿Vol dir ès un palau allò? diu el Rey-Tortuga. ¿I qui hi està an aquest palau?

—No-més li puch dir, diu aquell criat, que hi he vist just una senyoreta.

—¿Que era, diu el Rey, N'Elienoreta?

—No hu sé! diu es criat.

—¿No hu saps? diu el Rey, ¡Oh cara-de-poca-cosa?

—Sr. Rey, diu aquell criat, que no s'enfadi per l'amor de Deu! Jo li diré tot lo que m'ha passat, i si troba que meresch càstich, que'm castich.

I aquí es pobre criat contà de sa gran ventada que s'era moguda tot d'una que ell va esser devant

aquell palau; que s'hi aficà dedins i trobà aquella senyoreta que corria d'un vent a s'altre tancant portes; i que ell s'oferí a fer aquella feyna, i se posà a ferla, però que l'hagué d'arribar a deixar, cansat i mort de tant de tancar portes i tot copetjat es seu còs de ses costerades que ses portes li entaferraven com se tornaven obrir; i que en vista d'això era fuyt, per no colar la vida.

Com el Rey-Tortuga sentí tot aquell endiumenjat, tot d'una ja's mal-pensà, i se posà a dir:

—¡Ja hu ès sa polissona d'Elienoreta sa revel·lera d'aqueix palau! ¡Que'm tirin d'una passa si no hu ès! ¿Qui hu ha vist may, un palau tan grandiós i tan polit dins una garriga? ¡Ja hu ès sa noninguna! ¡No pot esser altra mes que ella!

I allà sa mòpia del Rey-Tortuga que feya sa fel de ràbia i de mal a pler que estava, que no sabia aont s'havia de posar, i que hauria esclafat ab ses dents no un re, sino tots quants de rens li fossen venguts davant, per molts que fossen estats.

El pobre ni menjava ni dormia ni sabia quin cap li anava davant, fins que un dia crida altres dos criats, i les diu:

—Partireu demà ben dematí cap an aqueixa clarura que de demunt sa torre mes alta d'aquest castell destrien a s'entrelluu i que ès un grandiós palau. No vos heu d'aturar de caminar fins que hi sigueu davant, i allà m'heu d'aclarir qui hi habita i qui ès una donzella que diuen que hi caplleva!

Aquells criats l'ondemà ben dematí se posen ses cames an es coll, i ja son partits cap an aquella clarura de s'entrelluu que destriaven de demunt sa torre mes alta des castell es dia que no hi havia boyra ni calitja.

Camina caminaràs i cap endavant te faràs, es dia qui feya tres aquells dos criats arribaren an aquella clarura de s'entrelluu, que era es grandiós palau aont capllevava la princesa Elienoreta ab sos set criats i criades, tan ben tractada i ben servida com may hi puga estar cap reyna i princesa del mon.

Aquell mateix dematí la princesa Elienoreta, com tenia de costum, quant s'aixecà des llit, obrí ab ses mans aquell llibret que li havia donat aquella fada, i havia dit:

—Ah llibret llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant te demanarïa,
que me fos alcansadet!

¡Digue'm de quins contraris m'he de guardar an aquest dia d'avuy!

I es llibret li havia respost tot rabent:

—Avuy arribaràn dos criats del Rey-Tortuga que venen perque aquest els envia a aclarir qui ès Vossa Altesa. Els estiga alerta!

Com la princesa Elienoreta ja estava siulada des dematí, vel-là tot lo dia si veya comparèixer aquells dos revel·lers, enviats del Rey-Tortuga; i, com les veu que ja arribaven, crida tots es criats i criades, i ja les diu:

—Tancauvos tots mes que depressa cadascú dins sa seua cambra, i no'n sortigueu que jo no vos ho diga.

Es set criats i ses set criades eu feren aixi, se tancaren cadascú dins sa seva cambra.

Amb això es dos criats del Rey-Tortuga ja eren a sa carrera del palau. Mira qui mira si veyen lluir negú, estigueren una bona estona i no afinaren negú.

I ¿què fan ells? S'acosten an es portal, i entren dins es palau, i se posen a cridar:

—¿Qui hi ha a la casa de Deu? ¿qui hi ha a la casa de Deu?

—¡Deu i noltros! respòn de dins sa cuyna la Princesa Elienoreta. ¡Entrau per endins!

Aquells criats entren per endins cap allà ont sentien truy i renou de plats: i tan endins se feren que arriben dins sa cuyna, i m'hi troben la princesa Elienoreta vestida com una reyna, i aficada an es rentador cuydant a estellarse rentant plats, greixoneres, olles, pelles i casseroles, forquetes, cueres i cuerots,

que no's donava raó a ses mans i que rebollia d'un cap a s'altre de sa cuyna.

I ¡qué l'havien de conèixer aquells dos a la Princesa Elienoreta! ¡Poch s'ho pensaven ells que allò fos ella! Lo que romangueren esglayats de que fos tan garrida i tan plantosa i tan llevent, i s'esclamaren:

—¿I una senyoreta com vossa mercè ha de fer aqueixa feyna d'escurar, amb aqueixes mans tan fines que té i amb aquest vestit tan preciós que du?

—Ah germanets! diu ella, ès que tots es criats i criades que tench estàn emprats amb altres feynes que no poren deixar, i tenim tota aquesta escurada que no's pot perllongar.

—Si ès així, diuen aquells dos criats, se decant vossa mercè d'aquí, per amor de Deu! ¡Ja escurarem noltros! Això no son feynes d'una senyoreta com vossa mercè!

Aquí la Princesa Elienoreta se decanta des rentador i aquells dos criats s'hi arramben i ja son partits a escurar, i hi posaven tots es seus sentits i potències per escurar net i polit ab tot s'ayre que sabien.

Mentres tant la Princesa Elienoreta torna obrir ab ses dues mans es llibret que aquella bona fada li havia donat, i ja diu:

—Ah llibret, llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant te demanaría,
que me fos alcansadet!

¡Que aqueys homos no's puguen aturar d'escurar fins que jo els abordaré es set criats i ses set criades que tench tancats dins ses seues cambres!

I ja hu crech que aquells dos criats del Rey-Tortuga, com mes anava mes fort trompitxaven i cuydaven a ferse bossins manetjant plats, olles, greixoneres, pelles, caceroles, cueres i forquetes; li pegaven ab tanta de ràbia que les botia plat per aquí, olla per allà, cacerola per allà dessà, pella per la

la princesa Elienoreta compareix dins sa cuyna a veure qué era aquell telabastaix

dreta, greixonera per l'esquerra, cuera p'es llevant, forqueta p'es ponent, cassolí p'es mitjorn, cuerot per sa tramuntana.

Amb això la Princesa Elienoreta compareix dins sa cuyna a veure què era aquell telabastaix.

—Però ¿què feys, homos sants de Deu? diu an aquells dos mesquins.

—Senyoreta, diuen ells, no sabem què mos ha agafat! No mos porem aturar! No sabem què tenim! Que mos ho perdón, senyoreta!

Aquí la Princesa Elienoreta crida es set criats i ses set criades, que sortiren de ses cambres, corrents tots cap a sa cuyna a veure què era aquell telabastaix que hi sentien.

I com veuen aquella voladissa de plats, olles, greixoneres, caceroles, cassolins, cueres, forquetes i cuerots i pelles que aquells dos homos feyen dins aquella cuyna, ja s'hi aborden tots catorze per capturarlos i ferlos buydar mes que depressa.

I ¿què havien de fer es dos criats del Rey-Tortuga, tot d'una que hu pogueren donar a ses cames? Fogiren com cent mil llamps, tornantse'n per allà

on eren venguts; i ses derreres que varen tenir d'aturarse a demanar an aquells set criats i set criades que els encalsaven, qui eren ells ni aquella senyoreta d'aquell palau. A lo que anaren ells, fonch a ferse lluny de aquell palau aont tan malament s' eren campats.

Varen córrer fins que tengueren alè, que varen caure de folondres; i hi estigueren en terra una bona estona, per veure si tornarien cobrar alè i forses per seguir cap a ca'l Rey-Tortuga.

—¡Vaja quina passada que ès estada aquesta! deyen ells. ¿Qui havia d'anar a pensar que mos sortis tan tort s'arrambarmos an aquell rentador per escurar per aquella bona senyoreta! ¡I ventura encara que a la fi hem pogut tocar el dos! ¡Ja ès segur que si no arribam a fogir, aquell aixam de criats i criades mos esbenaven! No hi hauria hagut *sperite tuó!* No tiràvem cap cossa!.. ¿I com mos presentarem ara an el Rey-Tortuga? ¿Què li direm que ès sa gent que hi habita? ¿Qui li direm que ès aquella senyoreta? ¡Bé estava sa cosa per aclarirho!... ¡Sobre tot, canyella, que fa bon brou!...

Des cap d'hores de fer gloses aixi, s'arribaren a aixecar aquells dos malanats, i *tris-tras tris-tras* cap a ca'l Rey-Tortuga.

Com prou varen haver fet cloquetjar es seus caps sobre lo que dirien an el Rey-Tortuga, varen resoldre de dirli fil per randa tot lo que les havia passat, sensa afegir ni llevar, i foris.

Aixi hu feren, tot d'una que arribaren: se presenten an el Rey-Tortuga i li cantaren clar, li digueren fil per randa tot quant els havia passat, ¡que no hi havia hagut remey d'aclarir res de sa gent de tal palau, ni de sa senyoreta ni de sa servitut, perque les era vengut tan just salvar es pellet i tornar sencers.

Com el Rey-Tortuga sentí aquell manifest, se posà, poreu pensar, fet un Nero. Se seria tornat a un puat, a un muyat de bast. Les se cuydà a men-

jar an aquells dos criats; les va dir que no servien per res, i llavò les tirà mes llamps i pestes que mots no hi ha a matines, fins que els engegà ab caixes destrempades.

—No hi ha vel, deya el Rey-Tortuga. ¡Vaja si hu ès sa polissona de N'Elienoreta sa senyoreta d'aqueix palau de s'entrelluu! ¡No pot esser altre mes que ella! ¡Es ver que N'Amet me va dur sa seua sanch dins sa redoma, i jo la me vaig entimar, i ben bona que va esser! Però ès segur que sa gran noninguna té set vides com es moixos! ¡Com N'Amet li haguè feta colar la vida i sa sanch, ès segur que tornà reviscolar! Però ¿i aquest palau a on està ab tants de criats i criades? ¿Quin dimoni li deu fer llum?... Sobre tot, jo n'he de veure la fi de tot això. Sa primera vegada n'hi vaig enviar un de criat; sa segona, dos; idò ara n'hi enviaré quatre amb ordes ben estretes per que no se deixen embuyar ni embarriolar de cap vent; i que no tornin que no duguen tota sa clarícia de qui ès aqueixa senyoreta des palau de s'entrelluu! Jo necessit sebre-hu ben bé si ès ella o si ès una altra, per anar a lo segur!

I dit i fet, el Rey-Tortuga crida es quatre criats, per donarlos tal comanda.

Aquells quatre criats del Rey-Tortuga partiren cap an aquell palau de s'entrelluu, a on es seus companys, ets altres criats, s'eren campats tan malament. Se'n hi anaven tots retgirats, i se veyen la mort derrera s'oreya, perque ab lo que les havien contat ets altres que hi eren anats, estaven ben segurs que ells aclaririen tan poch com aquells qui era aquella gran pixorina de senyoreta i s'altra gent que habitaven tal palau, i que llavò el Rey-Tortuga en faria fer un serró de tots quatre.

Camina caminaràs i cap envant te faràs, aquells quatre homos caminaren tres dies, i vos assegur que en tenien poques de riayes i que hi anaven ben alisos.

Es dia que feya tres, dematinet, ja colombraven

ben bé es palau de s'entrelluu, veyen que hu havia d'esser mes gran que es castell del Rey-Tortuga; i com mes s'hi acostaven, mes veyen que li guanyava de massa.

Però lo bo va esser s'endiumenjat que trobaren unes docentes passes abans d'esser a sa carrera d'aquell palau, hora-baixa de tot, que ja nomes hi havia un parey de brases de sol.

I ara veureu que va esser. Va esser que aquell dematí la Princesa Elienoreta, així com ho feya cada dia, quant s'aixecà, obrí es llibret que aquella bona fada li havia donat, l'obrí ab cada mà, i li diu:

—Ah llibret llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant te demanaría,
que me fos alcansadet!

Te demàn, idò, si m'he de gordar de cap contrari, avuy!

—De quatre criats del Rey-Tortuga que arribaràn avuy hora-baixa, i venen per aclarir qui ès Vossa Altesa.

—¡Està bé! diu N'Elienoreta. ¡Aquí els esper! I els assegur desde ara que hi beuràn fresch!

Pensa qui pensa de quin enginy s'hauria de servir per fer perdre es camí an aquells quatre homos, cada instant mirava per ses finestres si ja elze veya lluir. A mitjàn cap-vespre les comensà a colombrar; i com mes s'acostaven, mes clar se veya que hu eren ets enviats del Rey-Tortuga.

¿I què fa a-les-hores N'Elienoreta? Torna agafar es llibret de sa bona fada, l'obrí ab ses dues mans, i li diu:

—Llibret, llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant jo demanaría,
que me fos alcansadet!

Te demàn, idò, que aqueys quatre homos no se puguen aturar de sa feyna que ells mateixos s'ofe-

riràn a fer, fins que es meus set criats i ses meues set criades els envestiràn fentlos amenasses de bastó!

—Serà servida, Sra. Altesa! va dir es llibret.

A-les-hores N'Elienoreta se posà es vestit mes polit i preciós que tenia, tot teixit d'un filet d'or, un de plata i un de seda, i que hi havia pintades totes ses flors de la terra.

I amb aquell vestit tan preciós, ¿quina vos pensau que la va fer la Princesa Elienoreta? Idò crida tots es seus criats i criades, i les diu que se tanquin en fort cadascú dins sa seua cambra, i que no s'atansin a sortir per truy que sentin, mentres ella no els ho màn.

Es set criats i ses set criades ho feren així; i ella, N'Elienoreta, amb aquell vestit tan polit i tan preciós, tot teixit d'un filet d'or, d'un de plata i un de seda i que duya pintades totes ses flors de la terra, agafa quatre senayes i quatre càvechs i se'n va a un femer que hi havia dins una cloa davant es palau, i ja ès partida a matgencar aquell femer, i cavegada ve i cavegada va, que no se donava raó a ses mans; i poreu fer contes com se devia posar aquell vestit.

Amb això *¡tach!* arriben es quatre criats del Rey-Tortuga, tots esglayats de sa grandària i de sa magnificència de aquell palau, però encara hi romangueren mes com repararen aquella senyoreta, vestida com cap reyna del mon puga anarhi, matgencant aquell femer amb un càvech i una senaya, posantse de fems com un porch.

¿Què me'n direu? Ell aquells quatre homos tot amb-u s'oblidaren de sa por que duyen de que no'ls enganassen en aquell palau, com havien enganats ets altres que hi eren anats per lo que ells hi anaven, i varen dir tots quatre:

—¡Però, senyoreta! ¿qui ha vist may una senyoreta com vossa mercè, amb aquest vestit tan preciós, matgencar un femer? ¡Això no son feynes de vossa mercè!

—Es que tench tots es criats i missatges emprats

i aquells quatre homos ja estigueren abordats an aquell femer, cada un amb un càvech i una senaya.....

amb altres feynes precises, i aquest femer no poria passar pus sensa matgencarlo...

—No res, idò, diuen aquells quatre homos, se decant vossa mercè d'aquí i se'n vaja a rentarse, i ja farem noltros aqueixa feyna ab quatre grapades.

N'Elienoreta ho va fer aixi, se'n va a rentarse i aquells quatre homos ja estigueren abordats an aquell femer, cada un amb un càvech i una senaya, i ¡hala bones cavegades an aquell femer i bones senayades de fems de davant a derrera!

Sobre tot, dins una estona el varen tenir matgencat an aquell femer; però com se volgueren aturar de ses cavegades i senayades, no pogueren.

I no sabien què era que los era entrat dins el còs, que no donaven repòs an es seus brassos ni a ses cames, i elze feya trompitxar horrorosament, cavega qui cavega, i umpl qui umpl i buyda qui buyda senayes de fems a dreta i a esquerra, per davant i per derrera.

I arribaren que ja no sabien què's feyen ni què's

metgencaven, escampant es fems fora de sa cloa, i al punt tota sa carrera d'aquell palau anà fems.

Aquí la princesa Elienoreta guayta per una finestra, i diu an aquells homos:

—¡Però, homos sants de Deu! ¿I aont teniu es cap d'escamparme es femer d'aquesta manera? ¿O vos pensau que hi vuy sembrar faves an aqueixa carrera? ¿Com no hu veys que no hi ha grum de terra i que no neixerien?

—Senyoreta, deyen aquells homos, ¡no mos diga res, que no sabem què mos ha agafat! ¡No mos porem aturar!

—¿Què vol dir no vos poreu aturar? deya N'Elienoreta. ¡I ès tan bo de fer aturarse!

—Eu serà p'ets altres, però no hu ès per noltros! deyen aquells quatre homos.

I amb això no s'aturaven d'escampar es femer a dreta i a esquerra, per davant i per derrera, i tot allò de per allà anava fems, que era un escàndol.

Com la princesa Elienoreta va considerar que aquells homos ja acabaven ses forses de tot i que ja no porien pus, pega crit an es set criats i a ses set criades, dientlos:

—Sortiu mes que depressa, que hi ha quatre homos aquí defora que mos escampen es femer i tota sa carrera va fems!

Com aquells set criats i aquelles set criades senten allò, surten come fiblons de dins ses seues cambres, se'n van corrents a sa carrera; i poreu fer contes quins uys feren com varen veure aquell desgavell i aquella desconcòrdia.

—¡Ah grans cares de noninguns! cridaren es set criats i ses set criades de la Princesa Elienoreta an es quatre criats del Rey-Tortuga. I ¿aont vos ne sou venguts a fermos mal-bé aquest femer de sa cloa i a soyarmos aqueixa carrera, que mos costa tant i tant de menar neta com una copa de plata?

—¡Germanets i germanetes! deyen aquells quatre. ¡No mos digueu res, que no tenim gens de culpa

de tot quant feym! ¡Eu feym sense voler! Com arribàvem, hem vista una senyoreta vestida com una reyna, amb un càvech i una senaya, matgenca qui matgenca aqueix femer! Hem trobat que això no era feyna seua, i mos hi hem posats tots quatre; però ara no mos porem aturar! No sabem què mos ha agafat! No mos porem aturar!

—¿Ay no vos poreu aturar? digueren es set criats i ses set criades. ¡Idò ja vos aturarem noltros!

I agafen tots catorze un bon venable per-hom, i ja estàn abordats come beyes an aquells quatre per romperlos aquells venables demunt.

Aquells quatre homos, naturalment, provaren de fogir, per no rebre aquelles afalagadures, i notaren que porien fogir i deixar ses senayes i es càvechs...

I ja hu crech que les hi tiraren an el dimoni an aquells càvechs i an aquelles senayes, i fogiren come llonzins, pegantse ab sos talons a ses anques, i cametes me valguen si m'agafau!

Aquells criats i criades de la Princesa les deixaren córrer, i ja foren partits a adesar aquella carrera, i vos assegur que los ne dugué de feyna, i que hi cuydaren a caure morts.

Mentres tant es quatre criats del Rey-Tortuga corrien carrera uberta, fogint d'aquell diantre de palau de s'entrelluu; i corregueren fins que varen tenir alè, i se tiraren en-terra com no pogueren pus.

I allà els haguésseu sentits descapdellar:

—¡Ay! deyen aquells malanats. ¡Ay! ¡Som morts, no tenim cura! ¡Hem pogut escapar d'aquell aixam de criades i criats que mos envestien amb aquells venables; però ara, amb arribar, el Rey-Tortuga en farà fer un serró de tots noltros! ¡No mos n'escapam! ¡I noltros tan beneyts, anarmos a posar en lo que no mos demanaven! ¿Quin pebre mos feya coure ets uys per havermos d'anar a pendre aquelles senayes per matgencar aquell femer per que aquella senyoreta no se soyàs? ¿Que era conte nostro si se soyava o deixava de soyarse?... ¡No hi ha remey!

beneyts nesquérem i beneyts morirem! ¡La mos ha feta aquella senyoreta! ¡I no mos ne som temuts fins ara que ja no hi ha remey!...

Com prou gloses hagueren fetes demunt aquesta feta, arribaren a dir:

—Sobre tot, l'hem feta com En Parreta. ¡I gordauvos d'un *ja està fet!* Mos presentarem an el Rey-Tortuga, i li direm en plata lo que mos ha passat, i que fassa de sa nostra còrpora lo que mes s'estimarà!.....

Aixi hu feren aquells quatre homos com arribaren, des cap de sis dies, an es castell del Rey-Tortuga. Se presentaren tots quatre davant el Rey, que com les sentí, no'n va tayar pus, crida N'Amet es Majordom, i diu:

—Amet, agafa aqueys quatre homos, i desxuyalos a l'acte.

N'Amet va fer senya an aquells quatre que buydassen; aquells varen creure, i N'Amet llavò diu an el Rey-Tortuga:

—Senyor Rey,¿que tan mateix hi ha pensat bé amb aqueixes ordes que m'ha donades?

—¿I què vols dir tu amb això? diu el Rey-Tortuga.

—¿Què he de voler dir? diu N'Amet. ¡Que si los desxuy, los tendrem manco i no sabrem mes si aqueixa senyoreta des palau de s'entrelluu ès la Princesa Elienoreta o si deixa d'esserho! ¿No ho creu aixi Vossa Reyal Magestat?

—¿Vol dir creus tu, diu el Rey-Tortuga, que han fet tots es possibles?

—¡N'estich segur! diu N'Amet. I sobre tot, si des set criats en desxuyam quatre, ¿qui mos farà sa feyna i es servici que ells mos fan?

Aquí el Rey-Tortuga comensà a baubetjar, i a la fi diu a N'Amet:

—No res, idò! no los desxuys fins que t'ho torn dir. Hi pensaré set dies, i llavò veurem de quin cap feym estelles.

I no hu volgueu sebre lo que filà i cloquetjà

aquell cap del Rey-Tortuga durant aquells set dies. No menjà ni begué ni dormí, sempre tirant llamps i pestes an aquella senyoreta des palau de s'entrelluu, que de tal manera se n'era riguda d'ell i des seus set criats; i no parava de dir:

—No hi ha vell No pot esser negú mes que N' Elienoreta aqueixa gran pitxorina, aqueixa gran polissarda des palau de s'entrelluu! Eu ès! eu ès ella! Però ¡com som Rey-Tortuga! que se'n ha de recordar de mi i que sabrà què cosa ès haver volguda fer befa de mi i des meus criats!

¿Què me'n direu? Ell el Rey-Tortuga, com va fer set dies que pensava quina l'havia de fer per venjarse d'aquella senyoreta des castell de s'entrelluu, que ell ja veya cert que era Na Elienoreta, crida N'Amet i es set criats, i les diu:

—Al·lots! així mateix ès massa gros lo que mos ha fet aqueixa senyoreta des palau de s'entrelluu! Se'n ha rigut massa de voltros, i sobre tot de mi que vos hi enviava! De manera que he pensat que lo mes curt serà que tu, Amet, quedis tot sol aquí per guardar la casa i es *Mèl·loro Rosso*, i jo ab tots voltros set mos n'anem an aquell palau de s'entrelluu per aclarir qui ès aqueix dimoni de senyoreta que hi caplleva, i ferli entendre que assetsuaixí no se'n riuen des meus criats, i manco de mí!

—Senyor Rey, varen dir aquells set criats, es creure ès criansa. Sí, Vossa Reyal Magestat mos hi acompanyi, perque així Vossa Reyal Magestat tocarà ab ses mans lo que ès aqueix palau i sa gent que hi caplleva; perque ¡sab que n'hi ha de trenques des dirho an es veurehu!

—No res idò, diu el Rey-Tortuga; demà dematí en trencar auba, alt tothom, i mos hi espitxam bil·lo bil·lo, i N'Amet romandrà per gordar.

—Està bé, digueren N'Amet i es set criats.

I ab so permís del Rey-Tortuga se'n anaren a geure per porerse desxondir de bona hora, i que el Rey-Tortuga no haguès d'estar per ells.

I heu de creure i pensar i pensar i creure, que lo endemà dematí a trench d'auba es set criats, afilerats davant sa cambra reyal, esperaven que el Rey-Tortuga en sortís per partir cap an es palau de s'entrelluu.

Amb això N'Amet obri ses portes de sa Cambra Reyal, i surt el Rey-Tortuga tot xarpat, es set criats li fan una gran capellada i una reverència casi fins en terra, dient:

—Bon dia tenga, Sr. Rey! ¿Que ha pogut dormir bé?

—No gayre; diu el Rey-Tortuga. S'idea d'aclarir qui ès aqueix dimoni de senyoreta des palau de s'entrelluu no m'ha deixat aclucar ets uys. Però jo vos assegur que, o deixaré d'esser el Rey-Tortuga, o jo aclariré aqueix misteri des palau de s'entrelluu... ¡No res, partiguem abans de pus raons!

—Partiguem, idò! diuen es set criats.

I ja foren partits, tres criats davant i ets altres derrera derrera, i el Rey-Tortuga a's mitx, de d'allà cap an es palau de s'entrelluu!

Es criats sensa temerse'n, feyen mes via que el Rey-Tortuga, però llavò se returaven per no deixarlo derrera.

El Rey-Tortuga, com veya que es tres que li anaven davant el deixaven massa derrera i es de derrera l'estalonaven, les deya:

—¡Al·lots! ¡no dugueu es pas tan alt, si no me voleu esclatar!

—¡Tot fora això, Sr. Rey! deyen es set criats. Es que ab s'idea de arribar prest no mos ne temem, i donam ses passes massa llargues i massa espesses!

—Bé, deya el Rey-Tortuga, però vos heu de fer sa reflexió de que jo no puch fer sa via que voltros feys. No tengueu mal-de-cap de s'arribar! Si no hi arribam en tres dies, ja hi arribarem ab quatre o en cinch o en sis, o en set!

—Vossa Reyal Magestat parla massa bé, digueren aquells set. I ja no deixaren pus el Rey-Tortuga

a derrera sino que se'n anaven *tris-tras tris-tras*, tres davant-davant el Rey-Tortuga i quatre derrera derrera, i de d'allà cap an es palau de s'entrelluu.

I ¡què havien d'arribar en tres dies! ¡N'hi posaren set!

I es dia que feya set la Princesa Elienoreta com s'aixecà, segons sa costum de cada dia, obri es llibret de sa bona fada ab ses dues mans, i ja li diu:

—Ah llibret llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant demanaria,
que me fos alcansadet!

Demàn que'm digues si avuy m'he de gordar de cap contrari.

—¡Des contrari mes gros! diu es llibret.

—¿Tant mateix? diu N'Elienoreta. ¿I qui és aqueix contrari tan gros?

—El Rey-Tortuga, diu es llibret.

—¿Què me dius? s'esclama N'Elienoreta.

—Lo que sent, senyora Altesa, respòn es llibret.

Poreu fer contes com se degué posar N'Elienoreta davant aquella notícia.

Pensa qui pensa quina la hi faria an el Rey-Tortuga perque se'n hagués de tornar per allà ont seria vengut sensa res an es fus, a la fi se pega un cop an es front, i diu:

—Ja sé quina la faré! Faré matar s'ase, el faré penjar per ses cames de derrera an es portal de davant i demanaré an es llibret que el Rey-Tortuga i tot es seu acompanyament s'aboquin tots a besar s'ase just devall es rabassell de sa coa, a sa banda mes pudenta, i que no se'n puguen deixar fins que jo amollaré es meus criats i criades per que elze fassen buydar.

I dit i fet, Na Elienoreta crida es set criats i ja les diu:

—Mirau, heu de matar s'ase i l'heu de penjar per ses cames de derrera an es portal de davant.

—Però ¡senyora Altesa! ¿que va de berbes o què?

—¡Ara ès hora de berbes! diu ella. ¡Lo dit, dit!

Aquells set criats no tengueren altre remey que agafar s'ase i acorarli una grandiosa guinaveta, i s'animalet, com poreu pensar, allarga es potons, i ¡bona nit si't colgues! L'agafen es set criats i el pengen per ses cames de derrera an es portal de davant, i vos assegur que hi feya sa seua planta.

Se'n van a avisar la senyora Princesa, que surt, i s'ho mira, i diu:

—Bè hu heu fet! Es així que vos ho havia manat.

La Princesa Elienoreta no s'aturava d'aluyar si veyen lluir en-lloch el Rey-Tortuga que se'n vengués, i al punt colombrà s'escabotell des set criats i el Rey-Tortuga que s'entregaven tots xarpats cap an el palau.

Quant ja no-mes eren dues!o trecentes passes enfora, la princesa Elienoreta se treu es llibret, l'obri ab ses dues mans, i ja diu:

—Ah llibret, llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant te demanaría
que mos fos alcansadet.

Demàn que tot d'una que el Rey-Tortuga i es set criats arribaràn, que s'aboquin tots a besar s'ase just devall es rabassell de sa coa, a sa banda mes pudenta, i que no se'n puguen deixar de besarhi un derrera s'altre fins que jo amollarè es meus criats i criades perque elze fassen buydar.

—Just així com diu Vossa Altesa, tot se farà! respòn es llibret.

Amb això arriben el Rey-Tortuga i es set criats seus davant es palau de la Princesa Elienoreta, i com me guipen s'asot penjat per ses cames de derrera an es portal de davant, ja hi estàn abordats tots, el Rey-Tortuga i es seus set criats, i besa qui besa s'ase just devall es rabassell de sa coa, i unes xuclades que feyen, quant besaven, com si allò fos estat pa i mel. I allà tots aficats a besar com uns desesperats; i tots volien esser davant, i se sempentetjaven, i

costerada vé i costerada va, i grapada i altra grapada, i el Rey-Tortuga que no s'aturava de dir:

—Uey! no'm fasseu nosa per besar, que jo som el Rey! ¡No m'estamanetgeu tant, que no'm deixau besar! ¿Com no hu veys? ¿O teniu ets uys an es clotell?

—Senyor Rey, deyen es criats, ès que no tenim posa ni conhort si no besam!

—¡Ni jo tampoch! deya el Rey-Tortuga. Per això un poch per-hom En Jordi va a plassa! ¡No sigueu tan golafres que hu volgueu tot per voltros!

I allà els haguèsseu vists an el Rey-Tortuga i an es seus set criats cuydant a estellarse besa qui besa s'ase just devall es rabassell de sa coa, que com que el s'haguessen de menjar.

I la Senyora Princesa Elienoreta i es seus set criats i ses seues set criades que se miraven la feta, i se donaven sa volta de tantes riayes com tenien, que sa panxa ja elze feya mal de tant de riure, sobre tot es set criats i ses set criades, fins que se posaren a dir:

—Senyora Altesa, no porem pus de riure! Si això no s'atura, tots esclatarem! ¡Sensa apellació, tots esclatarem!

—Hala idò! arriba a dir la Princesa Elienoreta, ¡afuauvos-hi tots catorze an aqueys besadors tan rabents! i feyslos buydar.

I aquí es set criats i ses set criades de la Princesa Elienoreta s'aborden an el Rey-Tortuga i an es set criats d'ell dientlos:

—¡Hala! arruix, grans mòpies! ¿qui ha vist may tanta de besera per un ase mort, que no fa mes que òy? ¿I ja no heu tenguda altra banda aont besarlo mes que just devall es rabassell, grans brutanxos?

—¡Es que no sabem què mos ha agafat, que no mos porem aturar de besar! deyen el Rey-Tortuga i es seus set criats.

—¿Ay no vos poreu aturar? diuen es set criats i ses set criades de la Princesa Elienoreta. ¡Ja vos aturarem noltros, idò!

I ja han agafat un venable per-hom, i comensen a bestreure an el Rey-Tortuga i an es seus criats, i a sa primera sardonaya que els encivellaven cop en sech s'acabava sa besera de s'ase, i hu porien donar a ses cames; i vos assegur que se'n hi anaven ben acanalats. Fins i tot el Rey-Tortuga no pareixia ell de via que feya, i no s'aturava de dir an es seus criats:

—¡No'm deixeu, al·lots, per amor de Deu! ¡Aqueys dimonis de criats i criades d'aqueix palau me faràn acabar ets alens! ¡Compatiuvos de mi, criadets meus!

Es criats i criades de la Princesa Elienoreta elze deixaren fogir en pau; i el Rey-Tortuga i es seus criats de d'allà, cametes me valguen, per salvar es pellet.

¡I què havia de pensar pus el Rey-Tortuga d'anar a demanar clarícies de qui era aquella gent que capllevava an aquell dimoni de palau de s'entrelluu, aont s'era campat tan malament! A-les-hores se feya trons de tot, i no duya altra idea mes que fogir depressa.

—¿Eu veu, Senyor Rey? li deyen es set criats. ¿Eu veu lo que ès aqueix palau de s'entrelluu? ¡No s'hi poren acostar que no succeesca una cosa o s'altra, feresta del tot!

—¡No me'n parleu! deya el Rey-Tortuga. ¡No me'n parleu!

I de d'allà que se'n anava l'homo, tan aviat com poria, cap an es seu castell.

A la fi hi arribà, a forsa de premudes i d'estravades, ab sos set criats, boca closa, esmús i engronyat de tot. Se tancà dins sa seua cambra i estigué set dies sensa menjar ni beure, i pensa qui pensa quina la faria per venjarse d'aquella senyoreta des castell de s'entrelluu, que hu veya massa clar que hu era N'Elienoreta.

Es dia que feya set, crida N'Amet, i li diu:

—Tu, quant tornares des bosch aont t'havia

enviat ab la Princesa Elienoreta per que la matasses i me duguesses sa seua sanch, me digueres que la havies morta i que me duyes sa seua sanch dins aquella redoma, aquella sanch que me vaig beure, segur de que era sa sanch de la Princesa Elienoreta. Idò bé, ara resulta que la Princesa Elienoreta ès viva i caplleva an es palau de s'entrelluu...

—I ¿n'està segur Vossa Reyal Magestat? diu N'Amet.

—Puch dir que n'estich segur, diu el Rey-Tortuga.

—Però Vossa Reyal Magestat ¿l'ha vista? diu N'Amet.

—Com haverla vista ab mos propis uys, no l'he vista, però l'han vista es set criats nostros que hi he enviats, diu el Rey-Tortuga.

—¿I es set criats, diu N'Amet, donen per cosa certa que sa senyoreta que han vista an es castell de s'entrelluu, ès la Princesa Elienoreta?

—Te diré, diu el Rey-Tortuga: conten unes coses tan grosses que les han succeides an aquest castell, que sols les ho pot haver fetes N'Elienoreta.

—De manera, diu N'Amet, que es criats no donen per cosa certa que sia la Princesa Elienoreta.

—Amet! diu el Rey-Tortuga: tu m'arribaràs a apurar ab totes aquestes revolteries teues. Deixemho anar tot això. Jo t'he cridat per dirte, i desde ara t'ho dich, que tu, que digueres que havies morta la Princesa Elienoreta i me duyes sa seua sanch dins una redoma, tu t'en vas ara mateix an es castell de s'entrelluu a aclarir qui ès aquella senyoreta que hi caplleva que tantes de vegades s'ès riguda des meus criats i de mi que els hi enviava, i no't tornis presentar davant es meus uys que no m'ho dugues aclarit, si no tens sa vida avorrida. I ja saps tu que es qui's puga riure de mi sensa deixarhi sa pell, encara ha de nèixer.

N'Amet, com sentí aquelles comandacions, bé

hu poreu creure que va perdre ses riayes de tot, i prengué es bobiot cap an es castell de s'entrelluu.

Camina caminaràs i cap envant te faràs, aquell capet seu bollia com una olla de caragols, i no s'aturava de dir:

—N'estich segur, ab lo que m'han contat es criats que hi anaren, n'estich ben segur de que hu ès aqueixa senyoreta la princesa Elienoreta. Es segur segur de que hu ès ella que haurà tengut bo ab qualque fada, que li haurà plantat aquest castell p'es seu estatge... Però ¿i com m'en desfaré d'aquests trumfos? ¿Com li he de dir an el Rey-Tortuga: ¡Senyor, sí que hu ès la Princesa Elienoreta? ¿Que m'ha de fer ell mes que ferme escorxar d'en viu en viu?

Pensa qui pensa com s'ho faria, com no s'ho faria per sortir ab bon nom d'aquell endiumenjat, s'acostava s'acostava an es palau de s'entrelluu.

Es dia que feya tres la Princesa Elienoreta, quant s'aixecà, obrí es llibret de sa bona fada ab ses dues mans, com tenia de costum, i ja li diu:

—Ah llibret, llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant te demanaría,
que me fos alcansadet!

Te demàn que'm digues de quin inimich m'he de gordar avuy.

—De cap, diu es llibret. Lo que hi ha, que arribarà N'Amet, es majordom del Rey-Tortuga, que aquest l'envia per aclarir si Vossa Altesa ès sa qui ès. N'Amet no li va cuantra a Vossa Altesa, sino que li va ajuda. ¡El tracti bé, que ès ell es qui li pot ajudar mes a veure satisfets es seus desiys!

Com la Princesa Elienoreta sentí aquell rossinyol, crida es set criats i ses set criades, i les diu:

—Avuy vendrà una persona que pot fer molt per mi. Preparau un dinar lo millor que sabeu, sa questió es ferme quedar bé.

Aquells set criats i set criades ja foren partits a enrengar un dinar d'allò mes alt de punt per fer quedar bé sa seua Senyora Altesa.

I ses coses varen venir tan bé, que, com varen tenir ets aguiats a punt de pastora mia, N'Amet passava es portal des castell de la Princesa Elienoreta, que ja l'havia guipat d'una finestra i sortí ella mateixa a rebre'l, i ja li diu:

—¡Ah Amet, bon Amet! ben vingut sies an aqueixa casa de Deu! ¡Que estich de contenta de veure't per aquí! Tu deus estar cansat de tants de dies de caminar! Seu una estona, i llavò mos n'anirem a dinar, que ès segur que deus tenir una bona talent.

—Senyoreta Altesa, va dir N'Amet, tot esglayat i fent uns uys com uns salers. ¡Jo veig i no sé què veig! ¡Tench por que aquests uys no'm fassen dos!

—Ara no ès hora mes que de reposar una miconeua i llavò de dinar. En haver dinat, ja parlarem tot quant sia necessari, diu la Princesa Elienoreta.

Amb això ja se'n entra dins es menjador i fa anar derrera ella N'Amet, s'asseuen tots dos en taula, i es set criats i ses set criades les treuen es dinar, i, si un aguiat era bo, s'altre era millor.

I ¡què havia d'haver menjat N'Amet res may tan fi ni saborós en tots es dies de sa seua vida!

Acaben de dinar, es set criats i ses set criades se'n van dins sa cuyna a posar miques ells p'es seu conte; i la Princesa Elienoreta, com va esser tota sola ab N'Amet, diu an aquest:

—Vaja, Amet, esplique'm ara per que éts vengut, sensa amagarme res de tot quant hi ha.

—Prou que hu faré així, diu N'Amet. Ja sap Vossa Altesa que jo, per no haverla de matar segons ses ordes que tenia del Rey-Tortuga, la vaig deixar fogir, i vaig matar aquella cabrideta i me'n vaig dur dins una redoma sa sanch d'aquell animaló, i vaig fer creure an el Rey-Tortuga que era sa sanch de Vossa Altesa. Però ell un dia de demunt sa torre mes alta des castell, afina aqueix palau, i envia un derrera s'altre es seus set criats i llavò venguè ab tots set per aclarir qui era Vossa Altesa, i Vossa Al-

tesa cada vegada ha tengut tranch de desbaratarlos sa potranca, i no hu han pogut aclarir. Però ara m'envia a mi el Rey-Tortuga per que hu aclaresca; i, si no li duch sa clarícia ben espinzellada, m'ha promès que'm farà sa pell. Ara bé, ¿què li he de dir jo an el Rey-Tortuga? ¿Li he de dir: Senyor Rey, sí que ès la Princesa Elienoreta sa senyoreta des castell de s'entrelluu? Si li dich això, ell m'ha de fer aquesta altra raó: ¿Vol dir ho ès ella? ¿I no'm digueres tu que l'havies morta i que duyes sa sanch dins aquella redoma, aquella sanch que jo me vaig beure, cregut de que era de la Princesa Elienoreta, fiantme de sa teua paraula? ¿Com no ha de passar orde tot d'una de que m'escorxin d'en viu en viu?... Senyora Altesa, se pos an es meu lloch...!

—No digues res pus demunt això, s'esclama la Princesa Elienoreta. Sa raó te vessa per demunt ses espal·les. Tu per salvarme sa vida, esposares sa teua, i ara la tens amenassada de mort. ¿Com he de porer consentir que te venga tal desgràcia? May per may eu puch permetre!... No res, jo tench un llibret que'm treu de totes ses dificultats grosses que'm sobrevenen. Jo l'obriré i li demanaré per on hem de pendre per sortir de tal andarivell.

Dit i fet, la Princesa Elienoreta se treu es llibret de sa bona fada, l'obri ab ses dues mans, i ja li diu:

—Ah llibret llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant demanaria,
que me fos alcansadet!

Te demàn que me digues com poré salvar sa vida a N'Amet, que'm salvà sa meua.

—Se'n vaja, diu es llibret, ab N'Amet i es set criats i ses set criades an es castell del Rey-Tortuga; tot d'una que vegen el Rey-Tortuga i es set criats seus, Vossa Altesa elze diga: ¡Ballau fins que jo diré: *basta!* Ells se posaràn a ballar sensa porerse'n aturar; Vossa Altesa pega grapada a sa gàbia des *Mélloro Rosso,* i fugin mes que depressa d'aquell castell

Vossa Altesa, N'Amet i es set criats i ses set criades. Vossa Altesa don una aferrada p'es coll an es *Mèl-loro Rosso,* ben resolta a casarse amb ell; amb això ell tornarà un galant jove, es jove mes galanxó i agradós que uys de persones nades hagen vist may, i hereu de sa Corona des reynat mes gran del mon, que defensarà Vossa Altesa i N'Amet del Rey-Tortuga i de tots es qui preguin per ell.

Com la Princesa Elienoreta sentí tot aqueix pla que es llibret de sa fada li feya, no'n va tayar pus: crida es set criats i ses set criades, i les diu:

—Veniu tots derrera mi i derrera aqueixa bona persona que ès venguda a veuremos!

I la Princesa Elienoreta ja ès partida cap an es castell del Rey-Tortuga, i N'Amet derrera ella, i es set criats i ses set criades derrera la Senyora Princesa i N'Amet, i de d'allà, ben acanalats tots setze.

Camina caminaràs i cap envant te faràs, des cap de tres dies arribaren an es castell del Rey-Tortuga, i *¡toch! ¡toch!* a ses portes.

Surten es set criats a obrir; i, encara no hagueren ubert, com la Princesa Elienoreta les diu:

—Ballau! ballau fins que jo diré basta!

I aquells set criats balla qui te balla com si tenguessen es ball de Sant-Vit, sensa porerse aturar gens ni fer altra cosa que bots i xecalines com si fossen tornats boys.

Amb això la Princesa Elienoreta ab N'Amet i es set criats i ses set criades s'afiquen dins sa cambra del Rey-Tortuga, que s'estava dalt es llit de set matalassos ab so *Mèl·loro Rosso* dins sa gàbia d'or penjada part demunt ell.

—Senyor Rey, diu la Princesa Elienoreta ¡que ball fins que jo diré: *basta!*

I allà haurieu vist el Rey-Tortuga pendre es trot des ball, i hala orsades d'un vent i orsades de s'altre vent, i botets cap envant i botets cap enrera, sensa porerse aturar ni porer fer res pus que estamanetjarse i ballugarse com un bigalot sensa eyma...

I ¿què fa la Princesa Elienoreta a-les-hores? Enverga bot dalt es llit des set matalassos, pega grapada a sa gàbia d'or des *Mèl·loro Rosso*, l'amerra ben amerrada, i ¡de d'allà a fogir toquen! ab N'Amet i es set criats i ses set criades derrera derrera, i tots que trompitxaven tant com porien.

Com foren un tros ben enfora, la Princesa Elienoreta s'atura, obri sa gàbia d'or, treu es *Mèl·loro Rosso* i li dona una aferrada p'es coll ben estreta, tot dient:

—¡Oh *Mèl·loro Rosso* estimadet des meu cor i de sa meua ànima! ¡Sí que te vuy! ¡sí que te vuy per marit! ¡A tu te vuy i no'n vuy d'altre!

¿Què me'n direu? Ell encara la Princesa Elienoreta no havia acabat de dir aquelles paraules com es *Mèl·loro Rosso* tornà un galant jove, es jove mes galanxó i agradós que uys de persones nades hagen vist may. I no va esser just galania des seu còs lo que tenia aquell jovenet; va esser s'hereu de sa Corona des reynat mes gran del mon.

Per anar allà on eren son pare i sa mare, que no tenien posa ni conhort desde que los ho havien encantat, la Princesa Elienoreta se treu es llibret de sa fada i ja li diu:

—Llibret, llibret!
la bona fada m'ha comanadet
que tot quant jo demanaría,
que me fos alcansadet!

¡Que a l'acte siguem a ca aquest galant jove, s'espòs de sa meua ànima!

Amb això ve un treboli de vent tan fort que m'aplega la Princesa Elienoreta, aquell galant jove, N'Amet, es set criats i ses set criades, i *¡zas!* ja varen esser davant ca'l Rey des reynat mes gran del mon.

Poreu fer contes si hi degueren estar contents de tot, aquell Rey i aquella Reyna, son pare i sa mare d'aquell galant jove, que se feren contar tot s'andarivell que es seu fiy i la Princesa Elienoreta ha-

vien corregut, avisaren son pare i sa mare de la Princesa Elienoreta, que compareguèren ben peus alts, i se casaren s'hereu de la Corona des reynat mes gran del mon i la Princesa Elienoreta i les coronaren com a reys, i venguen unes nosses de pinyol vermey, i un ball ben vitench i sarau per llarch.

I visqueren fins que se moriren, i al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

Roma, 15 de juriol de 1913.

Aquest tom VIII de l'*Aplech de Rondayes Mallorquines* l'acabaren d'estampar a Ca-N'Antoni Rotger de la Ciutat de Mallorca dia 6 de febrer de l'any del Senyor 1924

uck 17 866

APLEC

DE

RONDAIES MALLORQUINES

D' EN

JORDI DES RECÓ

(ANTONI M.ª ALCOVER, Pre.)

TOM VII

7-6

AMB LLECENCIA DE L' ORDINARI

SÓLLER
ESTAMPA DE "LA SINCERIDAD"
ST. BARTOMEU, 17
1916

237 dd

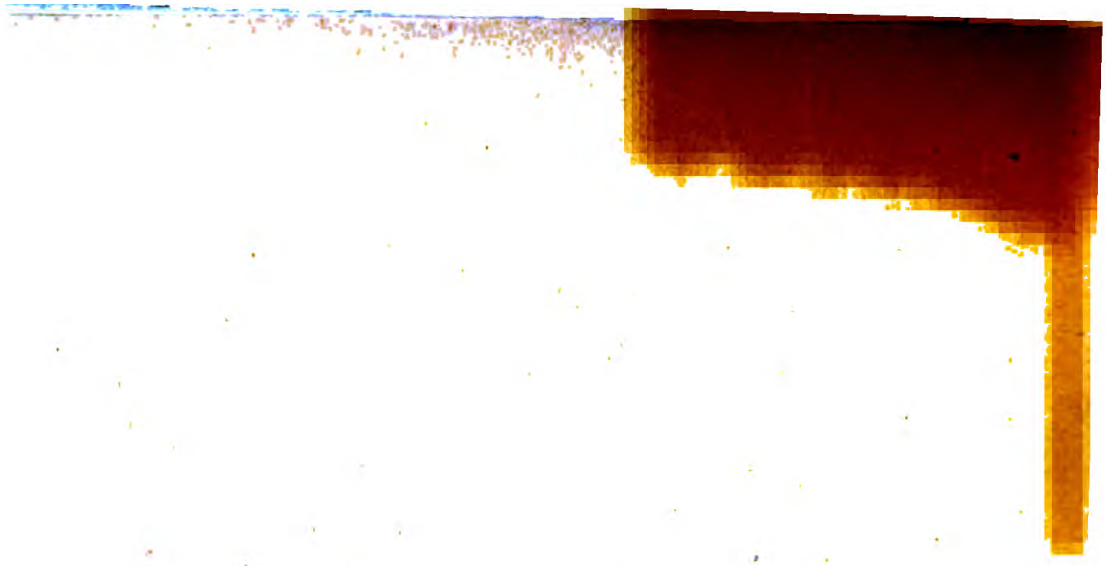

APLEC

DE

RONDAIES MALLORQUINES

Amb el present són set ja els toms publicats d' aquest APLEC. Confiam poder-ne omplir quatre o cinc més de les RONDAIES que encara no hem incloses dins l' Aplec. Seguirem publicant toms novells, si Deu ens conserva la vida i el delit i el públic segueix, com fins aquí, favorint tal publicació. Deu ho fassa, si convé. Amèn.

Aquestes RONDAIES MALLORQUINES

les venen a

LA CIUTAT DE MALLORCA: **Depòsit general:** a ca-l' Autor.—St. Bernat, 5, Pral.
Llibreters: D. Miquel Ferrer i Mayol; General Barceló, 1.
D. Felip Guasp; Carrer d' En Morey, 6-8.
Ca-N' Amengual i Muntaner; Cadena, 2.
D. Ernest Frau; Costa d' En Brossa,
Llibrería Escolar; Plassa de Cort, 12.
SÓLLER: Llibrería de *La Sinceridad*, St. Bartomeu, 17.
INCA: Ca-Mestre Miquel Durán; Murta, 5.
MANACOR: Ca-Mestre Antoni Fiol; Ferrer, 5.
BARCELONA: Llibrería Verdaguer; Rambla Centre, 5.
L' Avenç.—Rambla de Cataluyna, 24
Ca 'n Subirana.—Portaferrisa, 14.
Ca 'n Juan Batlle.—Canuda, 45.
Llibrería Catòlica.—Pi, 5.

RONDAYES

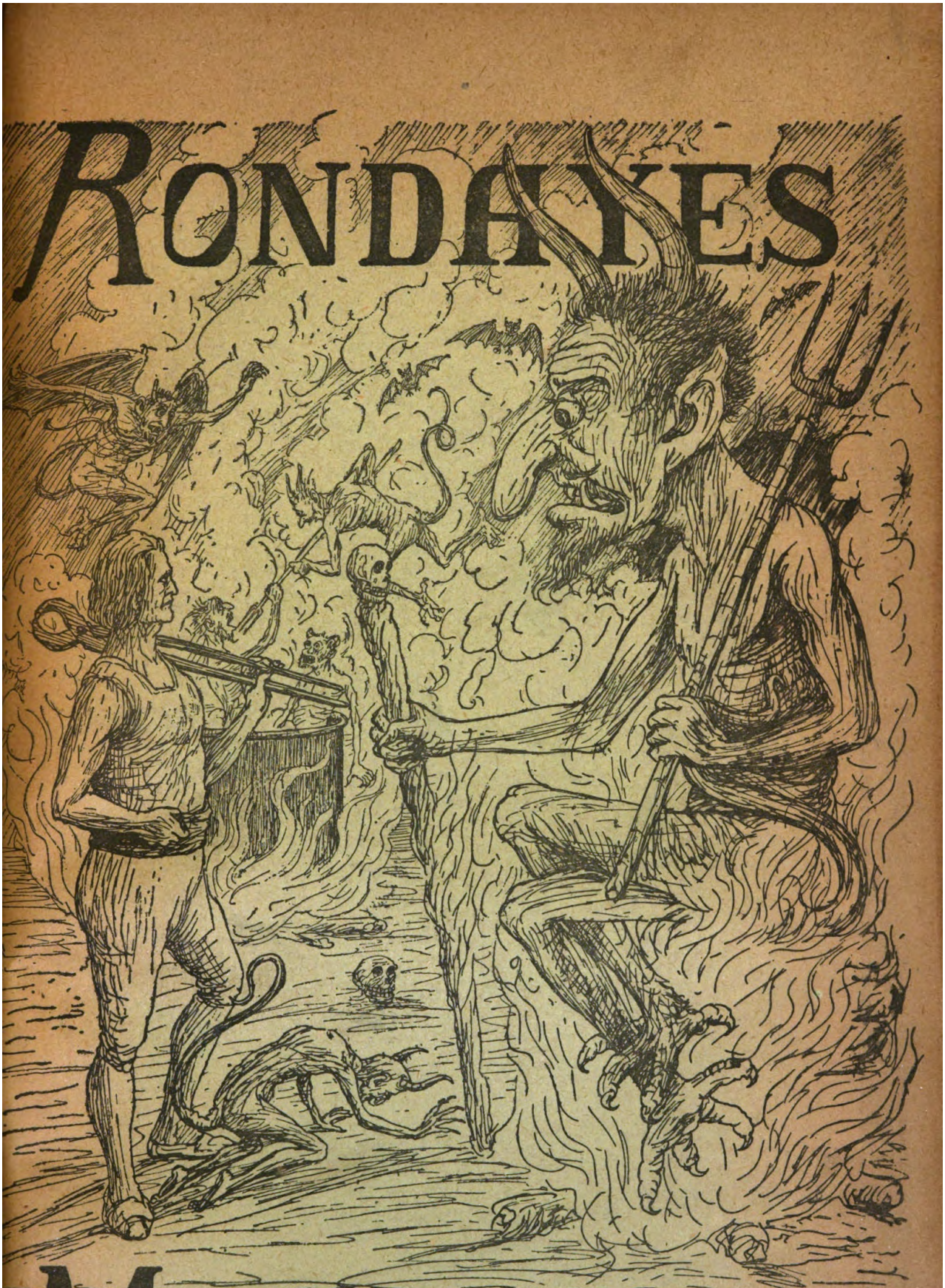

MALLORQUINES

TOM VIII

237 dd.

APLECH
DE
RONDAYES MALLORQUINES

Fins avuy (1924) hi ha vuyt toms publicats. Dels toms I, II, III, IV i VI hi ha 2.ª edició; hem comensada la reimpressió del tom V que està agotat, i després seguirem estampantne de novells fins que hàgem fetes sortir totes les RONDAYES que tenim escrites, que ès segur que ompliràn cinch o sis toms mes del tamany d'aquest.

Aquestes **RONDAYES MALLORQUINES**
LES VENEN A

La Ciutat de Mallorca: Depòsit general a
Casa de l'Autor: St. Bernat, 5. Pral.-2.ª
Llibreria Guasp: Morey, 6-8.
Llibreria Amengual i Muntaner. Cadena, 2.
Llibreria Ernest Frau: Jovellanos, 5.
Llibreria Escolar: Plassa de Cort, 4.
Sóller: Llibreria *La Sinceridat:* St. Bartomeu, 17.
Manacor: Llibreria Juan Caldentey: devora l'Església.
Artà: Llibreria Andreu Ferrer: Quatre Cantons, 3.
Lluchmajor: Llibreria Anfós Pablo: St. Juan, 4.
Inca: Llibreria Miquel Duràn: Murta, 5.
Ciutadella (Menorca): Llibreria Massanet: Jusep M.ª Quadrado, 40.
Barcelona: Llibreria Verdaguer: Rambla Centre, 5.